MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI

TÜRK SİYASİ HAYATINDA MUHALİF BİR YAYIN ORGANI: *SEBİL* DERGİSİ (1976-1980)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDURRAHİM ALKIŞ

İSTANBUL, 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ANA BİLİM DALI

TÜRK SİYASİ HAYATINDA MUHALİF BİR YAYIN ORGANI: *SEBİL* DERGİSİ (1976-1980)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDURRAHİM ALKIŞ

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. ALİ SATAN

İSTANBUL, 2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek lisans öğrencisi Abdurrahim ALKIŞ'ın "Türk Siyasi Hayatında Muhalif Bir Yayın Organı: Sebil Dergisi (1976-1980)" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, yüksek lisans tezi olarak oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile başarılı bulunmuştur.

İmza

Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Ali SATAN	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	
Üye	: Doç. Dr. Bülent BAKAR	.....
Üniversitesi	Marmara Üniversitesi	
Üye	: Prof. Dr. Mustafa BUDAK	.....
Üniversitesi	İstanbul Üniversitesi	

ONAY

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü Yönetim Kurulu'nun 19/07/ 2018 tarih ve 2018/15-05 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT
Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **I**
ÖNSÖZ ..... **III**
ÖZET ..... **IV**
ABSTRACT ..... **V**
KISALTMALAR ..... **VI**
GİRİŞ **1**
I.BÖLÜM **9**
1.*SEBİL* DERGİSİNİN TARİHİ ARKA PLANI **9**
1.1.TÜRKİYE'DE İSLAMCILIK İDEOLOJİSİNİN ORTAYA ÇIKIŞI **9**
1.2.1945 SONRASI TÜRKİYE'DE İSLAMCI, MİLLİYETÇİ VE SOLCU DERGİLER **11**
1.2.1.İslamcı Dergiler **12**
1.2.2.Milliyetçi Dergiler **15**
1.2.3.Solcu Dergiler **17**
1.3.ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE İSLAM VE SİYASET **20**
1.3.1.Çok Partili Dönem ve Demokrat Parti **20**
1.3.2.1960 Askeri Darbesi Sonrası **22**
1.3.3.Milli Nizam Partisi ve Milli Selamet Partisi **24**
1.3.4.12 Mart 1971 Askerî Muhtırası Dönemi **26**
1.3.5.1973 Seçimleri Sonrası Siyasi Gelişmeler **28**
II.BÖLÜM **31**
2.*SEBİL* DERGİSİ (1976-1980) **31**
2.1.GENEL ÖZELLİKLERİ **31**
2.2.AMACI **33**
2.3.YAZAR KADROSU **34**
2.4.KONU TASNİFİ **36**
2.5.DERGİNİN SAHİBİ VE BAŞYAZARI KADİR MISIROĞLU'NUN HAYATI VE SİYASİ KİŞİLİĞİ **39**
2.6.*SEBİL* DERGİSİNİN TÜRK SİYASETİNE BAKIŞI VE MUHALEFETİ **42**
2.6.1.Siyasi Partiler **42**
2.6.1.1.Cumhuriyet Halk Partisi ***43***
2.6.1.2.Milli Selâmet Partisi ***54***
2.6.1.3. Adalet Partisi ***58***
2.6.2.İç Politika Olaylarına Bakış **60**
2.6.2.1.TRT ve İş Bankası ***60***
2.6.2.2.Seçimler ve Siyasi Hadiseler ***62***
2.6.2.3.Sokak Olayları ve Anarşi ***73***

2.6.3.Dış Politika 74
2.6.3.1.Sovyet Rusya..... 75
2.6.3.2.İslâm Dünyası ve İran Devrimi 77
2.6.3.3.Kıbrıs Meselesi 82
2.6.3.4.NATO ve AET 84
2.7. *SEBİL* DERGİSİNİN İNKILAP TARİHİNE BAKIŞI..... 86
2.7.1. İnkılap Tarihine Bakış 86
2.7.2. Masonluk ve Masonlar..... 91
2.7.3.Yahudiler ve Dönmeler 94
SONUÇ 97
BİBLİYOGRAFYA 99
EK – 1: KADİR MISIROĞLU İLE GÖRÜŞME..... 103
EK – 2: *SEBİL*'İN İÇERİĞİNDEN SEÇMELER..... 114
EK – 3: *SEBİL* YAZARLARININ KISA ÖZGEÇMİŞİ..... 117
EK – 4: *SEBİL*'DEN KAPAK ÖRNEKLERİ 123

ÖNSÖZ

"Kitap fazla ciddi, gazete fazla sorumsuz. Dergi, hür tefekkürün kalesi.

Belki serseri ama taze ve sıcak bir tefekkür…"

Cemil Meriç, *Bu Ülke* (1998)

"Hür tefekkürün kalesi" olan dergilerin ya da daha geniş manada Türkiye'de basın yayın hayatının serencamına baktığımızda dergiler, bir dönem siyasi iktidarlar karşısında muhalefetin sesi olmuş; bir dönem ise siyasi gücün iktidarını devam ettirme aracı hâline gelmiştir. Tanzimat'la başlayan Batılı reformlardan Cumhuriyet devrimlerine ve oradan da çok partili hayata kadar süregelen değişim hareketlerinin, siyasi ve toplumsal olayların, halk nezdinde nasıl karşılık bulduğunu o dönemlerde yayımlanan basın yayın araçlarında gözlemlemek mümkündür. Bu gözlem ve incelemeler sonucu gazete ve dergilerin büyük bir ideolojik rol taşıdığı söylenebilir.

Dergiler düşüncenin üretildiği, tartışıldığı, kayıt altına alındığı ve bir anlamda görünür hâle geldiği yayınlardır. Özellikle 1960 sonrası İslamcı düşüncenin fikrî ve siyasi zemini olarak mühim bir işleve sahip olan İslamcı dergiler bugüne kadar pek çalışma konusu yapılmamıştır. Bu eksikliğin farkında olarak 1976 yılında yayın hayatına başlayan *Sebil* dergisi araştırma konusu edilmiş ve Türkiye'de İslamcılık ideolojisinin Türk siyasi hayatı ile münasebeti bir İslamcı dergi örneği üzerinden değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Kadir Mısıroğlu'nun sahibi ve başyazarı olduğu *Sebil* dergisinin 1976-1980 yıllarını kapsayan 249 sayısı incelenmiş ve derginin genel bir tanıtımı yapılmıştır. Yine aynı dönemleri kapsayan Türk siyasi hayatının mühim olaylarına kısaca değinilmiş ve bu ortamda yayımlanan derginin özellikle siyasi görüşleri ve muhalefeti ele alınmaya çalışılmıştır. Bu sebeple dergide çıkan siyasi haber ve yorumlar araştırmanın esas bölümünü teşkil etmektedir. *Sebil* dergisinin orijinal nüshaları çalışmanın temel kaynağı durumundadır.

Türkiye'de 1960-1980 yılları arasında yayımlanan İslamcı dergilere dikkatimi çekip bu konuda araştırma yapmamı tavsiye eden ve yol gösteren hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Ali Satan'a, çalışmam boyunca getirdiği eleştirilerle çalışmaya katkı sağlayan arkadaşım Dr. Yasin Yayla'ya, anlayışı ve sabrı ile her zaman desteğini gördüğüm eşim Ayşen'e teşekkürü borç bilirim.

Abdurrahim ALKIŞ
Pendik, 22.06.2018

ÖZET

1976 yılında yayın hayatına başlayan *Sebil*; siyaset, tarih, edebiyat, din ve kültür-sanat gibi birçok konunun işlendiği, öğretici bir içeriğe sahip, haftalık olarak yayımlanmış bir İslamcı dergidir. *Büyük Doğu* ve *Sebilürreşad*'ın tarihî mirasını devralan *Sebil* İslamcı düşünce hayatında ve kendinden sonraki gençliğin yetişmesinde büyük rol oynamıştır. Birçok İslamcı düşünce adamı yazıları ile dergide yer almış ve bir dünya görüşü oluşturmaya çalışmışlardır. Yayımlanan diğer dergilere göre yüksek satış oranlarına sahip olan *Sebil* hem o dönemin kültürel hayatında hem de sonraki kuşakların bilinçlenmesinde önemli bir yere sahiptir.

Dönemin siyasetiyle yakından ilgilenen *Sebil* dergisi, İslamcı ideolojinin ve Millî Selamet Partisi'nin açık bir savunucusu olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi ve icraatlarına karşı da eleştirilerini sert bir şekilde dile getirmiş ve bunu yaparken de popülist ve polemikçi bir tavrı benimsemiştir. Çalışmanın da ana konusunu derginin Türk siyasi hayatına bakışı ve bu muhalif duruşu oluşturmaktadır. Bununla birlikte Kadir Mısıroğlu'nun hayatına ve görüşlerine derginin misyonunu belirtmesi açısından ayrıca yer verilmiş ve kendisi ile de dergi hakkında bir görüşme yapılmıştır.

ABSTRACT

Having started publishing in 1976, *Sebil* is a weekly published Islamist magazine with an instructive content on politics, history, literature, religion, culture and art. *Sebil* Islamist, who took over the historical heritage of the *Büyük Doğu* and *Sebilürşad*, played a major role in the life of his thoughts and in the growth of his youth after himself. Many Islamist thinkers were involved with the writings in the magazine and tried to form a worldview. Having high sales rates compared to other published magazines, *Sebil* has an important place both in the cultural life of that period and in the consciousness of the next generations.

The *Sebil* magazine, which is closely interested in the politics of the period, has become a clear advocate of the Islamist ideology and the National Salvation Party. He vigorously expressed his criticisms against the Republican People's Party and his actions and adopted a populist and polemical attitude in doing so. The main point of the work is the view of the magazine on Turkish political life and this opposition stance. In addition to this, Kadir Mısıroğlu's life and his views are also mentioned in terms of specifying his mission and an interview was held with him about the magazine.

KISALTMALAR

AET	:	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKÇT	:	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AP	:	Adalet Partisi
CHP	:	Cumhuriyet Halk Partisi
DP	:	Demokrat Parti
İTC	:	İttihat ve Terakki Cemiyeti
İDP	:	İslamcı Dergiler Projesi
KTFD	:	Kıbrıs Türk Federe Devleti
MHP	:	Milliyetçi Hareket Partisi
MNP	:	Millî Nizam Partisi
MSP	:	Millî Selamet Partisi
NATO:		Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
TİP	:	Türkiye İşçi Partisi
TRT	:	Türkiye Radyo ve Televizyonu

GİRİŞ

Osmanlı Devleti [1300-1922]sınırları içinde Türkçe yayımlanan ilk gazete olarak padişah II. Mahmut[1808-1839]'un emriyle çıkartılmaya başlanan *Takvim-i Vekâyi*[1](1831) gösterilir; ancak Mısır valisi Mehmet Ali Paşa'nın[öl. 1849] çıkardığı ve *Vekâyi-yi Mısriyye (*1828) gazetesi ilk Türkçe gazete olarak ele alınmalıdır. *Takvim-i Vekâyi*'nin çıkışı Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'ın ilanıyla ifadesini bulacak olan 'Vatandaşlık' kavramının gelişimi açısından büyük ehemmiyet taşımaktadır. *Takvim-i Vekâyi* gazetesi 4 Kasım 1922 tarihine kadar kesintilerle de olsa yayınını sürdürmüştür. Gazetenin son nüshasının 4 Kasım 1922 tarihinde çıkması da Osmanlı Devleti'nden Cumhuriyet'e geçiş bağlamında bir sürekliliği ifade etmektedir. Gazete yayın hayatı boyunca "Resmî Gazete" olarak görülmesine rağmen sansüre uğramıştır. 1892 yılında kapatılan gazete 15 yıl yayımlanmayarak 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte yeniden çıkartılmaya başlanmış ve 4 Kasım 1922 tarihine kadar yayımını sürdürmüştür.

Vekâyi-yi Mısriyye ve *Takvim-i Vekâyi'*den sonra üçüncü Türkçe gazete olan *Ceride-i Havâdis*, 31 Temmuz 1840'tan 26 Eylül 1864'e kadar haftalık olarak toplam 1212 sayı neşredilmiştir. Gazetenin sahibi, 1815 yılında İzmir'e gelip yerleşen, daha sonra İstanbul'a giderek Amerika Birleşik Devletleri Sefâreti'nde kâtiplik yapan ve ticaretle meşgul olan İngiliz William Churchill'dir. Osmanlı basınında "gazete" kelimesinin ilk defa kullanıldığı *Cerîde-i Havâdis'*in 1. Sayısının mukaddimesinde gazetenin halkın bilgisini arttırdığı, diğer ülkelerde olup bitenlerin nakledilerek halka merak hisleri uyandırdığı ve bu yolla meslek ve ticaret hayatının geliştirilmesine yardımcı olduğu belirtilmiştir.[2]

Basın tarihimizde önemli yere sahip olan diğer bir gazete ise, Şinasi[öl. 1871] ve Agâh Efendi'nin [öl. 1885]çıkarmış olduğu *Tercümân-ı Ahvâl*[3] gazetesidir. Gazete içeriği ve kendinden sonra gelecek olan gazeteci nesli yetiştirmesi bakımından dikkate değerdir. Gazete, ülke içinde ve dışında vuku bulan haberler dışında devlet işleriyle alakalı duyuruları, bildirileri ve tüzükleri de halka duyurmaktaydı. İlk tefrika olan Şinasi'nin *Şair Evlenmesi* adlı eseri yine bu gazetede çıkmıştır. *Tercümân-ı Ahvâl* 1866 yılında kapanmıştır. Kapanmadan önce Şinasi 1862 yılında gazeteden ayrılarak tek başına '*Tasvir-i Efkâr'*[4] adlı gazeteyi çıkarmaya başlamıştır. Gazete iç ve dış haberler olarak iki bölüme ayrılmış ayrıca halk

[1]Nesimi YAZICI, "Takvim-i Vekâyi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 39, s. 490
[2]Ziyad EBUZZİYA, "Cerîde-i Havâdis", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 7, s. 406
[3]Hamza ÇAKIR, "Tercümân-ı Ahvâl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, s. 495
[4]Nesimi YAZICI, "Tasvir-i Efkâr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, s. 139

egemenliği ve düşünce özgürlüğü ile ilgili siyasi içerikli yazılar kaleme alınmıştır. Gazeteyi Şinasi'den devralan Namık Kemal [öl. 1888]aynı siyasi çizgiyi sürdürmüş; fakat gazetede yayımlanan "Şark Meselesi" başlıklı yazı dizisi sebebiyle gazeteciliği yasaklanmıştır. Bunun üzerine kendisi gazeteyi Recaizade Mahmut Ekrem'e[öl. 1914] bırakarak Avrupa'ya kaçmıştır.

I. Meşrutiyet'in ilanına kadar geçen sürede *Tasvir-i Efkâr*'ın yetiştirdiği gazeteci neslinin ve gazetecilik anlayışının da etkisiyle "muhalif" olarak nitelenebilecek gazetelerin ortaya çıktığı görülmektedir. Ali Suavi'nin[öl.1878] 1866-1867 tarihleri arasında çıkarmış olduğu *Muhbir* gazetesi, Namık Kemal'in 1870-1873 yıllarında yayın hayatını sürdüren *İbret* gazetesi, Basiretçi Ali Bey'in [öl. 1910]çıkarmış olduğu *Basiret* gazetesi (1869-1878;1908-1909) bunlar içinde en önemlileridir. Bunlar ve bunlara benzer diğer gazete ve dergiler sadece birer yayın organı değil aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin yaşamakta olduğu iç ve dış siyasi, ekonomik, kültürel sorunlara çare arayan insanların örgütlenme yerleri de olmuştur. Bu süreç, yönetenler tarafından da dikkatle izlenmiş ve basın alanında denetimler sağlamak için yasalar çıkartılmaya başlanmıştır.

Basın alanındaki önemli yasal düzenlemelere bakıldığında 1864'te yürürlüğe giren Matbuat Nizamnamesi ve 1867 yılında geçici olarak çıkarılan ancak II. Meşrutiyet'in ilanıyla devam ettirilen Âli Kararname'si görülmektedir. Bu kararname ile birlikte basın hayatına ciddi yasaklamalar getirilmiştir. Hükümete, yasalara uymayan gazeteleri kapatma yetkisi verilmiştir. Kararname yayın öncesi sansür uygulanması sistemini getirmiş ve bu durum yeni oluşmaya başlayan sivil toplum hareketlerini ve basını menfi yönde etkilemiştir. Bu olumsuz gelişmelere *Muhbir* ve *Tasvir-i Efkar* gazetelerinin kapatılması ile Ali Suavî ve Namık Kemal'in sürgüne gönderilmesi gibi olaylar örnek verilebilir.[5] Sürgünde bulunan Suavî gazetesini Londra'da çıkarmaya devam eder ve gazetenin ilk cümlesi şudur: "*Muhbir* doğru söylemek yasak olmayan bir memleket bulur, yine çıkar." O, bununla hem İngiliz Basın Kanununun rahatlığını dile getirmiş, hem de Babıâli'ye, İstanbul'daki *Muhbir*'i kapatmanın kendisini susturamayacağını ihtar etmiştir.[6]

Dönemin Osmanlı Padişahı Abdülaziz[1861-1876] ve Sadrazam Ali Paşa'nın [öl. 1871]yönetiminden memnun olmayan bazı aydınlar 1865'te Jön Türk Hareketi'ni kurarlar. Ülkede artan baskılar neticesinde gazeteleri kapatılan Şinasi, Namık Kemal, Ziya Bey, Agah

[5]M. Kazım BENEK, "Osmanlı'da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyet'e Kadarki Gelişimi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı: 6-7, Siirt, 2016, s.34
[6] Hüseyin ÇELİK, *Ali Suavî ve Dönemi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994, s. 98

Efendi ve Ali Suavi gibi birçok aydın Paris'e giderek Mustafa Fazıl Paşa[öl. 1875] önderliğinde Osmanlı yönetimine karşı muhalefete başlamışlardır. Bu muhalefetleriyle halk bilinçlendirilmeye çalışılarak Padişah Abdülaziz'den sonra tahta geçen V. Murat'ın[30 Mayıs 1876-31 Ağustos 1876] sağlık sorunları nedeniyle tahtı bıraktığı kardeşi Padişah II. Abdülhamit'in[1876-1909] Meşrutiyet yönetimini kabul etmesine katkı sağlamışlardır. Fakat I. Meşrutiyet olarak adlandırılan bu dönem fazla uzun sürmeyecek ve 1877-1878 yılları arasında meydana gelen Osmanlı-Rus Savaşı sebebiyle Meclis tatil edilerek ülke içerisindeki basın yayın hayatı da ciddi bir engelleme ve sansür ile karşılaşacaktır. II. Abdülhamit, 1878'de Sansür Heyeti kurarak, gazetelerin daha basım öncesinde tamamen denetlenmesi için çalışmaları başlatır ve böylelikle gazeteler sıkı bir kontrolden geçirilmiştir.[7]

II.Abdülhamit'in hükümdarlığı basın özgürlüğü açısından zorlukların yaşandığı bir dönem olur. Ülke içerisinde yayım yapmaları engellenen yazar ve düşünürler gazetecilik faaliyetlerini yurtdışında sürdürmeye devam etmişlerdir. Bu gazetelerden en önemlileri şunlardır:

Meşveret: Ahmet Rıza Bey tarafından Paris'te 1895 yılında kurulmuştur. Türkçe ve Fransızca çıkan gazete toplam dört sayfadan oluşmakta ve Osmanlı yönetimini eleştiren haberler ve makaleler bulunmaktaydı. Ahmet Rıza Bey'in bütün fikirlerinin ortak unsuru Türkiye'yi –diğer devletlerle eşit olduğu fikrini de kabul ettirerek- Batı akımına sokmak isteğidir.

Mizan: Mizancı Murat Bey'in kurduğu gazete önce 1897'de Kahire'de sonra da Cenevre'de çıkartılmaya başlanmıştır. Murat Bey İstanbul'a dönünce gazete kapatılmıştır. Murat Bey'in siyasi fikirleri göz önüne getirildiği zaman en çok göze çarpan yenilik bir siyasi elit yetiştirme çabasıdır. Bu çabanın Jön Türklerin çoğunluğunun yazılarında belirdiğini görmek mümkündür.

Osmanlı: İshak Sukuti ile Abdullah Cevdet tarafından Cenevre'de kurulmuştur (1897). Gazete Türkçe ve Fransızca olarak çıkmaktaydı. Genel olarak Osmanlı'da görünen en önemli gelişmeler arasında "idare-i cumhuriye" ve "ahlâk-ı içtimaiye" gibi deyiminin kullanılmaya başlanması sayılmalıdır.[8]

[7]Ali Gevgilili, Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi Sivil Toplum, Basın ve Atatürk, Bağlam Yayınevi, Ankara, 1990, s.51
[8] Şerif Mardin, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992, s.77-137-173

Bu dönemlerde bu gazetelerin dışında daha birçok gazete çıkartılmıştır. Bunlardan bazıları da şunlardır: *İkdam* (Ahmet Cevdet, 1896), *Hürriyet* (Londra, 1896), *Kanuni Esasi* (Kahire, 1897), *Hakikat* (Cenevre, 1897), *Enini Mazlum* (Kahire, 1899), *İntikam* (Cenevre, 1900), *Selamet* (Folkestone, 1901), *Le Moniteur Ottoman* (1901), *Le Liberal Ottoman* (1901), *Şurayı Ümmet* (Ahmed Rıza Bey, 1902-1908), *İçtihat* (Cenevre, Abdullah Cevdet, 1904), *Terakki* (Prens Sabahattin, 1906).[9]

II.Meşrutiyet'in ilan edilmesi Osmanlı basınında ifade özgürlüğü açısından yeni bir dönemdir; fakat meydana gelen bu özgürlük karmaşayı da beraberinde getirmiştir. Dönemin farklı fikir ve ideolojiyi benimseyen insanları ülkenin selameti için farklı düşüncelere karşı sert söylemlerde bulunmaya başlamışlardır. Basın bütün bu karmaşanın merkezinde yer almaktadır. 13 Nisan 1909'da vuku bulan, tarihe "31 Mart Vakası" olarak geçen hadise bu görüş ayrılıklarının en önemli göstergesi olmuştur. İdareyi elinde bulunduran İttihat ve Terakki Cemiyetine karşı Derviş Vahdeti'nin çıkardığı *Volkan* gazetesi muhalefetin sesi mevkiindedir. Bununla birlikte II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinden tam iki ay sonra yani 1908 yılı başında tüm ülkede 120 olan gazete ve dergi sayısı Meşrutiyet'in ilk yedi ayında 730'a yani altı misline çıkmıştır. İstanbul'da 52'den 377'ye çıkmış yani 7 kat artmıştır. Ülkenin çeşitli bölgelerinde artan dinamizmle gazete çıkmayan tek şehir kalmaz. Türkçe dışı yayınlarda bu dinamizmden payını almıştır.[10] Yine II. Meşrutiyet'in ilanından sonra oluşan özgürlükçü hava, Cumhuriyet döneminde söz sahibi olacak genç gazetecilerin de önünü açmıştır. Bu dönem İslamcılık düşüncesini benimseyen birçok yazar da kendisine yer bulacaktır. Şair Mehmet Akif (Ersoy)[öl. 1936]'in çıkardığı *Sırat-ı Müstakim* ve *Sebilürreşad* İslamcı düşüncenin fikrî plandaki önemli yayınları olmuştur.

I. Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra gelen mütareke ve işgal dönemi basın yayın hayatına bakıldığında Meşrutiyet yönetiminin doğurduğu özgürlükçü ortamın getirdiği sorunlar sebebiyle 1909 yılında çıkarılan Matbuat Kanunu'nun baskıcı etkileri görülmektedir. 1919 yılının Şubat ayında yürürlüğe giren bir genelgeyle İstanbul Hükümeti birçok kısıtlayıcı uygulamayı yürürlüğe koyarak basını baskı altına almıştır. İstanbul Hükümeti'ne karşı cephe alan Ankara Hükümeti İstanbul'la ilgili her türlü haberleşmeyi yasaklar. Bunun dışında Ankara Hükümeti Anadolu Ajansı'nı, Hakimiyet-i Milliye ve İrade-i Milliye gazetelerini kurarak basın yayın faaliyetlerini kendi lehine kontrol etmeyi amaçlamıştır. Kurtuluş Savaşı

[9]M. Nuri İnuğur, *Basın ve Yayın Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1982, s. 299-302
[10]Yasemin Doğaner, "Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı olarak Osmanlı'da Basın", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (EFD)*, Cilt: 29, sayı:1, Ankara, 2012, s.119

bittikten sonra basın üstündeki baskı nispeten azalmış; fakat Şeyh Said Ayaklanması bahane edilerek 1925 yılında ilan edilen Takrir-i Sükûn Kararları neticesinde muhalif basın susturulmuştur.[11]

Milli Mücadele yıllarında baskılara rağmen İstanbul'da farklı görüşlere sahip birçok gazete ve dergi çıkmaktaydı. Anadolu'da ortaya çıkan Millî Mücadele'ye destek veren yayınlardan bazıları şunlardı: *Akşam, Yeni Gün, İleri, Vakit, Tasvir-i Efkar, İkdam ve Tercüman.* Destek vermeyen gazeteler de vardı. Bunlar içinde önemlileri: *Peyam-ı Sabah, Alemdar* ve *İstanbul*'du. Bu gazetelerin dışında farklı ideolojiler çevresinde toplanmış yayın organları bulunmaktaydı. Eski İTC kadrosu *Tanin* gazetesinde toplanırken, Sosyalistler *Aydınlık* dergisini ve İslamcı kesim ise *Sebilürreşad* dergisini çıkartmaktaydı.[12]

İstanbul basını dışında bir yerel ve ulusal Millî Mücadele basını ortaya çıkmıştır. 14 Eylül 1919 tarihinde çıkmaya başlayan *İrade-i Milliye*, bu gazetelerden ilki olacaktır. Daha sonra Mustafa Kemal'in isteğiyle 10 Ocak 1920'de *Hakimiyet-i Milliye* gazetesi çıkartılmaya başlandı. Yerel olarak da birçok şehirde farklı isimlerle gazeteler, mecmualar çıkartılmıştır. Kurtuluş Mücadelesine destek veren gazete ve dergilerin dışında, Millî Mücadele adına cepheden gelen haberlerin ve meclis toplantılarının özetlerini daha sağlıklı bir biçimde halka anlatabilmesi için 6 Nisan 1920'de Anadolu Ajansı kurulmuştur.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasından sonra kısa bir dönem süren hürriyet ortamı oluştuğu söylenebilir. Bu dönemi bitiren en önemli olay ise 1925 yılında meydana gelen Şeyh Said Ayaklanması bahane edilerek 4 Mart 1925 tarihinde Hıyanet-i Vataniye ve Takrir-i Sükun Kanunu'nun yürürlüğe konulmasıdır. İlgili makamlar bu kanunun kendilerine vermiş olduğu geniş yetkileri kullanarak, *Tevhid-i Efkâr, İstiklâl, Son Telgraf, Aydınlık, Orak Çekiç, Tanin* ve *Sebilürreşad* adlı gazete ve dergileri kapatır. Hükümetçe basına verilen gözdağı gazetelerin kapatılmasıyla sınırlandırılmamış, bazı gazeteciler dönemin İstiklal Mahkemelerince yargılanmışlardır. Bu durum ileride yapılacak olan inkılaplara destek sağlayacak basın aygıtlarının oluşmasını getirmiş ve bu da tam anlamıyla tek parti basınını oluşturmuştur.[13]

---

[11]Mete Tunçay, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması: 1923-1931*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005, s.149-152

[12] İzzet Öztoprak, *Kurtuluş Savaşında Türk Basını*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1981, s. 23-47

[13]Nurettin Güz, *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Basın Özgürlüğü ve Basın Özgürlüğü Tartışmaları*, http://www.academia.edu/35243770, 07.06.2018

1931 yılında yürürlüğe konulan Matbuat Kanunu ile muhalif gazeteler daha kolay bir şekilde kontrol altına alınmıştır. 1931-1938 yılları arasında CHP'nin tek parti iktidarı döneminde basın özgürlüğü tam bir denetim altına alınarak ciddi bir şekilde kısıtlanmıştır. Muhalif tarafı susturulmuş basının hâli kendini siyasi alanda da göstermiştir. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası ve Serbest Fırka denemelerinden sonra ülkede muhalif bir parti de artık bulunmamaktaydı. Bu kanunla, basın kontrol altına alınarak CHF'nin istemediği yayınların yapılması engellenmiş, böylelikle önemli bir muhalefet kaynağını etkisiz hale getirebilmek mümkün olabilmiştir.[14]

Bu kısıtlamaların dışında kalan devletin maddi ve manevi desteğini almış hükümet yanlısı *Cumhuriyet* ve *Ulus* gibi gazetelerin de varlığından söz edilebilir. *Cumhuriyet* gazetesi Yunus Nadi [Abalıoğlu] [öl. 1945]tarafından 1924 yılında kurulmuş ve Cumhuriyet rejiminin en önemli savunucusu olmuştur. Gazetenin kuruluş amacı saldırılara karşı rejimi korumanın yanı sıra genç rejimin halka benimsetilerek kalıcılığını sağlamak olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda zamanla önemli bir konuma gelmiş, tirajını ve sermayesini arttırmıştır. Diğer bir rejim taraftarı *Ulus* gazetesi ise; 1920 yılında kurulan *Hakimiyet-i Milliye*'nin devamı niteliğindedir. CHP'nin kurmuş olduğu tek parti iktidarının en önemli savunucusu olan gazetenin yöneticisi Falih Rıfkı Atay'dır[öl. 1971]. Gazete amblemine CHP'nin altı okunu koyarak tarafını bariz bir şekilde belli etmiştir.[15]

Tek parti dönemi dergiciliğine baktığımızda halkın örgütlenmesi ve dönüştürülmesi bağlamında değerlendirilmesi son derece yerinde olacaktır. Türkiye'nin uzun yıllardır devam eden çağdaşlaşma sorunu Türk dergiciliğinin de merkezinde olmuştur. Dergiler, bu problemin kültür sanat tarafı kadar siyasi mülahazaların da yoğun bir şekilde tartışıldığı alanlar olmuşlardır. Siyasal hareketlerin oluşmasında ve bunun sonucunda meydana gelen devrim hareketlerinin doğurduğu sonuçlar itibarıyla dergilerin önemi büyüktür. 1932 yılında çıkarılan Mustafa Kemal'in de halka inkılapları benimsetmek için desteklediği *Kadro* dergisi bu dönemin en önemli yayın organıdır denilebilir. Derginin kurucuları arasında Yakup Kadri Karaosmanoğlu[öl. 1974], Şevket Süreyya Aydemir [öl. 1976] ve Vedat Nedim Tör [öl. 1985] gibi önemli isimler bulunmaktadır. Amacı özellikle inkılapları desteklemek ve katkıda bulunmak olan dergi zaman geçtikçe CHP ile fikir ve uygulamalarda ters düşmesi ve yayın politikasının

[14] İ. Ceyhan Koç, *Tek Parti Döneminde Basın İktidar İlişkileri (1929-1938)*, Siyasal Kitapevi, Ankara, 2006, s.25
[15]Orhan Koloğlu, *Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi*, Pozitif Yayınları, İstanbul, 2006, s.118

rejimi tehdit eden bir mecraya kayması sonucunda 1935 yılında Mustafa Kemal'in desteğini çekmesi ile kapandı.[16]

Dönemin diğer dergileri şunlardır: *Köroğlu* (Burhan Cahit Morkaya, 1928), *Yeni Türk Mecmuası* (Abdülhak Hamit, 1932), *Ülkü* (Halkevleri, 1933), *Orhun* (H. Nihal Atsız, 1933), *Yeni Adam* (İsmail Hakkı Baltacıoğlu, 1933), *Varlık* (Yaşar Nabi[Nayır] ve Nahid Sırrı Örik, 1933), *Yedi Gün* (Sedat Simavi, 1933), *La Turquie Kemaliste* (Vedat Nedim Tör, 1933), *Yücel* (Muhtar Fehmi Enata ve Kemalettin Birsen, 1935), *Karikatür* (Sedat Simavi, 1935), *Akbaba* (Yusuf Ziya Ortaç ve Orhan Seyfi Orhon), *Uyanış* (Ahmet İhsan Tokgöz), *Ağaç* (Necip Fazıl Kısakürek, 1936), *Kültür Haftası* (Peyami Safa, 1936) *Kalem* (1938-1939).

Bu dergilerden birçoğu yeni rejimin destekçileri konumunda idiler. Bunlardan Necip Fazıl'ın *Ağaç* dergisi Kemalist rejime daha mesafeli durmaktaydı. *Ağaç*, daha çok edebi ağırlıklı olmasına karşın daha otuzlu yaşlarının başında olan Necip Fazıl için ileride çıkartacağı *Büyük Doğu* dergisinin fikri yapısını oluşturmaya başladığı özgür ama kısa bir zaman dilimi olmuştur. *Orhun* dergisi ise, Kemalist rejimden daha ırkçı ve yayılmacı fikirlere sahipti. Bundan dolayı Nihal Atsız zaman zaman rejimle kavgalı duruma gelmiştir.[17]

Tek parti dönemi basın hayatı incelendiğinde basın organlarının propaganda aracı olarak kullanılmak istendiği görülmektedir. Bu dönemlerde yeni oluşturulmak istenen devlet ve toplum yapısına karşı oluşacak muhalefetin her türlüsüne karşı çıkılmış ve sistematik olarak sindirme çabasına girişilmiştir. Basın yayın hayatının, düşünce ve kültür ortamının bu pasifize edilmiş hâli, 1946 yılında çok partili sisteme geçiş ve ardından 1950 yılında Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle son bulmuştur. Bu dönemden itibaren Türkiye'de basın yayın hayatında bir özgürleşme görülmüş, yayımlanan dergilerin çeşitliliği ve sayıları artmıştır. Özellikle 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlük ortamı İslamcı dergiler açısından iyi değerlendirilmiş ve birçok dergi yayın hayatına girmiştir. Bu dergilere örnek olarak, Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi denilince akla ilk gelen isimlerden olan Necip Fazıl Kısakürek ve *Büyük Doğu* dergisi, Sezai Karakoç ve *Diriliş* dergisi ile Nuri Pakdil'in *Edebiyat* dergisi gösterilebilir. Bununla birlikte Nurettin Topçu ve *Hareket* dergisini de zikretmek gerekmektedir. Büyük oranda 1960'lara damgasını vuran ve Türkiye İslamcılığının gelişimine öncülük yapan bu isimler ve hemen hemen kendileri ile özdeşleşen dergileri

[16]Fatih Demirci, "Kadro Hareketi ve Kadrocular", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı: 15, Ağustos 2006, s. 35.
[17]Selman Burak Korkmaz, *Türkiye'de Tek Parti İktidarı (1931-1946) ve Basın: Yücel Dergisi (1935-1956) Örneği*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014, s. 65.

Türkiye'de İslamcılık düşüncesinin kendi özgün şartları içinde gelişmesine ve tartışılmasına önemli katkılar sunmuşlardır.[18]

1970'li yıllara gelindiğinde ise dönemin çalkantılı siyasi olaylarının yaşandığı ve İslamcı ideolojinin siyaset sahnesinde iyiden iyiye görülmeye başlandığı dönemde dergicilik alanında hem İslam'ı genç kuşaklara tebliğ vazifesini edinmiş hem de siyasette muhalefet odağı olmuş bir dergi dikkatleri çekmektedir. Bu dergi 1976 yılında yayın hayatına başlayan sahipliğini ve başyazarlığını Kadir Mısıroğlu'nun yaptığı *Sebil* dergisidir. Çalışma konusu bu derginin Türkiye'de yayımlanan sayılarının içerik olarak incelenmesine ve dergide yayımlanan özellikle siyasi haber ve yorumlara dayanmaktadır.

Bu itibarla çalışmanın birinci bölümünde *Sebil'*in hem ideoloji hem de dergicilik açısından tarihî arka planına bakılmaya çalışılacak; İslamcılık düşüncesine, İslamcı, Milliyetçi ve Solcu dergilere; derginin yayımlanmaya başlandığı 1976 yılı öncesi ve sonrasında Türkiye'de yaşanan siyasi olaylara, 1960'lı yıllara, 1971 Askeri Muhtırası, 1973 ve 1977 seçimlerine değinilecektir. İkinci bölümde ise araştırmanın ana konusunu teşkil eden *Sebil'*in öncelikle içerik olarak incelenmesi yapılacak daha sonra dönemin Türk siyasi hayatına, iç ve dış politik gelişmelerine ve Cumhuriyet dönemi Türk inkılaplarına bakışı ve muhalefeti irdelenecektir.

[18]Ahmet Köroğlu, "Türkiye'de İslamcılık Düşüncesinin Seyrini Dergiler Üzerinden Okumak", *1960-1980 Arası İslamcı Dergiler Toparlanma ve Çeşitlenme,* ed. Vahdettin Işık, Ahmet Köroğlu, Yusuf Enes Sezgin, Nobel Yayınları, İstanbul, 2016, s. 17

I.BÖLÜM
1.*SEBİL* DERGİSİNİN TARİHİ ARKA PLANI

Giriş bölümünde, Osmanlı döneminden başlayarak 1950 yılı çok partili hayata geçiş dönemine kadar neşredilen gazete ve dergilerin ortaya çıkışları ve gelişmeleri üzerinde etraflıca durulmuştu. Bu bölümde ise Türkiye'de İslamcılık düşüncesi ve çok partili hayata geçişle birlikte İslamcı, Milliyetçi ve Sol görüşlü dergilere değinilmeye çalışılacaktır.

1.1.TÜRKİYE'DE İSLAMCILIK İDEOLOJİSİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

İslâmcılık; 19. yüzyılda İslâm coğrafyasında ortaya çıkan, Batı'nın sömürgesi haline gelen Müslüman devletleri bağımsızlığa kavuşturmak amacıyla geliştirilmiş bir siyasal kurtuluş ideolojisi ve modernleşmiş Batı'nın siyasal, ekonomik, teknolojik ve kültürel gücüne karşı Müslüman aydınlarda meydana gelen bir bilinçtir. Tam bir tanım vermek gerekirse İslamcılık:

> "19. ve 20. yüzyılda İslâm'ı bir bütün olarak (inanç, ibadet, ahlâk, felsefe, siyaset, hukuk, eğitim…) 'yeniden' hayata hakim kılmak ve akılcı bir metotla Müslümanları, İslâm dünyasını batı sömürüsünden, zalim ve müstebit yöneticilerden, esaretten, taklitten, hurafelerden kurtarmak, medenileştirmek, birleştirmek ve kalkındırmak uğruna yapılan aktivist ve eklektik yönleri baskın siyasî, fikrî ve ilmî çalışmaların, arayışların bütününü ihtiva eden bir düşünce ve harekettir."[19]

İslamcılık, belirli konularda birbirinden farklı düşünebilen kişilerin dahil olduğu geniş anlamlı bir tabir olarak görünmektedir. Her ne kadar İslâmcılığın doktriner bütünlük ifade eden bir tanımı olmasa da gazete, dergi ve bazı risalelerde ortaya çıkan İslâmcı fikriyatın genel çerçevesini inanç, ibadet, ahlâk, felsefe, idare, siyaset, iktisat, hukuk, eğitim alanlarında İslâm'ı bütün bir hayat nizamı olarak yeniden hakim kılarak Müslümanları medenîleştirme; İslâm dünyasını geri kalmışlıktan, Batı hâkimiyetinden, zalim ve müstebit idarecilerle keyfi yönetimlerden kurtarma; dinî düşünceyi taklit, hurafe ve bid'atlardan arındırma gibi 19. yüzyıl İslâm dünyasının başka coğrafyalarında da görülen ıslah, tecdid, ihya vb. kavramlarla ifade edilen dinî, siyasî, ilmî çözüm arayışları veya bu arayışları ihtiva eden bir fikir hareketi şeklinde özetlemek mümkündür.[20] Said Halim Paşa'ya göre İslâmlaşmak demek İslâmiyet'in inanç, ahlak, yaşayış ve siyasete ait esasların tam olarak uygulanması demektir.[21]

---

[19]İsmail Kara, "*Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler I",* Risale Yayınları, İstanbul, 1986, s. 15
[20]Azmi Özcan, "İslâmcılık", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 16, s. 63
[21]Said Halim Paşa, *Buhranlarımız ve Son Eserleri*, hz. M. Ertuğrul Düzdağ, İz Yayıncılık, İstanbul, 2003 s.186

İslamcılık tartışması çökmekte olan imparatorluğun, yeniden toplumsal-siyasal kimlik inşa etme gayretlerinin bir uzantısıydı. Bu tartışmalar çerçevesinde, 'İslâmcılık'tan ilk söz edenlerden biri Yusuf Akçura'dır. İlk olarak II. Abdülhamit'e muhalefet döneminde, 1904 yılında Mısır'da çıkan *Türk* gazetesinde yayımlanan, 'Üç Tarz-ı Siyaset' makalesinde Akçura, öncelikle Osmanlı Devleti'ne "kuvvet ve terakki" kazandırmak amacıyla izlenen politika türlerini tarihsel bir bakış açısıyla çözümlüyordu. İmparatorluk topraklarında yaşayan milliyetlerin birliğini ve bir "Osmanlı milleti" oluşturulmasını savunan Osmanlıcılık'ın genel olarak Tanzimat Dönemi'ne tekabül ettiğini (1839-1876) söylüyordu. Panislamizm ise 70'li yıllarda ortaya çıkmış ve özellikle, Osmanlı Devleti'nin gücünü İslam dayanışması temeline oturtmak isteyen Abdülhamid tarafından savunulmuştu. Son olarak da kısa bir süre önce ortaya çıkan ve "ırk üzerine müstenid bir Türk milliyet-i siyasiyesi" oluşturmaya yönelen Pantürkizm'i ele alıyordu.[22]

İslâmcılık, ittihad-ı İslâm adı altında 1870 yılından itibaren Osmanlı Devleti'nin hâkim siyasî düşüncesi olmakla beraber, bir fikir hareketi olarak ortaya çıkışı, yaklaşık 40 sene sonra II. Meşrutiyet sonrasında *Sırat-ı Müstakîm*'in 14 Ağustos 1908'de yayın dünyasına girişiyle başlatılmaktadır. *Sırat-ı Müstakîm* dergisi etrafında İslâmcılık fikrini oluşturmak üzere toplanan aydınlar da bulunuyordu. Bunlar arasında; Şehbenderzâde Ahmed Hilmi, Said Halim Paşa, Mehmed Âkif, Mustafa Sabri, Ferit Kam, Mehmet Ali Ayni, İsmail-i Fenni, Said-i Nursi, Musâ Kâzım, Halim Sabit, Seyyid Bey ve M. Şemsettin gibi ilim, fikir ve düşünce adamları sayılabilir. II. Meşrutiyet'ten sonraki basın ve fikir hürriyeti atmosferinde ise İslâmcı düşünceler yoğun ve sistemli bir şekilde *Sırat-ı Müstakîm (Sebilürreşâd), Beyânülhak, Livâü'l-İslâm, Hikmet, İttihad-ı İslâm, Tasavvuf, İslam Mecmuası, Volkan* gibi gazete ve dergilerde tartışılmaya başlanmıştır.

II. Meşrutiyetten sonra İslâmcı aydınlar fikirlerini serbestçe tartışma, açıklama, yayma imkânı buldular ama ittihad-ı İslâm düşüncesinin oturduğu zemin, yani Müslüman unsurların birliği zemini de ortadan kalktı. Çünkü Mısır ve Suriye başta olmak üzere Arap İslâm dünyasında Hristiyan Arapların da etkin bir şekilde rol aldığı Arap milliyetçiliği davası güden ve Osmanlı Hilafetine karşı batılı devletlerle anlaşan çokça grup ve cemiyet ortaya çıktı. Böylece ittihad-İslâm realitede tahakkuk etmesi imkânsız bir duruma düştü. 1918'de Birinci Dünya Harbi bittiğinde ise bir "İslâm Milleti" fikri bütün maddi dayanaklarını artık

[22]François Georgeon, *Türk Milliyetçiliğin Kökenleri – Yusuf Akçura- (1876-1935)*, Yurt Yayınları, Ankara, 1986, s.35

kaybetmişti ve İslâmcılıktan geriye miras olarak "İslâmla takviye edilmiş bir milliyetçilik" kaldı.[23]

1924 Mart'ında çıkarılan üç kanun (Hilafetin İlgası, Tevhidi-i Tedrisat Kanunu, Şer'i ye ve Evkaf Vekâleti'ni lağvederek Diyanet İşleri Riyaseti düzenlemesini getiren kanun) İslâmcılık hareketinin büyük ölçüde ortadan çekilmesine yol açtı. Hilâfetin ilgası, medreselerin kapatılması, Diyanet İşleri Riyaseti'nin normal bir devlet dairesi hâline getirilmesi, bundan sonra ardı ardına gelen Cumhuriyet inkılapları ve laiklik ilkesinin kabulü, doğrudan veya dolaylı olarak dinle ve İslamcılıkla bağlantılı gelişmeler olduğundan İslâmcıların dikkatle izlediği ve resmî politikaya nispetle farklı değerlendirmelerde bulunduğu konular olmuştur.

20. yüzyılın ortalarına gelindiğinde bu neslin son temsilcilerinin de vefat etmesiyle İslâmcılığın entelektüel dinamizmi yavaş yavaş canlılığını kaybederek daha çok popüler bir niteliğe bürünmeye başlamıştır. Bu yönelişte şüphesiz yeni Türk aydınlarının kaynaklarla olan irtibatlarının zayıflamasının yanında dünyada yaşanan hızlı siyasî, ideolojik ve ekonomik gelişmelerle bunlara duyulan tepki, artan iletişim ve haberleşme imkânları sayesinde başka coğrafyalardaki tecrübelerden etkilenme gibi pek çok faktörün etkisi olmuştur.[24]

1.2.1945 SONRASI TÜRKİYE'DE İSLAMCI, MİLLİYETÇİ VE SOLCU DERGİLER

Basın ve yayın öteden beri fikri hareketlerin temel unsurlarından olmuş ve fikir akımlarının basın yayın yoluyla yaygınlaşması hedeflenmiştir. Bu sebeple Türkiye'de 1925 yılında Tek Parti Dönemi'nde çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu ile uzun müddet sessizliğe gömülen İslamcı basın, devlet politikalarının yumuşamaya başladığı dönemlerde tekrardan kendini göstermiştir. Bu sebeple çalışmamıza konu olan *Sebil* dergisinin bir İslamcı dergi olarak arka planına bakmamız ya da yakın geçmişte hangi dergilerin kendisine hem fikri hem de siyasi olarak kaynaklık ettiğini araştırmamız İslamcı düşüncenin basın hayatında hangi evrelerden geçtiğini bizlere gösterecektir.

[23] İsmail Kara, "*Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler/Kişiler I",* Risale Yayınları, İstanbul, 1986, s. 30
[24] Azmi Özcan, "İslâmcılık", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. XVI, s. 65

1.2.1.İslamcı Dergiler

Sebil dergisinin fikri altyapısını Türkiye'nin Tek Parti Dönemi'nde yayımlanmaya başlamış olan *Büyük Doğu* dergisi ve 1950'li yıllarda tekrar yayımlanmaya başlayan *Sebilürreşad'ın* oluşturduğu söylenebilir. Çünkü bu dergiler İslam'ın siyasi alanda da varlık gösterebilmesinin mücadelesini vermişler ya da vermeye çalışanları desteklemişlerdir. Aynı şekilde *Sebil* dergisi de bu çizgiyi takip etmiştir. *Büyük Doğu* ve *Sebilürreşad* dergileri Türkiye'nin çok partili hayata geçiş döneminde yayımlanan ve İslamcı muhalefet adına ciddi etki bırakan iki önemli dergidir. Tabi bu dönemlerde daha birçok İslamcı dergi yayımlanmış ama onlar daha çok İslam dininin inanç ve ibadet yönüne ağırlık vermişlerdir. *Hakka Doğru* (1945), *Selamet* (1947-1948), *Hakyol* (1947), *Doğan Güneş* (1947-1948), *Müslüman Sesi*(1948-1967), *Büyük Dava* (1950), *Serdengeçti* (1947-1962),*Yeşil Nur* (1949-1953), *Vazife* (1956), *İslam Dünyası* (1952-1954) *İslam* (1956-1965) bunlardan bazılarıdır. Bu dergilerden bazıları düzenli olarak çıkmayıp aralıklarla yayın hayatlarına devam etmişlerdir.[25]

Necip Fazıl Kısakürek tarafından çıkartılan *Büyük Doğu*, 1943-1978 yılları arasında çeşitli aralıklarla yayımlanan fikrî, edebî, siyasî ve dinî içerikli bir dergidir. İslamcı söylemin kendi dünyasında ufuk açıcı ve yol gösterici olmuştur. Dergi siyasî polemikleriyle ve muhalif diliyle İslamcı düşünüşün öncüsü olmuştur. Daha ilk çıkışında misyonunu açıkça dile getirmiş ve '*İdeolocya Örgüsü*'nü ortaya koymuştur. Necip Fazıl'a göre *Büyük Doğu*:

> "Tanzimat'tan beri devam eden sahte inkılâplar ve bu inkılâpların türettiği sahte kahramanlar, davamızın, müşahhas planda baş meselesidir."
>
> "İslamiyet'in emir subaylığı, İslam içinde ne yeni bir mezhep, ne yeni bir içtihat kapısı... Sadece 'Sünnet ve Cemaat Ehli' tabirinin ifadelendirdiği; mutlak ve pazarlıksız çerçeve içinde olanca saffet ve asliyetle İslamiyet'e yol açma geçidi ve çoktan beri kaybedilmiş bulunan bu saffet ve asliyeti 21. Asrın eşiğinde eşya ve hadiselere tatbik etme işi... Galiba işlerin de en değerli ve pahalısı..."[26]

Derginin söylemi çok partili hayata geçişte İslamcı düşüncenin bir kamuoyu oluşturmasında önemli katkıları olmuştur. Yanı sıra dergi ilerleyen sayılarında çok partili hayatın sağladığı nispi rahatlamanın açtığı yolda görüşlerini daha net ve çatışmacı bir söylemle dile getirmeye başlamıştır. Polemikleriyle, sansasyonel kapanış ve çıkışlarıyla her

[25]Can Cengiz, *Türkiye'de İslamcılığın Tarihsel Seyri ve İslam Dergisi,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Anakara 2008, s.174.
[26]Necip Fazıl Kısakürek, *İdeolocya Örgüsü*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul, s.22

zaman dikkat çeken *Büyük Doğu*, Türkiye'de İslamcı harekete ivme kazandıran belli başlı yayın organlarından biri olarak değerlendirilmektedir. Nitekim dinî yayınların hemen hiç bulunmadığı özellikle 1945 öncesinde gençlerin dinî kültüre yönelmesinde oldukça önemli bir rol üstlenmiştir.[27] Bu durumu aynen *Sebil* dergisinde de görmekteyiz. 1970'li yılların Türkiye'sinde komünizm etkisine karşı İslamcı gençliği korumak ve İslami öğretilere göre yetişmelerini sağlamak için dergi büyük bir çaba göstermiştir. Bu çaba derginin konu tasnifi bölüme bakıldığında açıkça görülebilmektedir.

Büyük Doğu ve *Sebil* arasındaki diğer bir benzerlik ise sahibi ve başyazarlarının dergilerdeki yazıları hususunda birçok kez adlî tatbikata uğramalarıdır. Necip Fazıl Kısakürek ve Kadir Mısıroğlu hakkında değişik iktidarlar döneminde birçok kez dava açılmış; beraat, tevkif ve hapse mahkumiyetle sonuçlanan kararlar verilmiştir.

1950'li yıllardaki diğer bir önemli İslamcı dergi ise *Sebilürreşad*'dır. *Sebilürreşad* dergisinin iki döneminden bahsedilebilir. İlki İkinci Meşrutiyetle yayın hayatına başlayan *Sırât-ı Müstakîm* daha sonra *Sebilürreşad* adını alacak olan ve 1925 yılında kapanıncaya kadarki süreyi kapsayan birinci dönem. İkinci dönem ise Mayıs 1948 yılında yeni harflerle ilk sayısı çıkan ve 1965 yılına kadar zorluklarla sürdürülebilen dönemdir ki çalışmamızı ilgilendiren de bu kısımdır.

Eşref Edip tarafından çıkarılan derginin kimlik bilgileri şöyledir: "Siyasî, Dinî, İlmî, Edebî, Ahlakî Haftalık Mecmua". Derginin tekrardan çıkış amacı ve uzun bir süre çıkmadığından geçen bu süre içerisinde Türkiye'de yaşanılan olaylar hakkında durum tespiti ilk sayısında çıkan imzasız yazıda görülebilmektedir:

> "Sebîlürreşad kapanalı tam yirmi iki sene oldu. Bu müddet içinde nice hadiseler cereyan etti. Dine karşı o günden başlayan baskı hareketi, zaman oldu ki en şiddetli dereceyi buldu. Farmasonluğun dine ve din ehline karşı açtığı harp, manevi sahayı bir harabezara çevirdi. Bütün din müesseselerinin kapılarına zincirler vuruldu. Bütün mekteplerde din dersleri kaldırıldı... Laiklik nikabına bürünerek komünizmin temellerini kurmaya kalkıştı... Eğer Atatürk'ün himmetiyle farmasonluk lağvedilmemiş olsaydı, kim bilir daha neler yapacaklar; yaptıracaklardı. ... Artık Türk milletinin de 'manevi hayatını harabeye çeviren' sınav dönemi tersine dönmeye başlamıştır. Artık ümitsizliğe düşmeden kapatılan dinî kurumlarını açmak, açıktan yine Kur'an okumak, çocuklarına kendi dinini öğretmek zamanı gelmiştir. Din, vicdan hürriyeti, demokrasi ve

[27]Necdet Subaşı, "1960 Öncesi İslâmî Neşriyat: Sindirme, Tahayyül ve Tefekkür", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık*, Cilt:6, 2004 İstanbul, s.225

laikliğe aykırı ne kadar kanun, uygulama varsa Büyük Millet Meclisi bunları ortadan kaldırmalıdır. Yönetim-Millet işbirliği ile bütün sorunlar ortadan kaldırılmalıdır."[28]

Sebîlürreşad, 1948'deki ilk sayısından anlaşılacağı üzere İslamcı çizgisini, biraz daha bilenmiş hâliyle koruyordu. Fakat bilenmesi, ilk sayıdan 1965'e kadar devam edecek sayılarına kadar takip edilebileceği gibi devlete, Cumhuriyet'e karşı değildir. Devlet çarkına yerleşip, milletle devletin bütünleşmesine perde çeken zümrelere karşıdır. Bunların başında mücadele bayrağını çektiği zümre masonluktur. Ardından komünizm ve diğer benzeri zümreler gelmektedir.

1960'lı yıllara gelindiğinde ise 21 Aralık 1960'ta yayımlanmaya başlayan haftalık *Yeni İstiklal* dergisi bir İslamcı merkez olarak dikkati çekmektedir. Komünist propagandalara karşı bir İslamcı tepki olarak doğan dergi dönemin İslamcı, Türkçü ve muhafazakar düşüncelerin yayın üssü konumundadır.

Bu dönemde yayımlamış diğer önemli İslamcı dergiler arasında *İrşad* (1963), *Hak Sesi* (1965), *Diriliş* (1966), *İslam Düşüncesi* (1967) ve *İttihad* (1967) dergileri sayılabilir. Bu dergilerden *İrşad* "Gayemiz: *Kur'ân*'ın Ruhu Üzre İrşad Etmek ve Türk-İslam Kültürüne Hizmettir" alt başlığı ile 24 Mayıs 1963'te haftalık gazete olarak yayın hayatına başlamış; kurucusu ve sahibi, Said-i Nursi'nin öğrencilerinden olan Ali Kırankollular'dır. Nurcu harekete yakın bir dergi olarak faaliyet gösteren dergi, 25 Ekim 1963'te on altıncı sayısı ile yayın hayatına ara vermiştir. 1966'ta *İrşad* adıyla tekrar çıkarılan gazete, 4-6 sayfa aralığında bir hacme sahip olmuştur. Dergiye katkıda bulunmuş isimler arasında M. Said Çekmegil, Lütfi Doğan, M. Nafiz Akıloğlu, Ankara Merkez Vaizi Hamza Ayan gibi kişiler bulunmaktadır.[29]

Diriliş ise kendini "Siyasî, Fikrî, Edebî Dergi" olarak tanımlamış ve 1960-1992 yılları arasında toplam 396 sayı yayımlanmıştır. Türkiye'deki İslami düşünce tarihinde Sezai Karakoç'un adıyla öne çıkmaktadır. Nisan 1960'da Ankara'da yayına başlamış, yayın hayatına İstanbul'da devam etmiştir. 7 yayın dönemi şeklinde aralıklarla yayımlanmıştır. Dergi, Türkiye'nin modernleşme süreci üzerinde durarak toplumsal ve bireysel krizlerin çözümü için İslami kaynaklara yeniden dönüşü savunmuştur. Zira, dergide yazan isimlere göre İslam medeniyetine ait kavramların Türkiye'de bağlamını yitirmesi ve gündelik hayattan kaldırılması bu sorunlara yol açmıştır *Diriliş*'teki fikri coğrafya öncelikle Sezai Karakoç'un

[28]Caner Arabacı, "Eşref Edip Fergan ve Sebîlürreşad Üzerine", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık*, Cilt:6, 2004 İstanbul, s.123
[29]http://idp.org.tr/dergiler/irsat, 11.12.2017, 20:30

kendi imzası ve takma adlarla yazdığı yazılarla şekillenmiştir. Aynı doğrultudaki görüşler, edebiyatın şiir, hikâye ve deneme türündeki örnekleriyle *Diriliş* çevresinde yeni bir anlayış doğurmuş, genç şair ve yazarların yayımlanan çalışmaları, aynı inanç ve anlayış doğrultusundaki filizlenmenin örnekleri olmuştur.

Sezai Karakoç'un yanı sıra dergide Abdullah Hacıtahiroğlu, Rasim Özdenören, Cahit Zarifoğlu, Cahit Koytak, Ebubekir Eroğlu, Erdem Bayazıt, İsmail Kıllıoğlu, Alaeddin Özdenören, İsmet Özel yazılarıyla ve şiirleriyle yer almıştır. Bunun yanı sıra T.S. Elliot, Virginia Woolf, S. Kirkegaard, Ali Nedvî, Osman Yahya, Mahmud Ahmed gibi çeşitli isimlerden yazılar çevrilerek yayımlanmıştır.[30]

Mart 1967'de yayın hayatına başlayan *İslam Düşüncesi* dergisi, "İslami Fikir ve Edebiyat Mecmuası" olarak üç ayda bir yayımlanmıştır. Ekim 1969'da sekizinci sayısıyla yayın hayatına son vermiştir. Derginin sahibi ilerleyen sayılarda yazı işleri müdürlüğünü de üstlenmiş olan İhsan Babalı'dır. *İslam Düşüncesi*, "hususiyetleriyle" Türkiye'de bu sahada "bir ilk" olma özelliğine sahip olarak, "okumak ve okuduğundan dünya ve ahiret için faideli ve lüzumlu yeni bir şeyler öğrenmek isteyenler için" gayesiyle yola çıkmıştır. Gazete ve kitap arasında ama daha çok kitaba yakın olarak tanımlanan bu mecmua; düşündürücü, öğretici ve yetiştirici tarzda bir misyonu üstlenmiştir. Her sayıda yeni çıkan ez az iki mühim kitabın tahlili ve tenkidi, ayrıca üç ay içinde çıkan kitapların tanıtılması, bir İslam mütefekkirinin hayatı ve İslam âleminden, dünyadan ilgi çekici haber, resim ve mülakatların bulunduğu bir mecmua hedeflenmiştir.

Mahir İz, Sezai Karakoç, Salih Tuğ, Ali Ulvi Kurucu, Selçuk Eraydın, Mahmut Esad Coşan, Muhammed Hamidullah, Yusuf Ziya Kavakçı ve Sabahattin Zaim, yazılarını gördüğümüz isimlerin bir kısmıdır. Seyyid Kutub ve Mevdudi'den çevrilmiş yazılara alıntı olarak yer verilmiştir.[31]

1.2.2.Milliyetçi Dergiler

Türkiye'de 1945 sonrası Milliyetçi ideolojiye sahip dergilere bakılacak olursa bunların II. Meşrutiyet dönemi ve sonrasında yayımlanmaya başlayan dergilerle çok yakın bağları olduğu hatta bazılarının belirli dönem aralıklarla ya aynı ad ile ya da başka adlarla

[30] Yunus Emre Özsaray, "Diriliş Dergisinde Tarih İlgisi ve Sonuçları", *1960-1980 Arası İslamcı Dergiler Toparlanma ve Çeşitlenme,* ed. Vahdettin Işık, Ahmet Köroğlu, Yusuf Enes Sezgin, Nobel Yayınları, İstanbul, 2016, s. 233

[31] http://idp.org.tr/dergiler/islam-dusuncesi, 11.12.2017, 20:30

yayın hayatına devam ettiği görülmektedir. Türkçülük fikrine doğrudan yer veren ve bu fikir etrafında yayın hayatına atılan dergiler incelendiğinde ilk yayın organı Selanik'te çıkartılmaya başlanan *Genç Kalemler* (1911-1912) dergisi ile karşılaşılmaktadır. Ömer Seyfettin, Ali Canip (Yöntem) gibi isimlerin yönetiminde dilde sadeleşmeyi savunan dergi, Ziya Gökalp'in de katılmasıyla Türkçü kimliğini ön plana çıkaran bir yayın politikası izlemiştir. Türkçülük çizgisinin ve aynı zamanda Türkiye'nin en uzun süreli yayını *Türk Yurdu* dergisidir. Bu dergi Türkçülük akımının öncü isimlerini bünyesinde toplayarak başlı başına bir ekol olmuştur. Basın ve fikir dünyasının ilk milliyetçi yayınları arasında *Türk Yurdu* dergisi tarafından neşredilen *Halka Doğru* (1913) ve *Türk Sözü* (1914) dergilerini de saymak gerekir. Ziya Gökalp'in 1918'deki *Yeni Mecmua* ve 1922'de yayımladığı *Küçük Mecmua* dergileri Türkçülüğe yönelik düşünceleriyle dikkat çekicidir.

1938 yılında yayımlanan *Ergenekon* dergisi ve bu dergi kapatıldıktan sonra yerine çıkartılan *Bozkurt* (1942) dergileri de önemli milliyetçi dergilerdir. Daha sonra *Bozkurt* dergisi de kapatılmış ve dergi 1972 ile 1976 yılları arasında Sadi Somuncuoğlu tarafından aynı ad ile tekrar yayın hayatına sokulmuştur. *Bozkurt* bu yeni dönemde 'Aylık Ülkü Dergisi' olarak yayımlanmış ve Ülkücü gençliğe hitap eden bir yayın çizgisi izlemiştir. Fethi Tevetoğlu'nun çıkardığı *Kopuz* dergisi (1939) ile Orhan Seyfi Orhon'un sahipliğini ve başyazarlığını yaptığı *Çınaraltı* dergisi (1941) dönemin etkin Türkçü yayınlarındandır. Türkçü dergilerin en uzun soluklularından biri olan *Toprak* dergisi 1945-1979 tarihleri arasında üç dönem hâlinde yayımlanmış; sol ve komünizm ile mücadeleyi ön plana çıkarmıştır.

Demokrat Parti iktidarında milliyetçi akımların iktidarın yaklaşımına uygun olarak İslami karaktere bürünmesi, bu yöndeki yayınlarla birlikte hareket etmesi, özgün bir yaklaşımının ortaya çıkamamasını getirmiş ve sınırlı sayıda yayın ile temsil edilebilmiştir. 1960'ların sonlarından itibaren ise milliyetçiliğin siyasal alanda temsil edilmeye başlamasıyla *Millî Hareket*, *Devlet*, *Töre*, *Türkiye Ülküsü*, *Gençlik Dergisi* gibi milliyetçi yayınlar çoğalmaya başlamıştır.

Bu dergilerden *Devlet* ise, Ülkücü Hareketin *Millî Hareket* dergisinden sonra ikinci yayın organı olan dergidir. 7 Nisan1969 tarihinde haftalık gazete olarak Sadi Somuncuoğlu, İbrahim Metin, Halil Özyildiz tarafından yayımlanmaya başlamış ve 1978 Mart ayından itibaren 14 sayı aylık dergi olarak çıkmaya başlamıştır. Önce Ankara'da,12 Mart Muhtırasından sonra Konya'da yayımlanan, Türk milliyetçiliğini savunan, Milliyetçi Hareket

Partisinin ideolojik politik çizgisini ortaya koyan bir dergidir. Derginin ön kapağında "Ey Türk kendine dön." sloganı yer alıyordu. Devlet'in başyazılarını genellikle Galip Erdem yazıyordu. 1971 ortalarında, son sayfasında Galip Erdem'in "Biz Evropadayken" başlıklı Almanya, Birleşik Krallık vs. ile ilgili gezi notlarını içeren ve bu arada ünlü romancı Cengiz Dağci'ya da geniş yer veren, uzun soluklu bir yazı serisi yer almaktaydı. "Millî Devlet, güçlü iktidar" sloganını ilke olarak benimsemiş olan *Devlet*, genel bir dağıtım şirketi eli ile Türkiye'nin bütün illerine dağıtılıyordu.[32]

Diğer bir dergi olan *Töre*, aylık fikir ve sanat dergisi olarak çıkmıştır. *Töre*'nin kurucusu Halide Nusret Zorlutuna'dır. Haziran 1971'de yayına başlayan dergiyi Emine Işınsu yönetmiştir. Mayıs 1985'e kadar yayınlanan dergi Milliyetçi, mukaddesatçı fikir ve edebiyat dergisi idi. Dergiye emeği geçenler Dündar Taşer, Erol Güngör, Mehmet Çınarlı, Necmettin Hacıeminoğlu, Mehmet Eröz, Ayhan Tuğcugil (İskender Öksüz), Agah Oktay Güner, Turan Yazgan, Tarık Buğra, Amiran Kurtkan, Aclan Sayılgan, Faruk Kadri Timurtaş'tı. Şiirleri ve yazıları yayımlananlar arasında Arif Nihat Asya, Yavuz Bülent Bakiler, Sadi Somuncuoğlu, Bahattin Karakoç, Niyazi Yıldırım Gençosmanoğlu, Hüseyin (Bozok) Kılıçaslan gibi şair ve yazarlar vardır.[33]

MHP'nin 1975'te kurulan Milliyetçi Cephe hükümetindeki ortaklığı, milliyetçi eğilimli günlük bir gazete olan *Hergün*'ün yayın hayatına başlamasını sağlamıştır. Açıkça milliyetçi bir kimliğe sahip olan bu gazetenin ileride MHP'nin resmi sözcülüğünü yapar hâle gelmesi milliyetçi basının önemli handikaplarından biridir. *Hergün* örneğinde olduğu gibi kendisini tekrar eden bu milliyetçi yayınlar, dar çevreye hitap etmekten kurtulamamış ve bu yüzden büyüyememişlerdir.[34]

1.2.3.Solcu Dergiler

60'lı yıllarda yayımlamış "sol görüşlü" dergilere bakıldığında ise göze çarpan önemli dergiler şunlardır: Türkiye İşçi Partisi ve Doğan Avcıoğlu'nun yönettiği *Yön* dergisi, Ankara'da çıkarılan *Dönüşüm* dergisi, Fikir Kulüpleri Federasyonu'nun yayın organı *Kavga* dergisi, haftalık olarak çıkan *Ant* dergisi ve *Türk Solu* dergileridir. Bunlardan *Yön, Dönüşüm ve Ant* sol çevreler içinde fikri anlamda etkili olmuşlardır.

---

[32]Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket-4*, Alternatif Yayınları, Ankara, 1999, C.4, s.11
[33]Hakkı Öznur, *Ülkücü Hareket-4*, Alternatif Yayınları, Ankara, 1999, C.4, s.47
[34]Haluk Ölçekçi, *Türkiye'deki Milliyetçi Fikir Hareketlerinin Dönüşümü (Milliyetçi Basın Üzerine Bir İnceleme)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2013, s. 183-187

Yön'ün ilk sayısı 150 aydının imzasını taşıyan bir bildiri ile 20 Aralık 1961'de yayımlanmıştır. Kendisini 'haftalık fikir ve sanat dergisi' olarak tanımlayan *Yön*, 6 kişilik bir kadro tarafından kurulmuştur. Bunlar: Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal, İlhami Soysal, İlhan Selçuk, Cemil Reşit Eyüpoğlu, Hamdi Avcıoğlu'dur. *Yön* o zamana kadar hakkında konuşulması, yazılması yasak sayılan konuları ele alma cesareti göstermiştir. Derginin kurucularına göre amaçları, Türkiye'yi bir an önce tam bağımsızlığa kavuşturmak ve sosyal adalet içinde hızlı bir kalkınmayı sağlamaktı. Doğan Avcıoğlu ve destekçileri için 'az gelişmişlik' çağdaş Türkiye'nin başlıca niteliğiydi ve devletin önderlik ettiği ve planladığı hızlı bir iktisadi büyümenin sağlanması temel siyasi görevdi. Bu sebeple *Yön*, bütün anti-feodal ve anti-emperyalist güçlerin, iktidarın bütün yurtsever unsurlarını paylaşacağı bir 'ulusal demokrasi' yaratmak için birleşebilecekleri bir 'milli cepheyi' savunmuştur.

İlk sayısındaki bildiriyle siyasi ve entelektüel hayatta etkili bir yer edinen *Yön* dergisi, Kemalizm'in "Halkçılık" ve "Devletçilik" ilkeleri doğrultusunda kalkınma meselesini öne çıkaran bir kalkınma felsefesinin oluşturulması için radikal soldan devletçi aydınlara kadar geniş tabanlı bir uzlaşma zemini arayan bir kurucu fikir platformuydu. Dergi, demokrasi anlayışını, "*Halkın dışında kurtarıcılar beklemenin yanlış ve zararlı bir tutum olduğuna inanıyoruz"* diye açıklıyordu. Haftalık olarak yayımlanan ve her sayısında özel bir konuya ve bu konuyla ilgili pek çok yoruma yer veren *Yön* dergisi gündemi tayin ediyordu. Dergide ekonomi, toplum, politika, çalışma yaşamı, kültür ve sanat konulu eleştirel değerlendirmeler yapılıyordu. Doğan Avcıoğlu 194 yazı, İlhan Selçuk 129 yazı ve Fethi Naci 78 yazı ile derginin en üretken yazarlarıydılar. *Yön* dergisi, daha iyi sosyal ve ekonomik şartların yerleşmesi için yön belirleyici bazı kavramların öncüsü olarak Türkiye'nin siyasi tarihinde ayrıcalıklı bir yere sahipti. *Yön*'ün 20 Kasım 1964 tarihli 86. sayısında, ilk kez bir Türk aydınının, Gazeteci-Yazar İlhami Soysal'ın Moskova'da Nazım Hikmet[Ran]'in mezarının başında fotoğrafı yayımlanır, fotoğrafa eşlik eden "Bir Türk şairinin ölümü" başlıklı yazısı, tıpkı Doğan Avcıoğlu'nun birinci sayıya yazdığı başyazıyı "*Türkiye'nin kurtuluşu sosyalizmle olur"* sözüyle bitirmesi gibi bir dönüm noktasıydı. Yön dergisi kuruluş amacına uygun bir şekilde tabuları yıkıyordu. İçeriği ve etkisi sebebiyle dergi siyasal baskılara uğradı ve hakkında çok sayıda dava açıldı. Yayın hayatına başladıktan bir yıl sonra sağcı gençlerin dergiye yönelik protestosu arttı. 6 Ocak 1963'te Taksim Anıtı önünde sağcı gençler dergi aleyhine gösteri yaptılar. 8 Haziran 1963'te Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı *Yön* dergisini kapattı. 1964'te yeniden çıkmaya başlayan dergi, yayımına son verdiği 30 Haziran 1967'ye kadar 222 sayı çıktı. Son sayısında haftalık yayına son verildiği ve bundan böyle günlük

yayımlanacağı ilan edildi, ancak tekrar yayımlanmadı. Kapanış sebebi okur sayısının azalmasına ve sol hareketin bölünmesine bağlandı.[35]

Dönüşüm dergisi incelendiğinde ise 1965 yılında yayın hayatına başlayan bu derginin sahibi Ataol Behramoğlu'dur. Sadun Aren, Cem Eroğlu gibi yazarların yer aldığı derginin başyazısında 'derginin yurt içinde ve dışında hep halkın, sömürülenlerin, baskı altında tutulanların sesi olup, üniversite gerçeğine eğileceğini' dile getirmiştir. Dergi, sosyalist gençliğin toparlanmasında ve Fikir Kulüpleri Federasyonunun kurulmasında faal olmuştur.

Sol çevrelerin önemli dergilerinden olan *Ant* dergisi ise, haftalık sosyalist dergi olarak yayına 3 Ocak 1967'de başlamıştır. *Ant*'ın kurucuları Yaşar Kemal, Fethi Naci ve Doğan Özgüven'di. Yaşar Kemal Ve Can Yücel yazarları arasında idi. *Ant*, 'bağımsızlık ve sosyal adalet' ilkesi ile yayımlanmaktaydı. Dönemin sosyalizm tartışmaları içerisinde, kendisini 'bilimsel sosyalist' düşünceyi benimsemiş bir yayın organı olarak tanımlamıştır. Dergi yazarlarının tartıştıkları en önemli konu sosyalizmin geleceğidir. *Ant* dergisi, dönemin sol tartışmaları içerisinde keskin bir yaklaşımı olmamakla beraber, TİP'e çok önem vermekte ve tek legal örgütlü sol parti olması sebebiyle, mutlaka desteklenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.[36]12 Mart sürecinde askeri dayatma ve tercihlere karşı ısrarla mücadele vermiş fakat; dönemin baskıcı ve militarist politikaları sebebiyle 1971 yılında kapatılmıştır.

1970'li yılların sol dergilerine bakıldığında ise ilk göze çarpan *Birikim* dergisidir. Dergi öğrenci ve aydın kesime Avrupa Marksizmini tanıtmada ve yorumlamada önemli bir işlev sağlamıştır. Stalinizmi tartışan ve eleştiren Marksist bir çevre oluşturacaktır. Mart 1975 ile Mart 1980 arasında 61 sayı yayımlanmıştır. *Birikim* dergisi, kendisini bir 'sosyalist kültür dergisi' olarak tanımlarken, temel ilkesini, Lenin'in 'devrimci bir teori olmadan devrimci hareket olmaz' sözüyle belirlediğini ifade etmiştir. Dergi Murat Belge ve Ömer Laçiner tarafından çıkarılmıştır. Bu yıllardaki diğer dergiler ise, *Aydınlık, Devrimci Yol, Halkın Kurtuluşu, Halkın Sesi, Halkın Yolu ve Halkın Birliği* dergileridir.[37]

[35]Mert Dikici, *Yön Dergisi ve Türk Dış Politikası*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007, s. 48

[36]Songül Aydın, *12 Mart 1971 Öncesinde Ant Dergisi,* Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s. 125

[37]Seher Acarer, *Sol Basında; Halkın Sesi, Halkın Birliği, Halkın Kurtuluşu ve Emekçi Dergilerine Göre Gençlik Hareketi (1970-1980),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.27

1.3.ÇOK PARTİLİ DÖNEMDE İSLAM VE SİYASET

Birinci bölümün bu son kısmında ise *Sebil* dergisinin tarihi arka planı olarak Türkiye'de İslamcılık düşüncesinin siyaset sahnesinde görünümü Demokrat Parti, Adalet Partisi, Milli Nizam Partisi ve Milli Selamet Partisi özelinde ele alınacaktır. 1950, 1960 ve 1970'li yıllardan müteşekkil Türkiye'nin bu çalkantılı zaman diliminde İslamcılık açısından önemli gelişmeleri kapsayan bu bölümün incelenmesi ile dergiye zemin teşkil eden bu sürecin daha iyi anlaşılması amaçlanmaktadır.

1.3.1.Çok Partili Dönem ve Demokrat Parti

Türkiye'de 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'in ilanı ile yeni bir siyasi düzen başlamıştır. Osmanlı Devleti'ndeki Din-Devlet birlikteliği bu yeni düzende aksine bir seyir izleyerek devlette laiklik ve toplumda sekülerliğe yönelmiştir. Bu yeni devletin kurucu rolünü üstlenen Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) devlet ve toplumu ulusal-laik değerlerle yeniden inşa etmeyi amaçlamış ve bu yöndeki politikalarla 1945 yılına kadar gelinmiştir. Bu süre içerisinde yönetim gücü devlet organizasyonu içerisinde dini, Diyanet İşleri Başkanlığı ile devlet kontrolüne almaya çalışmış, haricinde herhangi bir dine yakın girişime, gruba, partiye veyahut toplumsal harekete izin vermemiştir. Bu durum ilk muhalefet partisi olma özelliği taşıyan Terakkiperver Cumhuriyet Halk Fırkası ve sonrasında kurulan Serbest Fırka örneğinde ve yapılan birçok inkılapta görülebilir.

Çalışma konusunun kapsamında olmaması dolayısıyla ayrıntıya girilmeyecektir; fakat buradan 1945 yılı sonrası siyasetine kaynaklık teşkil eden halkta birikmiş İslami duyarlıklı yönetim ihtiyacının emareleri ve çok partili hayata geçişte İslam'ın siyasette nasıl etkili olduğu görülebilir. Bu durumun doğurduğu bir sonuç olarak CHP 1946 seçimlerinde hem oy rekabeti açısından hem de dünyadaki diğer olaylar ve zorlamalar sebebiyle dine yönelik politikalarını gözden geçirmek zorunda kaldı. Çünkü CHP'nin iktidarda kaldığı uzun dönemde İslam'a karşı izlediği politika sonucu halkla bütünleşememesi dine yakın herhangi bir partiye büyük bir oy potansiyeli sağlamıştı.

1950 yılı seçimlerine doğru gidilirken CHP, iç ve dış faktörlerin etkisiyle ve halkın büyük çoğunluğu ile arasındaki mesafenin de farkına vararak laiklik konusunda yumuşamaya başlayarak dinî alanlarda bazı tavizler verdi. Devlet denetiminde tekrar din eğitiminin verilmesi, okulların programına seçmeli din dersinin koyulması ve türbelerin yeniden ziyarete açılması verilen ödünlerden bazılarıydı. Bu gelişmeler İslamcı bir gelenekten gelen

Şemseddin Günaltay'ın başbakanlığı sırasında olmuştu ve bu dönemde yayımlanan İslamcı yayın organı *Sebîlürreşad* dergisi olayları ve başbakanı şöyle değerlendirmiştir:

> "Vicdanı köstekleyen bütün bağları kır, parala. Hiç korkma. Sen millete bu hürriyet ve saadeti verirsen bu asil millet seni başının tacı yapar... Ergeç bu iş olacaktır; Milletin dini üzerindeki bu baskılar kalkacaktır. Temenni ederim ki bu büyük zaferi Allah sana nasip etmiş olsun. Çünkü senin bu milletin dinine, ilim ve irfanına çok hizmetin vardır. Bu mazhariyete sen layıksın" [38]

Bu dönemde CHP'nin tepeden inmeci ve baskıcı tavrı yumuşamış ve muhalefete daha fazla alan açılmıştır. Bu imkândan faydalanıp siyaset arenasına çıkan diğer bir parti ise Demokrat Parti olmuştur. Yine CHP içinden çıkan kişilerce kurulan Demokrat parti iktidar yarışında "millete mâl olmuş ve olmamış inkılaplar" ayrımı yaparak dinin hayat sahasında daha fazla görünür olacağına ışık yakmıştır. Böylece de büyük bir halk desteğine mazhar olmuştur. Aynı şekilde bu dine karşı ılımlı havada daha birçok İslamcı düşüncenin siyasette görünür hâle geldiği birçok parti kurulmuştur: Millet Partisi, İslam Koruma Partisi, Muhafazakar Toprak Emlak Partisi, Çiftçi Köylü Partisi ve Sosyal Adalet Partisi gibi. Bununla birlikte günümüz açısından da değerlendirildiğinde İslam'ın iktidar yarışında, partilerin oy kapma mücadelesinde en önemli faktör hâlini alma dönemi başlamıştır.

14 Mayıs 1950 seçimleri Türk siyasi hayatında bir dönüm noktası olmuştur. 27 yıldır tek başına iktidara sahip olan CHP iktidarı kaybetmiş ve Demokrat Parti büyük bir başarı göstererek mecliste çoğunluğu ele geçirmişti. Bundan sonraki on yıllık süreçte dinin sosyal hayatta görünürlüğü çok fazla artmaya başlamıştır. Bunun en önemli tezahürüolarak16 Haziran 1950 tarihinde ezanın yeniden Arapça olarak okutulmasının kabul edilmesi gösterilebilir.

İslamcı hareketin güçlenmeye ve kendilerini daha rahat ifade etmeye başladığı dönem Demokrat Parti iktidarıdır. Bunda en önemli etken izlediği ılımlı laiklik politikasıdır. Aslında DP İslamcı bir parti değildir, hatta programlarına bakıldığında CHP ile çok büyük benzerlikler taşır. Zaten CHP içerisinden çıkmış bir partidir. Fakat tabandan gelen din üzerindeki baskıların yumuşatılması ve halkın dinini yaşamasında kolaylıklar sağlanması talepleri DP'nin bu konularda CHP'nin aksine halka karışmamasını ve inkılaplar konusunda zorlayıcı olmamasını getirmiştir.[39]

[38]Doğan Duman, *Demokrasi Sürecinde Türkiye'de İslamcılık,* Dokuz Eylül Yayıncılık, İzmir 1997, s.28
[39]Kemal Karpat, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul 2010, s.238

Bu konuda Başbakan Adnan Menderes'in şu sözleri durumu destekler niteliktedir: "Millete mâl olmuş inkılâpları muhafaza edeceğiz, millete mâl olmamış inkılâpları tasfiye edeceğiz" ve "din ve vicdan hürriyetinin icaplarına riayet edeceğiz."

Bununla beraber DP döneminde dinî alanda yumuşamalar başladı ve radyo programlarındaki dinî yayın yasağının kaldırılması, radyodan *Kur'an-ı Kerim* yayınlarının başlaması ve seçmeli olan din derslerinin zorunlu hâle getirilmesi gibi bazı değişiklikler yapıldı. Ayrıca İslamcı basının DP'ye desteğinin artmasında Başbakan Adnan Menderes'in İzmir İl Kongresi'nde yaptığı şu konuşmanın büyük etkisi olmuştur: "Şimdiye kadar baskı altında bulunan dinimizi baskıdan kurtardık. İnkılap softalarının yaygaralarına ehemmiyet vermeyerek ezanı Arapçalaştırdık. Mekteplere din dersini kabul ettik. Radyoda *Kur'an* okuttuk. Türkiye bir Müslüman devletidir ve Müslüman kalacaktır. Müslümanlığın bütün icapları yerine getirilecektir." Bu konuşma ile ilgili olarak *Sebilürreşad* dergisi: "27 senedir hiçbir hükümet reisi Müslümanlık hakkında bu kadar yüksek bir sevgi ve alaka göstermemiştir. Bu, ilâhi bir mazhariyettir." demiştir.[40]

Buradan da anlaşılacağı üzere hem Türk siyasetinde yeni bir sayfa açılmış ve İslamcı düşüncenin siyasi alanda büyük oy potansiyeli görülmüş hem de daha çok İslamcı dergi ve gazetelerinin yayın hayatına girmesi ile yoğun bir İslami neşriyat başlamıştır.

Demokrat Partili yıllar içerisinde politikada ve toplumsal hayatta her zaman varlığını hissettiren İslamcı-gelenekçi dalga kendini DP bünyesine eklemlemiş ve burayı kendisine bir merkez kabul etmiştir. Her ne kadar istenilen İslamcı bir kıvamda olmasa da DP, CHP ve komünizme karşı buradan eleştirilerini ve muhalefetini yapabilmekte idi. Bu sebeple de bu yıllar süresince herhangi bir İslamcı parti girişimi olmamıştır. Bunda elbette ki DP'nin İslamcı çevrelere de göz kırpmasının etkili olduğu söylenebilir.

1.3.2.1960 Askeri Darbesi Sonrası

1970'li yıllara gelmeden önce bu dönemi hazırlayan önceki on yılın siyasi atmosferine bakmak önemlidir. Çünkü 1960 Askeri Darbesi ve yeni anayasa ile Türkiye'de yeni bir siyasi düzen oluşmaya başlamıştır. Bu dönemin önemli siyasi partisi Demokrat Parti'nin mirasını devralan Adalet Partisi'dir. 1961 yılında CHP ile koalisyon kuran AP halk tarafından teveccüh görmüş koalisyonlarla geçen bu on yıllık süreçte önemli bir aktör olmuştur. Bir yandan ordunun siyasete müdahalesi diğer yandan çok partili demokratik hayatın korunmaya çalışılması ülkede huzursuzlukların ve sıkıntıların baş göstermesine sebep

[40]Doğan Duman, *Demokrasi Sürecinde Türkiye'de İslamcılık,* Dokuz Eylül Yayıncılık, İzmir, 1997, s.37-40

olmuştur. Böylece 1961-1965 yılları arası sivil yönetimin kurulması ve olağanüstü dönemin izlerinin silinmesi çabaları ile geçmiştir. İstikrarsız koalisyon hükümetleri, uygulanmayan hükümet programları, zaman zaman ortaya çıkan darbe girişimleri, yeni anayasanın getirdiği yeni kurumların işletilmesi, temel hak ve özgürlüklerin hayata geçirilmesi ve ekonomik ve sosyal kalkınma çabaları bu dönemin belirgin özellikleri olmuştur.

12 Ekim 1965'te yapılan genel seçimlerde Süleyman Demirel'in genel başkanlığını yaptığı Adalet Partisi %52,9 oy oranı ile tek başına iktidara gelmiş ve Türkiye'de halkın çoğunluğunun 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesini ve demokrasiye müdahaleyi onaylamadığını göstermiştir. AP iktidarı ile geçen dönem bir önceki döneme göre daha istikrarlı görünmekteydi ve Türkiye'nin sosyal ve ekonomik alanda önemli bir dinamizm içine girmesini sağlamıştı. Yeni anayasanın getirdiği nispeten özgür ortam siyasi alanda ve düşünce alanında önemli gelişmelere yol açmıştır. Bir yandan sol ve sosyalist akımlar gelişirken diğer yandan sağ ve İslamcı kesimde de gelişmeler gözlenmiştir.[41]

1969 genel seçimlerine gelindiğinde ise yine AP birinci parti olarak çıkmış ama oy oranı düşmüştür. Fakat bu seçimlerden en zararlı çıkan "sol" cenah ve CHP olmuştur. Bu durum Türkiye'de o dönemde kıpırdanmaya başlayan sosyalist fikirli aydınlarda ve siyasi partilerde rahatsızlığa sebep olmuştur. Bununla birlikte bu dönemlerde ekonomik alanda da buhranın işaretleri gelmeye başlamıştır. Enflasyon yükselmiş ücretler düşmüş, işçi grevleri yaygınlaşmış ve bir taraftan da dünyada baş gösteren öğrenci olayları Türkiye'ye sıçramış, boykotlar ve anarşik hadiseler yaygınlaşmıştır. O günleri Süleyman Arif Emre şöyle anlatmaktadır:

> "Bu manzaradan sol kesim rahatsız olmuş. Yani bir takım kargaşalar çıkaralım, 27 Mayıs'a benzesin benzemesin top bizim ayağımıza, faullü de olsa gelsin, diye faaliyetler yürütülmüştür. *YÖN* mecmuası grubu, Doğan Avcıoğlu'nun bulunduğu hareketler. Bir takım yayınlar. *Hürriyet, Milliyet, Cumhuriyet* gibi gazetelerin mevcut hükümeti hızla yıpratmak gibi yayınları tutarlı, azimli politikaları olmayan bilhassa ekonomik ve mali politikalarda da aşırı partizan harcamalarla ekonomi politikasını enflasyonist rakamlara istikamete kırmış olan Demirel'in ekonomisi 70'lere gelene kadar başarısızlığa gitmiş büyük devalüasyonlar gelince arkasından 12 Mart gibi bir rejimin uygulamasını beraberinde getiriyor."[42]

[41]Kemal Karpat, *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012, s.187-196
[42]Davut Dursun, *Ertesi Gün Demokrasi Krizlerinde Basın ve Aydınlar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2000, s.105

1970 yılının sonlarına gelindiğinde ideolojik nitelikli öğrenci olayları, sol örgütlerin desteğinde giderek ülke genelinde yayılmış her alanda ciddi bir tedirginlik ve istikrarsızlık egemen olmuştur.

1.3.3.Milli Nizam Partisi ve Milli Selamet Partisi

1960 Askeri Darbesi sonrasında kurulan Adalet Partisi İslamcı çevreler için yeni bir üs haline geldi. DP'nin devamı addedilerek AP desteklenmeye başlandı. 1961 Anayasasının siyasal ideolojilerin yaygınlaşmasını kolaylaştıran özgürlük ortamında milliyetçi ve sosyalist ideolojiler yanında dinci ideoloji de ön plana çıkmıştır.[43] İslamcı ideoloji 60'lı yıllar içerisinde artık kendine yakın bir partiye eklemlenmektense kendine has, özgün bir İslamcı partiye dönüşmenin ve politikayı artık buradan bağımsız olarak sürdürmenin arayışları içerisine girmiştir. Bunda o dönemki İslami cemaatlerinde payı büyüktür. Özellikle Nakşibendi tarikatına bağlı İskenderpaşa Cemaati lideri Mehmed Zahid Kotku'nun bu yöndeki önemli direktiflerinin onun öğrencileri olan sonraki dönemin siyasi aktörleri arasında ciddi bir karşılık bulduğunu söyleyebiliriz.

1970 yılında Prof. Dr. Necmettin Erbakan tarafından kurulan Milli Nizam Partisi Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk defa İslamcı kimliği bariz bir parti olarak Türk siyasi hayatında yer almıştır. MNP'nin doğmasına sebep olan olay dönemin Odalar Birliği Başkanlığı hususundaki bir çekişmeyle ilgilidir. 1968 yılında Türkiye Odalar Birliği başkanlığına seçilen Erbakan, bazı odaların tepkileriyle karşılaşınca dönemin AP'li Ticaret Bakanı tarafından tanınmamış ve Erbakan'ın AP'den milletvekilliği aday adaylığı da veto edilmiştir. Bu çekişmenin önemli bir sebebi de Türkiye'de yeni yeni görülmeye başlanan büyük sermaye sahipleri ile yeni gelişen Anadolu sermayesi arasındaki rekabettir.

MNP'nin kuruluşu ve yöneticileri dönemin basın ve kamuoyu tarafından siyasal yollarla Türkiye'de İslamiyet'in destekleyicisi olarak görülmüştür. MNP'nin kuruluş kongresi 8 Şubat 1970'de Ankara'da "Allahuekber, Amin, İnşallah" sedaları arasında tekbir getirerek yapılmıştır. Kuruluş Beyannamesi'nde, "Milli Nizam Partisi'nin, Allah'ın, hakkı tutma, iyiyi sağlama ve kötüyü men etme yolunda bulunmak üzere seçtiği mümtaz ve aziz milletimizin asırlardan beri özleyip beklediği kendi ruhunun derinliklerinden gelen mana ve madde sahasında yeniden doğuşundan başka bir şey olmadığı" söyleniyordu.[44]

---

[43]Ali Yaşar Sarıbay, *Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası: "Mili Selamet Partisi Örnek Olayı"*, Alan Yayınları, İstanbul 1985, s.97

[44]Ali Yaşar Sarıbay, "Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu ve Programının İçeriği", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık*, Cilt:6, İletişim Yayınları, 2004 İstanbul, s.576

12 Mart 1971 Askeri Muhtırası sonrasında İslamcılık ideolojisine siyasette bariz bir şekilde yer veren MNP, Siyasi Partiler Kanunu'na uymadığı gerekçesi ile Anayasa Mahkemesi tarafından 20 Mayıs 1971 tarihinde kapatılmıştır. Kısa süren bu macera Türkiye'de artık "Siyasal İslam"ın engellenemez yükselişine bir başlangıç olmuştur. Artık ilk deneme yapılmış ve aşı tutmuştur. Bundan sonra tekrar İslamcı siyaset kendine has bir parti ile ve kendine bulduğu sevilen bir liderle yoluna devam edecektir.

MNP'nin kapatılmasından sonra yine aynı çevre tarafından kurulan diğer parti ise Milli Selamet Partisi olmuştur. MSP'nin il Genel Başkanı Süleyman Arif Emre partinin kurulma amacını ve tabandan gelen talebi şöyle anlatmaktadır:

> "Milli Nizam kapatıldıktan sonra, yeni bir parti kurulması için tabandan çok kuvvetli baskılar gelmeye başladı. Arkadaşlarımızdan bazıları da bu fikirde idi. Ben bu fikre karşı çıkmıştım. Çünkü daha buhran geçmemişti... Nihayet Anayasa değişiklikleri sona erdi... Fırtına dinmeye başladı... durumu istişare etmek için ehil kişileri toplayarak meseleyi müzakere ettik. İstişare heyeti tabandan gelen isteklerin daha fazla askıya alınmasını uygun bulmadılar. Onları temsil edecek bir kurucu heyetle yeni bir parti kurulmasına karar verdiler."[45]

MNP'nin kapatılmasından kısa bir süre sonra 11 Ekim 1972'de Milli Selamet Partisi kurulmuştur. Siyasal İslam'ın ikinci özgün partisi olma özelliğini taşıyan MSP, zamanında MNP'nin uğradığı akıbete uğramamak için yani yeniden kapatılmamak için önceki dönem yapılan faaliyetlerde ve konuşmalarda daha temkinli olunmaya başlandı. En önemlisi MNP'nin genel başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan yeni partinin kurucuları arasında yer almamıştır.

Türkiye'de bulunan İslamcı bir partiye özlem MSP'nin çok kısa zamanda teşkilatlanmasında kendini göstermiştir. Özellikle de İslamcı çevrelerin genel "Sağ" partiler içerisinden yani AP'den ayrılarak kendilerini daha iyi ifade edebildikleri böyle bir İslamcı partiye büyük bir destek verildiğini görmekteyiz. Örneğin MSP 21 Ocak 1973'de Birinci Büyük Kongresi'ni yaptığı tarihte, 42 ilde ve 300'e yakın ilçede örgütlenmiş, bu sayı Birinci Büyük Kongre'den sonra artış göstererek "Fevkalade Büyük Kongre"nin yapıldığı 22 Temmuz 1977 tarihinde 65 il ve 400'ü aşkın ilçe sayısına ulaşmıştır. Şüphesiz, bu hızlı örgütlenmede MSP'nin gördüğü yaygın desteğin büyük etkisi olmuştur. 1973 seçim sonuçları bu desteği göstermiştir. MSP bu seçimlerde Türk siyasal hayatının üçüncü büyük partisi olmuştur.

MSP ile İslamcı politikaya yeni bir ad gelmişti. Parti izlediği politikayı "Milli Görüş" olarak tanımlayıp amacını: "Manevi ve maddi alanlarda kalkınmayı sağlamak; özellikle

[45]Süleyman Arif Emre, *Siyasette 35 Yıl*, Cilt:2, Keşif Yayınları, İstanbul 1991, s.12-13

manevi gelişmeye ve ahlakçılığa gereken ağırlığı vermek, teknik ve sanayide şahsiyetini bulmuş bir millî hamle yapmak, bu amaçla da bireyin manevi eğitimini sağlamak" şeklinde açıklamıştı.

Parti amacında da deklare edildiği gibi o günün hem Türkiye'sinde hem de Batı'da bulunan ahlaki çöküntüye karşı öncelikle insanların manevi eğitimleri üzerinde durulması gerektiği öncelenmiş ve İslam'ın en temel öğretisi üzerinde durularak ahlaklı insan yetiştirilmesi gaye edinilmiştir. MSP'ye göre Türk siyasi hayatında üç temel görüş vardır: "Millî, Liberal ve Solcu". Bu üç görüş içerisinde MSP "Millî" görüşü temsil etmekte ve Millî Görüş beş ana hedef öngörmektedir: 1. İç barış 2. Devlet-millet kaynaşması 3. Yeniden büyük Türkiye meşalesi 4. Manevi kalkınma 5. Maddi kalkınma.[46]

Bu maddelere bakılarak MSP üzerinden Türkiye'deki İslamcı düşünceye sahip seçmen kitlelerinin neden bu partiye teveccüh gösterdikleri çok daha iyi analiz edilebilir. Öncelikle dönemin "Sağ-Sol" çatışması içerisinde halkın bir an önce bu kardeş kavgasına son verilmesini istemesi; ikinci olarak Devlet-Millet kaynaşması konusunda Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlayan laik-Batıcı çevre ve İslamcı-Gelenekselci çevre ayrışmasının, Kemalist ideolojinin halkın bir kesimi üzerinde kurduğu baskıcı yönetimin ve yapılan inkılaplar ile devlet ve millet çatışmasının sona erdirilip kaynaşmanın sağlanmasının talep edilmesi; üçüncü olarak İslamcı-gelenekselci çevrelerin devletin eski zamanlardaki gibi büyük ve güçlü bir devlet hâline gelme beklentisi; dördüncü olarak yıllardır süregelen devrimler ve laiklik politikaları ile devletin dine hayat sahası tanıması ve dinden uzaklaşan bir devlet görünümünün topluma sirayet ettiği ahlak ve maneviyat yoksunluğunun giderilmesine ihtiyaç duyulması ve son olarak maddi anlamda hiç de iyi bir durumda olmayan İslamcı ahalinin yeniden maddi refaha ulaşılmasının gerekliliği üzerinde durulmasıdır. Bu açıklamalar doğrultusunda Millî Görüş'ün halk nezdinde çok çabuk bir şekilde kabul gördüğü ve seçimlere de bu sonucu yansıttığı idrak edilebilmektedir.

1.3.4.12 Mart 1971 Askerî Muhtırası Dönemi

Süleyman Demirel hükümeti 1971 başlarında felce uğramış gibiydi. Üniversite kampüslerindeki ve sokaklardaki şiddeti önlemek için eyleme geçecek gücü kalmamıştı ve toplumsal ve mali reformlara ilişkin herhangi bir ciddi yasayı meclisten geçirme umudu yoktu.[47]Hükümet giderek tırmanan olaylar karşısında aciz kalmakta görevlilere görevini

[46]Ali Yaşar Sarıbay, "Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu ve Programının İçeriği", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık*, Cilt:6, İletişim Yayınları, 2004 İstanbul, s.580-581
[47]Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2004, s. 375

yaptıramaz hâle gelmektedir. Devamlı yasalardan, anayasadan ve yetkisizlikten şikayet etmekte idi. Bu durumu dönemin Meclis Başkanı Sabit Osman Avcı şöyle anlatmaktadır:

> "Sorumluluk ve yetki meselesi var. Ortadoğu'da ve üniversitelerde anarşik olayları önleyecek olan kolluk kuvvetleridir. Kolluk kuvvetleri ikiye bölünmüş. Siyasetçinin hatası yok mu? Var! Siyasetçi de müdahaleye zemin hazırlamak fırsatını vermemelidir. Bu da siyasetçinin görevi, sorumluluğu içinde..."[48]

12 Mart 1971'de dönemin Genelkurmay Başkanı ve diğer kuvvet komutanlarının imzalarını taşıyan muhtıra yayımlandı ve hükümet istifa etti. Muhtıra anarşik olayları sona erdirebilecek ve reformları "Atatürkçü bir görüşle" uygulayacak güçlü ve inandırıcı bir hükümetin kurulmasını istiyordu. Bu talepler karşılanmadığı takdirde ordu "anayasal görevini yerine getirecek" ve iktidara el koyacaktı.

12 Mart Rejimi olarak nitelendirilen bu yılların genel özellikleri, siyasal partiler ve sivil toplum örgütlerinin kapatılmasıyla siyasetin denetim altına alınması, birçok basın kuruluşunun kapatılması ile basının, üniversite hocalarının çeşitli gerekçelerle görevden alınması ve tutuklanmasıyla üniversitelerin kontrolü ve nihayetinde 1961 anayasasının özgürlükleri düzenleyen ilgili maddelerinin değiştirilmesiyle bütüncül bir askerî denetim mekanizmasının kurulması olduğu söylenebilir.[49]

Muhtıranın verilmesinin ardından meclis kapatılmamış, yürütme organı olarak hükümet istifaya zorlanmış ve partiler üstü bir teknokratlar hükümetinin kurulması sağlanmaya çalışılmıştır. Mevcut siyasal partilerden Milli Nizam Partisi ve Türkiye İşçi Partisi kapatılmıştır. Gençlik örgütleri, sendikalar, gazete ve dergiler kapatılmış; birçok kişi gözaltına alınmış, hapsedilmiş ve kovuşturmaya uğramıştır.

1971-1973 tarihleri arası 12 Mart Rejimi döneminde siyasal iktidarın yürütülmesine gelince iş başına getirilen, ikisi Nihat Erim, biri Ferit Melen, diğeri de Naim Talu başkanlığında olmak üzere dört hükümet oluşturulmuştur. Bu hükümetler döneminde birçok anayasa değişikliği yapılmış, temel hak ve özgürlüklere de sınırlamalar getirilmiştir. Üniversitelerin, radyo ve televizyonun özerkliği sona erdirilmiş; basın özgürlüğü ve Anayasa Mahkemesi'nin yetkileri sınırlanmıştır. Ayrıca özel 'Devlet Güvenlik Mahkemeleri' kurulmuş ve bu mahkemeler 1976'da kaldırılana kadar 3000'den fazla kişiyi yargılamıştır.[50]

---

[48]Davut Dursun, *Ertesi Gün Demokrasi Krizlerinde Basın ve Aydınlar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2000, s.119
[49]Hediyetullah Aydeniz, *1975-1980 Dönemi Sosyo-Kültürel Ortamında Birikim Dergisinin Yeri ve Önemi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005, s.53
[50]Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 2004, s. 378

Askerin siyasetteki ağırlığı 1973 Cumhurbaşkanlığı seçimlerine kadar sürmüştü. Bu seçimde siyasi partiler Askeri kanadın öne sürmüş olduğu Genelkurmay Başkanı Faruk Gürler'i istemediler ve kendi aralarında uzlaştıkları emekli amiral Fahri Korutürk'ün cumhurbaşkanı olmasını sağladılar. Aynı yıl yapılan serbest genel seçimler ile 12 Mart 1971'deki muhtıra ile başlayan 12 Mart Rejimi sona ermiş oldu.

1.3.5.1973 Seçimleri Sonrası Siyasi Gelişmeler

Türkiye'de 1970'li yıllar siyasi istikrarsızlığın, artan ekonomik sorunların yarattığı kaosun, giderek tırmanan terörün, her geçen gün yığılan çözümsüz problemlerin, bölünmüşlüğün ve tam bir karmaşanın hakim olduğu yıllar olmuştur. 12 Mart ara dönemine son noktayı koyan 14 Ekim 1973 genel seçimlerinde alınan sonuçlar istikrarsızlığın temellerini atmıştır. Bülent Ecevit liderliğindeki CHP %33,3 oy ile seçimlerden birinci parti olarak çıkmış, fakat tek başına hükümet kurabilecek bir büyüklüğe ulaşamamıştı. 12 Mart Muhtırası ile iktidardan uzaklaştırılan AP, %29,8 oyla ikinci sıraya yerleşmişti. Seçimlerin şaşırtan sonucu ise ilk defa seçimlere katılan Milli Selamet Partisi'nin %11,8 oy alması idi. Hatta bu konumu ile MSP anahtar parti rolüne girmişti. Bu sonuçlar hiçbir partinin tek başına hükümet kurmasını imkansız kılıyordu. Umutla beklenen seçimlerden istikrar değil istikrarsızlık çıkmıştı. Bu seçimde ilk defa bir şey daha oldu ve sağın tam bir bölünmüşlük arz etmesine sebep olmuştu. Bu durumu dönemin MSP milletvekili Korkut Özal şöyle açıklamıştı:

> "12 Eylül'e giden süreç biliyorsunuz 1973 seçimleriyle başlıyor. 73 seçimleri, ilk defa sağın paramparça olduğu bir seçimdir. O tarihe kadar sağ dediğimiz seçmen, daima bir iktidar oluşturarak gelmiştir, en son 1969'da oluşturulmuştur. 1961 seçimlerinde de böyle bir şey oldu. O zaman, sağ sol karıştı. Reyler dağıldı. Fakat hemen AP'de toplandı. 65-69'da tek başına iktidarı oluşturdu."[51]

Uzun süren hükümet kurma müzakerelerinden sonra Ecevit'in CHP'si ile Erbakan'ın MSP'si 1974 yılında koalisyon hükümeti kurmayı başardılar. Çünkü iki farklı tabandan gelen bu partiler ilk defa uzlaşarak bir hükümete ortak olmuşlardı. 7 Şubat 1974 günü güvenoyu alan CHP-MSP hükümeti programı genelde demokratikleşme temeli üzerinde duruyor ve 'rejimin sıkıntılı yıllarından arta kalmış kırgınlıkları tarihe gömecek, geniş kapsamlı bir genel af çıkarma ve demokrasimizi her bakımdan yüksek bir düzeye eriştirmek üzere düşünce ve inanç özgürlüğü önündeki sınırlamaları kaldırma, (...) haşhaş sorununu çözme' taahhüdünde bulunuyordu. CHP-MSP koalisyon hükümeti sadece 235 gün görevde kalabildi. Bu kısa süre

[51]Davut Dursun, *Ertesi Gün Demokrasi Krizlerinde Basın ve Aydınlar*, İşaret Yayınları, İstanbul 2000, s.166

içinde üç önemli karara imza attı: Biri ABD'nin baskısıyla Erim hükümeti tarafından yasaklanan haşhaş ekiminin serbest bırakılması, diğeri genel af yasasının çıkarılması ve üçüncüsü de Kıbrıs Barış Harekatı'nın gerçekleştirilmesi idi.

1974 yılının yaz aylarında Kıbrıs'ta Yunanistan destekli darbe meydana gelmiş ve Türkiye garantör devlet olarak adaya müdahale kararı almıştı. Barış Harekâtı (20-22 Temmuz 1974 ve 14-16 Ağustos 1974) olarak adlandırın bu harekât ile dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in lehine bir hava oluşmasına temin sağlamış ve o günlerde Ecevit 'Kıbrıs Fatihi' olarak anılmıştı. Ecevit halkın gözünde kazandığı sempatiyle bir erken genel seçime gitmek ve çoğunluğu elde etmek için 16 Eylül 1974'te görevinden istifa etmiş ve erken seçim önerisinde bulunmuştu. Türkiye yeni bir hükümet bunalımı ile yüz yüze kalmıştı.[52]

Ecevit'in erken seçim umuduyla istifasından sonra tam altı ay süren bir hükümet krizi yaşanmıştı. Aylar süren hükümet krizi, sonunda Süleyman Demirel'in liderliğinde kurulan Birinci Milliyetçi Cephe hükümeti kurulmuştu. Bu hükümet AP, MSP, MHP, Cumhuriyetçi Güven Partisi(CGP) ve DP'den ayrılan bazı bağımsız milletvekillerinden oluşmakta idi.

1974 petrol krizinin ekonomideki olumsuz etkileri hissedilirken iç ve dış güvenlik sorunları da yavaş yavaş uç vermişti. ABD'nin Kıbrıs Barış Harekâtı sebebiyle uygulamaya koyduğu silah ambargosu, Yunanistan'la olan kıta sahanlığı ve karasuları sorunları, Kıbrıs meselesi Türkiye'yi zor durumda bırakmıştı. 1976'nın ortalarından itibaren ülkede sol ve sağ kesimler arasında silahlı terör hareketi gündeme egemen olmuştu. Giderek yükselen terör dalgası karşısında ne hükümet, ne parlamento, ne de diğer anayasal kuruluşlar etkin ve kararlı bir tutum gösterebilmişlerdi.

Bir yandan ülkücüler ve devrimciler şeklinde bölünmüş gençlik ve öğrenciler, diğer yandan örgütlü işçi kuruluşları sol-sağ mücadelesinin en aktif unsurları hâline gelmekteydi. Karşıt gruplar hızla silahlanmaya başlamışlardı. 1977 yılındaki Taksim'de yapılan 1 Mayıs gösterileri esnasında kimliği belirsiz kişiler tarafından göstericiler üzerine ateş açılmış ve 36 kişi ölmüştü. Bu olay dönemin terör olaylarının boyutunu göstermesi açısından çok önemlidir.

Türkiye kanlı terör olayları ile birlikte artan şiddet ve ekonomik bunalım ortamında 1977'de erken genel seçimlere girmişti. CHP oylarını ilk kez %41,3'e çıkarmış ve bunda Ecevit'in kişisel itibarı etkili olmuştu denilebilir. Fakat bu oran bile tek başına hükümet

[52] Feroz Ahmad, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Hil Yayınları, İstanbul, 1994, s. 395

kurabilecek bir sayıya ulaşması için yeterli olmamıştı. AP ve MHP de oylarını arttırmış fakat diğer partiler oy kaybetmişti.

Seçimlerden sonra Ecevit hükümeti kurmayı denemiş ama kurduğu hükümet güven oyu alamamıştı. AP lideri Süleyman Demirel, partisinden bazı milletvekillerinin itirazına rağmen MSP ve MHP ile birlikte İkinci Milliyetçi Cephe hükümetini 21 Temmuz 1977 yılında kurmuştu. Ancak 1978 yılına kadar devam eden bu hükümet ekonomik ve sosyal sorunların giderek ağırlaştığı, yükselen terörün mal ve can güvenliğini ortadan kaldırdığı, hükümetinse olayların üstesinden gelemediği bir dönem olmuştu.[53]

İkinci Milliyetçi Cephe Hükümeti mecliste verilen gensoru oylaması ile düşürülmüş ve AP'den istifa eden 11 milletvekilinin katılımı ile üçüncü Ecevit hükümeti kurulmuştu. Bu hükümetin de karşılaştığı en önemli iki sorun; artan terör ve ekonomik bunalımdı. Ecevit Hükümeti 1979 yılının Ekim ayına kadar görevde kalmasına rağmen önemli hiçbir başarı kaydedememişti. Şiddetin giderek tırmanmasının üstesinden gelinememiş, ekonomik bunalıma bir çözüm bulunamamış ve giderek artan sağ-sol kamplaşması yatıştırılamamıştı.

1979 yılında Ecevit'in istifası ile yerine Süleyman Demirel, MHP ve MSP'nin dışarıdan desteklediği azınlık hükümetini kurmuş fakat istikrarsızlığa engel olamamıştı. Bu ortamda Genelkurmay Başkanı Kenan Evren ve Kuvvet Komutanları tarafından imzalanan bir mektup Cumhurbaşkanı'na verilmişti. 2 Ocak 1980 günü halka açıklanan bu mektupta komutanlar gidişatın vahametine dikkat çekmekteydi ve siyasi partilerle anayasal kuruluşları göreve davet etmişti. Bu da ileride vuku bulacak olan 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'nin ilk adımlarını oluşturmuştu.[54]

[53] Rıdvan Akın, *Türk Siyasal Tarihi 1908-2000*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 402

[54] Tevfik Çavdar, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950-1995*, İmge Kitapevi, Ankara, 1996, s.258

II.BÖLÜM

2.*SEBİL* DERGİSİ (1976-1980)

Bu bölümde derginin düşünsel yapısı ve çalışmanın da ana konusu olan siyasi hayattaki muhalefetinden ve *Sebil*'in muhteva ve genel görünümünden bahsedilecektir. Genel özellikleri, dergide dört yıl boyunca değişiklik gösteren yazar kadrosu, konu tasnifleri, yayımlanan yazılar ve yazı dizileri, röportajlar, tahliller ve dosyalar hakkında bilgilendirme yapılacak ve böylece derginin fikri altyapısının ve ideolojisinin daha iyi tanınması sağlanacaktır.

2.1.GENEL ÖZELLİKLERİ

"Herşey Hak İçin" sloganı ile ilk sayısı 02 Ocak 1976 tarihinde çıkan *Sebil,* Kadir Mısıroğlu tarafından "Siyasi, Edebî, Tarihî Haftalık Gazete" olarak 16 sayfa ve büyük boy olarak çıkarılmıştır. Aynı isimle bir yayınevi de kurmuş olan Kadir MISIROĞLU derginin sahibi ve yazı işleri müdürüdür. "Sahib ve Başyazar KADİR MISIROĞLU" olarak ön kapakta da ismi yer almaktadır. 1976-1982 tarihleri aralığında İstanbul'da çıkarılan dergi 12 Eylül 1980 yılındaki Askerî Darbe sebebiyle kesintiye uğramış; 243. sayıdan itibaren dergi ismi: *Sebil-Siyasî, Edebî, Tarihî, İlmî, Aylık Gazete* olmuş ve Türkiye'deki yayın hayatını 249.sayıya kadar sürdürmüştür. Derginin kapatılması ile birlikte askerî yönetim Kadir Mısıroğlu hakkında da tevkif kararı almış; bunun üzerine dergide yazılan yazılar sebebiyle daha önceden de davaları bulunan Kadir Mısıroğlu yurtdışına çıkmak zorunda kalmış ve Almanya'ya gitmiştir. Burada da dergi çalışmalarına devam etmiş ve *Sebil* dergisini1988-1992 tarihleri aralığında 250. sayıdan itibaren19 sayı daha Am Fleckenberg 9, 6520 Limburg Almanya adresinden çıkartmıştır. Bu sayılar çalışmanın muhtevasına eklenmemiştir.

Dergide yapılan haberler, yazılan yazılar ve öne çıkarılan konular İslamcı düşünceye göre şekillenmekte ve dergi politikası olarak da Türkiye'de Komünizm tehlikesine karşı gençleri korumak için İslami bir tavır sergilenmeye çalışılmaktadır. Dergi muhteva olarak buna göre dizayn edilmiştir. Yakın tarihten anekdotlar, hatıralar, inkılap eleştirileri, Siyonizm aleyhtarlığı, önemli din alimlerinin görüşleri, Osmanlı Türkçesine dair yazılar ve aktüel konulara İslami duyarlılıkla getirilen yorumlar derginin o dönemki İslamcılığının basın aracılığıyla kendini ifade etmesine zemin hazırlamıştır. Özellikle Kadir Mısıroğlu'nun görüşleri derginin genel havasını belirlemiş; kapak tasarımları ve manşetleri ile de aktif siyasete muhalefeti açık bir şekilde ortaya konmuştur.

Dergi 1970'li yılların hem siyasi hem de toplumsal çalkantıları içerisinde komünizm tehlikesine karşı Türkiye'de İslamcı düşüncenin tekrar canlılık kazanmasını hedeflemiş bunun için de hem güncel siyasette sert bir muhalefet odağı olmuş hem de tarih ve din ağırlıklı konularla gençliğin İslami bilinçle yetişmesine katkı sağlamaya çalışmıştır. Dergi belli başlı bölümlere ayrılmıştır ve her sayfasının kendine has bir konusu bulunmaktadır.

Öncelikle kapak tasarımları ve seçilen konular vurucu bir şekilde verilmiş ve bazen güncel siyasete bazen de tarihin bugüne izdüşümü etkileyici bir şekilde sunulmuştur. Dergi incelendiğinde zaman içinde hem kapak tasarımında hem de iç dizaynında ciddi değişikliklerin yapıldığı, ayrıca birçok farklı yazarın yazı yayımladığı ve köşe açtığı, konu tasniflerinin çeşitlendiği ve birçok yeni konu alanı açıldığı görülmektedir. Yani dergi ilk başladığı gibi kalmamış ve kendini geliştirmeye günün ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışmıştır. İlk çıktığı zamanlarda büyük bir ilgi ile karşılanmış ve dönemin yayınları arasında tiraj bakımından hatırı sayılır bir sıralamada bulunmuştur. Bunu Mısıroğlu hatıralarında şöyle anlatmaktadır: "Mecmua büyük bir alaka gördü. Zamanına göre rekor sayılabilecek derecede 50.000 adet satıldı. Sırf abone sayısı bile 15.000'in üstünde idi."[55] Fakat bu satış rakamlarına rağmen abonelerin çoğundan ücretlerin tahsil edilememesi dergiyi son dönemlerine doğru maddi sıkıntılar içine girmesine sebep olmuştur.

İlk yıllardaki *Sebil* dergisinin iç tasarımına, konu ve yazarlarına bakıldığında genel hatlarıyla şunlar söylenebilir: İlk sayfalar kapak konusuna ayrılmışken aynı sayfada derginin sahibi ve başyazarına 'Başyazı' adlı bölüm açılarak Kadir Mısıroğlu'nun yazısı sunulmuştur. Sonraki sayfalarda ise kitap tahlillerinin yapıldığı "Tahlil" bölümü, dönemin önemli İslamcı entelektüeli olan Cemil Meriç'in "Fildişi Kuleden" adlı köşesi, M. Ertuğrul Düzdağ'ın hazırladığı "İnceleme" bölümü, "Tuğra" adlı köşesi ile Mustafa Yazgan'ın yazıları, güncel konuların yorumlandığı "Aktüalite" bölümü, "Türkçesi" başlıklı köşede Ahmed Selami'nin yazıları, "Din" bölümü, "Dil ve Edebiyat" sayfası ve bu sayfada yine derginin başyazarının Türkçe ile alakalı yazıları ve "Tarih" bölümü yer alan haftalık gazete/dergi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Burada *Sebil*'in alt başlığında kendini tanımlarken gazete demesi fakat çalışmada dergi tabirinin kullanılması ile ilgili gazete ve dergi farkı ile ilgili bir açıklama yapılması yerinde olacaktır. Aslında her iki neşriyatında vazifesi aynıdır; haber ulaştırmak ve halkı bilgilendirmek. Bununla birlikte aralarındaki en önemli fark ise yayın aralığıdır. Gazeteler

[55]Kadir Mısıroğlu, *Geçmiş Günü Elerken II*, Sebil Yayınları, İstanbul 1995, s.322

genelde günlük olarak yayımlanmaktadır. Yani haberleri ertesi güne yetiştirme mecburiyeti vardır. Oysa dergiler daha geniş bir zaman aralığında yayımlanmaktadır.[56] *Sebil*'in haftalık olarak yayımlanması, ele aldığı konuları daha derinlikli incelemesi ve özenle hazırlanmış kapak tasarımları ile ciltli olarak sunulması daha kalıcı olmanın işaretini verdiği için *Sebil*, dergi kategorisine girmektedir.

2.2.AMACI

Kadir Mısıroğlu dergiyi çıkartmaktaki amaçlarını derginin ilk sayısında ve başyazıda şöyle anlatmaktadır:

> " ... bugün İslam'ın yüzyılı aşan bir devirden beri tahrip ve imhası için girişilen hamlelerin hızı kesilmiş, bilakis zinde bir iman kadrosu –ilahi bir lütuf eseri olarak- neşv-ü nema bulmak istidad ve temayülüyle ortaya çıkmıştır. Böyle nazik bir zamanda mutlak hak olan davamızı ciddi bir neşir vasıtasıyla takviye ederek, gamlı mü'min gönüllerini ferahlandırmak, iman gençliğini teşçi eylemek gibi bir hizmetin ehemmiyeti aşikardır. İşte böyle bir mevsimde ortaya çıkan *SEBİL*; kıyamete kadar sürecek olan hak-batıl mücadelesinin savaş sahasına zinde bir kadro ile atılmaktadır..."[57]

Derginin amacı yukarıdaki alıntıda da bariz bir şekilde serdedildiği gibi dönemin Türkiye'sinde Müslüman gençliğin yetiştirilmesinde ve İslam'ın savunulmasında ciddi bir yayın olma iddiasıyla çıkarılmaya başlanmış ve İslamcı düşüncenin ve siyasetin sahada temsilcisi olacağını vaat etmiştir.

Diğer bir önemli amacı ise: "... iman ehlinin artık çeşitli klik taassuplarından kurtularak, aralarındaki cüz'i ihtilafları-hiç olmazsa- yakın bir geleceğe tâlik edip el ve gönül birliği hâlinde çalışmalarına bağlıdır. *SEBİL*, bunu sağlamaya çalışacaktır..."

Yani yaşanılan dönem hak-batıl mücadelesi olarak tanımlanmakta ve Müslümanlar arasındaki çatışmaların ve ihtilaflarında bir tarafa bırakılarak düşmana karşı birlik olmaya çağırılmaktadır. Bu birlik de *Sebil* dergisi etrafında toplanması ümit edilmiş ve herhangi bir İslami hizbe veya cemaate referans verilmemiştir.

Bu başyazıda dikkati çeken bir husus da içinde bulunulan asırda mücadele yolları arasında gazete ve dergilerin öneminden bahsedilmesi ve bunlar aracılığıyla fikirlerin savunulmasında insan şahsiyetlerinin teşekkülünde ne büyük bir imkan olduğunun vurgulanmasıdır. Bu neşriyatı hem Müslümanların yetiştirilmesini sağlamayı hem de

[56]Aslı, Yapar Gönenç, "Dergicilik ve Gazetecilik Arasındaki Ayrım", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* sayı:22 , 2005, s. 25
[57]*Sebil,* 02 Ocak 1976, sayı 1, s.3

düşmanlara karşı kozlarını paylaşmak için birer propaganda aracı olarak kullanmayı istediklerini belirtmiş olmasıdır.

Son olarak da kendisi ile yapılan görüşmede dergiyi çıkarmaktaki amacını şöyle açıklamaktadır:

> "Demek ki güç olan işe talip oldum. Yapılmayan işe talip oldum. Bu memlekette iman küfür mücadelesi var. Bu bir soğuk harptir. Bir harpte nerede eksiklik varsa oraya takviye yapmak lazımdır. Ben de isteseydim bu zamane şeyhleri gibi bir şeylik kapardım. Çok basit. O şeyhlik taslayanlardan daha fazla sade zeka ile keramet göstermek kabiliyetindeyim. Benim 51 sene evvel Lozan için söylediğimi bugün devlet söylüyor. Ama ben işin zor olanını seçtim. Zor olanı. O İslamiyet'in unutulmuş olan cihadını hatırlatmak ve meşrutiyetten beri ezilen, ürkütülmüş kurbağaya döndürülen Müslümanlara cesaret aşılamak için ben mangaldan halıya sıçrayan ateşi elimle kapma kabilinden bir iş yaptım. İşin mahiyeti budur."[58]

2.3.YAZAR KADROSU

Bu bölümde derginin sayıları boyunca kimlerin dergiye hangi konularda katkıda bulundukları ve derginin misyonuna neler kattıkları incelenecektir. Derginin ilk senelerinde az sayıda bir yazar kadrosu görülmesine rağmen sonraki yıllarda özellikle son yılında yazar kadrosu gelişmiştir. Düzenli yazanlar haricinde yeni yazarlar girmiş bunlar bazen bir iki sayı yazmışlar bazen de yazı dizisi olarak dergiye katkıda bulunmuşlardır. Dergi yazarları iki kısma ayrılabilir; sürekli yazanlar ve aynı zamanda da dergi yönetiminde bulunanlar ve bazı sayılarda yazılarıyla destek olanlar. Diğer bir husus ise derginin yayımlanma süresince her yıl derginin yazar kadrosunda değişiklikler olmuştur. Bu sebeple çalışmanın bu bölümünde dergi yazarları genel olarak incelenecektir. Ayrıca çalışmanın ekler bölümünde burada adları geçen dergi yazarlarının kısa öz geçmişleri de istifadeye sunulmuştur.

İlk olarak dergide sürekli yazan yazarlara bakıldığında şu isimler görülmektedir: En başta derginin sahibi ve başyazarı olan Kadir Mısıroğlu gelmektedir. Mısıroğlu hem kendi imzası ile hem de müstear isimler kullanarak birçok yazı yayımlamıştır. Hatta dergide çokça görülen özelikle haber yorum bölümlerindeki imzasız yazılar da kendisi ile yapılan söyleşide de belirttiği gibi kendi kaleminden çıkmıştır. Yazıları incelediğinde, genellikle aktüel siyasetle alakalı ve özellikle CHP'ye karşı muhalefetin sert bir şekilde dile getirildiği yazılar görülmektedir. Bunlardan bazılarının başlıkları şöyledir: Yahudi ve Cesaret, Ege'de Sinir Harbi, Rüzgar Gülleri, CHP Gebedir, İslam ve Siyaset, İki Parti El ele, vb. Başyazılara ek

[58]Bk. Kadir Mısıroğlu İle Görüşme, Ek-1, s.103

olarak derginin son sayfalarında "Türkçe'ye Süikasd" başlığındaki köşesinde dil ile alakalı yazılar neşretmiştir. Ayrıca Cüneyd Emiroğlu müstear ismi ile de yazılar yayınlamıştır.

Diğer bir mühim yazarı ise Cemil Meriç'tir. "Fildişi Kuleden" adlı köşesinde belirli başlıklarla birçok yazı dizisi yayınlamış ve dergiye dönemin İslamcı aydın sınıfının önemli bir ismi olarak düşünce bazında ciddi katkılar sunmuştur. Yazılarına örnek olarak; Sarıklı İhtilâlci, Entelektüel- Avrupalı Bir Hayvan, Neden Bir Dünya Görüşümüz Yok?, Unutulan Bir Kitap vb. 190. Sayıdan itibaren köşe adı değişmiş olup şu şekildedir: Göller Bölgesinde Bir Ada. Bu köşede ise İslam ve Hümanizm, Avrupa İslam'ı Tanımaz vb. adlı yazılar yayınlamıştır.

Devamlı yazarı olarak önemli bir isim ise Mustafa Yazgan'dır. Dergi çıkarılma sürecinde Mısıroğlu'na yardımcı olan, dönemin İslamcı camiasının aktif ve takip edilen bir şahsı olarak beliren Yazgan, "Tuğra" serlevhalı köşesinde hem güncel olaylara yorumlar yapmış hem de gençliğin bilinçlendirilmesinde önemli rol oynamıştır.

M. Ertuğrul DÜZDAĞ ise derginin inceleme bölümde uzun yazı dizileri kaleme almış ve bir dönem de derginin yazı işlerini yürütmüştür. İnceleme bölümünde 'Çehreler' adlı alt başlıkla şu yazılar yayınlamıştır: Alexandre İsrael Helpand Parvus, Moiz Kohen Tekinalp, Sabatay Sevi ve Dönmeler, Madam Berthe Georges Gaulis, vb.

Selahaddin Eş Çakırgil dergide uzun süreli köşe yazarlığı yapan yazarlardandır. Aynur Mısıroğlu ise ilk sayılarda uzunca bir 'Tarihin Kadın Kahramanları' adlı yazı dizisi ile dergiye katkıda bulunmuş fakat daha sonra yazmamıştır.

Bu kısma son olarak Yılmaz Yalçıner eklenebilir ki kendisi dergiye sonradan katılmış olmasına rağmen derginin bir süre yazı işleri müdürlüğünü üstlenmiş ve 34. sayıdan itibaren dergiye hem yazı hem de dosya bölümleri hazırlayarak ciddi katkıları olmuştur.

İkinci olarak derginin çıkığı zamanlarda yazmayan sonraki sayılarında dergiye dahil olan ve belirli aralıklarla yazıları yayınlanan ya da belli konularda bölüm hazırlayanlar veya kitaplarından bölümler yayınlanan yazarlar ise şöyle sıralanabilir: Prof. Dr. Ayhan Songar, Sadık Özarslan, Prof. Dr. Osman Turan, Turan Kurtulmuş, İsmail Gültekin, Dr. Mustafa Nutku, Nusret Tuna, Mekki Yassıkaya, Ali Rıza Demircan, Veli Ertan, Sadık Albayrak, Recep Arslan, İskender Evrenosoğlu, Mustafa Miyasoğlu, İsmail Lütfi Çakan, Dursun Gürlek, İ. Hakkı Konyalı, Nihad Sami Banarlı, İsmail Fenni Ertuğrul, İsmail Hami Danişmend, Mahir İz, M. Zahit Kotku, Samiha Ayverdi, Prof. Dr. Süleyman Ateş, Tahir

Büyükkörükçü, Veysel Eroğlu, Mine Alpay, Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş ve Sedat Zeki Örs gibi bazıları hala bugünün de önemli isimleri olan birçok kişi yazar *Sebil* dergisine katkıda bulunmuşlardır.

2.4.KONU TASNİFİ

Sebil dergisinin yayınlandığı süreler incelendiğinde neredeyse her yıl dergi muhtevası değişikliğe uğramış, yazarları değişmiş ve bu bölümde tasnif edileceği üzere işlenen konular çok çeşitlenmiştir. İlk yıllarda sade ve az sayıda bölümlere ayrılmış olarak çıkan dergi her yıl farklı bir bölüm ve konu eklenmiş ve değiştirilmiş olarak yayınlanmıştır. Bu bölümde ise, derginin her yılı ayrı ayrı incelenmiş olup, bu beş yıllık süreçte genel olarak hangi konularda bölümler hazırlandığı ve ne tür dosyalar ile derginin çıkma amacı olan İslam'ı savunmaya ve İslami gençliğin yetişmesinde öncü rolü oynamaya nasıl katkılar sağladığı anlatılmaya çalışılacaktır.

Sebil ilk yıllarında ve ilk sayılarında belli başlı yedi bölüme ayrılmış daha sonra ise bu bölümlere eklemeler olmuştur. Birinci yılı içerisinde 33. sayıda ilk çıktığı kapak tasarımı da değişen *Sebil* haftalık gazete anlayışından daha farklı olarak bir mecmua veya dergi yeterliliğinde okurlarına sunulmaya başlanmıştır. Bu durum konu tasnifleri incelendiğinde daha sahih bir şekilde görülebilmektedir. Dergi yedi ana bölümden oluşmakta bazıları tek bazıları ise iki sayfa halinde çıkmaktadır. Öncelikle bu ana bölümler genel olarak açıklanacak ve örnekler verilecektir. Daha sonra ise diğer yıllardaki değişimlerden bahsedilecektir.

Birinci Bölüm: "Hatırat" olarak hazırlanmış ve burada Milli Mücadele'nin önemli ismi Kazım Karabekir'in hatıralarını yayınladığı *'İstiklâl Harbimiz'* adlı kitaptan alıntılar uzun bir süre dergide yer almış ve derginin ilk sayısında bu hatıratlarda bulunan çarpıcı bir söz ve Karabekir'in fotoğrafı kapak konusu yapılmıştır: 'Nasıl Hristiyan Olacaktık'

İkinci Bölüm: "Tahlil" olarak düzenlenmiş ve bu alanda Kadir Mısıroğlu'nun yazdığı 'Kemalist İnkılâbın Anatomisi' adlı makaleler yayınlamıştır. 52. Sayıya kadar devam eden bu yazı dizilerinde Mısıroğlu, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde 1923-1928 yılları arasında yapılan inkılâplara bakışını ve çoğunlukla eleştirilerini yazmış ve bu yazılar sebebiyle de Sebil Yayınevi ve kendisi hakkında birçok ağır davalar açılmıştır.

Üçüncü Bölüm: "İnceleme" konusuna ayrılmış, burada M. Ertuğrul Düzdağ'ın "İbret Aynasında Çehreler" başlıklı yazıları yayınlanmıştır. İnceleme konusu olan kişiler Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde Osmanlı'nın yıkılışında rol oynadığı düşünülen ve özellikle de

‘Yahudi ve Siyonist’ kişilikleri ile bilinen önemli isimlerdir. Bu durum ilk sayıda incelemeye aldığı kişi hakkında yazdığı kısa tanıtıcı cümlede daha iyi anlaşılmaktadır. Yayımlanan yazılara örnek olarak: “Lenin ve Troçki’nin ihtilal arkadaşı, İttihatçıların iktisad üstadı, Tanin ve Türk Yurdu yazarı, Marksist ve milyoner Alexandre İsrael Helpand Parvus”, Moiz Kohen Tekinalp, Sabatay Sevi ve Dönmeler, Madam Berthe Georges Gaulis.

Dördüncü bölüm: “Aktüalite” adı verilmiş bir bölüm. Burada dönemin güncel haberlerine imzasız olarak yorumlar yapılmıştır. Bu yorumlardan derginin dönemin sosyo-kültürel olaylara bakışı ve İslamcı bir muhalif yayın organı olarak duruşu izlenebilmektedir. Bu sayfanın değindiği konulara bakıldığında hangi durum ve olaylara muhalif olunduğu görülebilmekte ve bu da derginin düşünsel yapısı hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Haberlere örnek olarak şu başlıklar verilebilir: Tv’de Nobel, Siyonizm ve Irkçılık, Müstehcenlik, Sovyet Komünist Partisinin 25. Kongresi, İçki Fabrikaları, Ecevit’in İtibarındaki Çatlaklar vb.

Beşinci Bölüm: “Din” bölümüdür. İki sayfa olarak hazırlanan bu bölümde ilk sayfa İsmail Fenni Ertuğrul’un ‘*İman Hakikatleri Etrafındaki Suallere Cevaplar’* adlı kitabından bölümlere ayrılmış ve ikinci sayfada‘Yahya Efendi Dergahı’nın Son Şeyhi: Abdülhay Efendi’nin Mektupları’ adlı yazı dizisi yayınlanmıştır.

Altıncı Bölüm: “Dil ve Edebiyat” bölümüdür. Bu bölüm de iki sayfa olarak hazırlanmış ve birinci sayfada kitap tahlilleri yapılmış ve ilk kitap D. Mehmet Doğan’ın *Batılılaşma İhaneti* adlı kitabı olmuştur. Sonraki sayılarda tercüme bir eserler ve yazılar yayınlanmıştır. Bu yıllardaki yazılara örnek olarak: “ ‘Fonoloji Bakımından Türk Dili ve Divan Edebiyatı’ İsmail Hami Danişmend, ‘Dil ve Düşünce Patolojisi’ Ayhan Songar, ‘Türk Dilinin Çilesi’ Samiha Ayverdi. İkinci sayfada ise ‘İslam Yazısına Dair’ alt başlık ile İ. Hakkı Konyalı’nın ‘Arab Yazısı Mı, İslam Yazısı Mı?’ başlıklı yazıları ve Cüneyd Emiroğlu imzalı ‘İnönü’nün İslam Harflerine Dair Beyanları ve Aksülamelleri’ yazı dizisi yayınlanmıştır.

Yedinci Bölüm: “Tarih” bölümüdür. Bu bölümde Aynur Mısıroğlu adlı yazarın ‘Kuva-yı Milliye’nin Kadın Kahramanları’ başlıklı yazı dizisi yayınlamıştır.

Derginin bu ilk yıllarında yukarıda açıklandığı gibi ana bölüm olarak açılmamış, alt başlıklarla veya bir sefere mahsus olarak yazılar, şiirler, karikatürler, dosyalar ve küçük bölümler yayınlanmıştır. Bunlardan bazıları ilk sayılarda da dergide yer alıp bazıları sonraki

sayılarda dergiye eklenmiştir. Derginin diğer bölümlerinde ise şu konulara yer verilmiştir: 'Türk Milletinden Geleceğin Tarihçisine Raporlar' alt başlığı ile 'İnkılap Mezalimi' bölümü SEBİL imzalı olarak yayınlanmıştır.'SENA'dan başlığı ile açılmış bölümde Kadir Mısıroğlu'nun dini hüviyette denilebilecek şiirleri yayınlanmıştır. Misal olarak şiir başlıkları: Ezel, Kelam, Toprak ve Kuran vb. 'USTAOĞLU' imzasını taşıyan bazen güncel siyasetle bazen de sayfanın konusu ile alakalı karikatürler de yayınlanmıştır. Dış politika konularında da Said Şamil adlı yazarın 'Ortadoğu'dan' başlıklı bölümde hazırladığı yazılar yayınlamıştır. Diğer bölümler ise şöyle sıralanabilir; 'Haftanın İçinden', 'Gazetelerden', 'Okuyucu Kürsüsü' ve 'Evliya Menkıbeleri'.

Bu yıllarda dosya konusu olarak da şunlar yayınlanmıştır: Asıl adı Alparslan Yasa olan Yesevizade müstear isimle yayınlanan: 'Kıbrıs Harekâtının Perde Arkası', 'Kremlin'de Yahudiler'. İsmail Gültekin: 'ABD ve İslam' ve 'Risale-i Nur ve Tahrif Meselesi' başlıklı dosyalar. Mekki Yassıkaya'nın yayınladığı: '400 Binlik Kurbanlık Nesil: Almanya'da Türk Çocukları' ve 'Almanya İntibalarım' adlı dosya konusu ile Kadir Mısıroğlu'nun yazıları yayınlanmıştır.

Derginin ileriki dönemlerinde ise bazen yukarıdaki konulara ek olarak bazen de bu konuların daha da geliştirilmiş hali hazırlanmış; ayrıca yeni bölümler de açılarak sayfa tasarımları tamamen değişmiştir. Çalışmamızın asıl konusunu oluşturmadığı için diğer yıllardaki önemli noktalara ayrıntıya girilmeden genel hatları ile değinilecek ve bu bölüm nihayete erdirilecektir.

Derginin ikinci yılında Kadir Mısıroğlu uzun süren bir yazı dizisine başlamıştır: 'Yakın Tarihimizde Meçhul Kahramanlar' üst başlığı ile verilen bu bölümde ilk olarak 'Trabzon Mebusu Şehid-i Muazzez Ali Şükrü Bey' başlıklı yazı dizisi yayınlanmış; daha sonra ise 'Cumhuriyet Devrinde Bir "Meşrutiyet" ve "Hilafet" Müdafii Lütfi Fikri Bey' , 'Birinci TBMM'de Hilafetin Tek Müdafii Kadirbeyoğlu Zeki Bey' ve 'Yunan Başkumandanı Trikopis'i Esir Eden Dadaylı Halid Bey' yazı dizileri yayınlanmıştır. Yine bu yıllarda İslamcı camianın kitapları, şiirleri ve konferansları ile önemli bir ismi olan ve İslamcı gençliği çok etkileyen Necip Fazıl Kısakürek'in konuşmaları 'Üstad Diyor ki' başlığı ile yayınlanmıştır.

Derginin üçüncü yılında ise 70'li yıllarda Türkiye'de Müslüman aydınları fikirleri ve hayatı ile etkileyen Mısırlı yazar ve müfessir Seyyid Kutup hakkında dosya hazırlanmış ve 'Kuran'ın Gölgesinde Bir Şehid' başlığı ile verilmiştir. Yeni bölümler de açılmıştır dergide: Kırk Hadis, Avrupa Postası, Dediler ki Dedik Ki, Teşkilatlarımızdan Haberler, Yurtdışı

Sayfası, Peygamberler Tarihi ve Tetkik Köşesi. Bu yıllarda ayrıca dergide röportaj sayfası da açılmış olup 'Yaşayan Hattatlarımız' başlığı ile dönemin hattatları olan Hamid Aytaç, Kemal Batanay ve Saim Özer ile Ramazan Güntay söyleşi yapmıştır.

Dördüncü ve son yıllarında ise dergi ilk başladığı halinden çok farklı bir mizanpajda ve muhtevada çıkmıştır. Konular ve yazarlar çeşitlenmiş, neredeyse her hafta herhangi bir dini, siyasi, ilmi, ekonomik veya sanatsal konularda farklı yazarlardan yazılar çıkmaya başlamıştır. Ana bölüm başlıkları geliştirilmiş ve dergi bol fotoğraflı hale gelmiştir. İlk defa sanat ve sinema üzerine yazılar ve röportajlar çıkmaya başlamış, çocuk sayfaları hazırlanmıştır.

2.5.DERGİNİN SAHİBİ VE BAŞYAZARI KADİR MISIROĞLU'NUN HAYATI VE SİYASİ KİŞİLİĞİ

Bu bölümde çalışma konusu olan *Sebil* dergisini, 1976 yılında haftalık 'gazete' olarak çıkartmaya başlayan ve aynı zamanda da derginin sahibi ve başyazarı Kadir Mısıroğlu'nun hayatı ve siyasi kişiliği anlatılmaya çalışılacaktır.

1933 yılında Trabzon'un Akçabat ilçesinde bölgenin en eski ve bilinen bir aileden dünyaya gelen Kadir Mısıroğlu ilk mektep yıllarından itibaren ileride şekillenecek olan siyasi görüşlerinin temellerini atmıştır. Cumhuriyet tarihinin inkılaplar devrinde dini uygulamalara karşı sert tedbirlerin alındığı dönemlerde özellikle de dini hayatın yoğun yaşandığı bir bölgede eğitimine başlaması ve o günlerde yaşanılanlar dünya görüşünün oluşmasında etkisi büyük olmuştur. 1947 yılında Akçabat'ta orta mektebe başlayan Mısıroğlu bu dönemki okumalarının ve Büyük Doğu Dergisi ile tanışmasının hayatına nasıl etki ettiğini kendisi şu sözlerle açıklamıştır:

> "O yıl (1947) Büyük Doğu ile tanıştım. İlk mektepten itibaren parlak bir talebeydim. Hocalarım beni el üstünde tutarlardı. Hariçten ne bulabildimse okumam sebebiyle daima sınıf arkadaşlarımın üstünde bir seviyem vardı. Büyük Doğu, CHP, M. Kemal Paşa ve inkılâplara bakış açımın teşekkül etmesinde mühim bir merhale oldu. Esasen öteden beri evimizin dindar havasında bunlar menfur ilan edilmiş olduklarından bende, bu istikamette bir temâyülün ilk nüvesi mevcuttu."[59]

1950 yılında Trabzon Lisesi'ne başlayan Mısıroğlu, bu dönemlerde dönemin gazete ve dergilerini özellikle de *Sebilürreşad* dergisini takip etmiş, şahsiyet ve fikirlerinin ana hatları tebellür etmiştir. Aynı dönemde Akçabat'ta 'Türk Milliyetçiler Derneği'nin şubesini de açmıştır. Lise yıllarında bir takvim yaprağındaki Mustafa Kemal Atatürk'ün bir fotoğrafını

[59]http://kadirmisiroglu.com/tercemei-hal.html,18.10.2015, 20:35

yırtması dolayısıyla disiplin cezası almış ve okuldan uzaklaştırılmıştır. Daha sonra liseyi dışarıdan sınava girerek bitirebilmiştir.

6 Ekim 1954 yılında İstanbul'a yüksek tahsil için gelen Mısıroğlu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kaydını yaptırmıştır. Bu dönemde Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti'nin yurdunda kalmıştır. Sonraki dönemlerde yaşına göre olgunluğu ve dava fikrine bağlanışı ile yurtlarda öğrenci yetiştirme meşgalesine dahil olmuş ve talebeliği sırasında kendisi birkaç yurt açmış ve çalıştırmıştır. Fakülte yıllarından itibaren neşriyat işleri ile uğraşmış ve hukukçuluktan çok tarihçiliğe meyletmiştir. Özellikle yakın tarih üzerine araştırmalar yapmış ve ilk eserini de bu alanda vermiştir. Yine bu yıllarda *Toprak* adlı bir dergide Mehmed Meriçgiller müstear ismi ile birkaç yazı yayınlamıştır.

1961 yılında Aynur Aydınaslan ile evlenmiş sırası ile Fatıma, Mehlika ve Mehmed Selman adında üç çocuğu olmuştur.

İlk eseri *'Lozan Zafer mi, Hezimet mi?'* adlı iki ciltlik kitabının ilk cildi olmuştur. Aynı yıl yani 1964 yılında 'Sebil Yayınevi'ni kurmuştur. İleride çıkarılacak olan derginin adı da buradan gelmektedir. Bu eser de yayınevinin ilk eseri olmuştur. Bu kitap hakkında 1970 yılında 'Atatürk Aleyhinde İşlenen Suçlar Hakkında Kanun'a istinaden toplattırılmış ve hakkında dava açılmıştır. Aynı yılın Ocak ayında İstanbul Milli Türk Talebe Birliği'nde 'Harf İnkılâbı' ile alakalı bir konferansı sebebiyle hakkında dava açılmış ve yedi sene hapis, beş sene kamu haklarından men ve yirmi ay sürgün cezası verilmiştir. 1974 yılındaki genel af ile tahliye edilmiştir. Bu dönemlerde Necip Fazıl Kısakürek ile yakın münasebetlerde bulunmuş ve bu sebeple de birkaç defa tevkife uğramıştır.

1976 yılında Sebil yayınevinde neşriyatlara devam ettiği günlerde *Sebil* dergisini çıkarmaya başlamıştır. Derginin çıkarılma sürecini hatıralarında şöyle anlatmaktadır:

> " ... Yanıma birkaç arkadaşı alarak Konya'ya doğru seyahate çıktım. Uğradığım şehirlerde gördüğüm alaka had safhadaydı! O zaman cephemizde, hapse düşmüş insan sayısı azdı. Bu bakımdan halk beni her yerde bir efsane kahramanı gibi karşılıyordu. Uğradığım şehirlerde alelacele tertiplenmiş konferanslar veriyordum. Hiç bir yerde, konuşmadan beni asla bırakmıyorlardı. Birkaç saat içinde halk, nasıl haber alıyorsa, salonları hınca hınç dolduruyordu!.
>
> Bunun en müthişi Konya'da oldu. Konya Spor Sergi Sarayı kiralanmış ve bir konferans tertiplenmişti. Üç buçuk dört saat konuştum. Salonda iğne atılsa yere düşmezdi. Bu büyük alâka bende kitleye hitap eden bir mevkute çıkarmak hevesi uyandırdı. Önce günlük gazete düşündüm. Lâkin bunun sermayeyi gerektireceği düşüncesiyle vazgeçtim. Yayınevimizin adıyla haftalık bir

dergiyi daha gerçekçi buldum. Bu düşünce ile de birkaç seyahat yaptım. ... maksadım çıkaracağım dergi için abone toplamaktı."[60]

1977 yılında hayatında kısa bir süreliğine de olsa siyasi hayata atılmış ve MSP'den genel seçimlerde Trabzon'dan milletvekili adayı olmuştur. Listede ikinci sırada yer alması dolayısıyla kazanamamıştır. Siyasi hayata atılmasında hakkında açılmış davalardan da kurtulmak ümidi vardır. Özellikle *Sebil* dergisindeki yazılarından dolayı otuza yakın ağır ceza davaları açılmış bulunmaktaydı. Siyasete girme sebebini hatıralarında şöyle anlatmaktadır:

"... O yıl erken seçim kararı alınmıştı. Hiç arzu etmediğim halde hapse girmemek için, milletvekili olmayı düşündüm. Bu takdirde davalar dört senelik bir inkıtaa uğrayacaktı. Hiç arzu etmediğim halde diyorum, çünkü gençlik yıllarımdaki cemiyetçilik faaliyetleri beni bu kabil işlerden soğutmuştu. İnsanlar böyle hadiseler içinde aşırı tarafgir veya ikiyüzlü oluyorlardı! Benim prensibim ise mertlikti. Bu iş de şüphesiz yapılmalıydı. Fakat ben bu işi mizacıma uygun bulmadığım için asla düşünmüyordum. Fakat hapse girmemek için başka da çare yoktu."[61]

Açık yüreklilikle dile getirdiği gibi cidden Kadir Mısıroğlu bu dönemden sonraki hayatında siyasetle pek ilgilenmemiş –tabi bunda 1980 Askeri Darbe sonrası yurtdışına çıkmış olmasının etkisi büyüktür- herhangi bir siyasi kampta yer almamıştır. Ama bu dönemlerde milletvekili seçilememiş olsa bile dergisinden MSP lehine birçok yayın yapmış ve desteklemiştir. Hatıralarının devamında ise neden MSP saflarında siyasete atıldığını milliyetçi bir parti olan MHP'yi niye düşünmediğini şöyle anlatmıştır:

"... TÜRKEŞ Eskişehir Cezaevi'nde bana –evvelce hikaye etmiş olduğum üzere- bir avukat göndermiş, sonra da kendisini ziyaret ettiğimde gelecek ilk seçimde kendi yerini bana vereceğini söylemişti. Bense siyaseti düşünmediğim yolunda bir karşılıkla bu teklifi savmıştım. Bu defa düşünmediğim bu işe girmeye karar veriyordum. MHP bana artık çok uzaktı. Dinin önüne ırk ve milliyeti geçirmesi sebebiyle orada barınamazdım. Bir de TÜRKEŞ'in ikide bir M. Kemal Paşa'yı methetmesi vardı. Bana uygun olan yer MSP idi. Onun kurucusu Necmeddin ERBAKAN'ı 1954 yılından beri tanıyordum. Etrafındaki gençlerin çoğu da talebelik yıllarımdan arkadaşımdı."[62]

1978 yılında MSP Merkez Umumî Heyeti'ne (Genel İdare Kurulu) seçilmiştir. Fakat bu görevi 12 Eylül 1980 Askeri İhtilâl sebebiyle pek uzun sürmemiştir. Diğer bütün siyasetçiler gibi kendisi de tevkif kararına uğramıştır. Bunun üzerine Almanya'da ikamet hakkı olması dolayısıyla yurtdışına çıkmış ve Frankfurt'a yerleşmiştir. Almanya'nın ailesine kalma izni vermemesi üzerine buradan İngiltere'ye geçmişlerdir. Malî sıkıntıları olması sebebiyle burada zor günler geçiren Mısıroğlu 1983 yılındaki devletin yurda davetine icabet

[60]Kadir Mısıroğlu, *Geçmiş Günü Elerken II*, Sebil Yayınları, İstanbul 1995, s.318-319
[61]Kadir Mısıroğlu, *Geçmiş Günü Elerken II*, Sebil Yayınları, İstanbul 1995, s.333
[62]Kadir Mısıroğlu, *Geçmiş Günü Elerken II,* Sebil Yayınları, İstanbul 1995, s.334

etmemesi dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından çıkarılmıştır. Ancak 22 Haziran 1991 yılında hakkındaki davaların düşmesi sebebiyle Türkiye'ye dönebilmiştir.

Üretken bir yazar olan Kadir Mısıroğlu bugüne kadar araştırma kitapları olarak 17, düşünsel eser ve deneme alanında 16, roman alanında 15, şiir alanında 2 ve bir dönem kullandığı Cüneyd Emiroğlu müstear ismi ile de 8 olmak üzere toplamda 58 eser vermiştir. Bunların yanında 249 sayısı Türkiye'de, 21 sayısı Almanya'da olmak üzere 270 sayıya ulaşan *Sebil* dergisini çıkarmıştır. Bugün Üsküdar Doğancılar Mahallesi'nde bulunan Sebil Yayınevi bürosunda yayıncılık faaliyetlerine ve kitap yazmaya devam etmektedir. Aynı zamanda da *Osmanlılar İlim ve İrfan Vakfi'*nın başkanıdır. Bu vakıfta cumartesi günleri yakın tarihle alakalı konferanslar vermektedir.

2.6.*SEBİL* DERGİSİNİN TÜRK SİYASETİNE BAKIŞI VE MUHALEFETİ

Çalışmanı bu bölümünde ise *Sebil* dergisinin yayımlanmaya başladığı 2 Ocak 1976 tarihli 1. sayısı ile Şubat-Mart-Nisan 1982 tarihli 249. sayısına kadar tüm sayılar incelenmiş olup dergi sayfalarında dönemin toplumsal, kültürel ve en önemlisi siyasi olaylarına ilişkin haber ve yorumlar tasnif edilerek değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu suretle *Sebil* dergisinin dönemin olaylarına bakışı ve muhalefeti analiz edilecektir. Özellikle çalışmanın da esas konusu olan siyasetteki muhalefeti ile ilgili haberler seçilmiş ve buradan *Sebil* dergisinin Türk siyasi hayatındaki muhalifliği irdelenmeye çalışılmıştır. Alıntı yapılan bölümler dergideki hali ile verilmiş ve yorumlanmıştır. Orijinal nüshada var olan yazım ve imla hataları aynen aktarılmış düzeltme yoluna gidilmemiştir.

2.6.1.Siyasi Partiler

Bu bölümde dönemin siyaset sahnesinde yer alan partiler hakkında dergide yayımlanan haber ve yorumlardan örnekler verilerek analiz edilmeye çalışılacaktır. İlkin Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi hakkında hükümette bulunması sebebiyle icraatlarına, partinin liderine ve de tarihten getirdiği misyonuna karşı yapılan yoğun muhalefete örnekler verilecektir. İkinci olarak dönemin İslamcı siyasetinin temsilcisi gibi görülen Milli Selamet Partisi'ne verilen açık destek gösterilip son olarak MSP'nin oylarını böldüğü iddiasıyla eleştirilen Adalet Partisi hakkındaki haber yorumlar analiz edilecektir.

2.6.1.1.Cumhuriyet Halk Partisi

1923 yılında devleti idare eden CHP, 1976 yılında da siyasetin başat figürüdür ve iktidara yürümektedir. Dergi daha ilk sayısından itibaren muhalefetine başlamıştır. Bu muhalefet bazen tarihi tanık göstererek bazen de güncel olaylar üzerinden kendini aşikar eden bir ciddi muhalifliktir. Özellikle derginin kapağında CHP'ye karşı sert bir dil kullanılmış ve okuyucu kışkırtılmıştır. Cumhuriyetin kurucu partisi olan CHP'nin kuruluşundan bugüne kadarki kurucu felsefesi ve ideolojisi dergi tarafından benimsenmemekte ve CHP'nin dine karşı mesafeli tavrı her zaman eleştiri konusu olmaktadır. Yine partinin Batıcı refleksleri, Osmanlıya karşı olumsuz görüşleri ve inkılapçı zihniyeti dergi tarafından çokça eleştirilmiştir. Partinin lideri Bülent Ecevit hakkında da birçok haber yapılmış hem icraatı hem de kişiliği tenkit konusu edilmiştir. Hatta dergide Ecevit fiziki özellikleri ile, farklı bir millete mensup olduğu iddiasıyla ve eşi Rahşan Hanım'a karşı yapılan ağır ithamlarla da birçok kez bahis konusu edilmiştir. Bu haberlerdeki üslûbun tasvip edilemeyecek derecede ağır olduğu ve İslâmî şuura sahiplik iddiasındaki bir derginin hassasiyetlerine uymadığı söylenebilir.

Derginin ilk sayısından itibaren CHP'ye olan muhalefete örnek olabilecek birçok yazı yayımlanmıştır. Mesela derginin 2 Ocak 1976 tarihli ilk sayısında kapakta "Nasıl Hristiyan Olacaktık"[63] başlığı ile Kâzım Karabekir'in kalpaklı ve askerî üniformalı bir resmi bulunmaktadır. Haberin konusu ise Kâzım Karabekir'in hatıralarını yazdığı *İstiklâl Harbimiz* adlı eserinden alıntıların yayımlanmasıdır. Bu hatıratta geçen bir olay kapak konusu yapılarak şu alıntı özellikle vurgulanmıştır:

> "18 Temmuz 1923'te Ankara İstasyonundaki binada Teşkilat-ı Esasiye'nin tadil müzakeresinde vaziyet tamamıyla aydınlandı. Teşkilat-ı Esasiye'de yapılmasını muvafık gördükleri tadillerin ikinci günkü müzakeresi imiş... M. Kemal Paşa'nın reisliğinde şu zatları bu işle meşgul gördüm... Ben geldiğim sırada, Tevfik Rüştü Bey söz söylüyordu... 'Ben kanaatimi millet kürsüsünden dahi haykırırım... Kimseden Korkmam... Teşkilat-ı Esasiye'mizde dinimiz apaçık yazılıdır...' Ben söz aldım ve sordum: 'Teşkilat-ı Esasiye'de Dinimizin İslam olduğu yazılıdır. Tevfik Rüştü Bey!.. Hangi Kanaati haykıracaksın?.. Teşkilat-ı Esasiye'ye hangi dini yazdıracaksın?..Hıristiyanlığı mı?...' Mahmud Esad Bey söz aldı ve sertçe cevap verdi: 'Evet Hıristiyanlığı... Çünkü İslamlık Terakkiye manidir!... Bu dinle yürünemez, mahvoluruz... Ve bize kimse de ehemmiyet vermez."[64]

[63]bk. Ekler 1. fotoğraf
[64]*Sebil,* 2 Ocak 1976, Sayı:1, s.2

Bu alıntının amacı CHP'nin kurulduğu ilk yıllarda İslam dini ile arasına koyduğu mesafeyi göstermek ve o günkü siyasette bunu kullanmaktır. Yani o dönem seçimlere yaklaşırken seçmenin en hassas olduğu bir konuda yani din konusunda bir uyarıda bulunulmaktadır. Bu uyarıda CHP'nin İslâm dini ile arasının iyi olmadığı onun terakkiye mani olduğunu düşündüğü bu alıntı ile gösterilmeye çalışılmıştır denilebilir.

16 Ocak 1976 tarihli 3. sayısında derginin kapaktan verdiği manşet muhalefetinin hangi partiye yönelik olduğu ve hangi yönden muhalif olduğunun en bariz kanıtını sunmaktadır. Başlık şöyledir: "6 Ok'u, İslam'ın 6 iman esasına karşı icat edilmiş olan C.H.P. Bizanstır!"[65] Altta ise soru işareti içerisinde "Osmanlı Beyliği?" ibaresi verilerek tarihi bir benzetme yapılmış ve o anki dönem Osmanlı Devleti'nin kurulduğu ilk yıllara, Beylikler Dönemi'ne benzetilerek bu benzetmenin neden yapıldığına dair iç kısımlarda açıklama getirilmiştir:

> "Zira çizginin sağındaki partilerin durumları Anadolu Beyliklerine son derece benzemektedir. Onların karşısındaki Bizans da CHP'dir. O CHP ki; anarşi ve komünizmi hem teşvik ve hem de himaye etmektedir." Yazının devamında ise Osmanlı'nın son dönemine bir atlayış yapılarak CHP, İttihat ve Terakki Partisi'nin devamıdır denilmiştir: "CHP büyük devletimizi batıran İttihat ve Terakki'nin devamından başka bir şey değildir. Bu sebepledir ki, millet bir asrı aşan bir zamandan beri maruz kaldığımız maddi ve manevi kayıpların hesabını sormak üzere onun zıdd-ı kâmilini aramaktadır. 1950'de Demokrat Parti'de, 1960 da ise Adalet Partisi'nde toplanışın sebebi bundan ibaretti."[66]

Yine aynı sayıda 1976 yılında artan öğrenci olaylarında dönemin başbakanı Bülent Ecevit'in üniversitelere el konulabileceğini ve hatta örfi idare dahi ilan edilebileceğini söylemesi üzerine Mısıroğlu köşesinde 'Ecevit'in Tedirginliği' başlıklı bir yazı yayınlamış ve şöyle eleştirmiştir:

> "... Hal böyle iken Ecevit, asıl sıkıntısını 'Demokratik Nizam' ibaresiyle setretmek istemektedir. Daha dün 'toprak işleyenin, su kullananın' diyen bir kimse mi ilan edilecek bir örfi idare ile demokratik nizamın rencide olacağını düşünmekte ve üzülmektedir... Daha dün 'Bu parlamento on yıl geride kalmıştır!...diyen ve bu sözüyle demokratik nizamın bu en büyük müessesine resmen ve alenen hakaret eden bir şahıs mı. Şimdi o nizamın fuzuli avukatlığına kalkışmaktadır."[67]

Derginin 4. Sayısının 'Başyazı' kısmında Mısıroğlu'nun yazdığı bir yazı Bülent Ecevit'e muhalefeti göstermesi açısından önemlidir. Kadir Mısıroğlu Bülent Ecevit'i hem

[65]bk. Ekler 2. fotoğraf
[66]*Sebil,* 16 Ocak 1976, Sayı:3, s.2
[67]*Sebil,* 16 Ocak 1976, Sayı:3, s.3

CHP Genel Başkanı ve başbakan olarak hem de kişiliği, eşi ve geçmişi hakkında birçok kez eleştirmiş ve ileriki bölümlerde de görüleceği üzere bazen ciddi olarak fikri planda karşısına alırken bazen de alaylı bir şekilde muhalefetini sergilemiştir. Burada da siyasi sahadaki olaylar üzerine bir eleştirisi söz konusudur:

> "CHP lideri Ecevit'in arada bir Denizli horozu gibi kabarmasının sebebi, elinde üç müthiş silah bulunmasındandır. Bunların birincisi, rakibini bıktırıp usandırmak ve efkar-ı umumiyeye aciz göstermek için kullandığı anarşistlerdir. ... Gerçekten CHP ye gayet silik bir sima olarak katılan Ecevit, az sonra TİP'in kapatılmasıyla yuvasız kalan anarşistlerin sessiz bir surette bu partiye hulûlünü planlamış ve onların omuzları üzerinde yükselerek kırk yıllık siyaset adamı İnönü'nün altındaki sandalyeyi kaydırabilmiştir. ... Ecevit'in elindeki ikinci silah, Bizans usulü entrikacılıktaki kabına varılmaz maharetidir. ... Ecevit ve ekibi bu hususta şahsi yaş ve tecrübelerinden beklenemeyecek ölçüde buluşlar ortaya koymaktadırlar. Yerine göre korkutmak veya menfaatlendirmek suretiyle adam ayartmak, ayartılan adamları gazete manşetlerine idealist olarak geçirtmek gibi... Ecevit'in üçüncü ve asıl silahı, sol basındaki müttefik kalemşörleridir. ... Kısacası, Ecevit aceleciliği ve hayalperestliği yüzünden elindeki bu üç müessir silahı israf etmiş; kullana kullana köreltmiş ve demode eylemiştir!..."[68]

Derginin aktüalite adlı bölümünde güncel olaylardan kısa kesitler sunulup yorumlar yapılmaktadır. Bunlardan birinde CHP lideri Ecevit'e karşı muhalefeti bariz bir şekilde aşikar olan dergi zihniyetinin bir basın toplantısı vesilesiyle Ecevit'in konuşurken yüzünde oluşan tik hastalığı ile ilgili şu başlık 'Ecevit'in "Tik"Li Basın Toplantısı' haber yapması şunu göstermektedir ki CHP'ye gösterilen muhalefetin seviyesi bazen de düşürülmüştür:

> "CHP şimdiye kadar millete ettiklerinden ayrı olarak, Ecevit idaresinde bir de 'milleti hafızasız farz etmek' hafifliği içine düşmüştür. Malatya dağlarında vurulan anarşistler hadisesinden sonra, Ecevit bir basın toplantısı yaptı ve Başbakanın sağdan gelen zorbalık hareketleri karşısında susup solu suçladığını ileri sürdü. Arkasından da, yüzündeki meşhur 'tik'leri hoplata hoplata, kendilerinin ise nereden, hangi taraftan gelirse gelsin şiddet hareketlerinin her zaman karşısında olduklarını her zaman söylemiş olduklarını ilave etti. Böylece, solcu ve 'tik'li Ecevit'in solun milleti hafızasız saymak taktiğine bir kere daha şahid olduk. Halbuki, 1971 Haziranında Kadıköy yakasında bulunan fabrikalarından bazılarında DİSK'in kışkırtmalarıyla işçiler ayaklanıp fabrikaları işgal ve makineleri tahrip ettikleri, Kadıköy Kaymakamlık binasını kırıp geçirdikleri zaman bu Ecevit: '- Ben de işçi olsam aynı şeyi yapardım!' dememiş miydi?"[69]

Derginin en ciddi muhalefet haberlerinden birinin söz konusu olduğu 8. sayıdaki kapak konusu da olan bu haberde CHP'yi kendi içinden vurma taktiği görülmektedir. Tek partili dönemde CHP'nin devletle bütünleşmiş hâli ve herhangi bir muhalefet odağının

[68] *Sebil,* 23 Ocak 1976, Sayı:4, s.3
[69] *Sebil,* 6 Şubat 1976, Sayı:6, s.7

olmayışı CHP'yi siyasi bir yarışa sokmuyordu. Ama çok partili hayata geçildiğinde muhalefete düşen CHP'nin artık iktidar için propaganda yapması gerekiyordu. Tam burada dergi önemli bir koz yakalamış, ciddi bir mantık örgüsü ile muhalefetine hız vermiş ve 'Meşrû'iyetini Kaybeden C.H.P. Kapatılmalıdır!', 'Anarşiyi Kökünden Kazımak İçin Yegane Çare CHP'yi Kapatmaktır!..' başlıkları ile radikal bir söylemde bulunmuştur:

> " ... CHP'nin dava ettiği temel umdeler, değişen iktidara rağmen devlete hakim olan esaslardı. DP ile CHP arasındaki fark, sadece şahsiyet ve kadrolara inhisar ediyordu. Aksine bir durum için esasen mevzuat müsait değildi. Yani CHP istikametine ters düşen bir parti, devletin temel nizamlarına da ters düşmekteydi. Kısaca söylemek gerekirse CHP devletle tev'em olmakta devam ediyordu. Bugün Türkiye'de müesses olan hukuki ve siyasi nizamın müessisi CHP ve onun kurucularıdır. Hal böyleyken CHP, Ecevit ekibinin eline geçtikten sonra, bu partinin siyasi imkanları öteden beri sadece mırıldanma halinde söylenegelen bir iddianın emrinde seferber edilmiştir: Bu nizam değişmelidir!... Bu iddianın sahipleri, CHP'nin ne altı okunu ve ne de onun temel felsefesini hukuken değiştirmemiş bulunduklarına göre, bu iddia ciddi bir tezadı ifade etmiyor mu?! ... Bu durumu, partiden kovuluşuna müteallik hadiselerin ikazıyla bir nebze görebilen İnönü bile, CHP'nin yeni solcu ekip elinde meşruiyetini kaybeylediğini ve bu sebeple kapatılması gerektiğini düşünerek bu hususta raporlar hazırlattırmış! ... 'Tarihi yanılgı' sözünün altında yatan mana, CHP'nin elindeki hukuki esaslar ve programa bağlı kalmadığını göstermiyor mu? Beynelmilel temaslara girişerek 'Sosyalist Enternasyoneli' ne dahil olmaları bunu ispat etmiyor mu? Ecevit, kendileri iktidardayken anarşik hadiselerin olmadığını söyleyerek bu hareketleri bizzat yaptırdıklarını isbat etmiyor mu?"[70]

Derginin 12. sayısının kapağında, CHP lideri Ecevit'in Mersin'de bir konuşmasında bir grup gencin attığı Kıbrıs ile ilgili sloganlara kızarak 'Sahte Solcular' diye bağırması haber yapılmış ve toplantının fotoğrafı verilerek hemen altına büyük harflerle 'Hanginiz Değil Ki!..' manşeti atılmıştır. CHP üyelerinin kendi liderlerini eleştirisini bütüne teşmil ederek alaylı bir şekilde okuyucuya sunması, ileride de görüleceği üzere o alaylı dil burada da kullanılmıştır. Bununla beraber hemen 2. Sayfada 'Rüzgar Eken, Poyraz Biçer' başlığı ile CHP'nin o günkü siyasetini birçok açıdan eleştiren bir yazı kaleme alınmıştır. Yazıda; CHP'nin Solculuğu, parti içindeki gruplaşmalar, kurultay öncesi hazırlıklar ve çekişmeler ayrıntılı bir şekilde anlatılmıştır. Son paragrafta ise bütün bunlar toplanarak bir sonuca varılmıştır:

> "Bütün bunlar ve diğer belirtiler CHP'nin, ne yapacağını bilmemesinin; sağlam bir programa sahip olamamasının getirdiği ihtilâçlar içinde sona doğru gittiğini gösteriyor. Buna 'sonun başlangıcı' diyecek olanlar da bulunabilir. Fakat doğrusunu söylemek gerekirse, parti

[70] *Sebil,* 20 Şubat 1976, Sayı:8, s.2

olarak ele alınacak CHP için tâbir tâkdim tehirli olarak, yani 'başlangıcın sonu' şeklinde anlaşılmalıdır. Çünkü CHP; muâsır mânâda hiçbir zaman parti olamamıştır. Tabelâ ve cins isim olarak parti adını almak elbette bir parti olmak için kâfi sayılamaz. Bu bakımdan CHP'liler kendileriyle mücadele etme görünüşü altında, bir parti olamamanın ters talihi ile çatışıyorlar. Bu ters talih gerçeklerden güç aldığından elbette yenilmeyecek. CHP şu kadar yıl devlet asalaklığı ve şu kadar yıl da nifakçılıkla geçindikten sonra hakikatlerin 'parti olma dâveti' ne uyamayacak ve yakın bir gelecekte olduğu yerde yığılıp kalarak kimseye yâr olmayan ters ömrünü tamamlayıp gidecektir. Neresinden, ne tarafından bakılırsa bakılsın, yakın gelecek bundan başka hiçbir şey göstermiyor. Kısacası Ecevit, sola yaptığı 'İnönü'nünkünün üzerine terâküm eden' yatırımlarıyla rüzgar ekmiştir. Şimdi poyraz biçmeye hazır olmalıdır!..."[71]

Derginin 16. sayısının Aktüalite bölümünde CHP Ankara milletvekili Rauf Kandemir'in muhalefetteki partiyi özellikle de Ecevit'i ağır eleştirmesi, "Ecevit'in İtibârındaki Çatlaklar" başlığı ile okuyucularına sunulmuş ve devamında kendi yorumlarını da katarak haber yapılmıştır:

"Muhalefetteki politikamızın hedefleri hâlâ belirlenmiş ve kesinleşmiş görülmüyor. İktidarı bıraktığımız günden bu yana izlemeye çalıştığımız politika belli değildir. Hükümeti düşürecek miyiz, yoksa murakabe mi edeceğiz? Hükümet mi olacağız, muhalefet mi yapacağız? Bu hedeflere hangi güçlerle, hangi partilerle, hangi yoldan ulaşacağız? Tercihte tereddütlü görünüyor, yolumuzu ve yöntemimizi çizemiyoruz. Biz daha çok olayların doğuşuna, gelişmesine ve akışına takılmış gidiyoruz. Her gün hükümet olduk, oluyoruz diye örgütü de kırdık. Korkarım ki; bize ümit bağlayanlar, hükümet olmaktan ümidini kestiği gün, liderinden de ümidini kesecektir!.."

Bu alıntının devamında haberi yazan kişinin yorumu derginin CHP'ye bakışını açıkça göstermesi bakımından önemlidir:

"...efkâr-ı umûmiyenin CHP hakkında çoktan verdiği hükmün, O'nun bir mensubu tarafından tekrarlanmasından başka birşey değildir. Bu konuşmanın bütünü, CHP ve onun anarşistlerin yardımlarıyla başa geçirilen liderleri için, hâdiseleri çok iyi değerlendiren bir CHP'li tarafından verilmiş bir 'defin ruhsatı' da sayılabilir."[72]

Derginin 19. sayısında kapak konusuna binaen iç bölümde imzasız bir yazı kaleme alınmış. Bu yazıda kapakta verilen "C.H.P. 1 Mayıs Komünist Bayramını Kutlamak İçin Moskova'ya Bir Heyet gönderdi" haberi ayrıntılı bir şekilde ele alınmış ve eleştirilmiştir. Hatta kapaktaki büyük manşet eleştirinin mahiyetini ciddi bir şekilde gözler önüne sermiştir. Manşette bir hadis-i şerif yazmaktadır: "Küfür Tek Bir Millettir"[73]. Aynı başlık iç sayfada da

[71] *Sebil*, 19 Mart 1976, sayı:12, s.3
[72] *Sebil*, 16 Nisan 1976, sayı:16, s.8
[73] bk. Ekler 4. fotoğraf

kullanılmış ve CHP ideolojisi tartışılmaya açılmıştır. Özellikle de "CHP Ve İnkilâpçılık Umdesi" başlığı ile verilen haberde CHP'nin altı ilkesinden biri olan inkılapçılık çok ciddi bir tenkide maruz kalmış ve dini referanslar ile açıklanmaya çalışılmıştır:

> "İnkılâpçılık CHP'nin maruf altı umdesinden biridir. Bunlar, İslam'ın altı iman esası yerine ikame edilmek üzere icad ve kabul edilmişlerdir. CHP'nin, 'umde' kelimesini Garplıların 'prensip'leri (principe) karşılığında kullandıkları malûmdur. ... Görülmektedir ki; CHP güttüğü dâvâ ile nihayet gâyesi ihtilâlcilik ve yıkıcılık olan komünizme doğru hızlı bir tereddi takip etmiştir. Şu yarım asır içinde tarihimize, milli kahramanlarımıza ve bütün mukaddes kıymetlerimize niçin sövülüp sayıldığını CHP'nin sonunda komünizme varan yanlış tutumun ve prensiplerinde aramak gerekir. Bunların başında da 'İnkılapçılık' umdesi gelmektedir. Ancak bu yıkıcı siyasetin, dâhili icâd ve ihtiyaçlardan doğmayıp Türk Milleti'ni yok etmek isteyenlerin telkinleri mahsûlü olduğu muhakkaktır. Bunun artık ortaya çıkmaya başlamış bulunan deliller ve tafsilâtı ise ayrı bir makale mevzudur."[74]

Derginin 21. Sayısında Bülent Ecevit'in aşağıda alıntılanan şiiri "Ecevit'in Şiirleri" başlığı ile yayınlanmış ve bu şiirde özellikle iki kelimenin altı çizilerek hem bu kelimeler üzerinden hem de şiirin bütününü kapsayacak şekilde Ecevit tenkit edilmiştir. Ecevit'in mensup olduğu milleti hususunda dikkat çekecek şekilde "Ermeni" kelimesinin altının çizilmesi ve diğer bir altı çizili kelime olan "Türkiyelilik" üzerine yapılan yorum öneme haizdir:

> "PÜLÜMÜR'ÜN YAŞSIZ KADINI
> Pülümür'ün bir dağ köyünde gördüm onu
> Yaşını sordum bir giz gibi güldü
> Kimi seksen dedi köylülerden kimi yüz
> Yüzüne baktım bir giz gibi güldü
> ***
> Bir âsa vardı elinde
> Bir solmuş krallığın
> Kadifeden harmanisi üzerinde
> Bir Hititliydi o bir Selçukluydu
> Bir Ermeniydi bir Kürttü
> Bir Türk
> ***
> Yaşını sordum bir giz gibi güldü
> Koluma girdi bir soylu kadınca
> Tozlu köy yolunda sürüyerek eteğini

[74] *Sebil* , 7 Mayıs 1976, sayı: 19, s.3

Beni tek gözlü sarayına götürdü
Köy yapısı kulübesinin
***
Zamanı onda yitirdim ben
Yitik zamanlara onda eriştim
En soylu yoksulluğun toprak döşeli sarayında
Bir taç gibi kondu başıma Türkiyeliğim

Yukarıda C.H.P.'nin öfkeli lideri Ecevit'in şiirlerinin yayınlandığı bir İstanbul gazetesinden alınmış bir kupür görüyorsunuz. Bunu 'Yunanlı Kardeşim' ibareli şiirin yanına koyarak düşününüz. Yunanlıdan Ermeni'ye kadar her Türk düşmanını bağrına basan Ecevit, kendi ifadesiyle bir 'Türkiyeli' imiş... Aman, bunu onun ağzından öğrendiğimiz çok iyi oldu. 'Türkiye halkları' tabirinin yanında Ecevit'in günah galerisine astığımız bu 'Türkiyelilik', içinde yaşadığımız devrim anarşik hadiselerini çözmekte bir anahtar kelimedir. Gerçekten Müslüman Türk Milletinden kopanlar, kendilerini hep Ecevit gibi 'Türkiye'li' olarak tavsif etmektedirler."[75]

Derginin 25. sayısının aktüalite bölümünde CHP taraftarı bir yazarın gazete köşesinden alınmış bir yazının "Zorbalık ve Chp" başlığı kullanılarak, CHP tabiri caizse kendi içinden vurulmaya çalışılmıştır:

"Yukarıda klişesini gördüğünüz yazı başlığı, belki Dünya'nın yan yana gelmeye en layık kelimelerinden teşekkül etmiştir: 'Zorbalık ve CHP...' bundan daha güzel bir yazı başlığı bulunamazdı. Zira 'Zorbalık' kelimesi CHP'nin lazım-ı gayri mürafıkı yani ondan ayrı olarak düşünülemeyecek olan bir parçasıdır. Fakat bu ifadenin asıl güzelliği, öteden beri CHP taraftarlığı ile iştihar etmiş bulunan bir yazarcığın kaleminden çıkmış bulunmasıdır. Hem de CHP'nin zorbalığını tevsik eden müteaddit yeni vesikanın derci suretiyle döktürülen bu yazı, CHP içindeki kavganın artık gizlenilmez hale geldiğini, mızrakların çuvalları delip çıktığını isbat etmektedir."[76]

Derginin 27. sayısının "hasbihal" bölümünde "MSP Meselesi" başlıklı bir yazı Mısıroğlu tarafından kaleme alınmıştır. Bu yazıda dergi okuyucuları tarafından derginin taraf tutuğuna dair eleştiriler geldiği belirtilmiş ve bu durumun sebebi yani *Sebil* dergisinin neden MSP yanında yer aldığı açıklanmaya çalışılmıştır:

"Bazı okuyucularımız gazetemizin 'tarafsızlık' iddiasıyla yola çıktığı halde, yavaş yavaş MSP müdafiliğine kaydığını iddia etmektedirler. İddialarına mesned ittihaz ettikleri delillerden (!..) biri de gazetemizde yayınlanan 'Milli Gazete'nin reklâmıdır. Sebil çağlar üstü hak ve yeni olan 'İslâm Dâvâsı' nın müdafiidir. Bunun için herhangi bir parti veya grubu esas alarak mücadeleye atılmamıştır. Bugün ortalıkta gezen parti veya grup adları 'hak için' gaye değil, vasıtalardır. … MSP, dâvâmızın siyaset sahnesindeki en büyük çıkışıdır. Zaman ve kadro itibariyle

[75]*Sebil,* 21 Mayıs 1976, sayı: 21, s.8
[76]*Sebil,* 18 Haziran 1976, sayı: 25, s.8

bu harekete muhalif kalanlar olabilir. Biz, MSP'nin mağlubiyetinin, iman ehlinin topuna şâmil bir mağlûbiyet olacağından şüphe etmiyor ve bu sebeple iman ehlinin ona taraftarlık gütmüyorlarsa da hiç olmazsa aleyhtarlık da yapmamalarının dâva şuuru muktezası olduğuna inanıyoruz…."[77]

Derginin 27. sayısında başyazı sütununda Kadir Mısıroğlu tarafından CHP ile ilgili önemli bir eleştiri getirilen 'CHP Gebedir!..' başlıklı yazı yayınlanır. Burada siyasi partilerin varlık sebepleri üzerinde durulduktan sonra CHP'nin temelinde bir fikir eksikliğinden bahsedilmekte ve bu durumun CHP'de ciddi buhranlara sebep olduğu anlatılmaktadır:

"Siyasi partiler, belli bir kadro tarafından inanılıp bağlanılan temel ve şümûllü bir fikri 'iktidar' haline getirmek maksadıyla kurulurlar. Fakat bunların, varlık sebepleri, fikir değil de, geçici ve arızi diğer bir sâik olursa, çok geçmeden buhrandan buhrana sürüklenirler. … Türk siyâsi hayatında –fikirden ziyade fiil itibariyle- belli bir yeri olan CHP, kurulduğu günden beri kendine ciddi bir fikir zemini tesis edememiştir. Gerçekten tarihi tetkik edildiğinde onun sermayesinin daha ziyade mazi ve İslâm düşmanlığı olduğu görülür."[78]

Derginin 35. sayısında 'Gazetelerden' adlı bölümde dönemin *Milliyet* Gazetesi yazarı Mümtaz Soysal'ın CHP ile ilgili "CHP'de Kördöğüşü Ve Davulun Sesi!.." adlı yazısından alıntılar yapılarak yorumlanmış ve CHP'nin özellikle plan ve programsızlığı vurgulanarak eleştirilmiştir:

"Bu memlekette Cim He Pe eksik olmasın! Eksik olmasın çünki, onun hesabına yazılıp döktürülenler, günün hayhuyundan bunalmış vatandaşlar için leblebi çekirdek ve dahi karagöz seyri gibi eğlencelik oluyor. Bu dahi bir hizmettir ki, yabana atılamaz! Gerçi, sadece Eco'nun beyanatları da kifayet ediyor ama, bazı bazı 'akıl hocaları'nın yazdıkları da Eco'nun beyanatlarından hiç de geri kalmıyor. ...Yazan, solun akıl hocalarından Profesör kartvizitli Mümtaz Soysal nam kişi.. Milliyet muharriri. ...Soysal cevabını veriyor: 'CHP'nin bugünden yeterince bilimsel olup olmadığına bakmaksızın, kendi iktidarının planını yapması, nereye ne götüreceğini açıklaması gerekiyor.' Tamam mı? Şimdi anlaşıldı mı, CHP'deki paniğin, kördöğüşünün sebebi veya önünü alma tedbiri. CHP'ye plân lâzım, plân... Hem öyle ilmî falan olmasına da lüzum yok, adı plân olsun, salçası (affedersiniz vaadi diyecektik) bol olsun kâfi!..."[79]

Aşağıdaki haberde Ecevit'e muhalefetin başka bir safhası görülmektedir. Dergi bu haberinde direk kendisi konu ile ilgili eleştirilerini serdetmiyor da CHP'nin içinden birisinin yani İsmet İnönü'nün damadı Metin Toker'in *Hürriyet* Gazetesi'nde yayınlanan "Ecevit Aslanlara Atılır!.." başlıklı yazısından şu sözleri alıntılayarak kendilerine CHP içinden birilerini de şahit tutarak eleştirinin gücünü arttırmaya çalıştığı söylenebilir:

[77] *Sebil* , 02 Temmuz 1976, sayı:27, s.2
[78] *Sebil* , 02 Temmuz 1976, sayı:27, s.3
[79] *Sebil* , 27 Ağustos 1976, sayı:35, s.16

"Bir zamanların 'Milli Damad' lâkabıyla ünlü Metin Toker'i, Paşa'sı öldü öleli, artık eski günlerini arar oldu. Şurası burası derken neticede Hürriyet'in bir köşesinde haftadan haftaya yazabilecek kadar yer bulabiliyor. Fakat yazdıkları da hani yabana atılır cinsten olmuyor. Bir defa muhakkak surette MSP'ye çatmadan, Şeriat'a küfretmeden edemiyor. Ne var ki 'Haziran mı Ekim mi' başlıklı son yazısında MSP'nin ve Erbakan'ın 'dört yıl ülkenin siyasi hayatını sultası altında tuttuğunu' ifade ile korkusunu belli etti. Bu arada 'Erken seçim' üzerine pek güzel bir yorum yaptı ve 'seçimlerin sonucu ne olursa olsun Demirel de, Ecevit de mutlaka altında kalacaktır' dedi. Üstelik CHP liderinin 'aslanlara atılabileceğini' dahi iddia etti."[80]

Derginin 56. sayısında AP lideri Süleyman Demirel için iddia edilen masonluk bu sayıda da CHP lideri Ecevit için "Chp Lideri Mason Mu?" başlıklı yazı ile öne sürülmüştür. Hatta bu sefer Ecevit'in masonluğu ispatlanmaya çalışılmıştır:

"1,5 yıldan beri bu soruya cevap aranıyor, CHP lideri mason mu? Bu soru Ecevit'e sorulalı tam 1,5 sene olmuş fakat, CHP lideri halâ cevabını veremiyor. — Dünyayı kana boyayan, CİA organizatörü sabık ABD Hariciye Vekili Kisincır'ın talebesi ve makbul dostu CHP lideri Ecevit lütfen şu soruya cevap verebilir misiniz: Mason musunuz? ... Pekiy kuşkulananların 'dayandıkları son derece kuvvetli belirtiler' nelerdir? Bu hususta şu noktalara dikkat çekilmektedir: 1- Ansızın sivrilme, 2- Sermayenin desteğini kazanma, 3- Masonik çevrelerin sözcüsü olmakla maruf gazetelerin ECO yanlısı tutumları, 4 – Bildernberg toplantısına katılma, 5- Avrupa'nın masonik çevreleriyle işbirliği ve nihayet bu çevrelerin eseri olan Sosyalist Enternasyonale katılmak isteği..."[81]

Dergi Türkiye'de İslamcılar tarafından pek sevilmeyen Yahudiler ile Ecevit'in yakın bir ilişki kurmasını "Yahudi Sulzberger Ecevit'e Siyâset Dersleri Verdi..." başlığı ile haber yaparak CHP'yi eleştirmiştir:

"Yeni Akıl Hocası... Hayalciliğinin neticesi parti işi sürtüşmelerin meydana gelmesine yol açan Ecevit, her başı sıkıştığı zaman yanında bir yahudiyi buluyor. İşte bunlardan biri daha! Sulzberger. Batı'nın dümen suyunda, günübirlik siyaset modelleri peşinde koşan Eco yine zorda. Hayalciliği sebebiyle teşkilatı ile olduğu kadar sermayenin ağababaları tarafından da köşeye sıkıştırılan CHP Umûmî Reisi, bu kritik durumdan sıyrılmaya çalışıyor. Doğuştan iktidarsızlıkla malûl bir partiye istikamet vermeye çalışan Eco, her başı sıkıştığında olduğu gibi bu defa da kendisine 'akıl hocalığı' yapacak birini buluyor: Sulzberger.."[82]

Cumhuriyet'in kurucu partisi olan CHP'nin kendini devletle bir görme hastalığının olduğunu ve bugün dahi bu durumdan kurtulamadığını dergi "CHP Demek Devlet Demek Mi?" başlıklı bir yazı ile eleştirmiştir:

[80] *Sebil,* 4 Mart 1977, sayı: 62, s.14
[81] *Sebil,* 20 Mayıs 1977, sayı: 73, s.8
[82] *Sebil,* 19 Ağustos 1977, Sayı: 86, s.9

"CHP Cumhuriyet tarihinin ilk partisidir. Kurucuları, bugünkü rejimimize şekil veren onu te'sis eden ve müdafaasını hudutsuz kan dökerek gerçekleştirenlerdir. İtibâr ve otoritelerini harb ve zafer gibi istisnâî şartlardan alan kurucularının hissiyat ve anlayışları müsaid olmadığı için CHP, uzun müddet Türkiye'nin tek siyasi partisi olarak kalmıştır. ... Çeyrek asrı aşan Demokratik tecrübeye rağmen CHP'nin siyasi terbiye itibâriyle olgunlaştığı ve eski alışkanlıklarından tam mânâsıyla sıyrılarak kendini devletle bir görmek hastalığından kurtulduğu söylenemez. Bunun en yeni misali Ecevit'in CHP içindeki kıpırdanışları bastırmak için ortaya çıkacak bir ihtilâfın 'Devleti tehlikeye düşüreceği' yolundaki beyânıdır. ... Bu durum Ecevit ve onun anlayışına şekil veren CHP çevrelerinin satıh altı temâyülünün tezâhürüdür."[83]

CHP 1977 yılı parti yönetiminde görev alacak adaylarını belirlemek için bir "Küçük Kurultay" düzenliyor ve bunu da bir sinema salonunda yapıyor. Dergi bu haberi sinema salonunun fotoğrafı ile veriyor ve o günlerde sinemada oynayan filmlerin afişlerinde yazan "Birgün Mutlaka, Dolandırıcılar Kralı" film isimleri ile CHP arasında bir bağlantı kurarak bu tesadüfi olayı partiyi alaylı bir şekilde eleştiri konusu yapmak için kullanıyor. Haber metni şu şekildedir:

"Aşırı sol'dan sulandırılmış sola kadar Türkiye'deki her türlü sola kapılarını açmakla ünlü Derya Sineması, o gün için adeta hususi surette astığı film afişinde 'Bir gün mutlaka' yazıyordu. Ama o afişin yanında ikinci film de çok mânâlı bir şekilde sırıtıyordu: 'Dolandırıcılar Kralı' ve içeride CHP'nin 'Küçük Kurultay'ı toplantı halindeydi."[84]

Derginin 100. sayısında siyasi haberler bölümünde "Dünya yuvarlaktır… MHP-CHP muâşakası" başlıklı bir siyasi haber yayımlanır. Burada önceki yıllarda MSP'nin CHP ile yapmış olduğu koalisyonlara karşı çıkanların bugün kendilerinin CHP ile bir koalisyon girişimleri içinde bulunmaları eleştirilir:

"Vaktiyle bir takım mecburiyetlerle bu işi yapmış olan MSP'yi kınamaktan geri durmayanların, MHP'ye –üstelik hiçbir mecburiyeti yokken- CHP ile koalisyon yaptığı takdirde rahmet okumayacakları aşikârdır. Herhalde Türkeş'in 'şapla şekeri birleştirmek' kabilinden teşne göründüğü bu yeni koalisyon türünden memlekete hayır gelmeyeceği muhakkaktır! Ama ne demişler: 'Dünya yuvarlaktır!' değil mi?!"[85]

Dergi o dönemlerde CHP milletvekili Deniz Baykal ile ilgili bir haberin sol çevrelerde 'abartılı bir şekilde' verilmesini Ecevit'in yerine "Yeni Bir Lider Mi Doğuyor" başlığı ile işlemiş ve bunda da isabet etmiştir ki Deniz Baykal sonraki yıllarda CHP'nin başına geçmiş ve genel başkan olmuştur:

[83] *Sebil* , 19 Ağustos 1977, Sayı:86, s.8
[84] *Sebil* , 7 Ekim 1977, Sayı: 93, s.9
[85] *Sebil,* 25 Kasım 1977, Sayı:100, s.9

"... Ancak, mes'elelerinin hallü faslı bir hayli güçleşmiş bulunan Türkiye'nin, başa geçen her lideri yıpratacak şartlar içinde bulunduğu ve bu sebeple Ecevit'in de pabuçlarını çok yakında dama atılmak mecbûriyetiyle karşılaşacağı muhakkaktır. Bu düşünceyledir ki: aynı çevreler, Deniz Baykal'ı husûsi bir gayretle O'nun yerine hazırlamaktadır. Geçen gün İpraş Rafinerisinin tam kapasiteyle çalıştırılması hakkındaki bir haberin veriliş tarzı bu gerçeği açıkça ortaya koymaktadır. Ajanslar bunun 'Baykal'ın husûsi bir gayretiyle mümkün olabildiği' husûsunu üzerine basa basa bildirmişlerdir."[86]

1978'in Kasım ayında Kanada'da aralarında birçok başbakanın da bulunduğu Sosyal Demokrat Liderin katılacağı beklenen Sosyalist Enternasyonel Genel Kurul Toplantısı'nın haberi verilmekte ve bu toplantıyı duyurmak için yapılan Hamburg'taki basın toplantısında kurulun düzenleyicileri Türkiye'den de Ecevit'in katılacağını umduklarını söylemişler ve hatta Ecevit hakkında 'Arkadaşımız' kelimesini kullanmışlardır. Dergide bu haber "Sol Gayrı Millîdir" başlığı ile alıntılanmış ve özellikle aşağıdaki kısımların altı çizilerek "yeni CHP'nin Sosyalist Enternasyonel'e dahil olması" partilerin bağlı oldukları kanunlar çerçevesince CHP ve bunun kanuna uygunluğu konusunda adli makamlar eleştirilmiştir:

"Türk Ceza Kanununa göre kökü dışarıda bir cemiyet kurulamaz. Hattâ,bir cemiyetin milli hududları aşan beynelmilel sahada faaliyet göstermesi de yasaktır. ... Şimdi mezkûr kaideyi ihlâl istikametinde yeni bir hareket karşısındayız: Yeni CHP'nin Sosyalist Enternasyonel'e dahil olması... Partiler kanununa ve Türk Ceza hukukunun umûmî prensiplerine aykırı olan bu hareket, alenen sahnelenirken, C. Müddeiumûmileri hadiseyi sadece seyretmekle iktifa ediyorlar. Başsavcı Erbakan'ın –en tabiî dini hisleri terennüm eden- maruf konuşmasını farkedecek kadar zekâya ve hukuk bilgisine sahiptir de, CHP'nin bu davranışının ne mânaya geldiğini anlayamıyor mu dersiniz?! Yoksa, iddia edilegeldiği üzere herkes ve her parti kanun önünde eşit değildir de bizim mi haberimiz yok!.. Bir de belki şu var: CHP'ye karşı çıkmak zekâ ve hukuk bilgisinden başka şeyler de istiyor."[87]

Dergi Bülent Ecevit'i eleştirme konusunda hiçbir fırsatı kaçırmamaktadır. Ecevit özellikle siyasi alanda her yaptığı her söylediği takip edilen kişi haline gelmiştir. Tabi başbakan konumunda bulunması da eleştirinin şiddetinin yüksek olmasında baş sebeptir denilebilir. 113. sayıda "Kerenski Ecevit'in zikzaklarına dikkat, Ayinesi İştir kişinin…" başlığı ile bir haber çıkmış ve Ecevit'in neden bu kadar eleştirildiği açıklanmıştır

"Bunları niçin söylüyoruz? Ecevit'in sözlerini tenkid etmek değil kasdımız… Dâvası bâtıl olanın senedi de bâtıldır. O halde bizim kasdımız onun düşünce ve davranışlarının istikrar bulmadığına dikkati çekmektir; paradoksal (garip, tuhaf, ekzantirik) tavırlar gösteren bir kimsenin

[86] *Sebil,* 27 Ocak 1978, sayı:109, s.8
[87] *Sebil,* 17 Şubat 1978, sayı:112, s.9

bugün Türkiye'nin başına başbakan olmasına dikkat çekmek ve bu oluşun tehlikelerine; devletin sahibi olan milletin her kesiminin bu kişinin milleti karşı karşıya bırakabileceği emrivakilere teyakkuz halinde bulunmaya davet etmektir."[88]

Bülent Ecevit ve eşi Rahşan Ecevit 1978 yılında yaptıkları Almanya seyahati hakkında *Milliyet* gazetesinde çıkan bir haber alınarak Almanya'daki İslami hareketlerin faaliyetlerine karşı Rahşan Ecevit'e ait olduğu iddia edilen menfi düşünceler, yine bu kişilerin geçmişlerinde aldıkları eğitim ve ailevi ilişkileri sebebiyle İslam'a bakışları "Ecevitler'in İslam'dan Korkusu" başlıklı yazı ile eleştirilmiştir:

"Ecevit'in İslam kültürüyle yetişmiş olduğunu kendisi dahi iddia edemez. Prof. Muammer Aksoy'un Ecevit'e muhalif olduğu bir zamanlar söylediği gibi, 'Robert Kolej'de papazlarca okunmuş muhallebiyi kaşıklayarak büyümüş bir kimse olan' Bülent Ecevit'in ve bir bütün olarak Ecevit ailesinin İslam'a bakış açılarının nasıl olması gerektiğini değilse dahi, nasıl olabileceğini, onların yetişme tarzlarından çıkarabiliriz. ... Nitekim, son Almanya seyahatinde Ecevit'le birlikte giden eşi Rahşan Ecevit de devlet işleriyle ilgili meselelerden uzak durmamış, o da ('elinin hamuruyla' diyemeyeceğiz tabiatıyla ama) Almanya'da İslam faaliyetlerin nasıl kesif ve hür bir şekilde olduğunu görmüş, etrafındaki devrimbazların, kemalistlerin, kapitalistlerin, komünistlerin, şahısperestlerin anlattıklarını nasıl bir korkuyla dinlemiş olmalı ki, aldığı rakamlardan ve faaliyet haberlerinden esaslı bir surette bozulmuş ve derhal bu faaliyetlerin tesirsiz hale getirilmesini istemiş, hatta bu yolda gerekirse Türkiye'den Almanya'ya 'misyoner vazifesi yapacak kimselerin gönderilmesi gerektiğini' ifade etmiştir."[89]

2.6.1.2.Milli Selâmet Partisi

Sebil dergisi yayın politikası gereği her zaman MSP'nin yanında yer alarak onu desteklemiştir. Bunu da hiçbir zaman saklamamış hatta partinin yayın organı gibi çalışmıştır. Hatta Kadir Mısıroğlu 1977 seçimlerinde Trabzon ilinden MSP'nin 2. sıra milletvekili adayı olmuş ve mitingler, konuşmalar yapmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere dergi o dönemin Türkiye'sinde Müslümanların siyasi arenadaki temsilcisi olarak kabul ettikleri MSP'ye açık destek vermiş bu minvalde yayınlar yapmıştır. Önceleri dergi sayfalarında çok fazla yer almayan MSP seçimler yaklaştığında özelikle sağ çevrelerin birleşmesi gereken mevzi olarak görülmüş ve desteklenmiştir.

Bu desteklerden birine derginin 36. sayısında rastlanmaktadır. "MSP'ye Oynanan Yeni Bir Oyun!.." başlığı ile verilen haberde Milli Selamet Partisi ve Adalet Partisi arasında

[88] *Sebil,* 24 Şubat 1977, sayı:113, s.8
[89] *Sebil,* 19 Mayıs 1978, sayı:125, s.8

yaşanan çekişmenin ve tartışmanın yorumu yapılmakta ve MSP taraftarı bir dil kullanılarak derginin safı belli edilmektedir:

> "Düne kadar ortada hiçbir şey yoktu, şimdi bu yaygara niçin?.. Sol gazetelerinden birisi böyle yazıyor. Hatta bir köşe tutmuşu şöyle diyor: "MSP, Demirel cephesi tarafından 'Atatürk düşmanı' ve 'şeriat sever' olarak suçlandı." Halbuki, ".. düne kadar hem 'Atatürksever', hem 'rejimsever', hem de 'demokrasi sever'di." Pekiy ne oldu da Demirel Cephesi, MSP'yi kötüleme kampanyasına girişti ve bu arada 'maşalarını' kullanmaya başladı?... Sol basına göre bunun cevabı şöyle: — Çünkü, artık MSP, AP'nin peşinden gitmekten vazgeçiyor!"[90]

Milli Selâmet Partisi'nin 1976 yılındaki Büyük Kongresi derginin 43. sayısının orta sayfasında "MSP Yerli Fikir Yerli Malı Hamlesidir" manşeti ile haber yapılmıştır. Bu kongre vesilesi ile dönemin meşhur İslamcı mütefekkiri Necip Fazıl Kısakürek ile de bir röportaj yapılmış ve adeta bu röportaj üzerinden MSP propagandası yapılmıştır:

> "...Son günlerde bilhassa yatırımlar, Ortak Pazar ve yabancı sermaye ile münasebetler gibi mevzularda dikkat çekici hamleler yapan MSP, büyük kongresi vesilesiyle dost düşman bütün dikkatleri üzerinde toplamış bulunmaktadır. ... Onun içindir ki, Sebil, İslamcı Hareket'in büyük mütefekkir ve edibi Üstad Necip Fazıl Beyefendi ile bir mülakatı zaruri görmüştür. ... MSP için 'Yerli fikir yerli malı hamlesidir' sıfatını kullanan Üstad Necip Fazıl, diğer siyasi partiler için de şöyle demiştir: 'Batının oltasında ahmak balıkları avlamaya mahsus solucan örnekleri...' Ne var ki, Üstâd burada hassaten birini ayırmış ve CHP'sini 'solucan olmak zavallılığından bile mahrum zehirli bir skorpit' şeklinde ifade etmiştir."[91]

Aşağıdaki haber, MSP lideri Necmettin Erbakan'ın nezdinde MSP'nin savunulduğu bir haberdir. "Erbakan (Sizleri Elpençe Divan Durdurduğu İçin) "Yılın Adamı" Dır" başlıklı haber MSP muhalifi bir gazetede çıkmış ve eleştiri amacı taşımaktadır. Fakat görünürde Erbakan'ı övdüğü için *Sebil* dergisi de bu haberi alıp şu şekilde Erbakan'a methiye için kullanmıştır:

> "Babıali'de çoktan beri dönmelerin karargâhı haline gelmiş bulunan bir gazetede 'Türkiye'de Yılın Adamı olarak MSP Umumî Reisi Necmeddin Erbakan' ın seçildiğini bu hususta ertesi gün neşriyatda bulunacağını okuyunca doğrusu hayretten dona kaldık. ... MSP liderinin yılın adamı olarak seçilmesinin başlıca sebebi olarak 'kendinden çok fazlaca bahsettirmiş olması' zikredilmekte ve bu kendinden bahsettirmenin bir takım mütenâkız ve uzlaşılmaz tutumlardan doğduğu iddiasına yer verilmektedir. Bu haliyle Muhterem Necmeddin Erbakan'ın 'MSP'yi hükümet içinde hükümet' haline getirdiği iddiası ortaya atılmaktadır. Bu maksatla tâdat edilen

[90] *Sebil,* 3 Eylül 1976, sayı: 36, s.16
[91] *Sebil,* 22 Ekim 1976, sayı: 43, s.8

hadiseler, -her insaf ehli için- aslında Necmeddin Erbakan'ın uzlaşılmaz bir insan değil de, bilakis sahip çıktığı hakkı yedirmeyecek bir 'çetin ceviz' olduğunu göstermektedir."[92]

Bu haberde de önceki partisi kapatılan Erbakan'ın "Taviz Yok! Erbakan: "Parti kapatmanın çok gerilerde kaldığını ve kâmil manada hür düşünceden yana olduklarını" söyledi." başlıklı demeci yayımlanarak MSP'ye oy vereceklerin bu konuda rahat olmalarını ve oy vermelerini sağlama amacı güdülmektedir. Haberin başlığı ise yine aynı konuşmanın devamında söylenen Kıbrıs meselesinde asla taviz verilmeyeceği ile alakalıdır:

"Milli Selâmet partisi lideri Prof. Dr. Necmeddin Erbakan, 'Fikri cüceliklerinden dolayı' bazı kimselerin kendilerine M. Kemal'i kalkan yaptıklarına işaret ederek, 'Biz en kâmil manada hür düşünceden yanayız' dedi. Prof. Erbakan, parti kapatma devirlerinin artık çok gerilerde kaldığını, böyle davranışlarla hiçbir işin hallolunamayacağının anlaşıldığını ifade ile 'MSP'yi tehlike gibi görüp, göstermekle bir yere varılmaz.' Şeklinde konuştu."[93]

Derginin 67. sayısında "Solcu Gözüyle" köşesinde solcu bir yazar olarak tanımlanan Vatan Gazetesi yazarı İlhami Soysal'ın "MSP'den Kurtulmak" adlı yazısından alıntı yapılmış; fakat "bir solcudan nasıl böyle bir yazının çıktığına" şaşırılmıştır. Buna da solcu yazarların kökenlerinde hep bir İslami damarın bulunduğuna dair bir açıklama getirilmeye çalışılmıştır:

"Solcu gözüyle, şimdiye kadar bu memleketin hangi mes'elesine doğru bakılmıştır ki, millet itimat edebilsin. Bu kanaat son derece yerindedir. Ancak, bunların zaman zaman belki bir 'takdik' icabı, belki dudakları dualı bir babadan tevarüs ettikleri ancak üstünü balçıkla sıvadıkları 'maya' nın tezahürü olarak nedamet hissiyle yazıp – çizdikleri olur. Aşağıya dercettiğimiz 150 kuruşluk Vatan adlı gazetenin Ankara temsilcisi ve muharriri İlhami Soysal'ın 31 Mart 1977 tarihli yazısını bu çerçevede değerlendirmek mümkündür. İşte 'MSP'den kurtulmak' başlığını taşıyan yazı..."[94]

Başyazılar incelendiğinde 78. sayıda "MSP Kâbusu" başlıklı bir yazı göze çarpmaktadır. Bu yazıda dönemin basın yayın hayatında MSP'ye yöneltilen eleştirilerin kökeninde MSP korkusu yattığı iddia edilmekte ve dönemin hükümet koalisyonlarında kilit rolü oynamasının bunda önemli bir yeri olduğu belirtilmektedir. Yazının son kısmında ise MSP hakkında, onu eleştirenlere ve ondan korkanlara karşı ciddi bir savunma yapılmaktadır:

"Son birkaç günden beri gazeteleri dikkatle okuyanlar, bu korkunun nasıl boğucu bir kâbus haline geldiğini ibretle müşâhede etmişlerdir. Zira Bab-ı âdi'nin bütün kalemşörleri MSP'ye

[92]*Sebil,* 7 Ocak 1977, sayı: 54, s.8
[93]*Sebil,* 18 Mart 1977, sayı: 64, s.8
[94]*Sebil,* 8 Nisan 1977, sayı: 67, s.16

seçim öncesini bile gölgede bırakacak bir kin ve gayzla hücum etmektedirler. Sebep de bu partinin CHP ve hattâ AP ile koalisyon kurmaya mütemâyil gözükmesidir. … Evet MSP, iman dâvâsının karşısındakiler için boğucu bir kâbustur. Milletin dâhil ve hâriçdeki düşmanları tarafından savrulan salvolarla bu meydandadır."[95]

Dergi, çalışmanın baş kısımlarında da ifade edildiği üzere siyasi olarak MSP'nin yanında yer almaktadır. Bayram dolayısıyla MSP Genel Başkanı Prof. Dr. Necmeddin Erbakan'ın diğer parti liderlerini ziyaret etmesi takdirle karşılanmış ve bu olay sebebiyle de bir kez daha MSP'ye verilen destek "Erbakan'ın Jesti" başlıklı haber ile açık bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır:

"Siyasi parti liderleri arasında gitgide gerginleşen havayı yumuşatacak ilk hareket MSP Umumi Reisi Muhterem Prof. Dr. Necmeddin Erbakan'dan sâdır olmuştur. Siyasi mücadelenin düşmanlık demek olmadığını ifade etmek üzere, Erbakan'ın bayramın nihayetinde bütün parti liderlerine yaptığı iyi niyet bayramlaşma ziyareti çeşitli tefsirlere yol açmıştır. Halbuki bundaki maksat aşikardır. Müslümanların yolu sulh ve müsâlemettir. Üstelik kendilerinden ve davalarından emin olanların muârızlarıyla görüşüp konuşmaktan asla çekinmezler. ... Bu durumda Erbakan son derecede güzel bir hareket yapmıştır. ... Şimdi diğer liderlerden de beklenen bu güzel hareketi destekleyip geliştirmeleridir."[96]

Milli Selamet Partisi'nin 4. Büyük Kongresi üzerine derginin orta sayfasında sayfanın tamamını kaplayacak şekilde bir haber hazırlanmış ve özellikle de Erbakan'ın siyasi kişiliği üzerinde ciddi bir şekilde durulmuştur. Aşağıda alıntılanan bölüm ise cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye'deki İslamcı çevrelerin siyasetle olan ilişkisi üzerinde durulması ve son dönem İslamcı siyasette Erbakan'ın oynadığı rolü göstermesi bakımından önemlidir:

"Kuruluşundan beri davanın büyük ölçüde yükünü çeken Erbakan'ın ortada rakipsiz bir lider olarak bulunması, tesadüfi değildir. Milli Selâmet Partisi yokken, memleketin imanlı evlâdları kenarda köşede câmi ve İmam-Hatip yaptırma ve yaşatma dernekleriyle uğraşıyor ve devlete talip olmayı akıllarından bile geçiremiyorlardı. Siyasi faaliyet adına ise, ancak AP'ye bir kaç imanlı adam daha sokmaya çalışarak bu vasıta ile ondan –hiç olmazsa seçimden seçime- biraz taviz koparmak peşinde koşuyorlardı. Erbakan'ın imanlı halkımızın potansiyelini siyasi hedeflere yöneltmesiyledir ki; bu basit ve mevzii gayelerin takibinden kurtularak devlete talip olmak safhası başlatılabilmiştir. Şu hale nazaran Prof. Dr. Necmeddin Erbakan davamızın yürüyüşünde cidden büyük ve tarihi sayılacak bir hamleyi gerçekleştirmiştir. Bu sayededir ki, düne kadar horlanan,

[95] *Sebil,* 24 Haziran 1977, sayı:78, s.3
[96] *Sebil,* 15 Eylül 1978, sayı:142, s.9

devlet idaresine karıştırılmayan ancak seçimden seçime varlığı hatırlanan imanlı zümre, bir kuvvet olduğunu ispat edebilmiş ve devlet hayatında söz sahibi olabilmiştir."[97]

2.6.1.3. Adalet Partisi

Dergini CHP'ye olan muhalefeti bariz bir şekilde bilinmekte ve sayfalarında net olarak görülmektedir. Hatta her sayıda CHP hakkında bir haber bulunmaktadır. "Sol ve Laik" olan CHP karşısında İslâmî tavır takınan MSP savunulmaktadır; fakat bir de yine sağ ve muhafazakâr çevrelerden oy alan Süleyman Demirel'in başında olduğu Adalet Partisi bulunmaktadır. Buna karşı derginin tavrı ne olacaktır. Haber ve yorumlar incelendiğinde dergi, AP'yi sadece oy alabilmek için "Müslümanlara şirin görünmek telaşında" olan, aslında pek "Müslümanca bir tavra sahip olmayan" ve "sağ oyları bölen" bir parti olarak görmektedir. AP'yi ve Süleyman Demirel'i çok ağır bir şekilde eleştiren dergi AP'yi CHP ile "Amel, efkâr ve hissiyatlarındaki temel beraberlik dolayısıyla daima el ele yürümektedirler" diyerek karşısına almakta ve hatta "Bu beraberliğin üç esas rüknü vardır: İslâm aleyhtarlığı tarzında tatbik edilen LAİSİZİM, manevi mefhumları istihfafa müncer olan Materyalizm ve Türk Milleti'ni hiçbir tarihi bağı bulunmayan bir âleme kuyruk yapmak dâvâsından ibaret olan BATICILIK" diye yazarak tenkit etmektedir.

1976 yılında TBMM'de görüşülmekte olan "Devlet Güvenlik Mahkemeleri Kanunu" müzakerelerine başlanmasıyla birlikte partiler arası ve parti içi çekişmeler yaşanmış ve özellikle AP ve CHP'nin çekişmesine dikkat çekilmiş. Bu durum eleştirilmiş ve bunun halkta nasıl bir tepkiyle karşılandığı "Yeyin Birbirinizi" başlığı ile verilmiş:

"... Adalet Partisi, sırf Müslümanlara şirin gözükebilmek ve MSP'yi geçebilmek telâşıyla DGM kanununa 163. Madde'nin dahil edilmemesini en selâhiyetli ağızdan açıkladı. ... CHP de solcuların husumetini çekmeme telâşındaydı. Veya solcuların itimadlarını devşirmek gayretindeydi. ... Dikkat edilirse, Türkiye'de hep mahud bir çevrede son derece karışık hesapların amansız bir mücadelesi yapılıyordu. Bir gün bir taraf ağır yara almışsa, ilk günün muzafferi ertesi günün mağlubu vaziyetine pekâlâ düşebiliyordu. Böylesi toz dumanda sokaktaki vatandaşın halisane isteği ise tek cümle ile hülâsa edilebilirdi: -Bizi kavganıza karıştırmayın da... Yeyin birbirinizi..."[98]

Kadir Mısıroğlu'nun başyazıları incelendiğinde ağırlıklı olarak dönemin siyasi olaylarıyla ilgili yorumların yer aldığı görülmektedir. Bunlardan derginin 53. sayısında yer alan "İki parti elele" başlıklı yazısı dikkat çekmektedir. AP ve CHP'nin MSP'ye karşı

[97] *Sebil,* 13 Ekim 1978, sayı:146, s.9
[98] *Sebil,* 1 Ekim 1976, sayı: 40, s.2

birleşmeleri gerektiğini tavsiye eden, *Hürriyet* Gazetesinde yayımlanan bir yazı gündeme alınarak buradan güncel siyasete dair yorumlar yapılmıştır:

> "Dikkat buyrulursa, damad Bey, ilk defa MSP vasıtasıyla imân ehlinin iktidara ortak olmasından dilhûndur. İleride olabilmesinden ise, endişe duymaktadır. … Damat Bey, iktibas eylediğimiz bu birkaç cümlesinde ayrıca, MSP düşmanlığı hususunda CHP ile AP'yi elele vermeye, birleşmeye davet etmekte ve bu hususun şimdiye kadar gerçekleşememiş bulunmasından dolayı üzüntülerini belirtmektedir. Halbuki bu üzüntü beyhudedir. Zirâ, CHP ile AP bir koalisyon içinde bulunmamaktan dolayı, hukuken el ele değilseler de, amel, efkâr ve hissiyatlarındaki temel beraberlik dolayısıyla daima elele yürümektedirler. Bu beraberliğin üç esas rüknü vardır: İslâm aleyhtarlığı tarzında tatbik edilen LAİSİZİM, manevi mefhumları istihfafa müncer olan Materyalizm ve Türk Milleti'ni hiçbir tarihi bağı bulunmayan bir âleme kuyruk yapmak dâvâsından ibaret olan BATICILIK.."[99]

Dergi, Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel hakkında çok ciddi ithamlarda bulunmuştur. Demirel'i mason olmakla suçlayan ve bunu gizlediğini iddia eden dergi, Demirel'in İslam medeniyetine dair sözlerini "Mason Süleyman Bey'e 'Aleni Mektup"' adlı yazı ile eleştirmiştir:

> "Süley. Doğrusunu isterseniz, bütün yalanlama gayretlerinize rağmen mason olmadığınıza dair milletimizi ikna edebilmiş değilsiniz. Bu husus malum. O sebepledir ki, size masonluk sıfatınızla hitap etmemden fazlasıyla canınızın sıkılacağını tahmin etmiyorum. ... Süleyman Bey, Sizin ne denli 'Allah, din, iman' nutukları attığınız, masonluğunuz kadar cümle alemin malûmudur. Bunda şaşılacak bir şey de yok! ... Amma..böyle bir adamın İslam Medeniyetine küfretmesini kabullenmek mümkün değildir. O mümkün değilse, sizin gibi 'nutuk Müslümanı' nın da böyle bir hakarete tevessül etmenizi yutkunarak karşılamak yine mümkün değildir."[100]

Kadir Mısıroğlu, derginin birlikte çıkarılan 233-234. sayısının 3. sayfasında başyazar olarak dönemin üç önemli partisi hakkında, özelde MSP ile CHP'nin münasebetine dair bir yorum yazısı yayınlamıştır. Bu yazıda aşağıya alınan alıntıda derginin MSP, CHP ve AP'nin kuruluş mahiyetleri hakkında kısa ve öz bir açıklama getirmiştir:

> "... Bir kere şu husus hatırdan çıkarılmamalıdır ki, MSP, AP'nin yerini almak için kurulmuştur, CHP'nin değil... CHP belli bir bâtılın müdafii olarak imanlı Türk milleti topyekûn uyanıncaya kadar siyasi hayatına devam edecektir. AP ise, 'CHP'ye karşı olmak' iddiasının muvazaasını daha fazla sürdürememek tehlikesi ile karşılaşmıştır. Bu tehlikenin ilk işareti -şahıs

[99] *Sebil,* 31 Aralık 1976, sayı: 53, s.3
[100] *Sebil,* 21 Ocak 1977, sayı: 56, s.2

kadrosunda değil, fikir planında CHP'nin zıdd-ı kâmili olmak- yolunu açan ve bunun sarih uslubunu getiren MSP'nin kuruluşu olmuştu."[101]

2.6.2.İç Politika Olaylarına Bakış

1970'li yıllar Türkiye'nin siyasi ve toplumsal hadiseler bakımından en çalkantılı ve sıkıntılı yıllar olmuştur denilebilir. Böyle bir ortama elbette haftalık bir dergi olarak yayınlanan ve birebir siyasetin içerisinde bulunan *Sebil*'in kayıtsız kalması beklenemezdi. *Sebil*, iç politika olaylarına değinirken yine CHP muhalifliğini ön planda bulundurmaktadır. Özellikle hükümetin dergice yanlış bulunan politikaları seçilip öne çıkartılmakta ve buradan hem hükümete hem de CHP'ye eleştiri okları yöneltilmektedir. Bu sebeple bu bölümde dergide yayınlanmış ve hakkında yorumlar yapılmış iç politika haberlerine örnekler verilmiştir. Bu amaçla derginin dönemin belli başlı siyasi hadiselerine, seçimlere ve sonrası gelişmelere ve sokaklardaki anarşiye nasıl baktığı irdelenmiştir.

2.6.2.1.TRT ve İş Bankası

1976 yılında meydana gelen TRT Genel Müdürlüğü'ne hangi ismin atanacağı konusunda tartışmada hükümetin İsmail Cem'in genel müdür olması hususunda çabasına rağmen Prof. Şaban Karataş'ın genel müdür olarak atanması ve Ecevit'in bu konu ile ilgili sözü dergide "Ecevit Ve Cumhurbaşkanı "başlığıyla şöyle akis bulmuştur:

"Prof. Şaban Karataş'ın kararnamesinin Cumhurbaşkanınca imzası üzerine küplere binen Ecevit, had hudut tanımadan Ceza Kanunun'dan ve C. Savcılarından korkmadan 'Hukuk Devleti bu kez Cumhurbaşkanı'nın elinden darbe yedi.' buyurmuş. ... Acaba TRT'nin bir CHP borazanı olmaktan çıkarılma ihtimali mi, yoksa Rahşan Hanım'ın bir ırkdaşını korumak gayreti mi ağır basıyor."[102]

Yine aynı konu ile ilgili yani TRT mevzusunda derginin 5. sayısının kapak konusu ve manşeti şu şekildedir: "Ağır Topunun Namlusu Çatlayan C.H.P Telaşta "Manşetten de anlaşılacağı üzere dönemin en önemli propaganda aracı olan ve üzerinden bir güç savaşı yürütülen TRT Genel Müdürlüğü atama krizinde dergide yayımlanan aşağıdaki bölüm asıl savaşın ne olduğuna önemli bir yorum getirmektedir.

"TRT etrafında koparılan kızılca kıyamet devam ederken hükümet, TRT İdare Heyeti azası olması dolayısı ile bu müessesenin iç yüzüne son derece vakıf bulunan Prof. Karataş'ı, Yalçıntaş'dan boşalan umum müdürlüğüne tayin etmiş ve bu tayinin Çankaya'ca tasdikini de

[101] *Sebil*, 4 Temmuz 1980, sayı:233-234, s.3
[102] *Sebil*, 23 Ocak 1976, sayı:4, s.8

sağlamıştır. Prof. Yalçıntaş'ın namlusunu küçük ölçüde çatlattığı CHP'nin bu ağır topu, Prof. Karataş'ın tayini ile tamir kabul etmez bir surette daha da çatlayarak artık CHP militanlarınca işe yaramamak derecesinde yara almıştır. ... Gerçekten CHP, TRT'ye yerleştirdiği anarşist ve komünistlerin temizlenmek tehlikesinden duyduğu endişeyi gidermek için dolaylı bir yoldan gitmekte ve hasmını 'Atatürk düşmanlığı' silahı ile yere vurmaya çalışmaktadır. ... Bu günkü MC Hükümeti, hiç bir şey yapmasa bile TRT'yi CHP'nin borazanı olmaktan çıkarıp milletin gerçek hissiyatına tercüman kılabildiği takdirde, gelecek seçimlerde millet huzuruna alnı ak olarak çıkabilir. Yalnız bu bile, onların milletçe takdir ve tasviblerine mazhar olabilmelerini sağlamaya kafidir."[103]

Yukarıdaki alıntı paragrafta geçen "ağır top"tan kasıt CHP'nin TRT'yi istediği şekilde kullanmasıdır. Burada anlatılan "CHP'nin borazanı olmak" tam da bunu kastetmektedir. Devamında ise TRT'den beklenenin ne olduğu belirtilmiştir; "milletin gerçek hissiyatına tercüman olmak". Buradan şu anlaşılmaktadır ki dergiye göre CHP'nin icraatları milletin gerçek hissiyatına uygun değildir. Derginin anlayışında CHP ve millet ayrımı yapılmakta ve iki zıt kutup gibi gösterilmektedir.

Bu alıntıda ise Süleyman Demirel'in yeğeni Yahya Demirel ile ilgili o dönem gazetelere yansıyan 'Mobilya Yolsuzluğu' haberi üzerinden "Ecevit Ve Mobilyalar" başlığı ile bir haber yapılmış ve genelde CHP'ye özelde ise yine Ecevit'e muhalefet gösterilmiştir:

"Ecevit'in geçen haftanın ortalarında Demirel'in yeğeniyle alakalı vergi iâdesini hedef tutan 'Mobilya Yolsuzluğu' hâdisesini basın toplantısında ele aldı. ... Neresinden tutsanız, karşınıza tam bir hukuk bilgisizliği ve bu bilgisizliğin müşahhas temsilcisi olarak Ecevit'in iktidar 'dâussılası' nı ifade eden bir manzara çıkıyor. Bu kadar hata yapılmaz demeyiniz. Hukuk Fakültesine kayıtlı iken derslere gitmeyip tavla oynamağa gittiğini kendisiyle yapılan röportajlardan öğrendiğimiz Ecevit, elbette böyle feci hukuk hataları yapacaktır. Dikkat edin, bütün davranışlarında hep zar atma kazancına bağlı olmanın getirdiği kaybedişler bulacaksınız."[104]

Dönemin İş Bankası Genel Müdürü Cahit Kocaömer'in bir mülâkatındaki sözler derginin AP ve CHP'nin birlikte iş yapmalarını dikkatlere sunuyor ve buradan hem AP'yi Müslüman seçmen gözünde düşürmeyi hedefliyor hem de CHP'nin İş Bankası'ndan elde ettiği kazancı eleştiriyor. Haber şu başlıklarla sunulmaktadır: "AP-CHP Koalisyonu ve İş Bankası, Demirel ve Ecevit temsilcileri bizzat seçiyor ve pekâlâ kardeş kardeş geçinebiliyorlarmış!"

[103] *Sebil*, 30 Ocak 1976, sayı:5, s.2
[104] *Sebil*, 5 Mart 1976, sayı:10, s.8

"Türkiye İş Bankası Umum Müdürü Cahit Kocaömer, geçtiğimiz günlerde bir gazeteye verdiği beyanatta, başında bulunduğu bankada AP-CHP koalisyonunun kurulduğunu açıkladı. Umum Müdürü açıklamasında Türkiye İş Bankası'nın kuruluş hikayesini de anlatarak, 'Türkiye'ye Cumhuriyetle birlikte giren en büyük faizci teşkilâtın' dünü-bugünü hakkında malumat verdi. Kocaömer bu malumatı verirken, bankasının kuruluşu hakkında öteden beri takip edilen 'resmi uslûb' u tekrarlamaktan ileriye geçemedi. Ancak, Umum Müdür'ün açıklamaları arasında yer alan CHP-AP Koalisyonu ile CHP'nin bu bankanın kârlarından sahip olduğu hisseler efkâr-ı umumiyenin dikkatini çekti."[105]

2.6.2.2.Seçimler ve Siyasi Hadiseler

Derginin 5. sayısında başyazı bölümünün başlığı "Sağ Cephe'de Mütâreke İhtiyacı Ve *Sebil*"dir. Bu yazıda Kadir Mısıroğlu siyaseti iki taraf olarak belirlemekte ve aralarına çizgi çekip sağ ve sol olarak ayırmaktadır. Burada çizginin sol tarafı komünizme giden yol olarak düşünülen CHP; sağ tarafı ise milliyetçi muhafazakâr ve komünizme düşman diğer partiler olarak konumlandırılmaktadır. Sağ partilerin sola karşı bir birlik içinde olmaları gerektiği tavsiye edilmektedir. Dergi zihniyetinin dönemin siyasi hayatındaki partileri konumlandırma açısından aşağıya alınan paragraf ehemmiyet arz etmektedir:

"Programı, devletin hukuki yapısına çok benzeyen CHP'nin anarşi ve komünizme yataklık etmeyi şeref sayan Ecevit Ekibi tarafından ele geçirilmesi, din ve tarih şuuruna bağlı herkes için Yunan'ın İzmir'e çıkışı kadar dehşet verici müşahhas bir tehlikedir. Adım adım yaklaşan, yaklaştıkça küstahlaşan bu büyük tehlike karşısında, çizginin sağındaki herkesin – muvafakatlerinde olmasa da – muhalefetlerinde birleşmeleri ve husumetlerini topyekün CHP ve komünizme tevcih etmeleri hayati bir ehemmiyet taşımaktadır. ... Taban itibariyle AP, MSP, MHP,ve DP çok cüz'i farklarla birbirinin aynıdırlar. Fark zirvededir. Zirvenin kusurlarını ifade edeyim derken, tabanı rencide etmeye hakkımız yoktur. ... Netice olarak şunu söyleyelim ki, Sağ Cephe, bu sebeple kendi arasında bir mütârekeye mecburdur. Mütâreke adından da belli olduğu üzere daimî bir sulh demek değildir. Geçicidir. Bir müddet, birbirleriyle boğazlaşma bertaraf edidiği takdirde ihtilafların çoğu zaten kendiliğinden ortadan kalkacaktır."[106]

1976 yılının çalkantılı döneminde üniversitelerin normal eğitim yapamamaları üzerine muhalefette bulunan CHP liderinin bu soruna çözüm olarak getirdiği halkın bu barışı sağlaması ve çözüm bulması önerisi dergi tarafından bir tehdit olarak algılanmakta, halkı anarşiye ve karışıklığa iteceği "CHP Tehdit Etti" başlığı ile iddia edilmektedir:

"Geçtiğimiz sene tedrisatını normal olarak yapamayan Üniversite ve Yüksek Okullardan bazıları açılırken CHP reisi Ecevit yine fırsatı kaçırmadı. Ecevit derhal bir beyanat vererek, mekteplerde can emniyetinin bulunmadığını, hükümetin zorbaları teşvik ettiğini, bu sebeple de

[105] *Sebil* ,18 Şubat 1977, sayı:60, s.16
[106] *Sebil*, 30 Ocak 1976, sayı:5, s.3

talebelerin, mektep idarelerinin, velilerin müşterek hareket ederek, 'sözde barışı' sağlamalarını istedi. ... Türk – İş ve Disk müşterek hareket edecek, talebeler, idareler, veliler müşterek hareket edecek.. netice ne olacaktı?.. Sokaktaki vatandaş cevabını veriyordu: — Ne mi olacak; ortalık yine kana bulanacak! Anarşi yine hortlayacak. Halen devam eden bir anarşi var. Bankalar soyuluyor. Haftada bir banka soyuluyor. Ecevit'in bu hususta hiç laf ettiğini duydunuz mu?."[107]

1977 yılı Haziran ayında yapılacak seçimlere dergi yazarlarından Said Şamil ve derginin sahibi ve başyazarı Kadir Mısıroğlu Milli Selâmet Partisi'nden milletvekili adayı olarak katılmışlardır. Aday olması münasebetiyle derginin sahibi ve başyazarı Kadir Mısıroğlu dergi vasıtasıyla şöyle bir beyanat vermiştir:

"Bugüne kadar temadî eden İslamî ve fakat mevzii çalışmaların muhassılası olan imanlı kitle, artık kendilerine muvazaacı partilerin bünyesinde bir yer ve hayat hakkı aramak ihtiyacından beridirler. Gelişen şartlar ve hadiseler muvacehesinde inançlı zümrenin artık kendilerinden olmayanların destek veya himayelerine muhtaç olmaksızın kendi saf ve berrak hüviyetleriyle taazzuv etmelerini ve ortaya çıkmalarını mümkün kılacak bir kıvam arz etmektedir."[108]

Aşağıya metni alınan haberde 1977 yılı seçimlerine az bir süre kala CHP ve AP'nin adaylarını belirleme süresindeki yaşananlar, kendi kavramlaştırmaları ile partilerdeki menfaat çekişmeleri ve iç çatışmalar "AP ve CHP Kaynıyor" başlığı ile anlatılmaktadır:

"Aday adaylarının kesinleşmesi 1 Mayıs tarihinde. Şimdi, AP ve CHP'de aday adayları birbirlerine girmiş vaziyette. Olanca karalama kaabiliyetlerini kullanan aday adayları kendi partilerindeki 'kafadaşlarını' bir güzel donatıyorlar! Bu donatım öylesine ileri raddelere ulaştı ki, AP ve CHP'nin üst kademelerindekiler iyiden iyiye endişeleniyor. AP'de halen kimin kimden yana olduğu belli değil. Kıran kırana ve bilhassa 'keselerarası' bir harb cereyan ediyor. 'doyurma siyaseti' bütün hızıyla tatbik olunuyor... CHP'deki hava ise AP'den farklı değil. Ancak oradaki çekişme daha başka bir şekilde oluyor. 'Azılı kızıllar' ile 'pembeler' arasında dehşetli bir çekişme var."[109]

Seçimler yaklaştıkça partiler arası çekişme de iyice kızışmaktadır. Dergi daha ilk başlarda safını belli etmiş hatta sahibi MSP kadrolarında Trabzon'dan aday bile olmuştur. Seslendiği toplum kesimi olarak rakip konumdaki AP liderine karşı, dergi özellikle halkın en hassas olduğu bir konuda dini hususta ciddi eleştiriler getirerek Demirel'i halkın gözünden düşürmeye çalışmakta ve şu başlık ile sunmaktadır: "Demirel, "*Kur'an-ı Kerim* Dersini Faydalı Görmüyorum!.." Diyor"

[107] *Sebil*, 10 Eylül 1976, sayı: 37, s.8
[108] *Sebil*, 22 Nisan 1977, sayı: 69, s.8
[109] *Sebil* ,22 Nisan 1977, sayı: 69, s.16

" 'Müslümanlığı hileli siyâset için değil, Allah rızası için yapıyoruz' diye seçim afişi bastıran AP Liderinin maskesini indiriyoruz"

"Adalet Partisi lideri Süleyman Demirel, 'Kur'an'ı Kerim dersini faydalı görmüyorum' demiş ve bunun sebebini de 'pedagoji' ye bağlamıştır. Demirel'e göre 'pedagoji bakımından' yani orta mektep ve lise çağındaki gençliğin talim terbiyesi yönünden onların Kur'an-ı Kerim tedris etmeleri 'faydalı görülmemektedir.' Seçimlerin yaklaşmasıyla birlikte 'dindar kılıklara' girerek Müslümanların reylerini devşirmeye çalışan Adalet Partisi Lideri Demirel'in bu sözleri üstelik yazılı olarak ve altına bizzat imzasını atarak ifade ettiği anlaşılmıştır."[110]

Bu haberde ise Türk siyasetinin en önemli çelişkisine bir örnek AP üzerinden verilmiştir. Buna din konusunda devlet ve millet ayrışması denilebilir. Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren siyasi figürlerin dine karşı uzak duruşları fakat halkın Batılılaşmaya karşı dini hassasiyetlerini bırakmayışı siyasetçilere göre ciddi bir sorun teşkil etmiştir. Siyasetçiler seçimlerde halktan oy alabilmek için dini literatürü yeri geldiğinde kullanmışlar ama devletin laiklik reflekslerinden de vazgeçmemişlerdir. Bu durum halkı da ikiye bölmüş bir tarafta inkılaplara karşı mesafeli duran dindar-muhafazakar bir kesim diğer tarafta dinî konulara mesafeli duran Batılılaşmaya daha yatkın çağdaş-laik bir toplum kesimi. Dergi,"AP, 'Şerîatçı Olmayan' Müslüman Aday Arıyor" başlıklı haber ile bunun güzel bir örneğini sunmaktadır:

"Adalet Partisi'nin seçimlerde Müslümanların reylerini alabilmek için eskiden olduğu gibi yine Müslümanlar arasında tanınmış isimler aramış ve fakat bunlar için tahkikat yaparken 'Şeriatçı olmamasına' bilhassa dikkat etmiştir. Laik kafa yapılı ve şeriata kesinlikle karşı Müslüman arama gayretleri yüzünden Adalet Partisi Genel Merkezinin epeyce sıkıntıya düştüğü ifade edilmektedir. Nitekim bir Adalet Partili şunları söylemiştir: 'Partimiz Türkiye'de seçimlerde müessir bir Müslüman halkın bulunduğunu bilmektedir. Bunlar önceleri AP'ye rey verirken şimdi MSP'ye kaymış vaziyette,... Mümkün olduğu kadar din adamlarına listelerimizde yer veriyoruz. Fakat burada da bir zorluk çıkıyor. Bunların pek çoğu hakkında araştırma yaptık ve 'Şeriatçı' olduğunu tesbit ettiklerimize listelerimizde yer vermedik. AP şeiatçı olmayan din adamı aramaktadır. AP şeriatçıların partisi değildir. Laik ve Atatürkçü bir partidir. Şeriat ile ilerlenmez. Şeriat rafa kaldırılalı yarım asır oldu ve bunu Cumhuriyet Türkiyesi büyük müşkilâtla ancak başarabildi..."[111]

1977 seçimleri ile ilgili "Bu Size Bir Mana İfade Etmiyor Mu?.." başlıklı bir haber ile dergi açıktan açığa MSP harici partilerin dış destekli olduklarına dair intibalar uyandırmaya çalışmakta ve böylece Müslüman kitlenin oylarının bölünmeden MSP'de birleşmesini sağlamaya çalışmaktadır:

[110] *Sebil* ,13 Mayıs 1977, sayı:72, s.8
[111] *Sebil,* 13 Mayıs 1977, sayı:72, s.16

"Gerek komünistler ve gerekse Batı dünyası, Türkiye'de kendilerine karşı tek hasım olarak Milli Selamet Partisi'ni görüyor. Kızıl Dünya, MSP'nin Türkiye'de iktidara gelmesiyle, komünist bir rejim kurma emellerinin akamete uğramakla kalmayıp, onların istediğinin aksine Türkiye'de başlamış olan 'ÖZ'E DÖNÜŞ' hareketinin daha da hızlanacağını biliyor. Batı Dünyası ise, Türkiye'nin ellerinin altındaki bir 'UYDU ÜLKE' olmaktan çıkarılacağını anlıyor. Onun içindir ki, Moskova Radyosu açıktan CHP'nin desteklenmesi için Türkiye'deki kızıllara talimat verirken, Avrupa ve Amerika ise yine AP veya CHP'den birisinin 'Tek başına iktidar' olabilmesi için mümkün olanın yapılması gayesiyle işbirlikçilerine yardım ediyor."[112]

1977 seçimlerine bir hafta kala dergi 75. sayısında tam sayfa şeklinde "Ver Reyini AP veya CHP'ye" başlığı ile bir yazı yayımlar ve yazıda AP ve CHP'ye muhalefet etme sebeplerini madde madde belirleyerek açık ve sert bir şekilde bu partilere oy verecekleri eleştirmiştir. Bu yazı ile dönemin İslamcı çevre ve siyasetinin devlet ve toplum katmanlarındaki hangi durumlara karşı çıktığı, nelerden şikayetçi olduğu ve İslamcı siyasetin neyi savunduğu veya savunması gerektiği bariz bir şekilde görülebilmektedir:

"Bir gece Hilton'da, bir gece bilmem hangi gece kulübünde yanında karın-kızın rakı masaların başında eğleniyorsan;

Eteği handiyse avret yerini kapatmayan kızını kolejlerde okutuyor, karına Avrupalardan kürk getiriyor musun?

Fabrikatörsün, elinin altında yüzbinlerce vatan evladı çalışıyor, kış kıyamet, ayaz çamur durmadan yayan yapıldak fabrikana koşuyor ve sen de onların alın terlerinin hakkını vermiyor musun?

50 bunca senedir kurdukları düzenle seni Alman keferesinin kapısına horlanmaya gitmek mecburiyetinde bırakanlardan şikayetçi değil misin?

Ayasofya açılsın diye haykıran binlerce müslümanı görüyor ve buna karşı 'gericiler, kemalizm düşmanları' karalaması ile mi karşı çıkıyorsun,

Vitali Hatko, Eli Burla, Mihail Burla yani AEG'lerin, Vakko'ların, Arçelik'lerin, Anadol'ların patronları,

Ortak Pazar taraflıları siz de.. Sosyalist Enternasyonel meraklıları siz de.. Amerikancılar siz de..verin reylerinizi AP veya CHP'ye."[113]

1977 yılında yapılan milletvekili seçimleri sonuçlanmış ve CHP birinci parti olarak çıkmıştır. Burada ilginç olan CHP dini bir kavram olan batıl sıfatı ile karşılanmış ve hatta bütün bir seçim sistemine batıl denilerek kötülenmiştir. "Sandık Demokrasisi" diye bir tabir

[112] *Sebil*, 27 Mayıs 1977, sayı:74, s.6
[113] *Sebil*, 5 Haziran 1977, sayı:75, s.16

geliştirilmiş ve buradan MSP harici diğer üç partinin –CHP,AP,MHP- bu işi iyi becerdikleri ama bunu halkın gözünü boyayarak yaptıkları iddia edilmiştir:

> "Bâtıl mevziî bir kazanç sağladı fakat, hakikat olan şu: Zafer er-geç inananların olacak. Meğer ki inananlar kenetlene... 5 Haziran seçimleri neticesinde 'sandığın iradesi' CHP, AP ve MHP kefesine ağırlığını koydu ve bu üç parti seçimlerden 'kazananlar' olarak çıktı. 50 yılı aşkın bir süreyle Türkiye'nin olduğu yerde saymasının vebâlini taşıyan iki parti AP ve CHP içerideki ve dışarıdaki destekleri ile pek tecrübeli oldukları 'sandık demokrasisi'nin iyi bir oyuncusu olduklarını ispatlarlarken, MHP de bu oyuna geç de olsa intibak ettiğini gösterdi ve enâniyet putlarının güdümünde beklenen patlamasını yaptı. ... İnananlar için ise 5 Haziran seçimlerinin tahlili şundan ibaretti: 'Kaideleri bâtılın olan oyun, bâtıl tarafından kazanılmıştı ama, hakikat ört-bas edilemezdi: Bâtıl mevzii kazançlar sağlayacak, ancak mutlak zafer Hakk'ın olacaktı."[114]

Derginin CHP'ye bakışının tipik bir örneği "50 Yıldır Dinmeyen Kin: Chp'liler Ezan Sesini Bile Duymaya Tahammül Edemiyorlar" başlığı ile verilen haberde görülmektedir. CHP'yi din düşmanı olarak gören dergi, İslam'a karşı girişilen herhangi bir olumsuz tavrı hemen yayınlamakta ve aşağıda örneği verilen haberde olduğu gibi Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren dine karşı bir kini olduğu dergi tarafından dikkatlere çekilmektedir:

> "CHP'nin geçmişini şöyle bir düşündüğümüz zaman, din düşmanlığı dışında millet hayırına yaptığı bir işi bulmak pek de mümkün değildir.... Şimdi de yine CHP'li Cumhuriyet Senatosu Başkanı Sırrı Atalay, Meclis Mescidinde hoparlörle ezan okunmasını yasaklamıştır. Öğrenildiğine göre Atalay, Mescid'de okunan Kur'an-ı Kerim ve Ezan'ın mescid dışında duyulmaması için gereken tertibatın alınması için alâkalılara talimat vermiştir. Atalay bu talimatı ile Meclis Mescidindeki 15 yıllık tatbikatı kaldırmıştır."[115]

Derginin bakış açısına göre kimlerin İslam-dışı olduğu "Bremen Mızıkacılarının Nakaratı AP-CHP Koalisyonu" başlığı ile verilen ve metni aşağıya alıntılanan haberde görülebilmektedir. Türkiye'nin önemli aile şirketleri, sermaye grupları, sendikaları ve örgütleri İslam-dışı kuvvet olarak nitelendiriliyor. Dergi tarafından "Türkiye'de İslami çevrelerin karşısında bulunanlar" diye nitelendirilen gruplar sıralanmış ve menfi gruplar olarak sayılmıştır:

> "Seçimlerin öne alınışını müteâkiben ve ona tekaddüm eden günlerde iç ve dış bütün menfî güçlerin bir AP-CHP koalisyonu istedikleri hususundaki neşriyat umûmi efkârın hâfızasından silinmiş değildir. ... Bakıyorsunuz, IMF çevreleri AP — CHP koalisyonu istiyormuş. Ortak Pazar, AP — CHP koalisyonu istiyor... Amerika, topyekün Avrupa, yerli kızıllar, materyalist istismarcı zümre, masonlar, İnönü'nün damâdı, hatta muhafazakârların nâşir-i efkârı

[114] *Sebil,* 10 Haziran 1977, sayı:76, s.8
[115] *Sebil,* 12 Ağustos 1977, sayı:85, s.8

olduğunu ilân edip duran kırk yamalı bohça Tercüman gazetesinin sahibesi Nazlı Ilıcak, bir AP — CHP koalisyonu istiyor.Vehbi Koç, Sakıp Sabancı, Türk-İş hâsılı sermâyedârı, sermayeye karşı olanı, solcusu, solcuya karşı bulunduğunu iddia edeni ile bütün bir İslâm-dışı kuvvetlerin mensup ve mümessilleri hep bir ağızdan bir seneye yakın zamandan beri bir AP ve CHP koalisyonu istemektedirler. Hatta, efsânenin meşhur Bremen Mızıkacılarını tedâi ettiren bu koroya şu anda hükümette bulunan AP'nin mensubu bazı parlamenterlerin katıldığını bile görmek son derecede düşündürücü değil midir?.."[116]

Meclis mescidinde yaşanan bir olay dergide "Anarşi Câmie Girdi. İşte CHP Bu!" başlığı ile haber olmuş ve yine CHP din düşmanlığı ile eleştirilmiştir. CHP'li bir milletvekilinin mescit imamının Cuma hutbesinde sarf ettiği sözlere kızarak imama küfretmesi dergi tarafından camiye anarşinin girmesi olarak adlandırılmıştır:

"Türkiye'de vukû bulan anarşi hadiselerinin menşeine indiğimiz vakit görürüz ki, CHP mutlaka bunlarda büyük hisse sâhibi olagelmiştir. Bundan yirmiyedi yıl önceki CHP iktidarı nasıl ki milletin câmileriyle, mescidleriyle, Kur'an mektebleriyle uğraşmış bunları tahrip etmiş, edilmesine göz yummuş ise, bugün de aynı çatı altında bulunanlar benzeri hadiselerin elebaşlılığını yapmakta devam etmektedir. Nitekim geçtiğimiz hafta, CHP meb'usu Zeki Eroğlu küfür, hakaret ve anarşiyi Meclis Mescidine kadar sokarak, yanında bulunan diğer CHP meb'uslarıyla birlikte, Cuma namazından sonra Meclis Mescidi imamına tecavüzde bulunmuştur. Millet Meclisi mescidinde geçen hafta kılınan Cuma namazı esnasında 'komünizmin kötülüğünden, İslâm dışı davranışların cemiyet hayatındaki menfi tesirlerinden' bahseden hutbeye öfkelenen CHP'li Zeki Eroğlu, İmama 'O... çocuğu' diyerek küfretmiş ve 'Sizin gibi hocaların Allah belâsını versin.' demiştir."[117]

Derginin "CHP'nin İlk İcraatı: Mescidler 'Depo' Yapılmak İsteniyor" başlıklı haberinde CHP'ye karşı olan muhalifliğinin en temel tezlerinden biri olan, bu partinin İslam dinine karşı mesafeli duruşuna ve inkılaplar dönemi uygulamalarına vurgu yapılarak o dönemki CHP'li bir bakanın yaptığı icraat eleştiriliyor ve CHP'nin din ve dinî kurumlarla olan ilişkisi halk nezdinde tekrar sorgulanarak tarihe atıf yapılıyor:

"CHP'li Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Mehmed Yüceler koltuğuna oturduğu ilk Cuması Bakanlık İdare Müdürü'nü huzuruna çağırarak –'Aşağıya in söyle, ezan okunmayacak!' dedi. Aşağı dediği, bakanlığın bodrum katıydı ki, mescid olarak kullanılıyordu. Burada hoparlörle ezan okunuyor, cemaatle namaz kılınıyordu. ... Aynı gün devlet radyo ve televizyonlarından başsavcının Erbakan'ın 11 Haziran seçimlerindeki bir konuşmasını dini siyasi propagandaya âlet etmek suçuyla tâkibat mevzuu yaptığı öğrenilmişti. Erbakan'ın konuşmasında 'CHP iktidara gelirse câmileri kapatır, yeniden depo yapar' denilmekteydi. CHP'nin bu yeni Gıda Tarım ve

[116] *Sebil*, 18 Kasım 1977, sayı:99, s.8
[117] *Sebil*, 6 Ocak 1978, sayı:106, s.9

Hayvancılık Bakanı o gün sanki Erbakan'ı teyid etmek kasdıyla hareket ediyor ve CHP'liliğini ispatlıyordu."[118]

CHP'nin Sanayi Bakanlığındaki MSP döneminden kalma içki yasağını kaldırması dergi tarafından CHP'nin geçmişi ile ilişkilendirilerek İslam düşmanlığı üzerine vurgu yapılmış ve bu olay "Can Çıkar Da Huy Çıkmaz" başlığı ile haber yapılmıştır:

"CHP iktidara geldiği günden beri bir zamanların 'Yeni CHP' iddialarını tekzip edercesine eski hüviyetinden kıl kadar ayrılmadığını ispat eden bir icraata koyulmuştur. Bakanlıklarda müsteşardan kapıcıya kadar tekmil kadroları değiştirip yerlerine militan CHP'lileri yerleştirmekten tutunuz da, resmi devâirdeki câmileri kapatmaya kadar hergün İnönü devri CHP'sinin mâhud zihniyetini hortlatan tezâhürlerle karşılaşmaktayız. İşte bunlardan bir yenisi: Gazetelerin bildirdiklerine göre Sanâyi Bakanlığı'na aid müesseselerde MSP'li bakanların tatbik mevkiine koyduğu 'içki yasağı' kaldırılmıştır. Başka söze ne hâcet... 'Can çıkar da huy çıkmaz!' dememişler mi?!"[119]

Çanakkale savaşlarının 63'üncü yıldönümü vesilesiyle dergide çıkan bir haberin yorumunda genel olarak bir İslamcı gözünden Çanakkale Savaşları'nı kazandıran hangi ruh ve inanç olduğu anlatılmakta fakat bu ruh ve inancın 1970'lerin Türkiye'sinde hiç de devam ettirilmediği ve ulaşılan sonucun o Mehmetçiklerin istemediği bir durum olduğu "Evet, Çanakkale geçilmez, fakat... Truva Atı İçerde Kaldı" başlığı ile okuyuculara sunulmaktadır:

"... Çanakkale savaşlarının 63'üncü yıldönümü vesilesiyle gazete, radyo, tv. gibi neşir vasıtaları kanalıyla açıklanan hisler ve fikirler düşündürücüdür. Bugünkü Türkiye güç bir anında, belki de son yıllar içinde ilk olarak taa Reisicumhura kadar uzanan bir resmi alâkayla Çanakkale zaferine yeniden aziz bir hatıra olarak sarıldı. Bu, aslında güzel bir gelişme..Fakat, bu gelişmenin saiki nedir? ... idarecilerimiz Çanakkale muharebelerinde inançları uğrunda hayatlarını veren şehidlerin dâvalarına mı sahip çıkıyorlar; yoksa, milleti perçinlemekte kullanılan bu manevî aslî unsurun geçici bir payanda olarak mı kullanıp istismar etmek istiyorlar?"

"Veyahut da suali değişik şekilde soralım; Çanakkale'deki mehmedçiğe, ölümle burun buruna iken, varıp;

'— Arkadaş, ha gayret!.. Aslan Mehmed'im, dayan! Sen öl, bu topraklar kurtulsun ki, o zaman biz bu topraklarda kapitalist bir devrim yapıp, memleketi sınıflı bir cemiyet haline getirerek sınıf mücadelesine ve onun kaçınılmaz sonu olarak da komünizme götürmeye çalışacağız. Senin devletinin Kanun-u Esasî'sindeki temel kaideyi, devletin dininin İslâm olduğuna dair ana kaideyi

[118] *Sebil*, 27 Ocak 1978, sayı:109, s.9
[119] *Sebil*, 17 Şubat 1978, sayı:112, s.8

kaldıracağız, ve Avrupa'dakileri aratan bir lâik düzen kuracağız, haydi aslanım, biraz daha ileri atıl!...denilseydi, acaba Çanakkale zaferi elde edilebilir miydi?"[120]

2 Ağustos 1978 tarihli *Cumhuriyet* Gazetesinde Yalçın Doğan adlı yazar "*Kuran* ve Döviz" başlıklı bir yazı kaleme alır ve bu yazısında dönemin Türkiye'sinde ekonomik sıkıntılar sebebiyle o sene hac farizasına Türkiye'den katılım olmamasını ister. Çünkü zaten ekonomik sıkıntıda olan ülkede bir de hac için binlerce insanın döviz harcamasının ekonomi için daha kötü olacağını ve zaten dinin bu durumda hacca gidilemeyeceği hususunda da cevaz verdiğini yazar. Dergi tarafından bu durum "Hac Fiilen Engellenmiştir" başlığı ile şöyle eleştirilmiştir:

"CHP İktidarı, gözünü Müslümanların ceplerine dikmiştir. Ve, onların Allah'tan aldıkları inanç hürriyetlerini bir takım beşeri düzenlemelerle çiğnemeye teşebbüs etmiştir. ... şimdi rejimin adını taşıyan bir gazetede 'Kuran ve döviz' üzerine marksist kişilere yazı yazdırıp, dini kendi siyasetlerine alet etmenin de daniskasını göstermişlerdir. Haccı fiilen engellemişlerdir. Nitekim, 2 Ağustos günlü Cum. Gazetesinde Yalçın Doğan, 'Kuran ve Döviz' başlıklı bir yazı yazmıştır. Yazıda, Al-i İmrân Suresinin 97nci ayetinin meâline sığınılıp, sonra da hadis mealleri vererek, en faziletli haccın 'mebrur olan hacc olduğu'... zira, memleketin döviz darboğazında olduğu bir zamanda, memleketin fakirleşmesi pahasına bir haccın mebrur olamayacağı iddia olunmakta ve hacca gidilmemesi gerektiği ifade edilmektedir."[121]

Aşağıya alıntılanan 'Devlet Malı Deniz!..' başlıklı haberde ise dönemin hükümet bakanlıklarında görülen yolsuzluk iddialarının maalesef basına pek aksettirilmemesinden yakınılmaktadır:

"İktidara geldikten sonra bakanlıklarda neler olup bittiği tarafgir basına pek de aksetmiyor. Onlar, sekiz aydan beri –tabiat kanunlarına aykırı olarak- mızrakları çuvallara doldurmakla meşguldürler. Nasıl olmasın ki, Ecevit ekibinin iktidar olmasında İslâm dışı iç ve dış mihrakların sözcülüğünü bunlar üstlenmişlerdi. Şimdi nasıl, hangi yüzle ayyuka çıkan pahalılıktan, anarşiden, hallufasıl edilemeyen harici mes'elelerden, Kıbrıs'ta verilen tâvizlerden ve bunun mukabilinde hiçbir şey elde edilememiş olmasından bahsetsinler! Bütün bu kayıpların vebâlinde Ecevit'le müşterek fâil değil midirler? Çoğunun nasıl olsa vicdanları sızlamaz. Onun için bir fazilet eseri göstererek yanıldıklarını söylemeleri beklenilmez."[122]

"CHP'lilerde Mükerrer Oy Kullanma Hastalığı Nüksetti..." Başlığı ile verilen haberde CHP'nin siyasetine dair ciddi bir eleştiri getirilmiştir. Müslümanlarca pek benimsenmeyen bir siyasete ait bir sözün yani "Amaca giden her yol mubahtır." sözünün bir diğer şekli olan

[120] *Sebil*, 24 Mart 1978, sayı:117, s.8
[121] *Sebil*, 11 Ağustos 1978, sayı:137, s.9
[122] *Sebil*, 1 Eylül 1978, sayı:140, s.8

"Gaye vasıtayı meşru kılar." sözünün CHP'nin siyasetine yön verdiği söylenilmekte ve duruma da örnek olarak 1977 seçimlerinde yapıldığı iddia edilen mükerrer oy kullanılmasının bir gerçek olduğu ispatlanmaya çalışılmıştır:

> "CHP'nin 'Gaye vasıtayı meşru kılar' cümlesi ile ifade edilen makyavelist siyasetin baş aktörü olduğu malumdur. Bu ince (!) siyâset sayesindedir ki; Haziran 1977 seçimlerinde Almanya'daki işçilerden, üzeri çimen bağlamış CHP'lilere kadar meçhul ve muhayyel şahıslara rey kullandırmak kafi gelmiyormuş gibi, bir de aynı şahsa üç haneli rakamlarla ifade edilebilecek derecede mükerrer rey kullandırmış ve bu suretle partilerine milyonlarca rey kazandırdıkları artık inkâr edilemez bir surette ortaya çıkmıştır."[123]

1978 yılında parlamentoda "4. Beş yıllık kalkınma Plânı" üzerinde görüşme açılmış ve hem iktidar kanadı hem de muhalefet görüşmeleri serdetmişti. Erbakan'ın bu plan hakkında görüşlerinin ise dergiye "Bu Plân Türkiye'yi Müstemleke Gibi Kalkındırmak İsteyenleri Memnûn Eder" başlığı ile alınması 'Erbakan'ın desteklendiği' şeklinde yorumlanabilir:

> "Bizim manen ve maddeten kalkınmış yeniden büyük Türkiye'ye doğru önemli bir adım atarak hazırladığımız plânın yerine şimdi tezatlarla dolu, sosyalizm gâyesi güden, hayallerle dolu ve pireyi deve gösteren bir zihniyetle ele alınmış birtakım temenniler, materyalist, birçok sahalarda felâket getirici, hakiki kalkınma yerine sömürge tipi kalkınmaya dönük ve Türkiye'yi milletlerarası yarışta geri bırakan bir plan tasarısı haline dönüşmüştür. Bu taslak omurgası çıkarılmış bir yığına dönüşmüştür. Ancak dış güçleri, Türkiye'yi bir müstemleke gibi kalkındırmak isteyenleri memnun edebilir."[124]

1979 yılında muhalefet Ecevit Hükümeti'nin düşürülmesi için gensoru vermiştir. Fakat bu gensoru 226 oyla reddedilerek hükümet görevinin başında kalmaya devam etmiştir. Bu olay dergi tarafından geçici bir başarı gibi görülmekte, aslında bu gensoru ile sonun başlangıcına gelindiği belirtilmektedir:

> "Kahramanmaraş hadiseleri muhalefette iken büyük büyük konuşan Ecevit ekibinin iktidara geçince anarşiyi önlemek istikametinde arpa boyu mesafe kat edemediğini, bilakis meseleyi daha da içinden çıkılmaz bir hale getirdiğini gören muhalefet, hükümeti gensoru yoluyla düşürme teşebbüsünde bulunmuştur. Hükümetse kendi içindeki tezat ve ihtilaflara rağmen bu gibi hariçten gelen baskılar karşısında adeta daha mütesanit hale gelmektedir. Gerçekten Ecevit Hükümeti'nin Kahramanmaraş'taki katliama rağmen Meclis'te 226 müspet oy bularak iktidarda kalması bir 'fecr-i Kazib' gibidir. Kendileri bu vesile ile daha da kuvvetlendiklerini iddia

[123] *Sebil,* 6 Ekim 1978, sayı:145, s.8
[124] *Sebil,* 1 Aralık 1978, sayı:153, s.8

ededursunlar, aslında bu hükümet şu gensoru ile sonun başlangıç noktasına gelmiş bulunmaktadır."[125]

Derginin ilk sayılarından itibaren CHP'ye yapılan eleştirilerin ana ekseni din üzerine oturtulmuştur. CHP'nin özellikle İslam'a uzaklığı eleştirilmiş ve milletle kaynaşamamasının ana sebebi olarak görülmüştür. Aşağıda metni alıntılanan 'Samimiyetsizlik Yarışı' başlıklı haberde ise dönemin Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan'ın CHP ve Ecevit'i bazı İslamî sembollerle buluşturup halkın gözünde hoş görünmesine yarayacak durumlar hazırlaması eleştirilmiş ve durumun pek de işe yaramayacağı ima edilmiştir:

"Hazret (Dr. Lütfi Doğan), Ecevit'in hilkat garibesi hükümetinde Diyanet İşlerine memur Devlet Bakanı olunca MSP'ye yakın müftü vaiz, imam ne bulduysa sağa sola serpiştirerek bu gayeye bir hayli hizmet etti. Ama bu kâfi değil. Bir de Erbakan'ın kozunu elinden almalı, Ecevit'i dini bir görüntü içinde takdim edebilmeliydi. Ama nasıl? Adam namaz kılmaz, oruç tutmaz, hacca gitmez... Demirel gibi yılda bir iki defa bayram ve Cuma namazlarında görünmenin külfetine bile katlanamaz. Mübarek Ramazan günü gazetecilerin önünde nefis kahvaltısını yapmaktan geri kalmaz. O halde geriye bir tek çare kalıyor. Hazır hızla bir temel atmaya girişmişken yanı başında sarığıyla cübbesiyle bir imam efendi bulundurmak, dua bahanesiyle o imam'ı TV ekranlarında bütün bir millete göstermek. Bu suretle –varsa kanacak- CHP ve Ecevit'in İslamî bakımdan tezkiye etmek."[126]

14 Ekim 1979 Seçimleri öncesi Milli Selâmet Partisi Trabzon Milletvekili adayı Kadir Mısıroğlu İstanbul Sultanahmet Meydanında tertip edilen mitingde konuşma yapmış ve burada MSP'yi tarif ederek düşüncelerini açıklamıştır. "Başyazarımız Sultanahmet Meydanı'nı Coşturdu" başlığı ile verilen haberde şu satırlara yer verilmiştir:

"Milletimizi maddi ve askeri sahada yok edemiyenler Kale içinden alınır kaidesini tatbike koyularak, içimizde ajanlar türetmişlerdir. Bu sebepledir ki artık düşmanı bulabilmek için altı ay at sırtında hudut boylarına doğru gitmeye lüzum kalmamıştır. O artık aramızdadır. Bazen da yanıltabildiği insanların desteği ile idari ve siyasi makamlara geçip oturabilmektedir. Yüz seneden beri Hristiyan Avrupa ile beynelmilel siyonizmin çevirdiği dolapları fark eden milletimiz yeni bir diriliş hareketine girişmiştir. M.S.P. bu hareketin adıdır."[127]

1979 yılındaki Cumhurbaşkanlığı seçimi için adaylar belirlenmeye çalışılmakta ve bu süreç dergiye MSP Umum Reisi Prof. Dr. Necmeddin Erbakan'ın sözleri ile taşınmaktadır. "Devlet Lâikse De Millet Müslümandır!.. Hiç Olmazsa Cuma Günleri Câmiden İçeriye Ayak Atan Bir Reisicumhur Seçilsin!.." başlığı ile verilen haberde partilerin Cumhurbaşkanı adayı

[125] *Sebil*, 8 Ocak 1979, sayı:158, s.9
[126] *Sebil*, 3 Ağustos 1979, sayı:187, s.8
[127] *Sebil*, 15 Ekim 1977, sayı:196-197, s.13

olarak kimi düşündükleri veyahut adayın nasıl belirlenmesi konusundaki görüşlerine yer verilmiş ve yine Ecevit eleştiri konusu yapılmıştır:

> " 'Arkadaşlarım arasında bir ayrım yapamam' Bu söz ancak Ecevit gibi bir lidere yakışır zira neresinden baksanız tutarsızdır. Mantıken bu söz birkaç ihtimale hamledilebilir. Şöyle ki: a) CHP milletvekillerinin hepsi de Reisicumhur olmaya layıktır… b) Reisicumhurluk her CHP'li milletvekilinin yapabileceği kadar basit bir iştir. … Anlayın liderlerin şu meseledeki samimiyetsiz, art niyetli oluşlarını… Anlayın da Erbakan'ın teklifindeki değer ve ehemmiyeti kabul etmeyin bakalım."[128]

Derginin kuruluşundan itibaren savunduğu Şeriat ilkelerinin ülkede geçerli olması iddiasına paralel olarak "Demirel Hükümeti Faizi Hadsiz Hududsuz Bir Sûrette Serbest Bıraktı" "Adalet Partisi'ne rey veren Müslümanların kulakları çınlasın!.." başlıkları ile verilen haberde de İslam dininin kesinlikle yasaklamış olduğu faiz konusunda dönemin hükümet partisi AP'nin faiz ile ilgili yaptığı iddia edilen icraatı eleştirilmiş ve buradan bu partiye oy veren Müslümanlar da yerilmiştir:

> "Ecevit'in 22 aylık hükümetinden sonra onun attığı adımları üslubu aynı kalmak ve fakat çapı daha da büyümek suretiyle devam ettiren Demirel hükümeti, milletimizi badireden badireye sürüklemektedir. Görülmemiş bir seviyeye ulaşan pahalılık ve anarşinin arkasından, faizi hadsiz hududsuz bir surette serbest bırakmak hiç şüphesiz yaralara tuz biber ekecektir. ... Peki ama kim yapıyor bütün bunları? Daha dün seçim meydanlarında Kuran-ı Kerim'i öpüp başına koyarak bir kısım sözde Müslümanların reyini alan Demirel değil mi? Hâlâ daha uyanmayana ne demeli? Demek ki, bir kısmı uykuda değil manen ve mutlaka ölüdür. Uyuyanın uyanması kabil, lakin ölünün dirilmesi mümkün değildir!"[129]

Siyasi rekabette sivil toplum kuruluşları önemli bir yer tutmaktadır ve siyasi partiler için oy potansiyeli açısından onların da desteğini almak gerekmektedir. Bu sivil toplum kuruluşlarından biri de sendikalardır. Siyasi partiler seçimlerde destek için kendine yakın sendikalar ile işbirliği içine girebilmektedir. Bunların bir örneği olan o dönem Ecevit'in sol çizgideki sendikaları dolaşması dergide "Ecevit'in Kozu" başlığı ile haber olmuş ve şöyle yorumlanmıştır:

> "Bu günlerde Ecevit Disk ile Türk-İş arasında mekik dokumaktadır. ... Disk de, CHP gibi marksistlerin karargâhlarından biridir. Maalesef riyâset mevkiine Halil Tunç'un geçmesiyle Türk-İş de aynı paralele gelmiş bulunmaktadır. Ecevit'in bu iki teşekkülü arka arkaya ziyaret etmesi ve bunların mahud liderleriyle uzun uzun görüşmesi hayra alamet değildir. İktidar hırsıyla her gün biraz daha hırçınlaşan Ecevit, emelini gerçekleştirmek için kullandığı deli fişek anarşistlerle bu işçi

[128] *Sebil*, 28 Nisan 1979, sayı:225, s.16
[129] *Sebil*, 20 Haziran 1980, sayı:231-232, s.8

teşekküllerinin teşrik-i mesailerini sağlamak gayreti peşindedir. Zira Ecevit'in halkın gözünü boyamak için kullandığı en müessir koz 'fukaradan yana olmak'(!..) ve işçi mes'elesidir."[130]

2.6.2.3.Sokak Olayları ve Anarşi

1970'li yılların Sağ-Sol çatışmaları ve faili meçhul cinayetler yoğun artış gösterdiği son yıllarında bu olaylar ile dergi CHP'ye karşı olan muhalefetini çok açık bir şekilde "CHP İktidârı Sokakta Arıyor!.. Cinayet Şebekesi İş Başında!" başlığı ile ifade ediyor ve neden bu olaylarda CHP'yi suçladığını şu sözlerle anlatıyor:

> "CHP'nin tek başına iktidar olmasını sağlamak için seçimlerde bütün güçlerini ortaya koyan sol kuruluşlar, seçimleri müteakip CHP'nin bir tadımlık iktidar olması ile yaptıkları hizmetin karşılığını alma hesabı yaparken, Ecevit'in beceriksizliği sebebiyle iktidar dışı kalmaları neticesi yeni cinayetlerin planı ile meşgul olmaya ve yeni cinayetler sergilemeye başladılar. ... Bugünkü cinayetlerin tarih içindeki mes'ulü yine CHP'dir. CHP'nin kırk yıl boyunca din düşmanlığı ve batı taklitçiliği ile yetiştirdiği gençlik, bugün bir arayış içindedir. ... CHP anlayışına göre, demokrasi CHP'nin iktidar olmasını sağlamıyorsa demokrasi dışı her hareket demokratiktir. Demokratik her hareket ise CHP'nin iktidar olmasına mâni ise, demokrasiye terstir."[131]

1970'ler Türkiye'sinde Sağ-Sol çatışmalarının sokaklardaki bir tezahürü olarak duvar yazıları önemli bir yer tutar. Dergideki "İktidardaki İktidarsızlar, İslâmî İbareler Karşısında Küplere Biniyorlar" adlı bir haberde dönemin iktidarı olan CHP'nin duvarlardaki bu yazılardan özellikle İslami sloganları ve yazıları silmekteki dikkati işlenmiş ve eleştirilmiş, buna karşın gayri ahlâkî her türlü neşriyatın ve afişlerin tüm sokakları doldurduğu yine aynı iktidar tarafından görmezden gelindiği belirtilmiş:

> "Bugün başta İstanbul olmak üzere, Türkiye'nin hemen bütün duvarlarında İslâm dışı güçlerin ve merkezlerin, kuruluşların boy boy sloganları arz-ı endam ederken, sinema afişleri en merkezi yerlerde en ahlaksız görünüşleri sergilemeye devam ederken amme nizamının, bozulmakta olduğunu aklından bile geçirmeyen iktidardaki iktidar hastası iktidarsızlar duvarlarda Müslüman milletimize inşirah veren ve kardeşlikten başka hiç bir mânâ tesir telkin etmeyen İslâmi ibareleri silmenin dikkatini göstermeye daha bir titizlikle başlamışlardır."[132]

Derginin Maraş Olaylarına bakışını anlatan bir haber 157. sayıda şu başlık ile verilmiştir: "Muhalefette İken Rüzgar Eken Ecevit, İktidarda Fırtına Biçti… Kızıl İhtilâl Provaları Kahramanmaraş Kanlar İçinde" Yazı o dönem yaşanan sağ-sol, Alevi-Sünni çatışmalarının en şiddetlisine maruz kalan Kahramanmaraş'taki bu olayları tahlil ile başlıyor

[130] *Sebil*, 20 Şubat 1976, sayı:8, s.16
[131] *Sebil*, 12 Ağustos 1977, sayı:85, s.9
[132] *Sebil*, 25 Ağustos 1978, sayı:139, s.8

ve olayların arka planında geçen hesapları ve ilişkileri ortaya koymaya çalışıyor. Son bölümde ise olayların dönemin hükümeti ile olan münasebetine değinerek hükümet eleştirisini yapıyor:

> "Hükümet hadiseyi bir mezhep kavgası suretinde teşhis etmektedir. Halbuki bu memlekette Sünnilik Alevilik farkı yeni ortaya çıkmış değildir. Tarih boyunca bu mezhepler arasında ne zaman böylesine bir husumet mevcud olmuştur ki; bugün de kendiliğinden olabilsin! Asıl sebep, solun alevi vatandaşlarımızı 'ezilmiş oldukları' yalanıyla tahrik edip, kendi tabansız ideolojilerine halk içinde geniş bir taban tesis etmeye çalışmalarıdır."[133]

O yıllarda artan trafik kazaları dergi tarafından hükümete bir eleştiri aracı olmuş ve şu başlık ile verilmiştir: "Kazalar Da Cinayetlerle Yarışıyor". Bu haberde görüldüğü üzere iktidardaki CHP ve Ecevit'in ülkeye uğursuz geldikleri söylenerek bu kazaların bir anlamda müsebbibi gibi gösterilerek dergi muhalefetini başka bir boyuta taşımaktadır:

> "Ecevit Hükümeti'nin işbaşına geldiği günden beri tırmanış kaydeden cinayetler nihayet – O'nun istemesine ve eski söylediklerini tekzip etmekten korkmasına rağmen- örfi idare ilamına müncer olmuş ve bu durum cinayetlerin ortadan kalkmasına değilse de hiç olmazsa azalmasına imkan bahşetmiştir. Fakat hale bakınız ki, cinayetlerin azalmaya başlamasıyla birlikte birbirini takip eden müteselsil kazalar, can kaybı kazancını bastıracak bir surette ortalığı dehşete boğmuştur. Yani şimdi çıkıp da şu CHP veya Ecevit'in ayağının ülkeye uğursuz geldiğini söylesek bizi hurafecilikle itham ederler. Fakat gelin de siz bu işe bir mana verin!."[134]

2.6.3.Dış Politika

Türkiye hem jeopolitik konumu itibariyle hem de sosyo-kültürel yapısı bakımından dünyadaki gelişmelerle pek yakından ilgili bir ülke olagelmiştir. Bu bölümde işlenecek olan dış politika olaylarına bakıldığında da bu durum bariz bir şekilde görülebilmektedir. İlk olarak Sovyet Rusya başlığı altında dergide bu devlet ile ilgili çıkan haberler incelenmiştir. Bu haberlerdeki bariz durum, dönemin dış politikasında tehlike olarak görülen komünizmin merkezi Sovyet Rusya'ya karşı düşmanca bir tutum sergilenmesidir. Bu tutumda komünizm kadar Sovyetlerin Müslüman ve mazlum bir ülke olan Afganistan'a girişleri de etkili olmuştur. Ayrıca Yahudilerin ve Siyonizm'in Sovyetler Birliği'nde etkin bir güç olduğu iddiası ön plan çıkartılmış ve tarihten örnekler verilerek Sovyet Rusya'nın ve komünizmin insanlığa bir şey sunamayacağı ispat edilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte dış politika iç

[133] *Sebil*, 1 Ocak 1979, sayı:157, s.9
[134] *Sebil*, 15 Ocak 1979, sayı:159, s.8

politikayı da etkilemiş ve CHP'nin Sovyetler Birliği ve Enternasyonal ile olan bağları her zaman eleştiri konusu yapılmıştır.

Dış politika bölümünde değinilen ikinci husus, genelde İslâm dünyası özelde ise 'İran Devrimi'dir. Dergideki haberlere bakıldığında 1979 yılında İran'da meydana gelen 'İslâm Devrimi' hemen kabullenilmemiş olduğu ve çekinceyle karşılandığı görülmektedir. Böyle düşünülmesindeki önemli etken devrimin yapılmasında Batılı devletlerin etkin olduğu ve buradan hareketle bir şeriat devletinin kurulduğu yargısına varmakta acele edilmemesi gerektiği düşüncesidir. Bu durum dergide şu şekilde dile getirilmiştir:"…bu arada şunu da belirtmek gerektir ki, ön safta İslami temayüllerin yer aldığı muhakkaktır. Fakat biz buna rağmen şu görünüşün perdelediği bazı gerçeklerden hareketle tereddütler izhar etmiş ve hareketin iddia edildiği gibi şer'i bir nizama müncer olması hususunda şüpheye düşmüşüzdür. Bu şüphe ve tereddüdümüz sebebiyle İran hadiselerine vakur ve ölçülü bir üslupla değerlendirdiğimiz malumdur.' Diğer taraftan dergide Afganistan, Libya, Pakistan ve daha birçok mazlum Müslüman ülke hakkındaki görüşler incelendiğinde bu ülkelerin Batının, emperyalizmin ve Siyonizm'in elinden kurtarılması için çaba sarf edileceği duyurulmuş ve şu yargı dile getirilmiştir: "Bu ülkeler ile tarihi ve dini bağlarımız güçlüdür ve her zaman onların destekçisi olacağız."

Bu bölümün son konusu olarak NATO ve AET hakkında çıkan haberler incelenmiş ve bu konudaki görüşler analiz edilmiştir. Dergiye göre Batılı ülkeler her zaman sömürgeci bir geçmişe sahip olmuşlardır. Bu zihniyetleri sebebi ile tarih boyunca dünyayı kana bulamışlar ve özellikle zengin yer altı kaynaklarına sahip Müslüman ülkelere zulmetmişlerdir. Bugün dahi Batılı devletler NATO ve AET aracılığıyla Müslüman ülkeleri ekonomik ve kültürel olarak sömürmekte ve bu ülkelerin kendi kaynaklarına sahip çıkıp güçlenmelerine engel olmaya çalışmaktadır denilmekte. Yine dergi tarafından dış politika olayları iç politika malzemesi yapılarak dünyadaki bu zulme ve haksızlığa dur diyecek, diğer ülkelere örnek olabilecek yegane gücün MSP olduğu ileri sürülmüş ve bu sebeple bu partinin desteklenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2.6.3.1.Sovyet Rusya

1976 yılında Bülent Ecevit'in Sovyet Rusya'ya gezisi dergi tarafından "Ortanın Solu, Moskova Yolu" başlığı ile haber yapılmıştır. Başlıkta geçen "Ortanın Solu" ibaresi ise CHP hakkında İsmet İnönü tarafından söylenen söze atıftır. Bu gezinin haber yapılmasındaki amaç

Türk halkındaki komünizme olan tepkinin CHP'ye yöneltilmesi ve buradan bir muhalefet odağı oluşturulmaya çalışılmasıdır:

> "Mahud ortanın solu sloganı ortaya çıktığı zaman gerçekleri teşhisde ekseriya yarı münevverlerimizden daha büyük isabet kaydeden halkımız, bu sözü **'Ortanın solu, Moskova yolu'** tekerlemesiyle tefsir etmiş ve bu gidişin, Moskof dostluğunda karar kılacağını ifade eylemişti. O zaman bu tefsir tarzından kendilerinin, Rus dostu ve binâenaleyh komünist oldukları yolunda bir itham manâsı tevehhüm eden CHP'liler, bunu şiddet ve ısrarla reddetmişlerdi. Fakat işte, Ecevit'in sosyalist ülkeleri birer birer dolaştıktan sonra, nihâyet Rusya'ya gitmesi bu teşhisin doğruluğunu isbat etmiş bulunmaktadır. Fakat bunda ne var diyeceksiniz. Rusya'ya gitmek mutlaka Rus dostu olmak demek midir?! Elbetteki hayır. Fakat Ecevit'in bu seyahati dolayısıyla sol basında yazılıp söylenenlere bir göz atarsanız, Rus dostluğunun nasıl fütursuzca tezgahlandığını hayret ve dehşetle derhal fark edersiniz. Hattâ bizzat Ecevit'in Ruslar hakkındaki bâhişkâr sözleri bile, tek başına ortanın solu sloganının Moskova yolu durağına varmış bulunduğunu ortaya koymaktadır..."[135]

Dergide Yesevizâde müstear ismi ile yazılar yazan Alparslan Yasa'nın o dönemlerde "*Sovyetler Yahudi Aleyhtarı mı, Âleti mi*" adlı bir eseri çıkmakta ve dergi bu kitaptan alınan bölümleri hülâsa ederek "Kremlin'de Yahudiler" başlıklı yazı dizisi başlatmaktadır. Derginin 40. sayısından itibaren başlayan bu yazı dizisinin ilk konusu "Komünizm Yahudi'nindir." Bu yazıda, "Komünizmin, Sovyetlerin Siyonizm aleyhtarlığı bir aldatmacadan ibaret" ve "Marks bir Yahudi idi. Lenin bir Yahudi tüccarın zürriyeti. Hatta Gürcü sanılan Stalin bile…" alt başlıkları da yer almıştır. Yazının devamında ise şunlar yazmaktadır:

> "Halen beynelakvam Yahudiliğin, kendisini nihai hedefine eriştireceğine inandığı âlet, komünizmdir. Bu fikriyat, bir haham sülâlesinden yani, Yahudilerin en şuurlu kesiminden Karl Marks tarafından (Moses Hess ve daha başka Yahudilerin de katkılarıyla ve 'kitab-ı Mukaddes' den umumi Yahudi fikriyatından alınan ilhamla) icad edilmiş ve onun önderliğinde uzun seneler mücadelesi yapılmıştır. Fakat ilk defa tahakkuk edişi, bütün dünya Yahudilerinin de büyük yardımıyla, bir Yahudi tüccarın zürriyetinden olan Lenin'in önderliğindedir."[136]

Bu yıllarda Rusya ile bir yakınlaşma başlamış ve basından Ecevit'e ait şu söz alıntı yapılarak kategorize edilmiştir: "Rusya tehlikeli değildir." Bunun üzerine Amerika'dan ve ülke içinden bazı Amerika taraftarı Rusya karşıtı sözler yükselmeye başlamış ve Ecevit'in sözlerinin arkasında duramaması gazeteci kimliği dolayısıyla 'Amerika ve Uşakları...' haber başlığı ile eleştiri konusu edilmiştir:

---

[135] *Sebil*, 23 Temmuz 1976, sayı:30, s.16
[136] *Sebil*, 1 Ekim 1976, sayı:40, s.12

"Ecevit, gazetecilikten gelme olduğu için, asgari söz ile azami reklâm yapabilmenin yollarını dahi keşfetmiş bir kişi olarak, o kadar çok konuşuyor ki hani, insanın bütün o sözlerini hayal mahsulü olarak değerlendirmeye gönlü elvermiyor... Ama, ne çare ki, baştan sona kamufle edilmiş hatalarla, bir – iki yaldızlı tekrarlarla geçiştirilecek temas ettiği her memleket meselesinde fahiş hata ve yanlışlara düşen Ecevit silah ambargosunu ve Batı ile olan münasebetlerde de gerçekte Türkiye'yi, bir nevi pazarlığa çıkarmış yahudi tüccarının hilebâz tutumunu tedai ettirmekten ileri geçemiyor. Çünkü, Türkiye burjuvazisi kendisine 1981'lere kadar iktidar mevkiini garanti ederken, istisnasız hemen bütün Batı dünyasının matbuatında, güya Batı'ya kafa tutarcasına sert beyanlarına rağmen 'kapak yıldızı' ünvanına lâyık görülen bir kişi olarak, Türkiye'nin hak ve menfaatlerini gerçekten koruyabilmiş olduğuna nasıl inanabiliriz?"[137]

2.6.3.2.İslâm Dünyası ve İran Devrimi

Dış politika konularında dergide özellikle Müslüman ülkeler ile ilgili güncel haberler verilmeye çalışılmaktadır. Emperyalist devletlerin boyunduruğu altında bulunan ve o dönemlerde bağımsız olmuş ya da bağımsızlık mücadelesi veren, iç çatışmaların ve savaşların sürdüğü Müslüman ülkeler Türk gençliğine tanıtılmış; buralarda yaşanan gelişmeler Türkiye'deki Müslümanlar gözüyle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde üç ülke dikkatleri çekmektedir. Bunlar; Pakistan, Afganistan ve İran.

Pakistan ve Hindistan2ın kapladığı ve Asya alt kıtası veya Hindistan alt kıtası denen geniş topraklar 18. yüzyılın ortalarından beri İngiltere'nin sömürgesi idi. II. Dünya Savaşı'ndan sonra 1947 yılında bu bölgede Pakistan ve Hindistan adı ile iki bağımsız devlet ortaya çıktı. Müslümanlar Pakistan'ı meydana getirdiler. Bu iki ülke yıllarca birbiri ile savaştılar. 1971 yılında Pakistan'dan bir ayrılarak Bangladeş adında bir devlet daha kuruldu. Sonraki yıllarda Pakistan hem dıştan emperyalist güçlerle hem de içten siyasi ve ekonomik krizlerle uğraşmak zorunda kaldı.[138] Pakistan'ın yaşadığı bu sorunları dergi 81. sayıda yayınlanan "Pakistan'ın Dramı" başlıklı yazı ile haber yapmıştır. "Beceriksiz ve lâik idareciler içten, emperyalizm dıştan çökertiyor" alt başlığı ile sunulan haber şöyle devam etmektedir:

"PAKİSTAN'ın Dramı, 1947'de seneler süren bir mücâdele ve gayretin neticesi islâmî esaslar üzerine kurulan, beceriksiz yöneticilerin içten, emperyalist güçlerin dıştan gayretleriyle 1971'de doğu parçası koparılan ve şimdi de batı kafalı, lâik zihniyetli bir siyasinin ihtirasları uğruna varlık yokluk sınırında bocalıyan bir devletin dramıdır. Bu dramı perde perde gözler önüne

[137] *Sebil*, 23 Haziran 1978, sayı:130, s.8
[138] Fahir Armaoğlu, *20.Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2005, s.659

sererken dilerseniz önce kardeş Pakistan'ın hangi sonsuz gayretler, hangi yüce ideallerle kurulduğuna bir göz atalım."[139]

Derginin ilerleyen sayılarında Afrika ülkeleri ile de haberler çıkmış ve bu kıtadaki uyanışa ve İslâmi hareketlere dikkatleri çekmeye çalışılmıştır. Bu haberlerde genel olarak tarihi perspektiften yola çıkılmış ve Afrika'daki yaşanan olaylar "Uyanan Afrika'da İstikbâl İslâm'ındır" başlığı ile verilmiştir:

"… Eritre bilindiği gibi, Habeşistan'ın Kızıl Deniz sahillerini içine alan ve Somali ile devam eden Müslüman halkın yaşadığı topraklardır. 1885'de İtalyanlar tarafından işgal edilerek Osmanlı İslâm İttihadından kopan Eritre, 1941'de İngilizlerin çizmesi altına düştü. 1952'de otonom bir idareye kavuşan Eritre, Habeşistan'la bir federasyon içinde birlikte yaşamayı kabul etmişti. Ne var ki, 1962'de devrin Habeş İmparatoru Haile Selâsiye tarafından federasyon feshedilmiş ve Habeş ordusu resmen Eritre topraklarını işgale başlamıştı. Hristiyan Habeş kuvvetlerinin bu işgal hareketi aynı zamanda Eritre İstiklâl mücadelesinin de başlangıcı oluyordu. Ve aradan kan ve barut kokan ızdıraplı 15 yıl geçtikten sonra Eritre bugün zafere iyice yaklaşmış görünüyordu. Bütün bu olup bitenler göstermekte ve isbat etmektedir ki, uyanan Afrika'da İSTİKBAL İSLÂM'INDIR!..."[140]

1945'ten sonra Afganistan'ın geçirmeye başladığı iç gelişmeler, zincirleme bir şekilde, 1979 sonunda ülkenin Sovyet Rusya tarafından işgali ile neticelenmiştir. Bu gelişmelerin ağırlık noktası, Afganistan'ın tarihinde en uzun hükümdarlık yapan Muhammed Zahir Şah'tır. Zahir Şah, 1933-1973 yılları arasında 40 yıl kadar hükümdarlık yapmıştır. 1953 Eylülünde, General Muhammed Davud Han, kansız bir darbe ile Başbakanlığı ele geçirdi ve 1963 Martına kadar sürecek olan on yıllık bir diktatörlük tesis etmiştir.[141] Derginin 124. sayısının başyazı kısmında Kadir Mısıroğlu Afganistan'ın o gün içinde bulunduğu sıkıntılı durum ile ilgili "Afganistan Dramından Alınacak Dersler" başlıklı bir yazı kaleme almış; Afganistan'ın tarihi ve coğrafi özelliklerine değinerek hem Türkiye-Afganistan hem de Ecevit-Dâvud Han karşılaştırması yaparak bu bölgede yaşanan dramdan dersler çıkartılması gerektiğini belirtmiştir:

"… Evet, Ecevit bir Dâvud Han olabilir. Fakat Türkiye bir Afganistan olmayacaktır. Zira şark milletlerinde hâlâ son sözü söylemeye memur görünen ordulardır. Türk Ordusu ise – herşeye rağmen- bir Afgan Ordusu değildir. Tarihi an'aneleri ve memleket menfaatleri üzerinde müsellem bir dirâyetleri vardır. Üstelik Davud Han, Afganistan'da Cumhuriyet adlı diktatoryasını beş yıla

[139] *Sebil*, 15 Temmuz 1977, sayı:81, s.11
[140] *Sebil*, 26 Ağustos 1977, sayı:87, s.8
[141] Fahir Armaoğlu, *20.Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 763

yakın bir müddet sürdürerek komünist propagandalarına kâfi bir zaman ve zemin sağlamıştır. Ecevit hükümetinin ise, şurada dört ayda bacakları sallanmaya başlamıştır. Bununla beraber, bütün vatanseverlerimiz Ecevit'in Dâvud Han rolünü oynamamasına imkan vermemek üzere daha hassas davranmak ve Afganistan dramından alınacak dersleri gözden uzak tutmamalıdırlar."[142]

Muhammed Davud Han 17 Temmuz 1973'de yeniden bir darbe yaptı ve monarşiyi devirerek ülkede Cumhuriyet ilan etti. 1978 yılında ise Afganistan'da Davud Han'a karşı ülkede Afgan Marksistleri tarafından yapılan 12 binden fazla insanın ölümüne sebep olan kanlı askeri darbe üzerine dergide bir haber yayımlanmıştır. Bu haberde Sovyet Rusya'nın yani komünizmin bu ülkede hakimiyet kurmaya başladığının ve yönetimde komünist kişilere yer verildiğinin altı çizilmiştir. Bu durumdan hiç hoşnut olmayan dergi"12 Bin Kişi Öldürerek İktidarı Ele Geçiren Komünistler Vasıtasıyla Moskof Afganistan'ı Yuttu" başlığı ile haberi sunmuş ve bu ülkenin durumu hakkında şu görüşler serdedilmiştir:

"1973 yılında Afgan kralı Zakir Şah, bizzat eniştesi Davut Han tarafından alaşağı ediliyor ve ülkede, 'ismi var, cismi yok' bir düzenlemeye gidilerek Cumhuriyet kuruluyordu. … Ama geçenlerde Afgan komünist liderlerinden Mir Ekber öldürülünce ortalık birden bire karışıvermişti. 18 milyon nüfuslu bir ülke olan ve bir zamanların Babür Şahlarının, Hüseyin Baykaraların, Ali Şir Nevailerinin, daha yakın zamanlarda ise Nadir şahlar sülalesinin hükmettiği ülke ve Afgan halkı artık komünist çetecilerin tahakkümüne, işgaline maruz kalmıştır."

Haberin devamında ise Afganistan ile Türkiye'nin 'kalkınma, batılılaşma, lâikleşme' gibi meselelerde benzerliklerinin olduğu ele alınmış ve İslâm dışı düzenlerin iki ülkeye de hayır getirmeyeceği sonucuna varılmıştır:

"Kendi insanlarının inancına böylesine düşman olan kimselerin iktidar mevkilerinde bulunduğu bir ülkeyi yutmakta Rusya elini çabuk tuttuysa, suç kimindir? O Afganistan ki, kalkınma, batılılaşma, lâikleşme gibi meselelerde Türkiye'yi örnek almıştır. Ordusunu uzun yıllar başta Kazım Orbay olmak üzere Türk ordusunun yüksek rütbeli subayları tanzim etmişlerdir. Sonunda böyle bir noktaya gelindiyse, şaşılmamalıdır. Çünkü, Asya steplerindeki aç, sefil, çaresiz insanlara İslâm-dışı düzenlerin birşeyler vermesi elbette mümkün değildi ve denize düşenin yılana sarılması tabii idi: Afganistan'da olan da bundan başka bir şey değildir."[143]

1978 Ocak ayından itibaren İran'da iç karışıklıklar şiddetlenmiş ve 1979 Ocak ayında İran Şahı ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır. Şubat ayında da monarşik rejim yerini Humeyni liderliğindeki yeni bir dini rejime bırakmıştır. İran'ın gelişmelerinde 1973 yılı, yani petrol krizi mühim bir yer işgal eder. Çünkü petrol krizi İran'ın da Şah'ın da kaderini tayin

[142] *Sebil,* 12 Mayıs 1978, sayı:124, s.3
[143] *Sebil,* 12 Mayıs 1978, sayı:124, s.16

etmiştir. Şah ekonomik sıkıntı ve meselelerin karşısında kendisi ile beraber olanlara her türlü maddi imkân ve refahı sağlamış; kendisinden olmayanları ise acımasız bir şekilde ezmişti. Bu şartlarda rejime karşı çeşitli muhalif gruplar ortaya çıkmıştır. Bu muhalefet 1978 Ocak ayında ayaklanmaya dönüşmüş ve yıl boyunca birçok şehirde hükümet kuvvetleriyle halk arasındaki çarpışmalarda 2000 kişi hayatını kaybetmiştir. Hadiseleri bir türlü kontrol altına alamayan Şah, 16 Ocak 1979 günü Tahran'dan ayrıldı. Şah'ın ülkeden ayrılması, ayaklanmanın kesin zaferi oldu. 1 Şubat 1979 günü lider Humeyni özel bir uçakla Paris'ten Tahran'a geldi ve 3 milyon kişi tarafından büyük gösterilerle karşılandı. Humeyni İran'da İslâm Devrim Konseyi'ni ilan etti ve yönetimi ele geçirdi.[144] İran'da yaşanan bu İslam Devrimi'ne bakış dergide ciddi bir şekilde ele alınmış ve Türkiye Müslümanları için ne anlam ifade etmesi gerektiği köşe yazıları ve haberler ile verilmeye çalışılmıştır. Bu haberlerden birine örnek olması açısından aşağıya alınan 'Şah Mat Oldu' başlıklı yazının bir kısmında bu durumun bir özeti yapılmıştır. Dergi İran İslam Devrimi'ne mesafeli bir duruş sergilemektedir. Olayların gidişatı ve arka planda Batılı devletlerin müdahil olması böyle bir duruş sergilemekte etkili olduğu söylenebilir. Bu durum aşağıdaki satırlarda bariz bir şekilde görülmektedir:

> "Ocak 1978 tarihinden beri İran'da ortaya çıkan ve onbin'den ziyade insanın ölümüne sebep olan hadiseler, iç ve dış basında birbirleriyle bağdaşmaz çeşitli tefsir ve tahlillere tabi tutulmuştur. Hiç şüphesiz değişik fikirlere mensup insanların gerçeklerden ziyade kendi arzularını dile getirmelerinden doğan bu farklılık, biraz da bahsi geçen hadiselerin tabiatından doğmuştur. Hakikaten İran'da müstebit bir idare kurmuş bulunan Şah'a karşı mücadele veren kalabalıkların içinde birbirleriyle bağdaşması imkansız çeşitli grupların bulunduğu inkarı kabil olmayan bir gerçektir. Bu bakımdan her tahlil, körlerin fili tarifine benzemiştir. Herkes meseleyi kendi canibinden ele almıştır. Bu arada şunu da belirtmek gerektir ki, ön safta İslami temayüllerin yer aldığı muhakkaktır. Fakat biz buna rağmen şu görünüşün perdelediği bazı gerçeklerden hareketle tereddütler izhar etmiş ve hareketin iddia edildiği gibi şer'i bir nizama müncer olması hususunda şüpheye düşmüşüzdür. Bu şüphe ve tereddüdümüz sebebiyle İran hadiselerine vakur ve ölçülü bir uslupla değerlendirdiğimiz malumdur. Ancak bazı kimseler bizim İran'daki mücadeleyi hahişkar bir surette tutmayışımızı menfiye almış ve sanki Şah'ı destekliyormuşuz gibi bir telakkiye kapılmışlardır. İşte Şah ülkesinin terketmiş ve belli ölçüde de olsa milletiyle karşı karşıya gelmekten çekinmiştir. Bundan sonraki hadiseler hangi tahlillerin daha doğru olduğunu süratle gösterecektir."[145]

[144] Fahir Armaoğlu, *20.Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2005, s.749-754
[145] *Sebil*, 22 Ocak 1979, sayı:160, s.8

Derginin 165. sayısında Prof. Dr. Nevzat Yalçıntaş 'İran İhtilâl'i üzerine bir yorum yazısı yazmıştır. Derginin bu konudaki görüşlerini belirtmesi açısından mühim bir yazıdır denilebilir. İran'da yaşanan Şah'lık idaresinin yıkılıp "İslâm Cumhuriyeti" uygulamasına geçilmesi dünyada ses getirdiği gibi en başta da Türkiye'de ciddiyetle takip edilmiştir. Bu sebeple Yalçıntaş'ın değerlendirmeleri önem arz etmektedir:

> "İran İhtilâli her şeyden önce İran halkının zaferidir. Bu netice için Şahlıktan kurtulup bir 'İslâm Cumhuriyeti' kurmak gayesiyle İranlılar binlerce kurban verdiler. Şimdi bu sonucun geliştirilmesi ve kirletilmemesi gerekir. Şahlık ve benzeri rejimlerde görülen aşırılık ve insan haysiyetine yakışmayan hareketlerden kesinlikle kaçınmak gerekir. … Başarıya ulaşmış olan İran İhtilâli artık insanî usullerin takip edileceği safhaya gelmiştir. İslâmî olan da herhalde budur. Komşu ve dost İran'da kan akıtılmasının durması, en fazla Türkiye'yi sevindirecektir. İran'da başlayan yeni dönem bu dost ülkenin halkına hayırlı olsun ve Türk-İran münasebetlerinde gerçek bir kardeşlik safhası açılsın!.."[146]

İran İslâm Devrimi'nden altı ay sonra derginin 191. sayısında çıkan "İran Nereye Gidiyor" başlıklı haber ile İran'da devrimden sonraki gelişmeler değerlendirilmeye çalışılmış ve bu gelişmeler içerisinde bir Kürt ayaklanmasından endişe duyulduğu, Rusların bu bölgedeki emellerinden ve İsrail'in bölgeyi karıştırmak için gönderdiği casuslardan bahsedilmiştir:

> "Hatırlanacağı üzere İran'daki harekât başladığı andan itibaren gazeteniz SEBİL neticeten bu ülkede bir kürt ayaklanmasının vuku bulmasından endişe etmiş ve bu sebeple -harekâtın İslâmi yönünü alkışlamakla beraber- itidalle karşılaşmıştı. Şah'a karşı Humeynî'nin etrafında birleşen kuvvetler arasında komünistlerin de mevcudiyeti, bu endişemizin belli başlı mesnedi idi. Fakat bu korkulanların aksine İslâm inkılâbı mutlak bir sûrette gerçekleşince, rahat bir nefes almış ve endişelerimizin kısmen zail olduğunu bildirmiştik. … Boğazlar üzerinden Akdeniz'e açılmak şansının zayıf olduğunu gören Ruslar, Doğu Anadolu'da kurulacak bir Ermeni devletini himâyeleri altına alarak İskenderun üzerinden bu emellerini gerçekleştirmek istemişlerdi. Buna muvaffak olamayınca, aynı oyunu komünist Kürtçülerle oynamak hevesine düşmüşlerdir. … Gerçekten Yahudiler Irak'taki gibi İran'daki kürt kıyımını da desteklemektedirler. Nitekim ajanslar, harekâta katılan bazı İsrail casuslarının yakalanıp kurşuna dizildiğini bildirmektedir. Bu basit bir hadise değildir. İran'daki karışıklıkların kimin işine yaradığını göstermek bakımından dikkat çekicidir."[147]

[146] *Sebil*, 2 Mart 1979, sayı:165, s.3
[147] *Sebil*, 31 Ağustos 1979, sayı:191, s.9

2.6.3.3.Kıbrıs Meselesi

1967 yılında Yunanistan'da iktidarı ele geçiren Albaylar Cuntasına bağlı olarak 1974 yılında adayı oldubittiye getirip Yunanistan'a bağlamak üzere Cumhurbaşkanı Makarios'a karşı darbe düzenlenmiştir. Adanın Yunanistan'a bağlanması demek olan bu durumun karşısında Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni kuran anlaşmalara dayanarak ve garantörlük hakkının gereği olarak 20 temmuz 1974'te o zaman Bülent Ecevit'in başında bulunduğu hükümet adaya asker çıkarmıştır. Adada Türk halkına karşı acımasız bir kıyım söz konusu olduğu için, Türkiye'nin adaya müdahalesi tamamen savunma ve barış için gerçekleştirilmiştir. Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi, Kıbrıs Barış Harekâtından sonra ortaya çıkan bu yeni durumun hukuki olması için ve toplumda huzuru, düzeni sağlamak amacıyla 13 Şubat 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni (KTFD) ilân etmiştir. Bunun üzerine Rum tarafı, KTFD'nin ilanının Kıbrıs'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve 1960 antlaşmalarına aykırı olduğunu ileri sürmüştür.[148] Kıbrıs Meselesi ile ilgili 1976 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin (KTFD) istiklâli tekrar gündem konusu olmuş ve bu durum dergi sayfalarına yansımıştır. Bağımsızlığa AP ve CHP'nin karşı çıktığı; AP'nin karşı çıkmasında MSP ile olan çekişmesi etkili olduğu iddiası dergi tarafından şu şekilde "Eco'ya ve Sülü'ye rağmen ve tabii Atina ve Papaz'a rağmen..." "KTD'ne İstiklâl" başlıkları ile verilmiştir. Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin bağımsızlık meselesinin ülke içi siyasî çekişmelere kurban edilmesi dergice eleştirilmiş ve bu 'İstiklâl'in elbet bir gün gerçekleşeceği vurgulanmıştır:

> "Adalet Partisi reisi Demirel'in, Kıbrıs'ta Türklerin İstiklâl ilânına karşı çıkmasının son derece basit bir endişeye istinad ettiği iddia ediliyor: Teklifin önce MSP'den gelmiş olması... Ecevit'in ve CHP'nin kendilerine göre bir endişeleri vardı da onun için 'Müstakil, İstiklâlini ilân etmiş Kıbrıs Türk Devleti' ne 'evet' diyemiyorlardı; pekiy, Demirel'in derdi neydi?.. Bunun cevabı son derece basitti: 'İstiklâl' teklifi MSP'den gelmişti, Demirel'in bunu kabullenmesi demek, tıpkı CHP-MSP Koalisyonu esnasında 'harp kararı' veren hükümetde MSP'nin baskısına boyun eğen Ecevit'in vaziyetine düşmesi demekti. Nasıl ki, Ecevit'in 'barışçı kafasına' rağmen Kıbrıs'a müdahale edilmiş ise, yine onun gibi şimdi de Eco'ya ve Sülü'ye rağmen Kıbrıs'da Türk Devleti 'İstiklâli'ni ilân edecekti..."[149]

Yunanistan'da yayımlanan bir gazete, 1977 yılında Türkiye'de hükümet ortağı olan MSP'nin dış politikada taviz vermemesini eleştiren bir haber yayınlamıştır. Bu haberde

[148] Müge Vatansever, "Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Özel S., İzmir, 2010, s.1487-1530
[149] *Sebil,* 10 Eylül 1976, sayı:37, s.3

hükümetin yıkılacağı ve yerine CHP-AP hükümetinin kurulacağı iddia edilmiştir. Dergi ise bu haberi alıntılayarak CHP ve AP'nin Batı güdümünde birer parti olduklarını bunun aksine MSP'nin yerli ve milli durduğunu îma ve iddia etmektedir ve bu haberi "Yunan Hâlâ AP-CHP Hükümeti Bekliyor!.." "Taviz vermeyen Ankara Hükümeti Batının baskısından çökecekmiş!.." başlıkları ile yayınlayıp muhalefetini sergilemektedir:

> "Yunan Başvekili Karamanlis'e yakın olarak bilinen bir yunan gazetesinin yazarı 'Türkiye'de hükümetin Batının baskılarına daha fazla dayanamayıp çökeceğini ve yerine AP-CHP koalisyonunun kurulacağını ileri sürdü. Aynı zamanda Yunan Televizyonu'nun siyasi yorumcusu olan yazar, 'Batı'nın baskılarının Kıbrıs'ta Türkiye'nin taviz vermesini sağlamak için olduğunu ancak, gerek Amerika'nın ve gerekse İngiltere ve Almanya'nın Ankara üzerine yaptıkları baskıların netice vermemesinin sebebinin Türk Hükümeti'nin bünyesi yüzünden olduğunu' söylemiş ve adını vermeksizin MSP'nin tavize yanaşmayan tavrını işaret etti."[150]

1978'li yılların CHP'nin iktidarında Türk-Yunan münasebetlerine dair bir gelişme dergide yer almaktadır. O dönem var olan Türk-Yunan gerginliğini Ecevit, dönemin başbakanı olarak bazı tavizler verip bazı kazançlar da elde ederek bitirmek istemiş; fakat Türk tarafının tekliflerini Batılı kaynaklardan daha önceden öğrenen Yunan delegeleri görüşmeler başlamadan teklifleri reddetmişlerdir. Bu sebeple Ecevit'in bu sorundaki durumu yani bir netice alamaması dergi tarafından "Ecevit'in İktidar Sevinci Kısa Sürdü" başlığı ile eleştirilmiştir:

> "Elbette ya!.. İktidar olmak muhalefet gibi kolay mı sandınız. Türkiye elli milyona yaklaşan nüfusuyla artık CHP'nin bıraktığı yerde değildir. Yılda bir milyon nüfus artışı, iktisadî ve içtimaî pek çok meseleyi de beraberinde sürükleyip getirmektedir. Bunların altından kalkmak öyle her babayiğitin harcı değildir. Lozan'da çizilen hudutların 'İktisâdî menfaatlar' bakımından kifayetsizliği bugün açıkça belli olmuştur. Gel gör ki CHP, memleketi, hâlâ 1949-50 lerin19-20 milyonluk Türkiyesi sanmaktaymış. Öyle olmasa iktidar iştihası bu kadar kabarırda her birine bir bakanlık vererek AP den on kişi araklamak peşinde koşar mıydı?! Ne dersiniz Şair Ecevit'in ayakları pek çabuk suya ermedi mi? Ee, ne derler, 'Kim etti sana bu kârı (işi) teklif!.' Ne güzel demişler, 'kendi düşen ağlamaz!.' diye. Ama ne yapsınlar bu kadar da kısa mı sürecekti bahar?!"[151]

Siyasi sahada 1974 Kıbrıs Harekatı'nın kahramanı olarak bilinen ve bu paye ile siyasi bir güç elde ettiği dillendirilen bir ortamda dergi Ecevit'in bu unvanı hak etmediğini söylemekte ve asıl kahraman olması gerekenin, harekatın gerçekleşmesine karar veren MSP olduğuna dair iddialar dergide "Kıbrıs Handikapı" haberi ile yer almıştır:

[150] *Sebil,* 30 Eylül 1977, sayı: 92, s.9
[151] *Sebil,* 17 Şubat 1978, sayı:112, s.9

"Kıbrıs, Ecevit ve hempaları için bir nevi yağlı kuyruktu. 1974 iktidarının nihayetini O'nun sayesinde ümidle ve hataları gölgede bırakan iyi bir tesirle kapamak mümkün olmuştu. Zira Ecevit'in önlemesine rağmen gerçekleştirilen Kıbrıs Harekâtı elli yıllık cumhuriyet tarihindeki en müspet hareketti. Ancak bu hareketin MSP sayesinde gerçekleşebildiğini pek az kimse biliyordu. Onun birkaç gün için bir Londra'da bulunmasından istifâde edilerek alınan bir kararı, Ecevit'in zahmetsizce bir 'kahramanlık' pâyesini kazanmasına kullanılmıştı."[152]

2.6.3.4.NATO ve AET

İkinci Dünya Savaşının yol açtığı yıkımın ardından, 1945-1949 döneminde Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri, SSCB'nin yayılmacı politikalarını ve yöntemlerini endişeyle izlemişlerdir. Bu endişe ve diğer birçok saik ile Batılı ülkeler iki önemli kurum teşkil etmişlerdir. Bunlardan ilki kısa adı ile NATO, diğeri ise bugün Avrupa Birliği adını alan ama o gün AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) olan birliklerdir. NATO'nun temeline bakıldığında Mart 1948'de İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında kurulan Batı Avrupa Birliği görülmektedir. Sovyet saldırganlığına karşı kurulmuş bulunan bu ittifak daha ilk günden itibaren Amerika'yı bu birliğin içine çekmeye çalışmıştır. Bu durumu uygun gören Amerika bu birliği daha müessir ve geniş bir ittifak sistemi haline getirmek için Kanada ve Batı Avrupa ülkeleri ile temasa geçmiş ve 4 Nisan 1949'da 12 Batılı ülke arasında kısa adı ile NATO (North Atlantic Treaty Organization) denen Kuzey Atlantik İttifakını kurmuştur. Türkiye bu örgüte 1952 yılında dahil olmuştur. Bu birliğin en önemli amacı içlerinden birine yapılmış bir saldırının hepsine yapılmış sayılacağı maddesidir.[153]

AET'nin tarihine bakıldığında ise bu birliğin temelini 1951 yılında Belçika, Federal Almanya, Lüksemburg, Fransa, İtalya ve Hollanda'nın kurmuş oldukları Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT) oluşturmaktadır. Bu altı üye devlet, 1957'de işgücü ile mal hizmetlerinin serbest dolaşımına dayanan bir ekonomik topluluk kurmaya karar verdiler. Böylece, kömür ve çeliğin yanı sıra diğer sektörlerde de ekonomik birliği kurmak amacıyla, 1957'de Roma Antlaşmasını imzalayarak Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)'nu kurdular. Bu birliğin amacı ortak bir pazarın kurulması ve en nihayetinde siyasi bütünlüğe gidilmesiydi.[154] Türkiye AET'ye ilk başvurusunu birliğin kuruluşundan hemen sonra Temmuz 1959'da yapmış fakat Türkiye'nin kalkınma düzeyinin tam üyeliğin gereklerini yerine getirmeye yeterli olmadığı gerekçesiyle geri çevrilmiştir.

---

[152] *Sebil,* 1 Aralık 1978, Sayı:153, s.8

[153] Fahir Armaoğlu, *20.Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2005, s.448-449

[154] https://www.ab.gov.tr/_105.html, 20.07.2018, 22:30

Derginin ise genelde Batıya özelde NATO ve AET topluluklarına bakışını aşağıdaki satırlarda görebilmek mümkündür. Alıntıda Batının sömürgeci geçmişine değinilmekte ve bu durumun hâlâ devam ettiği Türkiye'yi bir sömürü pazarı olarak gördüğü anlatılmaktadır. Bu durumdan Türkiye'yi sadece MSP'nin kurtaracağı ve bu sebeple de bu kuruluşların MSP'ye saldırdıkları ve iktidara gelmemesi için çalışmalar yaptıkları "MSP'yi Tasfiye Planı Bozulunca Kefere Tehdit Savuruyor" haber başlığı ile duyurulmaktadır:

> "Türkiye'yi mâli ve siyasi tehditlerle baskı altında tutmaya kararlı görünen NATO ve AET, emperyalist çirkin suratlarını seçimlerden sonra da göstermeye devam etmektedirler. Emperyalistler, Türkiye'yi kendileri için bir sömürü pazarı olmaktan çıkaracak tek kuvvet olarak Milli Selâmet Partisi'ni göstermekte ve bu partinin her ne suretle olursa olsun, Türkiye'nin idaresinde söz sahibi olmaktan çıkarılmasını istemektedirler. ... şimdi de diplomatik kanallardan 'MSP'nin her ne pahasına olursa olsun iktidara gelmemesi için tedbirler alınması' yolunda Türkiye' talimat ve tehditler yağdırmaktadırlar."[155]

Aşağıda alıntılanan haberde ise CHP'nin iktidar olmasında dış güçlerin etkisi olduğu iddia edilmektedir. Fakat, Ecevit'in 'velinimetlerine itimat bahşetmeyen hareketlerinin de rolü olduğu muhakkaktır. Yani o da, Rusya ve Amerika arasında zaman zaman birine yan dönüp öbürüne teveccüh etmek suretiyle istikrarlı bir tavır alamamak yüzünden' bu dış mihraklara karşı hâlâ bir itimat temin edemediği belirtilmektedir. Bu sebeple Batılıların gereken yardımı tam manasıyla yapmadığı bu yüzden de hükümetin ekonomi konusunda başarılı olamadığı iddia edilmektedir. Bu durum "Eski Dost, Düşman Olmaz!.." başlığı ile verilmektedir:

> "Ecevit'i iktidar yapan iç ve dış materyalist mihraklar, O'nun karşılaştığı güçlükleri atlatarak muhalefette iken kazandığı itibarı muhafaza edebilmesi hususunda, kendisine yar ve yaver olmamışlardır. Görünüşe göre sol'un Türkiye'de tahakkuk şansını harcamak maksadına bağlı olan bu tavırda Ecevit'in velinimetlerine itimad bahşetmeyen hareketlerinin de rolü olduğu muhakkaktır. Yani o da, Rusya ve Amerika arasında zaman zaman birine yan dönüp öbürüne teveccüh etmek suretiyle istikrarlı bir tavır alamamak yüzünden şu neticeye belli ölçüde müessir olmuştur. Fakat bilinen bir gerçektir ki; Türkiye yarım asırdan beri yüzünü tamamen Batı'ya döndüğü halde, Batılılarca hiç de beklediği alakaya nail olamamıştır. Hala Batılı karikatüristler bile Türkleri başı sarıklı olarak çizmekten vazgeçmemişlerdir. Zira asırlarca yedikleri 'OSMANLI TOKADI' nın acısını unutmamışlardır. Bu yüzdendir ki, Türkiye'ye O'nu tam manasıyla kendilerine benzettikleri hususunda bir itimadla bakmamakta, işbaşına bizzat getirdiklerine bile hayat bahşedecek bir yardım yapmamaktadırlar."[156]

[155] *Sebil*, 24 Haziran 1977, sayı:78, s.6
[156] *Sebil*, 5 Şubat 1979, sayı:162, s.8

2.7. *SEBİL* DERGİSİNİN İNKILAP TARİHİNE BAKIŞI

Çalışmanın bu bölümünde *Sebil* dergisinin Cumhuriyet dönemi inkılaplarına bakışı derginin ilk sayısından itibaren yayımlanan "Kemalist İnkılabın Anatomisi" başlıklı yazı dizisi çerçevesinde ele alınıp irdelenecektir. Sonraki bölümlerde ise Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ve Cumhuriyet devrinde devlet kademelerinde çok etkili oldukları iddia edilen ve hatta derginin bu konularda dosyalar hazırlayarak incelediği, vesikalar yayımladığı Masonluk ve Masonlar, Dönmelik ve Sabatayistler konusu değerlendirilecektir.

2.7.1. İnkılap Tarihine Bakış

Derginin Türkiye Cumhuriyeti yakın tarihine bakışı konusunda birinci sayıdan itibaren yazı dizisi olarak yayımlanan, Kadir Mısıroğlu'nun kaleme aldığı "Kemalist İnkılabın Anatomisi" başlıklı yazılar incelenmiş ve bu konuda önemli alıntılar ile derginin yakın tarihe bakışı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu yazılar özellikle cumhuriyetin ilanı sonrasında başlayan ve 1936 yılına kadar devam eden Türk siyasi ve toplumsal hayatındaki radikal değişiklikleri, inkılapları konu almış ve eleştirel bir tavır takınılmıştır. Derginin ilk sayısında yayımlanan yazıda inkılâp kelimesinin anlamı verilerek bu yazı dizisine giriş yapılmıştır:

> "Bizde İnkılap denilince umumiyetle Türk milletinin nevi şahsına münhasır yapısını red ve imha ederek onu Hristiyan Batı Âlemi'ni iktibasa icbar eden bilcümle hareketler anlaşılır. Bunlar önceleri Islahat namı altında yürütülmüş ise de, 1908 Birinci Meşrutiyet hareketiyle birlikte işitilmeye başlayan bu kelime mâşeri şuurda zamanla işaret eylediğimiz bu husûsî mana ve mahiyeti iktisab eylemiştir. Esasen gayet derin ve isabetli bir seziş ve anlayış sahibi bulunan Türk Efkâr-ı umûmiyesi "inkılâp" kelimesini bu manaya hami ve inhisar ettirirken son derece mantıkî hareket eylemiştir. Zira, içtimai hayatımızda birbuçuk asırdan beri tevâli edegelen bütün değişikliklerin müşterek, fârik ve mümeyyiz vasfı budur."[157]

Yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı üzere tarihe bakışta Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden itibaren başlayan ve cumhuriyet ile devam eden köklü değişim hareketleri inkılap olarak tanımlanmakta, bunun Türk milletinin yapısını terk ve "Hristiyan Batı Âlemi"ne benzeme olduğu belirtilmektedir. Bu durum, derginin dünya görüşü çerçevesinde düşünüldüğünde asla kabul edilemeyecek, köklü bir medeniyet değişikliğidir. Hatta bu yazı dizilerinin yayımlandığı sayfaların alt kısmında "İnkılap Mezâlimi, Türk Milleti'nden

[157] *Sebil*, 2 Ocak 1976, sayı:1, s.4

Geleceğin Tarihçisine Raporlar" başlıklı bir bölümde açılmış ve bu bölümün açılma sebebi şöyle açıklanmıştır:

> "Bu sütunda her hafta sizlerle Cumhuriyet tarihinin inkılâp taasubu ile işlenmiş zulüm ve gaddarlıklarından, yaşıyan şahidleri tarafından bize rapor edilmiş tablolar takdim edeceğiz. Aradan uzun bir zaman geçmiş olması sebebiyle yırtılan çarşafların, basılan Kur'an-ı Kerim dersanelerinin, dövülen, hapsedilen hatta asılan nur yüzlü din adamlarının mâruz kaldıkları korkunç mezalim hergün biraz daha kalınlaşan bir nisyan perdesi ile örtülmekte, küllenmektedir. Biz, gitgide azalan bu mezâlimin canlı şahitlerinin ifâdelerini geleceğin tarihçisine intikâl ettirmek üzere –her ne kadar alabildiğince geç kalınmışsa da- sütunlarımıza geçirmek istiyoruz…"[158]

"Kemalist İnkılabın Anatomisi" başlıklı yazı dizisi incelendiğinde inkılap tarihinin özellikle belli bir bölümünün ele alındığı görülmektedir. Bu bölüm 1923 yılında yönetimdeki değişikliği ifade eden "Cumhuriyet'in İlanı" inkılabı ile başlamakta ve 1928 yılında yapılan "Latin Alfabesi'nin Kabulü" ile son bulmaktadır. Bunun sebebi bu beş yıllık dönemin inkılaplar tarihi açısından en yoğun dönem olarak belirtilmesidir. Bundan sonraki yapılan değişiklikler ise "tâli meseleler" olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde yapılan "dehşetli inkılap hareketleri" nin neden bu kadar yoğunlukta ve acele ile yapıldığını ilk başta anlamaya çalışan dergi bunu yapılan işlerde "zamanın zaruri ve asgarisine bile riayet edilmemiş" olduğunun fark edilerek anlaşılacağını belirtmektedir. Ve yine başta, yapılan bu değişim hareketlerinin bir inkılap mı yoksa bir ihtilâl mi olduğu, nasıl tanımlanması gerektiği tartışılmış ve şöyle bir sonuca varılmıştır: "… Ancak mahiyetlerinin tahlil ve münakaşasında onların çok defa "ihtilâl" kelimesinin alışılagelmiş olan çerçevesini bile aştığını belirtmekten geri kalmayacağız. Gerek şumûl ve zecrilik ve gerekse uğrunda dökülen kanlar bakımından nice ihtilâlleri gölgede bırakan nev'i şahsına münhasır bir içtimaî değişiklikler serisi olduklarını ortaya koyacağız." Yine giriş yazısının devamında bu değişim hareketlerine neden "Kemalist İnkılâplar" dendiği de; "Memleketimizde Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleştirilen inkılâplar -kendine göre- bir kadronun işi olduğu hâlde bunlar, tek bir şahsın eseri imiş gibi telâkki oluna gelmiştir. Bu şahıs, birinci Reisi Cumhur M. Kemal Paşa'dır. O Türk-Yunan Muharebesinde o ölçüde bir otorite sağlamıştır ki, değil zamanında bugün bile "tek adam" diye meddâhane eserlere mevzu kılınmaktadır. İşte bu anlayış ve tutum sebebiyledir ki Cumhuriyet devri inkılâplarına dost düşman herkes tarafından 'Kemalist İnkılâplar' denilmektedir" şeklinde açıklanmıştır.

[158] *Sebil*, 2 Ocak 1976, sayı:1, s.4

1923-1928 yılları arasında yapılan inkılâpların Türk Milleti'nin tarihi ve sosyal yapısında ne gibi değişimlere sebep olduğu, değişim hareketlerinin esas olarak ne manaya geldiği ve bu yazı dizileri ile ne yapılmak istenildiği derginin de genel görüşü olarak MISIROĞLU tarafından şöyle açıklanmıştır:

> "Bunlar, Türk Milleti'ni bin yıllık milli tarihi içinde teessüs ve takarrür etmiş bulunan şahsiyetinden soyarak onu tam manasıyla bir Hristiyan garplı millet haline getirmek için atılmış tezatsız bir yığın adımlardır. Garp alemiyle aramızda en ince bir çizgi farkının kalmasına dahi tahammül edemeyen bir kadronun elinde gerçekleştirilmişlerdir. … Milletimizin hayatını –âdeta tabiat kanunlarına meydan okuyarak- topyekûn değiştirmek gayesini güden bu hareketin üzerinden yarım yüzyıl geçmiş bulunmaktadır. Bu kadar uzun bir zamandan sonra dahi, yapılan işlerin hata-sevap cetvelini tetkik etmeye müsaade ve müsamaha etmeyen bir takım kanuni güçlüklerle muhatap bulunduğumuzu bilmiyor değiliz. Fakat bütün bu manilere rağmen yine de Türk efkâr-ı umumiyesinin tevali eden pasif mukavemetinden ve zahiri, dış yaldızları bozup döken zamanın yıpratma ve eskitme gücünden aldığımız cüz'i imkanlarla, bu mevzudaki hakikatin bir takım 'ipuçları'nı ortaya koyabileceğimize inanıyor ve geleceğin tarihçisine Kemalist İnkılâpların hür ve ciddi olarak muhasebesini yapabileceği bir zemin tesis etmek istiyoruz."[159]

Derginin ikinci sayısında 'Kemalizm kelimesinin doğuşu' başlıklı yazıda ise Mısıroğlu Milli Mücadele hakkında görüşlerini açıklamakta ve Kemalizm kelimesinin nasıl ortaya çıktığına dair beyanatlar vermektedir. Mısıroğlu'na göre "... gerçekten Milli Mücadele askerî bakımdan ne o gün ve hatta ne de bugün zan ve ifade edildiği gibi büyük bir başarı değildi." Bu fikrini temellendirirken de şunları yazmaktadır; "Zira harp kendi vatanımızda cereyan etmiş ve üç seneye yakın bir zaman sürmüştü. Düşmanın ikmâl mesafesi bizimkinden çok uzundu. Arkasındaki ahâli onun aleyhine ve bizim lehimize olmak üzere her türlü istihbarat ve sabotaj hareketlerinde bulunuyordu." Diğer bir husus ise Yunanlıların Batı Anadolu'dan temizlenmesinin ardından neden harekatın Trakya taraflarına da devam ettirilmediği konusudur ki, bu yapılmış olunsa idi: "Milli Mücadele –hiç şüphesiz- askeri bakımdan da büyük ve şerefli olacaktı"[160]denilmektedir. Ve bu konuda son olarak Mısıroğlu'na göre Milli Mücadele bu hâliyle nihaî hedefine varamamış ve yarım kalmıştır.

Üçüncü ve dördüncü sayılarda "Dokuz Umde" başlığı ile Mustafa Kemal Paşa'nın siyasi fikirlerini büyük ölçüde ilk defa açığa vuran ve 8 Ocak 1923 tarihinde yayımladığı beyannamenin aslı verilerek daha sonra CHP'nin altı okuna dönüşecek olan bu "Dokuz Umde" konusunda görüşler serdedilmektedir. Bu umdelerden ilki, Cumhuriyet'in İlanı idi.

[159] *Sebil*, 2 Ocak 1976, sayı:1, s.5
[160] *Sebil*, 9 Ocak 1976, sayı:2, s.5

Bu konuda, diğer inkılâpların "az çok münâkaşa ve müzâkere edildiği hâlde bu, M. Kemal Paşa'nın ani bir kararıyla tekbir gece içinde ve bir "oldu bitti' mantığı ile gerçekleşmiştir" denilerek cumhuriyetin ilanının aceleye getirildiği belirtilmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra ise bu konuda farklı görüşlerde beyânatlar veren devrin ileri gelen isimlerinden Kazım Karabekir ve Rauf Bey (Orbay)'in maruz kalmış oldukları durumlardan bahsedilmiş ve eleştirilmiştir:

> "Rauf Bey'in bu beyânatı da O'nun siyasi hayatının sonu olmuştur. Esasen Cumhuriyetin ilanından çok az evvel 'Hıyânet-i Vataniyye Kanunu' tadil edilerek bu hususta herhangi bir tenkidde bulunmak imkansız hale getirilmişti. Bu yüzden, benim diyen adamın herhangi bir tarizde bulunması müşküldü. Fakat Kâzım Karabekir ve Rauf Bey gibi şahsiyetler Milli Mücadele içindeki şöhret ve itibarlarına güvenerek gazetecilerin suallerini yukarıda görüldüğü şekilde cevaplandırmışlardı. Fakat bu da, Ankara'da büyük bir aksülâmelle karşılanmış ve Rauf Bey'in Cumhuriyet Halk Fırkası'nda dehşetli bir sûrette sıgaya çekilmesi ve siyasi hayatının söndürülmesiyle karşılık görmüştür."[161]

"Kemalist İnkılabın Anatomisi" başlıklı yazı dizisinin devam sayılarında "Kemalist İnkılâbın Fârikaları" başlıklı yazının uzunca bir analizine girilmiş ve detaylandırılmıştır. Bunun sebebi Sanayi İnkılabı ile başlayan Türk modernleşme hareketleri içerisinde bu inkılapların ayırıcı vasfının ne olduğunu gösterebilmektir. Çünkü Osmanlı'nın son döneminde de yapılan birçok değişiklik olmuş ve batılılaşma hareketleri hızlanmıştır. Bu konunun çok fazla üzerinde durulmamakla beraber yazar "Garplılaşma taraftarı ekip" diye tasvir ettiği kişileri ve yapılan değişimleri eleştirmiştir. Fakat asıl konu olan "Kemalist İnkılaba" gelindiğinde "Mustafa Kemal'in bu fikirleri kuvveden fiile geçirmiştir" denilmektedir. Hatta bu durumu, yani onların başaramadıkları şeyleri yapmış olmasının sebebini "kendisinin onlardan daha akıllı veya mütefekkir olmasından değil, sahip olduğu tarihî imkânlardan doğmuştur" diyerek bu inkılapların ayırıcı vasıflarını şöyle açıklamıştır:

> "Garp'lılaşma istikametinde atılan adımların bir nevi 'hasat mevsimini' getiren M. Kemal Paşa'nın gerçekleştirdiği inkılaplara, bunların temel bir felsefeye istinad ettikleri kanaatini uyandırmak için –yine Garbı takliden- Kemalizm denilen bir görüşün eserleri sayılarak 'kemalist İnkılaplar' denmesi âdet olmuştur. ... Fakat her ne kadar ortada dört başı mâmur bir doktrin yoksa da Tanzimat'tan beri sürüp gelen vâzıh gayrı vâzıh bir takım düşünceleri bu inkılâplarla kuvveden fiile çıktıklarını düşünürsek, bunları muhtevâlarına âid hususiyetler itibariyle şu fârik vasıfları hâiz kabul edebiliriz:
>
> A- Lâdinîlik

[161] *Sebil*, 30 Ocak 1976, sayı:5, s.5

B- Militarizm

C- Şekilcilik

D- Taklitçilik

E- Küçük devlet hâlet-i ruhiyesine bağlılık"[162]

Son olarak dergi bu yazı dizisini yayımladığı için bir okuyucu tarafından savcılığa suç duyurusunda bulunulmuş ve hakkında tahkikat başlatılmıştır. Mahkeme bilirkişi incelemesine göndermiş ve bu bilirkişi raporu derginin 48. sayısında yayımlanmıştır. Öncelikle dergiye "Bir vatandaş" tarafından yapılan suçlamaya baktığımızda hem ilk sayısındaki kapak konusunda hem de "Kemalist İnkılabın Anatomisi" başlıklı yazı dizisi hakkında şu ifadeler yer almaktadır: "*Sebil* Gazetesi ve onun sahibi olan Kadir Mısıroğlu, sistemli olarak, Atatürk'ün şahsına ve eserlerine alçakça saldırmakta, hakaret etmektedir. Gizli ve açık sağ devrimin veya ihtilâlin zeminini hazırlamakla meşguldür."[163]

Ord. Prof. Dr. Recai Galip Okandan, Doç. Dr. Duygun Yarsuvat ve Doç. Dr. Kayhan İçel adlı kişilerden oluşan bilirkişi ekibi, derginin ilk 25 sayısında yayımlanan "Kemalist İnkılabın Anatomisi" başlıklı yazı dizisini incelemiş ve tek tek bütün sayılar hakkında rapor düzenlemiştir. Sonuç raporunda ise şu ifadeler yer almaktadır: "Yukarıda arz edilen sebepler muvahecesinde İstanbul'da münteşir *Sebil* dergisinin 1-25 sayılarında yayımlanmış bulunan "Kemalist İnkılabın Anatomisi" başlıklı seri yazılarda TCK'nın 163. maddesinde yer alan laikliğe aykırı olarak devletin içtimai veya iktisadi veya siyasi veya hukuki temel nizamlarını kısmen de olsa dinî esas ve inançlara uydurmak amacı ile dinî hissiyat veya dini alet ederek her ne surette olursa olsun propaganda yapmak suçunun unsurları gerçekleşmiş bulunmaktadır. Ayrıca tetkik konusu yazıda yer alan ve yukarıda belirtilen ifadelerle 5816 sayılı kanunun 1. maddesinin 1. fıkrasında yer alan Atatürk'ün hatırasına alenen hakaret edilmiş bulunmaktadır."[164] Kadir Mısıroğlu bu suçlamalar ile mahkemeye çıkmış ve savunmasını vermiştir. Bu ve diğer birçok dava devam ederken12 Eylül 1980 Askerî Darbesi meydana gelmiş ve MSP Merkez Umumi Heyeti üyeliği sebebiyle hakkında tevkif kararı çıkartılmıştır. Hakkında diğer davalarında bulunması sebebiyle yurt dışına gitmek zorunda kalan MISIROĞLU, ancak1991 yılında kabul edilen yeni Terörle Mücadele Kanunu ile yurda dönebilmiştir. Bu kanunda 163. madde yer almamış ve böylece bu madde sebebiyle davaları olanların davaları düşmüştür.

[162]*Sebil*, 6 Şubat 1976, sayı: 6, s.5
[163]*Sebil*, 26 Kasım 1976, sayı: 48, s.8
[164]*Sebil*, 26 Kasım 1976, sayı: 48, s.10

2.7.2. Masonluk ve Masonlar

Bu bölümde derginin daha 2. sayısında kapaktan verilen bir habere konu olan "Masonluk ve Masonlar" bahsi ele alınacaktır. Derginin bu konuda özel bir hassasiyeti bulunmaktadır. Masonluğun Türk tarihinde mühim bir yer tuttuğunun altı çizilmekle beraber dönemin Türkiye'sinde siyasette, ekonomide ve kültürde önemli etkilerinin olduğu kabul edilmekte ve üst düzey yetkililerin mason olup olmadıkları birçok sayısında haber yapılmaktadır. Bunlardan ilki "Masonların Büyük Sevinci" başlığı ile kapaktan verilmiş bir haberde kendini göstermektedir. Derginin masonluğa bakışında ipucu vermesi hasebiyle kapak resmindeki dünyanın üzerinde oturmuş maskeli bir şeytan figürü dikkat çekicidir. Haberin alt başlığında ise, "İngilizler Türk Masonluğunu resmen muntazam loca olarak tanıdılar" ibaresi yer almaktadır. Haberin içeri şu şekildedir:

> "Türkiye'de Masonluğun tarihi oldukça eskidir. İlk localar, Kırım Harbi'nden hemen sonra kurulmaya başlanmıştır. Bunlar İngiltere, Fransa, İtalya, İspanya, Yunan ve Belçika gibi çeşitli memleketlerin Maşrık-ı Azamlıklarına bağlıydılar. İlk şûrâ-yı Âli, Prens Halim Paşa tarafından 1861 yılında İstanbul'da kurulmuştu. Buraya kayıtlı bulunanlar arasında Ruj Kruva derecesini haiz V. Murad ile üstad derecesinde Şehzade Nurettin ve Kemâleddin efendiler de vardı. Ne hazindi ki; bunlar masonluğun amansız düşmanı Cennetmekân Sultan Abdülhamid Han Hazretleri'nin öz kardeşleriydiler. ... Bu tarihten itibaren Türk Masonluğunun nasıl geliştiği ve devletimizi ele geçirerek onu nasıl batırdığı –şimdilik- mevzumuz haricindedir. ... Türk Masonlarının öteden beri inkar ettikleri gerçek de köklerinin dışarıda olduğu hususudur. Masonluk bir cemiyettir. Cemiyetlerin ise kanunen kökü dışarıda olamaz. Bu kanunsuzluk sebebiyle 'beynelmilellik'lerini hemen daima inkar ederler. Fakat Sebil'in bu sayısına dercedilen ve kenarda klişesini gördüğünüz İngilizce vesika onların maskelerini düşürmekte ve dışa bağlılıklarını kat'i bir surette ortaya koymaktadır. Buna göre Türk Masonları İskoç Teşkilatı tarafından sanki müstakil bir devletmişler gibi 'TANINMAK' suretiyle tescil olunmakta bir nev'î vaftiz edilmektedirler. Kuruluşundan bu yana ilk defa bu şerefe (!...) nail olabilen masonların sevinci sonsuzdur."[165]

Derginin ileriki sayılarında masonlar ve masonlukla ilgili başka haberler de çıkmış hem Türkiye siyasetindeki rolü hem de toplumsal alandaki etkileri irdelenmeye çalışılmıştır. Bu haberlerden biri de "AP içerisindeki mason hakimiyeti" iddiası ile Bediüzzaman Said Nursi'nin telif eseri olan *Risale-i Nur* adlı kitaplarda tahrifat yapıldığına dair "Mason Tahrifatı" başlıklı haberdir. Haberde AP'nin seçimlerde kendi hesabına kullanmak üzere risaleleri tahrif edip masonlukla ilgili kısımları çıkarttığına dair bilgiler verilmekte ve bu durum şu şekilde anlatılmaktadır:

[165] *Sebil*, 9 Ocak 1976, sayı: 2, s.2

> "Seçimler yaklaşırken, masonların, Müslüman cemaatden 'rey' koparabilmek için birtakım kimselerle işbirliği yaparak, Risale-i Nur'ları tahrif ettikleri anlaşılmaktadır. Bilhassa AP propagandası yapabilmek gayesiyle ve bu partideki mason hakimiyetini mazur gösterebilmek telaşıyla Risale-i Nurlara el attıkları öğrenilmiştir. Bediüzzaman Hazretleri'nin telifi olan Risale-i Nurlarda bilindiği gibi son derece sert ve kat'i olarak masonlara karşı ifadeler bulunmaktadır. Rahmetli Bediüzzaman Hazretleri risalelerde, talebeleri ve Müslümanları masonluk tehlikesine karşı dikkatli bulunmaya çağırmış ve ikaz etmiştir."[166]

Yukarıda alıntılanan konu ile ilgili derginin 41. sayısında "*Risale-i Nur* ve Tahrif Meselesi" üst başlığı ile bir röportaj yayımlanmıştır. Dönemin *Yeni Asya* gazetesi yazarlarından olan Hekimoğlu İsmail ile yapılan bu röportajda risalelerdeki tahrifat konuşulmuş ve böyle bir şeyin asla kabul edilemeyeceği belirtilip yazının başlığına da aktarılan şu söz ile görüşme bitirilmiştir: "Müslüman, masonlara dost olamaz."[167]

Masonluğun Türk dış politikasındaki etkisinden de bahsedilen dergide 61. sayıda "yüzde doksanı mason olan Hariciye'de. TAHAKKÜM" başlığı ile bir haber yayımlanmış ve bu haberde masonluğun hariciyede geniş nüfuz sahibi olduğu ve bir çok elçinin, konsolosun ve katiplerin mason olduğu iddiaları şu satırlar ile dile getirilmiştir:

> "… Bu hastalığın adı 'masonluk'du. Bir iddiaya göre halen Hariciye'de vazifelilerin küçük memurlar ve müstahdemler dışında yüzde doksanı masondu! Onun içindir ki: Hariciye mason tahakkümü altında! deniliyordu. Bu hastalık bugünün mevzuu değildi. Hariciye'nin temelinde hastalığın izleri vardı. Tâ ilk devirlerinden itibaren masonların ilk çengel attıkları yer Hariciye olmuştu. Öyle ki bir devirde hemen bütün sefirleri, konsolosları ve irili ufaklı kâtipleriyle müdür ve umum müdürleri bütünüyle masondu."[168]

Derginin 66. sayısında "Cübbe ve Sarık Altında Bir Mason" başlıklı bir yazı kaleme alınmıştır. Bu yazıda 1900'lü yılların başında Osmanlı Devleti'nin Almanya Büyükelçiliği'nde sefaret imamı olarak görev yapan Hafız Şükrü adındaki imamın mason olduğu iddia edilmiş; mezkur kişiye ait masonluk diploması, Osmanlı Devleti'nin vermiş olduğu tezkere ve Almanya'daki elçiliğin verdiği kâğıt, belge olarak sunulmuştur. Fotoğraflarla desteklenen haberde Hafız Şükrü'nün bir kurban bayramında sarık ve cübbesiyle boy gösterdiği ve yine başka bir merasimde aynı dinî kisve ile bulunduğu fotoğrafları vesikalar olarak verilmiş ve "Evet, masonlar camilerimize kadar sızmıştır. Hem de bundan seneler seneler önce!.." denilmektedir. Yazının son paragrafında ise 'şimdi anlaşılıyor mu, niçin bazı *Müslüman'ım* diyen zevatın masonların peşinden gitmeleri, onlara

[166] *Sebil*, 17 Eylül 1976, sayı:38, s.3
[167] *Sebil*, 8 Ekim 1976, sayı:41, s.12
[168] *Sebil*, 15 Şubat 1977, sayı:61, s.8

destek olmaları" denilmekte ve bununla AP lideri Süleyman Demirel'e gönderme yapılmaktadır. Yazının başındaki şu cümleler bunu belli etmektedir: "- Müslümanlar, mason olduklarını bile bile nasıl olur da malum parti ve mihraklara şu veya bu vesile ile destek olabilirler?.. – Niçin şu masonu methedersin?.. Niçin peşi sıra savrulur gidersin?.." Derginin daha önceki sayılarında ise direk isim verilerek AP lideri Süleyman Demirel'in mason olduğu iddia edilmiş ve derginin 56. sayısında "Mason Süleyman Bey'e Aleni Mektup" başlığı ile bir yazı yayınlanmıştır.

1977 seçimleri yaklaşırken siyasi arenada sert tartışmalar dönmekte ve taraflar basın yayın yoluyla da kampanyalar yürütmektedirler. Bugünlerde derginin başyazarı Mısıroğlu 66. sayıda "Masonların maşaları…" başlıklı bir yazı yayımlamış ve o günlerde çıkmakta olan bir gazete hakkında masonlardan para alarak MSP aleyhinde yayınlar yapmakta olduğu iddiasını ortaya atmıştır. Buradan da anlaşılacağı üzere Türkiye'de masonların siyasi hayatta etkisinin büyük olduğu ve MSP'nin ya da Müslümanların karşı tarafında saf tuttukları ve ellerinden gelen ne varsa yaptıkları anlatılmaya çalışılmıştır.:

> "Seçimler yaklaştıkça, MSP'ye yöneltilen tahkir, tezyif ve iftiralar kampanyasının şiddet ve kesafeti de mepsuten mütenasip (doğru orantılı olarak) bir surette artmaktadır. Bazıları varakpârelerinde dört yıldan beri imâl edegeldikleri yalanları bu defa hususi broşürler haline getirerek vesika (!..) diye halka takdim etmektedir. … Eh masonlarda para bol..o halde niçin biraz da 'MSP düşmanlığı ticaretin yapmasınlar… Risâle-i Nur ve hatta Kuran-ı Kerim ticaretinin köküne kıran girmedi ama, fazla mal göz çıkarmaz ya.. Böylesi av eti nev'indendir. Nadiren ele geçer… Ama bir de geçince işte insana resmi ilan dalâveresiyle yaşayan bir günlük gazetenin bir yılda kazandırdığının birkaç mislini bir günde kazandırır. Hem de parasız dağıtıldığı halde…"[169]

Yine masonların siyasetteki yerine örnek olarak derginin 73. sayısında "CHP lideri mason mu?" orta başlığı ve "Ecevit hesap vermeli, 1,5 yıldan beri bu soruya cevap aranıyor" alt başlığı ile bir dosya hazırlanmıştır.[170] Daha önceki sayılarında yer alan bir yazıda ilk olarak sorulan "Eco Mason Mu" sorusu hâlâ karşı taraftan cevap gelmediği için tekrar gündeme getirilmiş; hem seçim malzemesi olarak kullanılmış hem de Demirel'den sonra Ecevit'in de mason olduğu dile getirilerek halkın gözünden AP ve CHP'nin düşürülmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Yazının devamında Demirel'in, hakkında çıkan bir vesika sebebiyle, 'mason değilim' demek zorunda kaldığı ama Ecevit'in masonluğu konusunda birçok kuvvetli belirtilere haiz olmasına rağmen hâlâ kendisinden "Hayır mason değilim!" bâbında tek cümlelik cevap sadır olmadığı belirtilmektedir.

---

[169] *Sebil*, 1 Nisan 1977, sayı:66, s.3
[170] *Sebil*, 20 Mayıs 1977, sayı:73, s.8

2.7.3.Yahudiler ve Dönmeler

Sebil'in ilk sayısından itibaren 26. Sayısına kadar M. Ertuğrul Düzdağ'ın hazırladığı "İbret Aynasında Çehreler" başlık bölümde Osmanlı Devleti'nin son zamanlarında ve Cumhuriyetin ilk yıllarında etkili olan bazı Yahudiler ve Dönmeler konusu ele alınmış olup bu konu yazı dizisinde etraflıca incelenmiştir. Türk tarihi boyunca millî ve içtimai hayatımıza tesirleri ortaya konulmaya çalışılan dönmelik kısaca; Osmanlı tebaasından olup dinî ve siyasî ideallerine daha rahat ulaşabilmek için İslâm'ı kabul etmiş görünen bir Yahudi cemaati olarak tanımlanmaktadır.[171]

Yazar derginin ilk üç sayısında "Alexandre İsrael Helphand Parvus" adlı 1867-1924 yıllarında yaşamış, Lenin ve Troçki'nin arkadaşı meşhur bir komünist olan Rus Yahudisini incelemiştir. Yazıda bu kişinin 1910-1915 yıllarını İstanbul'da geçirdiğinden bahsedilmekte ve bu zaman dilimindeki faaliyetleri "karanlık" olarak nitelenmekte ve durum şöyle izah edilmektedir: "Parvus gibi komünist hareketin önde gelenlerinden, bilgili, tecrübeli ve becerikli bir adamın, tesadüflerin sevki ile İstanbul'a geldiği düşünülemez." Yazının devamında ise Parvus'un Balkan Harbi esnasında neden İstanbul'a geldiği ve burada hangi çevrelerle ne gibi bağlantılar kurduğu, neye ve kime hizmet ettiği sorularına cevap aranmıştır. Yazara göre bu kişinin amacı; "patlamak üzere bulunduğunu bildiği Balkan Harbi sırasında burada bulunmak ve harp dolayısıyla Avrupa'ya karşı doğacak olan kırgınlık ve düşmanlık hislerinden istifade etmek üzere bir plan ile gelmiş olabilir mi? Bu hislerden istifade ederek Osmanlıları Avrupa'ya ve kapitalizme karşı kışkırtacaktır. Nitekim bütün yazılarını bu maksatla kaleme almıştır…"[172]

Derginin 4. ve 11. sayıları arasında ise Türk milliyetçilik akımının önde gelen üyelerinden olan yazar ve düşünür Munis Tekinalp incelenmiş ve hakkında şöyle bir tanıtım metni yazılmıştır: "1883-1961 yılları arasında yaşamış Selanikli bir Yahudi olan Moiz Kohen Tekinalp, Tekinalp takma adı ile birçok makale ve kitapları çıkmıştı. Yazılarında "Türkçülük" yapmakta idi. Ziya Gökalp'in arkadaşı ve asistanı olmuştu. Son zamanda ise 'Munis Tekinalp' adı ile yazdığı için çok kimse tarafından Müslüman tanınıyordu"[173] Diğer sayılarda yayımlanan yazılarda ise Tekinalp'ın adının geçtiği kitap, dergi ve yazıların adları ve nasıl geçtiği verilmiş; kendinin kitap ve dergilerde bulunan görüşlerinden örnekler sunularak Türk Milliyetçiliğinin oluşmasındaki etkisi irdelenmiştir.

---

[171]Abdurrahman Küçük, "Dönme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 9, s. 518
[172]*Sebil*, 16 Ocak 1976, sayı:3, s.6
[173]*Sebil*, 27 Haziran 1976, sayı:26, s.6

Sebil'in 12. ve 23. sayıları arasında ise Sabatay Sevi ve ona bağlı olanların teşkil ettikleri "Dönmeler" konusu ele alınmış, önce15. sayıyakadar1626-1675 yıllarında yaşamış olan "sahte Mesih ve dönmelerin peygamberi" kabul edilen Sabatay Sevi'nin hayatı anlatılmıştır:

> "1626 yılının Temmuzunda İzmir'de doğdu. Aslen İspanyol olan bir Yahudi ailesindendi. Babası Türkler arasında 'Kara Menteş' diye tanınan Mordehay Sevi buraya Mora'dan gelmişti. Üç erkek evlattan en küçüğü Sabatay, okumaya bilhassa din kitaplarını tetkike meraklı olduğu için İsak d'Alba adlı bir hahamın yanına verildi. Bu sırada onbeş yaşında idi. Sabatay Tevrat'ı ve Talmud'u okudu. Dini kitaplardaki ibârelerin mecazi ve kabalistik (Yahudilerin harf sayılarına dayanan dini tefsirleri) mânâlarını keşf hususunda maharet sahibi oldu. Zeki, bilgili ve yakışıklıydı ve güzel konuşurdu."[174]

Daha sonrada Sabetay Sevi'nin yaptıkları, Mesihlik iddiası ve "Dönmelik hizbi"nin doğuşu ve gelişmesi ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu yazılar müddetince anlatılanlardan çıkarılan sonuç ile dönmeliğin Türkiye tarihinde çok önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Dergi bu durumu "Dönmelerin zararı ölçülemeyecek derecede büyük olarak, Müslümanlığa ve Müslümanlara dokunmuştur. İslâm esaslarına, ahlâkına ve hayat tarzına aykırı ve zararlı olmak üzere, hile yoluyla veya zorla getirilen yeniliklerin hemen hepsinde Dönmelerin büyük dahli vardır" şeklinde açıklamıştır. Hatta Türkiye'deki Avrupa hayranlığının, dinsizliğin ve yabancı fikir hareketlerinin de temelinde bu dönmelerin yaptıkları faaliyetler bulunmaktadır denilmekte. Yazının devamında Müslüman kadının örtüsüne ve tesettür fikrine ilk saldıranların dönmeler olduğu ve Türk basınının o günkü feci vaziyette bulunmasının da sebebi olarak dönmelerin açtığı kötü çığıra girmeleri olduğu yazılmaktadır.[175]

Derginin 16. ve17. sayısında ise "Tesettür ve Dönmeler" başlıklı bir dosya açılmakta ve burada *Sebilürreşad* mecmuasının 29 Ağustos 1912'de çıkan 208. sayısında "Allah'ın Yardımı Cemaatedir"[176] yazısını aynıyla yayımlanmaktadır. Bu yazıda Dönmelerin ta o zamandan beri Türklerin içtimai hayatında gençleri moda ile meşgul ederek kendilerine benzetmekte oldukları ve tesettür aleyhine faaliyetlerinin bulunduğu belirtilmektedir. Bu durum ilgili yazıda "Sahte Müslümanlar ayrılmalı, Aramızdan çıkmalıdır" başlığı ile çok sert bir şekilde eleştirilmiştir. Dönmeler konusu 18. sayıda "Bir Dönme Düğünü ve İttihatçılar" yazısı ile devam etmiş; dönemin İttihatçı kadrosunun dönmeler ile bağlantısı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Son olarak 19. sayıdan itibaren "Dönmelerin Ağzından Dönmelik"

[174] *Sebil*, 19 Mart 1976, sayı:12, s.6
[175] *Sebil*, 9 Nisan 1976, sayı:15, s.6
[176] *Sebil*, 16 Nisan 1976, sayı:16, s.6

başlıklı yazı kaleme alınmış, bunun bir yazı dizisi olacağı belirtilmiş ve şu şekilde giriş yapılmıştır:

> "1923 yılı sonunda TBMM'de Lozan Antlaşması gereği Yunanistan ile Mübadele mevzusu konuşulurken Dönmelerin 'Karakaşlar' koluna mensup olan Rüşdü Bey bir yazı, bir ariza ile başvurdu. Mehmed Karakaşzâde Rüşdü Bey, bu arizasında; Mübadele edilmesine karar verilenlerin Türkler olduğunu, hatta Müslüman Arnavutların bile bu sebeple kabul edilmediklerini, fakat ne Türk ne de Müslüman olan Selanik Dönmelerinin mübadelede kabul edildiklerini ileri sürüyor ve TBMM'ni ikaz ediyordu. Rüşdü Bey'in bu müracaatı o zamanın matbuatında 'Dönmelik' meselesini günün konusu haline getirdi. Bu hususta çeşitli yazılar yazıldı. Çıkan yazıların içinde en mühimleri, Karakaşzâde Rüşdü Bey'in arizası, yine onun 'Vatan' gazetesinin kendisini itham etmesine karşılık verdiği cevap ve adı geçen gazetede çıkan yazılardır. 'Vatan' gazetesi Dönmeler tarafından çıkarılmakta idi. Sahibi ve başyazarı Ahmet Emin (Yalman) dı."[177]

[177] *Sebil*, 7 Mayıs 1976, sayı:19, s.6

SONUÇ

1945 yılı ve sonrası çok partili hayat döneminde özellikle İslamcılığa ve İslamcı basına karşı sergilenen nispeten olumlu bakış açısı, başta cemaatler olmak üzere toplumda bir rahatlamaya sebep olmuştur ve bu rahatlama basın yayın hayatında da gerçekleşmiştir. Demokrat Parti iktidarı ile birlikte kendilerini daha rahat ifade etme olanağı bulan İslamcı çevreler, bundan sonra da hem toplumsal hayatta hem de siyasette daha aktif rol oynamışlardır. 1950'li yıllarda yayınlanmaya başlayan İslamcı-muhafazakar basın organları 1961 Anayasası'nın getirdiği özgürlükçü zeminden faydalanarak çeşitlenmiş ve güç kazanmıştır. Bu ortamın bir sonucu olarak 1976 yılında yayın hayatına başlayan *Sebil*, kendisini, okuyucularına İslamcı gençliğin şuurlu birer Müslüman olarak yetiştirilmelerini sağlayan, İslami davanın cesur bir savunucusu olarak tanıtmış ve bu misyon ile İslamcı ideolojinin söylemlerini yaymaya çalışmıştır. *Sebil* dergisi söz konusu siyasal-aktivist çizgiyi toplumsal-tarihsel süreçler içerisinden devşirmiş ve İslamcı ideolojinin söylemlerini kitleselleştirmiştir.

Sebil dergisinin incelenmesi sürecinde çalışmamızın temel tezini oluşturan muhalefet olgusuna daha yakından bakıldığında şu söylenebilir ki; dergi yayınlanmaya başladığı dönemlerde iktidara gelen Cumhuriyet Halk Partisi üzerinden hem partinin icraatlarına hem partinin genel başkanı Bülent Ecevit'e hem de geçmişe dönük atıflar yaparak cumhuriyet dönemi inkılaplarına yönelik ciddi eleştiriler getirmiştir. Muhaliflik özelliğini bariz bir şekilde gösteren dergide bazı durumlarda eleştirinin dozu arttırılmış, kişilerin fiziki görünüşlerini ve ailevi durumlarını mevzubahis yapacak kadar ilmî ve edebî bir dergiye pek de uymayan yorumlara yer verilmiştir. Bu durum İslamî ve ahlâkî bir misyon yüklendiğini söyleyen derginin seviyesini bir nebze düşürmüştür denilebilir. Batılılaşmaya ve gayri İslami uygulamalara muhalefet etmiş buna karşın Türkiye'de İslamcı bir siyasetin fikrî, tarihî ve ilmî altyapısının oluşmasına yönelik yayınlar yapma gayreti içinde olmuştur. Bu yayınları yaparken *Sebil* dergisi birçok zorluklarla karşılaşmış ve hukuki kısıtlamalara maruz kalmıştır.

Dergide bariz bir şekilde görülen siyasi muhalefetin yanı sıra diğer yayınlara bakıldığında, gençliğin gayri İslami ve gayri ahlaki kamplara, hiziplere ve ideolojilere kapılmamaları için İslami bir dava şuuru ile yetiştirilmesine, bunu yaparken de tarih, edebiyat, din ve siyaset hakkında İslami bir dünya görüşlerinin oluşmasına özen gösteren bir yayın anlayışı belirmektedir. Bu yayın anlayışı içerisinde edebi eserlerden alıntılar, tarihi kişiliklerden hatıratlar ve özellikle Siyonizm ve Komünizm aleyhine yazılar, röportajlar, bir

din bilgisi kitabı gibi dini yayınlar, şiirler, karikatürler, aktüel olaylar ve İslam dünyası hakkında bilgilendirmeler ve yorumlar neşredilmiştir. Dönemine göre azımsanmayacak bir abone ve okur kitlesine de ulaşan dergi, sadece haber yayıncılığı ve bilgilendirme amacı ile değil bir neslin yetiştirilmesinde önemli misyon yüklenerek, bir derginin ötesinde dönemin İslamcı sosyo-kültür hayatında önemli bir yer tutmuştur denilebilir.

Kadir Mısıroğlu'nun sahibi ve yazı işleri müdürü olduğu *Sebil*, Türkiye'nin 70'li yıllarında İslamcı düşünce hareketinin dergicilik alanında önemli bir temsilcisi olmuştur. *Sebil* dergisi, hem yeni yeni filizlenen İslamcı gençliğin yetiştirilmesinde bir okul vazifesini ifa etmiş hem de İslam'ın siyaset sahnesinde görülmesinde üzerine aldığı sorumluluğu yerine getirmeye çalışmıştır denilebilir. Dönemin İslamcı basın yayın hayatının önemli bir yayın organı olan dergi, edebiyat, tarih, din ve siyaset gibi çok çeşitli ilgi alanlarında yayınlar yapmış ve güncel siyasette etkin bir muhalefet sergilemiştir. İslamcı ideolojinin siyasi alanda da iktidarda olması için MSP gibi İslamcı bir partiye açıktan destek vermiş hatta partinin propaganda aracına dönüşmüştür. Derginin bu politik tavrı yani ilk sayılarında tarafsızlığından bahsedip daha sonra MSP'nin yanında yer alması tarafsızlığını yitirmesine sebep olmuş ve bu durum bazı okurları tarafından da eleştiri konusu edilmiştir. Buna karşın Türkiye'de Batıcı, çağdaş ve laik düşüncenin savunucusu olan CHP'ye sert ve popülist bir söylemle her alanda muhalif olmuştur.

Sonuç olarak şunu belirtmeliyiz ki *Sebil,* Kadir Mısıroğlu'nun şahsi çabalarıyla ve dönemin hem siyasi hem de maddi bütün zorluklarına rağmen 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi'ne kadar idealistçe dört yıl boyunca haftalık olarak yayımlanmayı başarmıştır. Bugün ise tarihte yaptığı etki ve katkılar ile *Sebil*, pek araştırma konusu yapılmamış ve görmezden gelinmiştir diyebiliriz. Oysa ki 2000'li yıllardan itibaren Türk siyasi hayatında başat bir rol oynayan İslamcı siyasetin temellerinde, argümanlarında, kullandığı dilde, siyasi kadroların yetişmesinde ve siyaset kültürünün oluşmasında *Sebil*'in ve Kadir Mısıroğlu'nun büyük bir katkısı olduğu yadsınamaz.

BİBLİYOGRAFYA

DERGİ

Sebil, 1976-1980, Sayı 1-249 (Alıntı yapılan sayılar dipnotlarda gösterilmiştir.)

KİTAPLAR

Ahmad, Feroz, *Demokrasi Sürecinde Türkiye (1945-1980)*, Hil Yayınları, İstanbul, 1994

Armaoğlu Fahir, *20.Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2005

Berkes, Niyazi, *Türkiye'de Çağdaşlaşma,* hzl. Ahmet Kuyaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2004

Çavdar, Tevfik, *Türkiye'nin Demokrasi Tarihi 1950-1995*, İmge Kitapevi, Ankara, 1996

Çelik, Hüseyin, *Ali Suavî ve Dönemi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994

Duman Doğan, *Demokrasi Sürecinde Türkiye'de İslamcılık,* Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 1997

Dursun, Davut, *Ertesi Gün Demokrasi Krizlerinde Basın ve Aydınlar*, İşaret Yayınları, İstanbul, 2000

Emre, Süleyman Arif, *Siyasette 35 Yıl*, Cilt:2, Keşif Yayınları, İstanbul, 1991

Georgeon, François, *Türk Milliyetçiliğin Kökenleri -Yusuf Akçura- (1876-1935),* Yurt Yayınları, Ankara, 1986

Gevgili, Ali, *Türkiye'de Yenileşme Düşüncesi Sivil Toplum, Basın ve Atatürk*, Bağlam Yayınevi, Ankara, 1990

Işık, İhsan, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998

İnuğur, M. Nuri, *Basın ve Yayın Tarihi*, Çağlayan Kitabevi, İstanbul, 1982

Kara, İsmail, *Türkiye'de İslamcılık Düşüncesi Metinler Kişiler,* Cilt:1, Risale Yayınları, İstanbul, 1986

Karpat Kemal, *Kısa Türkiye Tarihi 1800-2012*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2012

Karpat, Kemal, *Türk Demokrasi Tarihi*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010

Kısakürek, Necip Fazıl, *İdeolocya Örgüsü*, Büyük Doğu Yayınları, İstanbul,2005

Koç, İ. Ceyhan, *Tek Parti Döneminde Basın İktidar İlişkileri (1929-1938),* Siyasal Kitapevi, Ankara, 2006

Koloğlu, Orhan, *Osmanlı'dan 21.Yüzyıla Basın Tarihi,* Pozitif Yayınları, İstanbul, 2006

Mardin, Şerif, *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1992

Meriç, Cemil, *Bu Ülke*, İletişim Yayınları, 1998

Mısıroğlu, Kadir, *Geçmiş Günü Elerken II*, Sebil Yayınları, İstanbul, 1995

Öznur, Hakkı, *Ülkücü Hareket,* Cilt: 4, Alternatif Yayınları, Ankara, 1999

Öztoprak, İzzet, *Kurtuluş Savaşında Türk Basını*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara, 1981

Said Halim Paşa, *Buhranlarımız ve Son Eserleri*, hz. M. Ertuğrul Düzdağ, İz Yayıncılık, İstanbul, 2003

Sarıbay, Ali Yaşar, *Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası: "Mili Selamet Partisi Örnek Olayı"*, Alan Yayınları, İstanbul, 1985

Tunçay, Mete, *Türkiye Cumhuriyeti'nde Tek Parti Yönetimi'nin Kurulması: 1923-1931*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005

Zürcher, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004

TEZLER

Acarer, Seher, *Sol Basında; Halkın Sesi, Halkın Birliği, Halkın Kurtuluşu ve Emekçi Dergilerine Göre Gençlik Hareketi (1970-1980),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010

Aydeniz, Hediyetullah, *1975-1980 Dönemi Sosyo-Kültürel Ortamında Birikim Dergisinin Yeri ve Önemi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2005

Aydın, Songül, *12 Mart 1971 Öncesinde Ant Dergisi,* Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008

Cengiz, Can, *Türkiye'de İslamcılığın Tarihsel Seyri ve İslam Dergisi,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anakara 2008

Mert Dikici, *Yön Dergisi ve Türk Dış Politikası*, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007

Korkmaz, Selman Burak, *Türkiye'de Tek Parti İktidarı (1931-1946) ve Basın: Yücel Dergisi (1935-1956) Örneği*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2014

Ölçekçi, Haluk, *Türkiye'deki Milliyetçi Fikir Hareketlerinin Dönüşümü (Milliyetçi Basın Üzerine Bir İnceleme)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2013

MAKALELER

Arabacı, Caner, "Eşref Edip Fergan ve Sebîlürreşad Üzerine", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık,* ed. Yasin Aktay, Cilt:6, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004

Benek, M. Kazım, "Osmanlı'da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyet'e Kadarki Gelişimi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 6-7, Siirt, 2016

Çakır, Hamza, "Tercümân-ı Ahvâl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C. 40, Ankara: TDV, 2001

Çiğdem, Ahmet, "İslamcılık ve Türkiye Üzerine Bazı Notlar", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık,* ed. Yasin Aktay, Cilt:6, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004

Demirci, Fatih, "Kadro Hareketi ve Kadrocular", *Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, sayı: 15, Kütahya, 2006

Doğaner, Yasemin, "Hürriyet ve Modernleşme Enstrümanı olarak Osmanlı'da Basın", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt:29, Sayı 1, Ankara, 2012

Gönenç Yapar, Aslı, "Dergicilik ve Gazetecilik Arasındaki Ayrım", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi,* Sayı: 22, İstanbul, 2005

Güz, Nurettin, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Basın Özgürlüğü ve Basın Özgürlüğü Tartışmaları", *Ulusal İletişim Sempozyumu No.1, A.Ü. İletişim Fakültesi-G.Ü.* İletişim Fakültesi, Ankara, 3-5 Mayıs 2000

Kara, İsmail, "İslamcı Söylemin Kaynakları ve Gerçeklik Değeri", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık*, ed. Yasin Aktay, Cilt:6, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004

Köroğlu, Ahmet, "Türkiye'de İslamcılık Düşüncesinin Seyrini Dergiler Üzerinden Okumak", *1960-1980 Arası İslamcı Dergiler Toparlanma ve Çeşitlenme,* ed. Vahdettin Işık, Ahmet Köroğlu, Yusuf Enes Sezgin, Nobel Yayınları, İstanbul, 2016

Küçük, Abdurrahman, "Dönme", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* C. 9, Ankara: TDV, 2001

Özcan, Azmi, "İslamcılık" , *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi,* C. 16, Ankara: TDV, 2001

Sarıbay, Ali Yaşar, "Milli Nizam Partisi'nin Kuruluşu ve Programının İçeriği", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık,* ed. Yasin Aktay, Cilt:6, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004

Subaşı, Necdet, "1960 Öncesi İslamî Neşriyat: Sindirilme, Tahayyül ve Tefekkür", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: İslamcılık*, ed. Yasin Aktay, Cilt:6, İstanbul, 2004

Vatansever, Müge, "Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Cilt: 12, Özel S., İzmir, 2010

İNTERNET

http://kadirmisiroglu.com

http://www.biyografya.com

http://idp.org.tr

http://www.academia.edu

https://www.ilkehaber.com

http://www.kitapyurdu.com

http://www.yenisoz.com.tr

https://www.ab.gov.tr

EK – 1: KADİR MISIROĞLU İLE GÖRÜŞME

19.11.2016 Tarihinde Üsküdar/Doğancılar'da bulunan Sebil Yayınevi'nde Sayın Kadir MISIROĞLU ile *Sebil* dergisi üzerine bir görüşme gerçekleştirilmiştir.

Abdurrahim ALKIŞ: Sebil dergisini çıkarmaya nasıl karar verdiniz ve bu karar verme sürecinde ne gibi olaylar yaşadınız? Bu süreci anlatabilir misiniz?

Kadir MISIROĞLU: İslamiyet'e giriş Kelime-i Tevhit iledir. Tevhit la kelimesi ile başlar. Bunun manası önce yanlışı reddedeceksin, sonra doğruyu celbedeceksin. Fakat o yanlışı reddetmekte sıkıntı var, çile var, meşakkat var. Bunu Müslümanlığı müdafaa etmek mevkiinde olan insanlar yapmıyor, lâ'yı atlayarak illâ'dan başlıyor. Menakıp kitabı çıkar istediğin kadar kimse sana bir şey demez, hatta Kuran Hadis bas kimse bir şey demez; ama İslamiyet'e şu kötülük yapıldı, şu adam ifsat ediyor, bu adam İslâm'ı yanlış anlatıyor, bu adam düşmanlık yapıyor demekte mazarrat var. Bu düşmanlığın en büyüğünü de yapan adam kanunla korunuyorsa bir de üstelik. Halbuki Mecelle'de bir kaide vardır; 'Def-i mefasid celbi menafiden evlâdır'. Mefsedeti, yanlışı reddetmek doğruyu celbetmekten daha önceliklidir. Bunun adamı yok. Üç beş kişi çıkmış işte; Büyük Doğu çıkmış, Serdengeçti çıkmış, çıkmış batmış efendim, sahipleri İslâm'ı yaşarmış yaşamazmış, bozuk hayatları varmış bilmem ne gibi kimi hoş görür kimi görmez, tesirleri mahdut olmuştur.

Evvela insanların İslam'ın başına gelen belaları öğrenmesini istedik. Kekeme bir üslup dahi olsa kanun dolayısıyla, bunları yazmak istedik. Şartların ne kadar kötü olduğunu anlaman için sana bir misal vereyim. 52 sayı Kemalist İnkılabın Anatomisi isimli bir tefrika yayınladım. Bu tefrikada Kemalizm'in beş farik vasfı olduğunu söyledim. Bunların birincisi lâ dinîliktir dedim, laikliktir demedim. Laiklik devlete ait bir şeydir şahıs laik olursa dinsiz ateist demektir. Ona ateizm denir laisizm denmez. Şimdi diyorlar laik insanlar, seküler insanlar diyorlar, Türkçe rezil olmuş zaten. Devlete ait olması lazım gelen dinden müberra dinden uzaklaşmış davranış tarzını Kemalizm millete de teşmil ettiği için bu laiklik değildir, bu topyekun bir lâdiniliktir. Bu lâdiniliği 52 sayı anlattım bana dört tane ağır cezalık dava açıldı. Hem 163'ten hem 5816 sayılı kanundan. Bu sefer dedimki beni bu kanaate götüren vesikaları kaynakları yayınlayacağım hiçbir mülahaza eklemden, bana ait hiçbir söz olmadan. Fahrettin Altay'ın hatıratını seçtim, o adam ki, kitabının önsözünde 'milli mücadelenin bidayetinden itibaren ben Mustafa Kemal'e iman ettim hala da o iman üzereyim' diyor. Çünkü İstanbul Hükümeti ile Anadolu Hükümeti arasında tereddüt geçirmiş, o tereddüdü de bazı hareketlerinden bellidir, Kemalistlere karşı o tereddüdü izale etmek için ben

başlangıçtan iman ettim diyor bu tabirle. Bunu diyen Fahrettin Altay benim talebeliğimde üniversite talebeliğimde, dinde reform diye kitap yazmıştır, camilere sıra konsun müzik konsun vesaire. Biz de evinin etrafında protesto hareketi yapmışızdır. Bundan yapacağım nakillere bir şey demez savcı dedim. Kemalist bu adam. 'Zaferden sonra Mustafa Kemal beni 13 gün Çankaya'da misafir etti. O gün gördüklerimi not almıştım bugün bunları tarihe emanet ediyorum' diyor. Hatıratının sonunda yazdığı bazı işler var aynı Rıza Nur'un yazdığı rezillikler kabilinden işler. Hiçbir şey eklemeden bunları aldım. Savcı beni ifadeye çağırdı. Aldım kitabı koltuğumun altına gittim. Dedim ki;

-Bu kitap şuanda vitrinde satılıyor. Buna dava açtınız mı? Açmadınız. Benim buradan yaptığım bir iktibasa nasıl dava açıyorsunuz?'

-O seni alakadar etmez, açarız ya da açmayız. Sen soracağım suallere cevap ver.

Dedim ki 'ben Mustafa Kemal'in adını telaffuz etsem bundan suç çıkarmaya çalışıyorsunuz' dedim.

Böyle çok vaka var da bir ikisini söyleyeyim ben sana. Bir tane daha söyleyeyim. Dedi ki 'sen farkında değilsin onun adını nefretle telaffuz ediyorsun' savcıya bak, hukukçuya bak. Tefrikayı kestim. Yurtdışına kaçarken 36 tane davam vardı dergiden, hepsi dergiden. Şimdi bir vaka daha anlatayım adalet nasıl çalışıyor, biz buna rağmen kelime-i tevhidin lâ maddesi üzerinde çalıştık. 60 tane kitabım var bunun 59'u lâ. İllâ bir tek kitabım var, 'İslam Dünya Görüşü' diye. Namazı niyazı anlat kimse sana bir şey demez ama; şu kafir, bu dini imha için şu işi yaptı diyemez. Hatta yaptığı işleri hakaretamiz bir kelime kullanmadan mesela, Filistin hezimetini, mesela Balkan Harbini, mesela Çanakkale Harbini anlatsam bile suç çıkarıyorlar. Ne derecede suç çıkarıyorlar dergiyi neden çıkardığımı anlaman için söyleyeyim, dergiden dört sene evvel yani 72'de Lozan kitabının 2. baskısını yaptım. Biliyorum ki başımı ağrıtacaklar. Kanuna karşı hile yaptım, kanuna karşı. Bir sene evvelinden kitabı çıkmış gibi, matbaada basılmış gibi fatura aldım. Bir sene müddetli satışını yaptım, fatura yazdım; alanların da defterleri noterden kapandı vesaire. Halbuki kitabı bir sene çıkardım. Savcının eline gider gitmez beni çağırdı. Dedim ki, 'kitabın baskısına bak, 72 senesi, bir sene olmuş bu kitap çıkalı. Cezai takibat müddeti gayri mevkut neşriyatta altı aydır. Bu sukutu hak müddetidir dava açamazsınız. Kitabı toplayabilirsin, bulursan toplarsın, ama dava açamazsın.' Birşey diyemedi. Bana şimdi geldi, dedim. Matbaanın hatası. Ben matbaa ile anlaştım. Matbaanın geç teslim etmesinin nakdi cezası var, senin paranı ben vereceğim dedim. Benim hapis tehdidi var, fark var. Bu, davayı açtı. Bakan buna emretmiş.

Ehli hukuka gönderdi. Ehli hukuk Recai Galip Okandan, benim de hocam. Ordinaryüs Profesör. 'İma yoluyla Atatürk'e hakaret var dedi.' 176 mı, 174 mü sayfasını ima ederek, zikrederek. Duruşma gününden evvel kaleme gittim. Raporlar geldi mi diye. Raporu okuyorum oraya girdi, geldi bir iş için. Dedim ki 'hocam şu kitabı gördünüz mü?' Lozan'ı gösterdim. 'Hayır' dedi. 'Rapor vermişsiniz bunun hakkında suç var diye', 'Eski vermişimdir unutmuşumdur' dedi. 'Hocam raporunuz elimde dört gün evvelki tarihi taşıyor' dedim, rezil oldu. 'Sen avukat mısın' dedi, yakamdaki rozete baktı. 'Avukatım ama sayenizde bu davada mazlumum' dedim. 'Hocam bir şey sorabilir miyim dedim' mahcup olunca, 'sor' dedi. 'İma yoluyla hakaret yazıda nasıl olabiliyor' dedim. El kol hareketiyle fiilen olur ama yazıda olmaz. 'İma yoluyla hakaret var Atatürk'e' diyorsun. 'Hakaret cürümünün teşekkül etmesi için bize öğrettiğinize göre aşağılatıcı bir sıfat kullanılacak, bunun da yazıda geçmesi lazım. Aleniyet olacak, kitap aleniyettir tamam. Hangi kelimeyi gördünüz de, 'aşağılatıcı kelime hakarettir'diyorsun. Cevap yok. Katibeler aralarında bir şey konuşuyorlardı, bahsi değiştirebilmek için, 'kızım ne biçim konuşuyorsunuz' dedi. 'Ya üzüldüm' dedi bana, ' ya üzüldüm'. Üzülmüş. 'Ne biçim konuşuyorsunuz, bu kelime ne demek' dedi. Kullandıkları kelime, süreç; şimdi çok yaygınlaştı o zaman yeni. O kızlar bunun aslını bilmediği için cevap veremedi. Hocam dedim 'vetire karşılığı kullanıyorlar bunu', 'Allah Allah dili de amma berbat ettiler' dedi. Saatine baktı 'benim bir randevum var, çıkmam lazım müsaadenizle' dedi. Güle güle. Ertesi günü celseye geldik. Savcı rapora istinaden tevkifimitalep etti. Üç hakim bir savcı. Toplu basıl. O gün 61 tane dava vardı, bugün çok gazeteciler hapsoluyor, bilmem ne diyorlar. 61 tane dava listede. Benimki birinci. Herkese saat 10.00 derler, gelir bekler orda. Bekleme salonu hınca hınç dolu. Dedim ki, 'Açın kitabı, ima yoluyla hakaret olduğu söylenen raporun atıfta bulunduğu sayfanın satırlarını beraber okuyalım'. Ben diyorum ki, Çanakkale Harbi'nde... okudular. Şu orda yazılan; 'Çanakkale Harbinde subayların hiçbirine kahramanlık izafe edilemez. Çünkü daracık bir sudan geçen düşmana karşı siperden tecavüz ediyorsun, 250 bin adamı cephede öldürüyorsun. 150 bin de şurada numune hastanesinde yaralın ölüyor, 400 bin zayiat veriyorsun. Bunun bir mantığı var mı? Orada kahraman Mehmetçiktir. Orada vazife gören subayların hiçbiri kahraman değildir. Eğer sonraki vukuata bakılarak birine kahramanlık veya kurtarıcılık izafe edilirse mutlak bir sahtekarlık olur. O kumandan Mustafa Kemal Paşa olsa bile.' Dedim ki 'bu satırları isterseniz şu bekleyenlerden birine sorun ilk mektep mezunu olmayan biri bile varsa ona okuyalım, bakalım bu ordinaryüs profesörün anladığı gibi mi anlar yoksa oradaki kumandanlara kahraman diyen şahsı ahara bir hakaret olduğunu anlar.' Çünkü kahraman derse bu diyen

sahtekardır, bu iş sahtekarlıktır diyorum, benim kumandanlarla alakam yok. Kumandan haindir demiyorum, ‘doğru diyorsun’ dedi. Daktilodaki katibe hanımı şahit gösteriyorum, dün bu raporu yazan ordinaryüs profesöre de dedim, kitabı gösterdim tanımadı, o odadaki konuşmaları da naklettim. ‘Ama buradan müthiş bir şey çıkıyor’ dedi. ‘Sen onun kahramanlığını kabul etmiyor musun da, ona kahraman diyene sahtekar diyorsun.’ Hakime bak. Ne şartlarda mücadele ettiğimizi anlaman için bu misal yeter. Dedim ki ‘bir adam bir yerde kahraman olmaz başka bir yerde kahraman olabilir. Ben Çanakkale’yi konuşuyorum ve Çanakkale’de hiçbir kumandanın hareketi kahramanlık sayılmaz. ‘Yok yok, sen onu genel olarak kahraman kabul ediyor musun etmiyor musun onu söyle?’ dedi. Dedim ki ‘benim bildiğim hukuk, herhalde aynı tahsili yaptık sizinle, insanların fiili ile uğraşır, izhar etmediğim fikrimi veya hissimi beni izhara icbar edemezsiniz, böyle bir hakkınız yoktur. Benim ortada da onun hakkında umumi bir beyanım yoktur. Muayyen bir mahale ait bir değerlendirmem vardır.’ ‘Yaz kızım’ dedi heyecanlandı , ‘onu kahraman kabul ediyor musun, cevap vermeyebilirsin’ dedi. ‘Vermiyorum tabi dedim.’ ‘Yaz kızım’ dedi. Ama nasıl heyecanlandılar görsen. Ben bastım bağırdım, ‘bu ne biçim adalet tecilli etmektir’ dedim. ‘Sizin kararınıza müyessir olmayacaksa neden sükutumu zapta geçirme ihtiyacı hissediyorsunuz. Halbuki bana öyle bir sual sordunuz ki bunun cevabı bedahettir’ dedim. ‘Ne bağırıyorsun burada adalet dağıtıyoruz’ dedi. ‘Ne biçim adalet dağıtıyorsun da cevabımı değil de sükutumu yazıyorsun zapta’ dedim. ‘Ne yazmadık’ dedi. ‘Bak bunun cevabı bedahettir’ dedim. ‘yazdınız mı’ dedim. ‘Oku kızım’ dedi. ‘İlave et’ dedi. Aptal demedi ki bana kahraman olduğu mu bedahet olmadığı mı deseydi sırtı duvara vuracaktım. Celseyi talik etti. Bu bir adalet sahnesi. Bugün Fetullahçılar da buna benzer işler yaptılar da genelinde artı bu kanun böyle tatbik edilmez. Hiçbir hakim.

Demek ki güç olan işe talip oldum. Yapılmayan işe talip oldum. Bu memlekette iman küfür mücadelesi var. Bu bir soğuk harptir. Bir harpte nerede eksiklik varsa oraya takviye yapmak lazımdır. Ben de isteseydim bu zamane şeyhleri gibi bir şeylik kapardım. Çok basit. O şeyhlik taslayanlardan daha fazla sade zeka ile keramet göstermek kabiliyetindeyim. Benim 51 sene evvel Lozan için söylediğimi bugün devlet söylüyor. Ama ben işin zor olanını seçtim. Zor olanı. O İslamiyet’in unutulmuş olan cihadını hatırlatmak ve meşrutiyetten beri ezilen, ürkütülmüş kurbağaya döndürülen Müslümanlara cesaret aşılamak için ben mangaldan halıya sıçrayan ateşi elimle kapma kabilinden bir iş yaptım. İşin mahiyeti budur. Başka.

Abdurrahim ALKIŞ: Dergiyi çıkarmaya karar verdikten sonra derginin içeriği belirlemede ve en önemlisi yazar kadrosunu oluşturmada nasıl bir yol izlediniz?

Kadir MISIROĞLU: Ben gördüm ki Necip Fazıl dergiyi tek başına çıkarıyordu. İki üç ayrı isim kullanıyordu. Kimsenin bana yardıma geleceğini beklemedim. Bu yaşa kadar da beklemedim. Yalnız kalmayı göze alarak her işi yaptım. Bir günde üç ağır ceza mahkemesine girdiğim oldu. Tevkif edilsem evime haber götürecek bir kişi yoktu yanımda. Ben onu göze aldım. Kendiliğinden gelenler oldu. Çünkü o zamana kadar benim dozumun sertliği belli değildi daha. Tezahür etmemişti daha. Mesela ben '80 İhtilalinden sonra Türkiye'ye geldim, Birlik Vakfı'na dedim ki, sizin vakıfta faaliyet göstereyim. Bana dediler ki 'senin voltajın yüksek. Biz sana burada konferans bile verdiremeyiz'. Neden, o artık zahir oldu. O zaman yolun başındaydım, sade çok şiddetli bir konferans vermiştim Milli Türk Talebe Birliğinde. Ondan dolayı İstanbul'da örfi idare makamlarında ki, salahiyetli makam burasıydı, takipsizlik aldığım halde Eskişehir'de 7 seneye mahkum oldum. Artık anti Kemalist olarak içtihar etmeye başladığım için, bir iki tehlikeyi fark etmeyen genç geldi işte Mustafa YAZGAN gibi, onlar da suya tirit yazılar yazdılar. E bir dergi bir kişi ile olmayacağı için. Cemil MERİÇ geldi, bilmem kim geldi, şu bu geldi birkaç kişi. Yazıların çoğunu ben yazdım.

Abdurrahim ALKIŞ: Bu tür yayınlar özellikle de haftalık olarak çıkan bir derginin mali bir güce sahip olması gerekir. O dönemin şartlarında *Sebil*'in çıkartılabilmesi için gerekli maddi kaynak durumuna nasıl bir çözüm buldunuz?

Kadir MISIROĞLU: Hiç, maddi kaynak hiç düşünmedim. Fethi GEMUHLUOĞLU bana dediki, 'niye günlük gazete çıkarmadın da bunu çıkardın'. Dedim 'günlük gazete sermaye ister.' 'Buna sermaye ile mi başladın' dedi. Dedim ki, 'günlük gazetede abone işi olmuyor'. Şimdi onu Zamancılar çıkardı. Abone peşin para demektir. Dergiyi çıkaracak parayı ben abone ile bulurum. Başladığım zaman binden fazla abone toplamış. Hatta daha garibini sana söyleyeyim, ben hapishanedeyken çok insanlar bunun içinde emekli müftü de var vaiz de var, bizim yayınevinden kitap aldılar senetlerini, çeklerini ödemediler. Ben çıktıktan sonra da bir alacak defteri yırttım. Bunun da fiili şeyleri var da dedikodu olmasın. Ama kısa zamanlarda o zamanlarda 'cephe' dergisiydi o. Cemaatler bu kadar bölünmemişti. Her cemaatin ayrı bir dergisi yoktu. Türkiye'ye döndükten sonra çok insan bana söyledi, '*Sebil*'i yeniden çıkar'. Ben bakıyorum her cemaatin kendine mahsus dergisi var, gazetesi var, bilmem nesi var. Ben ülkücülerden tarikatçılara kadar herkese hitap ediyordum. Cephe gazetesiydim. Bugün bir cephe gazetesi olmak mümkün değil. Bir tarafı tutacaksın ki ayakta

kalasın, çünkü bölünmüş cemaat. Onun için Türkiye'ye döndükten sonra *Sebil*'i çıkarmadım. Halbuki Almanya'da bile güç şartlar altında çıkarmaya çalıştım.

Abdurrahim ALKIŞ: Peki efendim bir dergi çıkarmak için şartları oluşturdunuz ve belki de bir derginin tanınmasının en önemli ifadesi olan isim konusuna gelindiğinde, Sebil adını tercih etmenizin sebebi nedir?

Kadir MISIROĞLU: Derginin kapağına bakarsan o sözde 'Her Şey Hak İçin'i Said ŞAMİL Bey Arapçalaştırdı. Sebil, yol demek. Bu mana bilinmez. Fisebilillahtan, bizde sebil bedava şey manasına gelir. Onun için bir gün fuarda bir kadın, şu kitabı ver bu kitabı ver aldı gidiyor; nereye gidiyorsun, dedi ki 'sebil değil mi?' Bedava kitap dağıtılan bir yer sanıyormuş. Çok isim müsemmayı ifade etmelidir. Bunun doğrusu *Sebilürreşad*'tır. Hak yol, doğru yol ama *Sebilürreşad* diye bir dergi çıktığı için ben onu *Sebil*'e çevirdim.

Abdurrahim ALKIŞ: Dergi çıktıktan sonra İslamcı ve Sol basında nasıl tepkilerle karşılaştınız? Davalarınızda sizi basın camiası olarak destekleyenler oldu mu?

Kadir MISIROĞLU: Evvela savcıların tepkisi oldu. Aleyhimde çıkan yazıları toplasam kitaplarım kadar azim tutar. Hiç haber bile yapmadılar. Ahmet Hakan Kanal 7'de çalışıyordu, Kanal 7'yi Müslümanlar kurmuştu şimdi ne durumda bilmiyorum, haber okuyordu orda. Konya'dan mahkum oldum geldikten sonra ona telefon ettim, istersen bunu haber yap gene Müslümanlar 163'ten mahkum oluyor diye, adımı bile anmadı. Sonra belli oldu ki onu basamak yaptı, şimdi 'Beyaz Türk' oldu. İki defa aleyhime yazı yazdı 'Deli Kadir' diye, cevap bile vermedim.

Abdurrahim ALKIŞ: 4 yıllık ve 249 sayılık bir dergiden bahsediyoruz. Bu dönemde Türkiye birçok siyasi değişimler yaşadı. Dergi olarak bu süreçtemaddi manevi ne gibi zorluklar yaşadınız?

Kadir MISIROĞLU: 208. Sayıdan sonrası piyasada pek yoktur. Biz her sayıdan 1000 tane depoya atıyorduk. Ben Almanya'dayken kütüphanemi yaktılar, depomu yaktılar. 249. Sayıdan sonraki sayılar elimizdeki stokta ne varsa yandı. Onun için onu cilt yapamadık. Sağdan soldan toplayarak ben bir tane zor tamamladım. Onu da Almanya'ya gönderdiğimiz bürodakileri aldım. Depomuzu polisler yaktı.

Abdurrahim ALKIŞ: Dergide çok fazla işlenen genelde CHP özelde Bülent Ecevit muhalifliğinin sebebi ve derginin o günkü siyasete bakışı hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Kadir MISIROĞLU: Sebebi, Kemalist İnkılabın müveccihi, ocağı, kaynağı odur. Bugün milletin elinden rey silahını al, Halk Partililer 1946'dan evvel nasıl icraat güttülerse gene aynı şeyi yaparlar. Bunu anlaman için ben seçimden evvel CHP'nin günah galerisi diye bir kitap çıkardım. Bir eski devirleri yazdım bunların değişmediğine dair demokrasiye geçildikten sonra da misal; telefonu açık kalıyor, kamera açık kalıyor farkına varmıyor, içini kusuyor. Anlaşılıyor ki bunlar aynı adamlar hiçbir şey değişmemiş. 'Ben Müslüman değilim' diyen bir milletvekili var bugün Halk Partisi'nde. 'Ben İran ile harp olsa İran'ın safında olurum' diyen var, bunlara bir hesap soruldu mu? İzmir'i ayıralım da İzmir ile Ortak Pazar'a girelim diyen var. Bunlar da ben kitap çıkardıktan sonra ortaya çıkan netameler. Kitabın sonunda yarısı da bugünkü Halk Partililerdir. Halk Partisi küfrün ocağıdır. İmanlı bir adam orda durmaz. Başka tarafta yer bulamadığı için oraya giderse zayıf imanlı birisi, eski Üsküdar Müftüsü bile o bile tahammül edemez bu küfre, nihayet bırakır kaçar. Biz Halk Partisi nasıl cami tahrip etti diye kitap yazdık; bize cevap yazdı Halk Parti cami tamir etti,camiyi yıkmadı diye. 20 bin cami yok etti Halk Partisi tek parti devrinde. Bu cevap veren adam şimdi Halk Partisi aleyhine konuşuyor. Çünkü öyle şeyler gördü ki o çürük Müslüman bile isyan mecburiyetinde kaldı. Küfrün ocağıdır orası, kaynağı.

Abdurrahim ALKIŞ: Peki Bülent Ecevit?

Kadir MISIROĞLU: Ecevit'in aslında mücadele etmeye değer bir tarafı yoktu. Zavallı cahildi ama ne yapalım ki Türkiye'de Başbakan oldu. Mecbur kaldık icraatını tenkide. Eşi Sabatayist.

Abdurrahim ALKIŞ: Peki hocam o dönemin diğer siyasi aktörleri olan Süleyman Demirel, Necmeddin Erbakan ve Alparslan Türkeş'in Türk siyasi hayatındaki yeri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Kadir MISIROĞLU: Herkes sevdiğini putlaştırdığı için ben şahıslar üzerinde ne söylesem doğru gördüğüm tarafı kaale almıyorlar yanlış gördüğümden dolayı bana hücum ediyorlar. Erbakan da böyle, Demirel de böyle, Türkeş de böyle. Bahçeli beni cumhuriyet düşmanı ilan etti, Şekspır'a Müslüman dedim diye. Halbuki bak burada benim Türkeş ile ne kadar hukukum varmış yazdım. Haberi yok. Hiç beğendiğim bir adamın yanlışına doğru demem, benim ölçüm, terazim şeriat. O teraziye vurduğum zaman babamın da yanlışı çıksa o teraziye vurduğum zaman bir hareketi yanlış derim. Hak herkesin itibarından daha değerli benim nezdimde. Mehmet Akif'i tenkitten 40 tane hakaret yapan yazı çıktı benim aleyhimde. Onu yazanlar demiyor ki ben ne diyorum bu Mehmet Akif için. Ona desen ki Abdulhamit'e

domuz diyor, inanmaz. Çok zirvede birisine bu küfürleri gösterdim o bile inanmadı, sonradan ilave edilmiştir, dedi. Bin yıl evvel ki Selahaddin Eyyubi'yi tenkitten aleyhime 10 tane yazı çıktı. Ben Erbakan'ı asistanlığından tanıyorum. Demirel ile de bir defa görüşmüşlüğüm var. MENDERES ile iki defa görüştüm. Doğruları da var yanlışları da var. Yüzde yüz yanlışsız adam bugün Türkiye'de iktidara gelemez, Tayyip dahil. O mutlak doğrunun mevsimi var. Şimdi kıştan sonra aniden yaz gelmiyor bir sonbahar, ilkbahar yaşanıyor. Şimdi ilkbahardayız. Onun için sağlamların da bir eksiği yanlışı vardır, olacak. Yıkılış da tedricen oldu, düzelme de tedricen olacak. Menderes az iş yaptı. Ama o Menderes'in az işi Tayyip'in çok işinden belki de Allah katında değerlidir. Küfür nazarında da Mustafa Reşit Paşa Mustafa Kemal'den çok az iş yaptı ama Allah katında Mustafa Kemal'in yaptığından daha fazla gazab-ı ilahiyeyi icap ettirir. Çünkü 1839'da o kadar yanlışı, 1920 şartlarında 20, 30 şartlarında Mustafa Kemal'in yaptığı yanlışı yapmaktan çok daha zordur. Bir neticenin değeri, ehemmiyeti ona ulaşmak için katlanılan güçlüklerle ölçülür. Hiç bir güçlük olmadan elde edilen bir netice için bir adama aferin demek alay etmek olur. Güçlüyü itham edeceksin. Müslümanlar iki şeyi kaybettiler biri cihad biri edeb. Edep Müslümanlığın tezahürü için şarttır, cihad da o tezahürü koruyabilmek için şarttır. İkisi de gitti. Biri zarf biri mazruf. İkisi de gitti. Biz kuyunun dibinden çıkıyoruz, yeniden. Bu zamana muhtaçtır. Yıkılış yüz senede oldu düzelme de yüz sene istiyor. Onun için beğendiğim insanların da kusurları var, onların yüzlerine söylüyorum. Düşmanına koz vermemek için aleni söylemiyorum. Daha evvel aleyhine yazdıklarım bizimle hiçbir alakası olmayan adamlardı. Bizimle alakası olan adama Müslüman da hatası var. İlahiyatçılara kızıyorum, kürsüye çıkan televizyona çıkan Müslümanların kusurlarını söylüyor. Siz hanginiz Mustafa Kemal aleyhine bir cümle söylediniz. Hanginiz din düşmanları aleyhine bir cümle söylediniz de sıra kusurlu Müslüman'a geldi. Ona cesaret edemezler. Çünkü Müslümanlar cevap vermez, susar, siner. Orda bir tehlike yok.

Abdurrahim ALKIŞ: Bugünden dönüp geçmişe bir baktığınızda Sebil dergisi amacına ulaştı diyebilir misiniz?

Kadir MISIROĞLU: Onu millet söylesin o bana düşmez. Ben ihtilâl oldu, Almanya'dan bile yazı gönderdim dergi devam etsin diye, bir dava açtılar bizim yazı işleri müdürü kaçtı. Dergiyi çıkaracak adam kalmadı. Ben iki üç sayı Almanya'dan yazı göndererek çıkardım. Kendiliğinden battı. Ama asıl batıran abonelerdir. Sade Almanya'da bir

milyon Mark abone bedelim battı. Kasıtlı değildir. Postaneye gidecek de para gönderecek, beceremediği içindir.

Abdurrahim ALKIŞ: Dönemin en çok abonesi olan dergi diye bir haber de çıkmıştı derginizde.

Kadir MISIROĞLU: Doğru. 15 bin abone. 50 bin satıyordu. Çünkü ülkücüsü de okuyordu, selametçisi de okuyordu, tarikatçısı de okuyordu.

Abdurrahim ALKIŞ: Derginin iç düzenine baktığımızda güncel siyasete 2 sayfa ayrılmış geriye kalan sayfalarda ise çoğunlukla din, edebiyat, tarih ve kitap tahlilleri yer almakta. Siz derginizi muhtevası bakımından nasıl tanımlarsınız?

Kadir MISIROĞLU: Davamızın üç rüknü vardır. Birincisi din, ikincisi tarih, üçüncüsü edebiyattır. Din; hayatı, inancı, duygu ve düşüncelere hâkim olan doğrular nelerdir, onları bileceksin, hakim olması lazım. Tarih bu doğruların esbabı mucibeleridir. Edebiyat da bunları güzel ifade edebilmektir. 'Beyan sihirdir' diyor Peygamberimiz. Bu üç ilimde nasibi olmayan adam ordinaryüs profesör olsa cahildir. Münevverliğin alameti bu üç ilimde belli bir seviye elde etmektir. Biz de bu üç ilim üzerine gittik. Mühendisliğe dair bir haber bir yazı bizde göremezsin. Teknik benim işim değil. Hiç de taraftar değilim. Keşke bu dünyada teknik terakki olmasaydı. Vahşeti şiddetlendirdi.

Abdurrahim ALKIŞ: Bugüne baktığımızda *Sebil*'in yayın anlayışına yakın dergi veya gazeteler görebiliyor musunuz?

Kadir MISIROĞLU: Ben İslam düşmanları ile mücadele eden bir iki adam tanıyorum yani. Bunlarda mevzi yani. Samsun'da İhsan Efendi (ŞENOCAK) burada Ebubekir Sifil falan. Bozuk adam alabildiğine var. Sağlam adam ya yok ya varsa da susuyor. Şimdi Fetullah'ın aleyhine konuşan adamlar vaktiyle methediyorlardı. Ben 94'te onun ne mal olduğunu, televizyonda da anlattım, konferans da verdim. O zaman kimse bana inanmadı.

Abdurrahim ALKIŞ: *Sebil* dergisi çıkış amacında gençliğe büyük önem veriyordu ve onların yetişmesi için çıktığını ifade ediyordu. Peki bugün o gençlik büyüdü ve yaşlandı hatta. İslamcı camiaya baktığınızda Sebil misyonunu yerine getirebildi diyebilir misiniz?

Kadir MISIROĞLU: Çok ümit ettiğim gençlikte idealist olmak kolaydır. Hayat yükü sırtına binince idealist kalan çok az. Kimi yanlış bir evlenmeden yıkıldı, kimi ticarete gitti yıkıldı, kimi siyasete gitti taviz vermeye mecbur kaldı. Ben onlardan dört dörtlük ayakta kalan birini görmedim. Ne alsa kârdır diyorum. Bugün de öyle. Cumartesi günü gel

burada500-600 kişi var, her hafta, hiçbir şey beklemiyorum. Adam diyor ki, 'ben Kütahya'dan geldim bana bir hoş geldin demiyor musun' diyor. Zannediyor ki şahsıma bağlama hoşuma gidiyor benim, onların bana iltifatı. 'Şuradan geldim' diyor ki iltifat edeyim ona. Ya bak ben ne adam oldum. Adam Konya'dan beni görmeye gelmiş, bilmem nerden görmek için gelmiş. Ne iş yapıyorsam Allah için yapıyorum. İnsanlardan hiçbir şey beklemiyorum. Muhabbetlerine de talip değilim husumetlerine de. Dünya bana düşman olsa ne olur, en fazla beni öldürürler. Doğru yolda olduğum için öldürülürsem Peygamberlikten sonraki makama ererim. O düşünceler ahreti hayal meyal kabullenen inkar edemediği için kabullenen adamların işi benim işim değil. Ben biliyorum ki ahret hayat kadar kati, mutlak bir gerçek. Böyle çalıştım kimseden de bir şey beklemedim. Adam *Sebil*'e yardımım olsun diye para getirdi, dedim ki sen bununla Akıncı derneklerini abone yap, Milli Türk Talebe Birliklerini. Karşılıksız bir kuruş almadım kimseden. Gene de aleyhime bir sürü yazı yazıldı. Hele Fetullah'tan sonra yedi sülâlemi Yahudi yaptılar. Gene Kemalistler Fetullahçılardan daha ahlaklıymış ki; Atatürk düşmanı dediler, hilafetçi dediler, şeriatçı dediler, saltanatçı dediler. Bunlar çok daha ahlaksız adamlar, o ithamlara ben Allah şahitliğinizi kabul etsin diyordum. Cevap bile vermiyordum. Gurbette iken bile aleyhime neler oldu. 'Kadir MISIROĞLU' yeni bir din kuruyor diye Hamburg'ta Erbakan'ın bir imamı hutbe okudu aleyhime neden herif İrancı. Allah belasını versin İran'ın. İran'ın üzerine gökten taş yağsa acımam. Bu hafta İran'ı anlatacağım. Sade Humeyni'ye muhalefetten benim dergi onbeş bin abone kaybetti. Ben dedim, 'ben sizden fazla bildiğim için bu dergiyi çıkarıyorum'. Bildiğimden şaşmam. 'Humeyni'yi televizyonda gördüğüm zaman domuz görmüş gibi irkiliyorum' dedim. Selahaddin EŞ bundan ayrıldı. İran'a gitti.

Abdurrahim ALKIŞ: Derginin ilk sayıları ile son sayıları arasında mizanpaj, yazar kadrosu ve ele alınan konular bakımından ciddi değişiklikler görülüyor; bir bakıma zaman içinde kendini geliştirmiş denebilir mi?

Kadir MISIROĞLU: Şimdi bak, ben bu vakfı faaliyetini arttırarak televizyonlarda haber yapsam gazetelerde haber yapsam, burada idare heyetine girmek için insanlar dövüşür. 28 Şubattan sonra bize kapatma davası açtılar. Kapatma davasının esbabı mucibesi müfettişin şeyi faaliyeti az. Ben müfettişe dedim ki 'sizin gibi adamlardan çekindiğim için az faaliyette bulunuyorum'. Çok faaliyette bulunsam başıma gelecek olanları biliyorum.

Abdurrahim ALKIŞ: *Sebil*'in devamı niteliğinde bugün bir gazete ya da dergi çıkarmayı düşünür müsünüz?

Kadir MISIROĞLU: Hiç işim yok. Tasavvurumda olan kitaplar var onları yazmaya vakit kalmadı. Sekseni devirdim, ne yapacağım gazete çıkarmayı. Gençler çıkarsın. Gazete çıkaran bana geliyor zaten. İlla bir yazı yaz. Benlik, beni yanında göstermek istiyor. Adam yazar geçiniyor, fuarda yanıma geliyor, resim çektiriyor, bunu kitabıma koyacağım diyor. Beni itibar için sermaye yapıyor. Süleyman Kocabaş. Ağzı ile de söylüyor. Ben ben ben aradan çıkmıyorum. Hayırlısı.

Abdurrahim ALKIŞ: Röportaj için teşekkürler. Son olarak söylemek istediğiniz bir şey var mı?

Kadir MISIROĞLU: Evladım, her İslami faaliyet bir bardağa, bir kaba su akıtma nevindendir. Bir kova düşün, kimi çay kaşığıyla kimi çorba kaşığıyla getiriyor, kimi hortumla. O kova doluyor. Biz de o kovanın dolmasında bir rol oynayabildikse Allah katında ecrini alırız. O kova bir gün dolacak. Küfür kovası da böyle, Mustafa Kemal son damlaydı. İttihatçılar doldurdu onu, Hüseyin Cahitler, Abdullah Cevdetler doldurdu onu, Mustafa Kemal taşmayı sağladı. İslam davası da böyledir. Zamanla. Allah'ın kainatta bir tebeddülat kanunu caridir. Tebeddülat da tedricen olur. Bu alemde ani bir şey olmaz. Kova doluyor. Kovanın taştığı günü ben görmem sen görürsün inşallah.

Abdurrahim ALKIŞ: Teşekkürler efendim.

EK – 2: *SEBİL*'İN İÇERİĞİNDEN SEÇMELER

2 Ocak 1976: "Nasıl Hristiyan Olacaktık"

9 Ocak 1976: "Masonların Büyük Sevinci"

16 Ocak 1976: "6 Ok'u, İslam'ın 6 İman Esasına Karşı İcad Edilmiş Olan C.H.P. Bizanstır!"

23 Ocak 1976: "Putlaştırmadan Kimler Şikayetçi"

30 Ocak 1976: " Ağır Topunun Namlusu Çatlayan C.H.P. Telâşta"

6 Şubat 1976: "İslâm Dünyasındaki Hristiyan Karakolu Beyrut Ermenistan Olacaktı!.."

13 Şubat 1976: "Sürgündeki Kırımlıların Vatanlarına Dönmeleri İçin Açlık Grevi Yapan M. Cemiloğlu Moskof Mezâliminin Kurbanı Oldu.."

20 Şubat 1976: "Meşrû'iyetini Kaybeden C.H.P. Kapatılmalıdır! Solculuk, düzencilik, Menfaatçılık, Nifakçılık, Tedhişçilik, İftiracılık"

27 Şubat 1976: "İstanbul İmam Hatip Mekteplerinden Kovulan Üç Gencin Feryadı: M. Kemal Paşa'yı Sevmemek Suç Mudur?"

5 Mart 1976: "Avrupa'ya Kuyruk Yerine, İslâm Dünyasına Baş Olmamız İçin: İslâm Ortak Pazarı Kurulmalıdır"

19 Mart 1976: " Ecevit, Mersin'de Bir Grup Gence Şöyle Bağırdı: Sahte Solcular! Hanginiz Değil Ki.."

9 Nisan 1976: "İslâm Düşmanlarının Her Yıl Temcid Pilâvı Gibi Tekrarladıkları: 31 Mart İrtica Yalanı"

16 Nisan 1976: "Kızıl Anarşistlerinin Milli Vicdanda Uyandırdığı Endişe: İç Harbe Mi Gidiyoruz?"

30 Nisan 1976: "Elli Yıldır Sağlanamayan Sosyal Adalet İçin: Tek Tol İslâmdır"

7 Mayıs 1976: " C.H.P. 1 Mayıs Komünist Bayramını Kutlamak İçin Moskova'ya Bir Hey'et Gönderdi. 'Küfür Tek Millettir' "

23 Temmuz 1976: " Batı Trakya ve Kıbrıstan Sonra Ege'de Ortaya Çıkan İhtilâfın İspat Ettiği Acı Gerçek: Lozan Hezimettir!"

8 Ekim 1976: "Fabrikatörü Yahudi, Profesörü Ecevitçi, Sendika ağası Solcu… Cinayet Düzeni"

21 Ocak 1977: “Katolik Avrupa Ortak Pazar’ı Türkiye İçin Bir Çıkmaz Sokak”

4 Şubat 1977: “Kıbrıs’ta Yıllarca Devam Etmiş Olan ‘Rum Mezalimini’ görmemezlikten gelerek, halen Türkiye’yi Kınamak Gayretleri Peşinde Koşan Avrupa Konseyi Haçlı Karargâhıdır”

6 Mayıs 1977: “Komünist ‘Bizim Radyo’ Seçimlerde CHP’nin Desteklenmesini İstedi”

20 Mayıs 1977: “-Mason mu? Ecevit Hesap Vermeli”

27 Mayıs 1977: “Erbakan: ‘Ayasofya Camii İslâm’ın Köhnemiş Hıristiyanlığa Galebesinin Timsalidir”

22 Temmuz 1977: “50 Yıldır Dinmeyen Kin: İslam Harfleri Düşmanlığı”

26 Ağustos 1977: “Uyanan Afrika’da İstikbal İslâm’ındır”

23 Eylül 1977: “Türkiye’nin Sanayileşmesini İstemeyen ve Ordu Mevcudunu Azaltması Teklifiyle Gelen Para Fonu Hey’etini Erbakan Tersledi ‘Batı’nın Vesayetine Paydos!..’

5 Mayıs 1978: “Milli Vicdanın İhtarı! Evine Dön Moskof”

19 Mayıs 1978: “Ne Komünist Yortusu: 1 Mayıs, Ne Bacak Rezaleti: 19 Mayıs, Ne Bir Gece Baskını: 27 Mayıs, Senin Bayramın 29 Mayıs!..

16 Haziran 1978: “Üniversiteye Girecek Yarım Milyon Evladımız Laik Devşirme Ocaklarının Pençesinde”

1 Eylül 1978: “İran’da İstibdadın Putu Kırılırken”

3 Kasım 1978: “Ne Komünizm Ne Faşizm… Düzenin Tek Korkusu İslami Uyanıştır”

22 Ocak 1979: “Şah Mat Oldu: Dileyelim Sonu Hayırlı Olsun!”

5 Şubat 1979: “Ölümünün 61. Yıldönümünde: Büyük Sultan, Yüce Halife Abdülhamid’i Rahmetle Anıyoruz…

3 Ağustos 1979: “Afganistan’da İslam’ın Zaferi An Meselesi Darısı Diğer Esir Müslümanların Başına”

24 Ağustos 1979: “Yaşasın Afganistan İslam Cumhuriyeti”

12 Kasım 1979: “Komünist-Anarşist-Bölücü-Yunanlı Düşman Acımaz. Türkiye Müslümanları Bütün Düşmanlara Karşı Birleşin! Birleşin! Birleşin!”

24 Mart 1980: “Korkunç Rusya, Sadece Kağıttan Bir Ayıdır!”

14 Nisan 1980: “Bugünkü Anarşinin İlk Kaynağı Köy Enstitüleri”

21 Nisan 1980: “Müslümanım Diyen AP İktidarda! Ve O İktidarın İslamcı Gençlere Hediyesi: Şehadet Mahkumiyet ve Zulüm”

28 Nisan 1980: “Ekmeğe On Para Zammı Kabul Etmeyen, Kendisine Bombalı Süikasd Düzenleyen Ermeni Joris’i Afveden Sultan Abdülhamid Merhum’dan Bugünlere Geldik… Netice: Türkiye’de Tek Ucuz Şey İnsan Hayatıdır!..”

29 Mayıs 1980: “Büyük Hamlelerin Az Öncesi Hep Böyle Olur!.. Ahlâki Sükütlara, Sol Azgınlıklara Rağmen, Firavun’un Kucağında Büyüyen Musalar Ordusu Geliyor!.. Ve Yeni Bir Fethin Eşiğindeyiz!..”

EK – 3: *SEBİL* YAZARLARININ KISA ÖZGEÇMİŞİ

Alpay, Mine, Gazeteci-Yazar, İstanbul'da doğdu. Orta öğrenimini Kandilli Kız Lisesi'nde yaptı.Yüksek Öğrenimini İstanbul Üniversitesi Eedebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümünde tamamladı. Yazı hayatına Yeni Devir Gazetesi'nde başlayan yazar, 1987 yılında bir yıl süreyle Milli Gazete'de "Kadın Sayfası"nı hazırladı.1988 yılından itibaren aynı gazetede günlük yazılar yazmaya başladı. Bu süreçte Siyaset, Kadın, Kültür ve Sanat içerikli dergilerde yazılar yayımlayan yazar, halen aynı gazete de "Ritimler" köşe başlığı altında yazı hayatını sürdürmektedir. http://www.kitapyurdu.com/yazar/mine-alpay-gun/10945.html

Ayverdi, Samiha, 1905'de İstanbul'un Şehzâdebaşı semtinde doğdu. 1921 yılında Süleymâniye İnas Nümûne Mektebi'ni bitirdikten sonra tahsîline husûsî olarak devam etti. Çok sayıda eser veren bir yazardır. 1966 yılında Türk Ev Kadınları Derneği'nin kuruluşuna önayak oldu. 1970 senesinde ise ağabeyi Yüksek Mühendis Mîmar Ekrem Hakkı Ayverdi ve onun eşi İlhan Ayverdi ile birlikte Kubbealtı Cemiyeti'nin kurulmasını sağladı. 1993 yılında vefat etti. Sâmiha Ayverdi, dile hâkimiyeti, derin kültürü ve mükemmel Türkçesiyle son asrın en mühim edebiyatçılarındandır. Yazıları ve şiirleri *Büyük Doğu*(1946), *Resimli İstanbul Haftası, Fatih ve İstanbul, Türk Yurdu, Havadis, Ölçü, Hür Adam, Selamet, Anıt, Türk Kadını, Tercüman*; 1972'den itibaren sürekli yazarlarından olduğu *Kubbealtı Akademi Mecmuası* ile *Türk Edebiyatı, Türk Dünyası* ve *Tarih Dergisi* dergi ve gazetelerinde yayımlandı. 1984'te Türkiye Milli Kültür Vakfı'nca kendisine Türk Milli Kültürüne Hizmet Şeref Armağanı verildi. *Hey Gidi Günler Hey* kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliği'nin Dil Ödülü'nü aldı (1988). Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.98

Banarlı, Nihad Sami, Edebiyat tarihçisi, yazar, şair ve edebiyat öğretmeni Nihad Sami Banarlı, 1907'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Öğretmenlik Okulu'nu tamamladı. Yahya Kemal Enstitüsü'nü kurdu. Burada yaptığı çalışmalar ile Yahya Kemal üzerine pek çok eser yayınladı. 1969'da öğretmenlikten emekli olan Banarlı, Kubbealtı Akademisi'nde edebiyat dersleri vermeye devam etti. Edebiyat üzerine pek çok eserin yeniden yayınlanmasına katkı sağlayan Nihad Sami Banarlı, 13 Ağustos 1974'de İstanbul'da dünyaya gözlerini yumdu. Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.106

Büyükkörükçü, Tahir, 1925 yılında Konya'da doğdu. Askerlik dönüşü, eski garaj civarındaki Boncuk Camii'nde imamlığa başladı. Yedi yıla yakın devam eden müftülük döneminden sonra kendi arzusu ile tekrar kısa bir süre vaizlik yaptı. 1977 yılında Milli Selamet Partisi'nden Konya milletvekili seçildi.12 Eylül darbesinde tutuklandı.'İslâmî esaslara dönülmesini ve İslâmî devlet kurulmasını istediği' iddiasıyla askeri mahkemece yargılandı. 11 ay cezaevinde kaldı. 5 Mart 2011 tarihinde vefat etti. http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=4641

Çakan, İsmail Lütfi, 1945 yılında Samsun – Ladik'in Küçükkızoğlu köyünde doğdu. 1970′te İstanbul Yüksek İslâm Enstitüsü'nü bitirdi. 1977′ye kadar Diyanet İşleri Başkanlığı merkez ve taşra teşkilatında çalıştı. 1982 yılında Erzurum İslamî Bilimler Fakültesi'ne sunduğu "*Muhtelifu'l-Hâdis İlmi: Doğuşu, Muhtevası ve Çözüm Yolları"* adlı teziyle doktor oldu. 1994-97 öğretim yıllarında Marmara Üniversitesi İlahiyat Meslek Yüksek Okulu Müdürlüğü görevinde bulundu. Özellikle Kayseri *Hakimiyet g*azetesi, *Yeni İstiklal*, *Sebil* ve *YeniSabah* gazeteleri, *Diyanet* gazeteve dergisi, *İslâm, Toprak, Tohum, İslâm Medeniyeti, Hakses, Nesil, Din Eğitimi, Altınoluk, Bilim ve Hikmet, Yeni Ümit* ve *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* gibi dergilerde çok sayıda yazıları yayımlandı. Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü,* Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.167

Çakırgil, Selahaddin Eş, Gazeteci,yazar. 1948 (tashihli 1942) Muradbeyli köyü, Kavak, Samsun doğumlu. Hukuki sıkıntılar sebebiyle yazılarında gerçek adı dışında S. Muradbeyli, Selahaddin E. Çakırgil, E. Selahaddin gibi değişik imzalar kullandı. Ankara Sağlık Meslek Okulu'nu bitirdikten sonra, çeşitli hastane laboratuarlarında çalıştı. 1967'de fark derslerini dışarıdan vererek liseyi , 1973 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk fakültesini bitirdi. 1965'ten itibaren, *Yeni İstanbul, Sabah* ve *Bugün* gazetelerinde yazmaya başladı. 12 Mart darbesi sonrası *Bâb-ı Âli'de Sabah* gazetesinde, haftalık *Ufuk* ve *Sebil* gazetelerinde de yazdı. 1974 sonunda geçtiği *Milli Gazete*'deki yazılarında Ceza Yasası'nın 163. Maddeden on dört ay hapis cezası aldı. Hapisten çıktıktan sonra yazılarına *Sebil* ve *Şûrâ* dergilerinde devam etti. 1978-1980 arası dönemin ünlü İslâmcı dergilerinden haftalık *Tevhid* ve *Hicret* dergilerinin sorumluluğunu fiilen üstlendi. Bu dönemde pek çok yazsısından dolayı hakkında otuzdan fazla dava açıldı. 12 Eylül 1980 askeri darbesi gerçekleşince yurtdışına çıktı. 2015 yılı itibariyle Türkiye'ye dönmüş ve *Star Gazetesi*'nde köşe yazarlığı yapmaya başlamıştır. Eserleri: Kavşak Noktasında Türkiye'nin Siyasi Görünüşü (2 cilt 1977), Müslüman Türkiye Mücadelemiz (1977) İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü,* Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.245

Danişmend, İsmail Hami, 1892 yılında Merzifon'da doğdu. İstanbul Mülkiye (Siyasi Bilgiler Yüksek Okulu) Mektebini 1912 yılında bitirdi. Muhtelif okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra 1914'te Bağdat Hukuk Mektebi Müdürlüğüne gönderildi. Sivas Kongresine İstanbul Temsilcisi olarak katıldı. Kongre devamınca Genel Sekreterlik ve Kongre İstihbarat Şubesi Şefliği vazifesinin yanısıra ilk defa kongre sırasında çıkan *İrade-i Milliye* Gazetesi'nin baş yazarlığını da yaptı. 12 Nisan 1967'de kalp yetmezliğinden vefat etti. İstanbul'daki Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi. Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.184

Düzdağ, Mehmet Ertuğrul, Araştırmacı-yazar, 1941'de Bursa'da doğdu. Haydarpaşa Lisesi'ni ve İstanbul Edebiyat Fakültesi'nin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi (1965). İncelemeleri ve Osmanlıcadan sadeleştirme çalışmaları ile tanındı. Haftalık Sebil gazetesinde aralıklarla yazarlık ve son devrede genel yayın müdürlüğü yaptı (1976-80). MED Yayınevi'ni kurarak sekiz kitap yayınladı (1978-82). MÜ İlâhiyat Fakültesi Vakfı içinde Mehmed Âkif Araştırmaları Merkezi'ni kurdu (1985), neşriyatta bulundu, konferanslar tertipledi ve talebeye Safahat dersleri verdi (1986-89). İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.210

Ertuğrul, İsmail Fenni, 1856 yılında Bulgaristan-Tırnova'da doğdu. Tırnova Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra medrese tahsiline devam etti. 1877-78 Türk-Rus savaşında ailesiyle beraber İstanbul'a geldi ve Maliye Nezaretinde (Bakanlığında) memur olarak işe başladı. 1883'te Divan-ı Muhasebat (Sayıştay) kalemine getirildi. İsmail Fenni'nin ihtisas konusu felsefe olmakla beraber, edebiyat ve musikiyle de uğraştı. Bestesi ve güftesi kendisine ait, iki yüzden fazla peşrev ve semaisi vardır. 1946 yılında İstanbul'da vefat etti. http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=3868

Gürlek, Dursun, 1952 yılında Tokat'ta doğdu. İlk ve orta tahsilini memleketinde tamamladı. İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünü bitirdi. Yeni İstanbul, Tercüman, Hürriyet, Günaydın gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu. Bir süre muhtelif okullarda Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yaptı. Biyografi araştırmaları ve çeşitli makaleleri Meşale, İnanç, Milli Kültür, Türk Edebiyatı, Kültür Dünyası gibi dergilerde yayınladı. Tarih ve Düşünce dergisinin yazı işleri müdürlüğünü yaptı. Bu dergide neşrettiği "Kırkambar" ve "Ayaklı Kütüphaneler" başlığı altındaki yazılarıyla dikkat çekti. Yazarın,

Osmanlı Tarihi, Şark Klasikleri ve biyografi sahasındaki çalışmaları halen devam etmektedir. http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=1350

İz, Mahir, (1895-1974) Yazar, mütefekkir. Ankara Sultanîsini bitirdi. Birinci Büyük Millet Meclisinde zabıt kâtipliği yaptı. İstanbul İmam Hatip Lisesinde ders verdi. Bu ara iki yıl Kimya, bir yıl Hukuk fakültesinde okudu. Sonra Edebiyat Fakültesini tercih etti ve Türk Dili ve Edebiyatı Bölümün bitirdi (1936). Yazı ve şiirleri *Sa'y* (Ankara), *Sebilüreşad, Yeni İstiklâl, İslâm Düşüncesi, Bugün, Yeni Asya, Sabah, Yeni İstanbul* dergi ve gazetelerinde yayınlandı. Eserleri: Din ve Cemiyet (1973), Tasavvuf (1969), Yılların İzi (Hatıraları, 1975). Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.327

Konyalı, İbrahim Hakkı, 1896 yılında Konya'da doğdu. Birinci Dünya savaşı esnasında açılan Şimendüfer Mektebini bitirerek Türkiye'nin ilk demiryolu memuru oldu. Konya Sanayi Mektebinde Türkçe öğretmenliği, İstanbul Meşihat Dairesinde, ders vekâleti halifeliği memuriyetlerinden sonra Başbakanlık Arşivi, Askeri Müze, Vakıflar Genel Müdürlüğünde uzman olarak görev yaptı. *Hak Yolu* isimli bir dergiyi 6 sayı çıkartabildi. *İntibah*'ta başyazarlık yapan Konyalı, Mütareke yıllarında Tercüman-ı Hakikat'te tarihi konularda makaleler kaleme aldı. İstanbul'a geldiğinde Son Posta'da yazılar yazdı. Gazetenin kapatılması üzerine Tan gazetesinde ve daha başka birçok dergi ve gazetede yazılarına devam etti. 20 Ağustos 1984'te Konya Akşehir'de vefat etti. Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.383

Kotku, Mehmet Zahit, Son devir din adamlarından. 1897 (H. 1315) yılında Bursa'nın Pınarbaşı semtinde doğdu. Askerlikten sonra İstanbul'a yerleşti.Çeşitli cami ve medreselerde tahsile devam etti.İstanbul Zeyrek Çivicizade Camii'nde ve Fatih İskender Paşa Camii'nde vazife yaptı. Vefatına kadar burada kalmış, 13 Kasım 1980 günü ebedi aleme intikal etmiştir. Süleymaniye Camiinin haziresinde, hocalarının yanına defnolunmuştur. Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.387

Meriç, Hüseyin Cemil (12 Aralık 1916, Hatay-13 Haziran 1987, İstanbul). Fikir adamı ve edebiyatçı. Hayatı boyunca tercümanlık, Fransızca hocalığı ve çeşitli dergilerde yazarlık yapmıştır. 1955 yılından hayatının sonuna kadar görme duyusunu kaybeden Meriç, fikir hayatına sevenlerinin okuma ve söylediklerini dikte etme konusundaki yardımlarıyla

devam etmiştir. Türk düşünce hayatında mühim bir yere sahip olan Meriç'in birçok eseri içinde sayabileceğimiz başlıca eserleri şunlardır: *Bir Dünyanın Eşiğinde (1964), Bu Ülke (1974), Umrandan Uygarlığa (1974), Mağaradakiler (1978), Kültürden İrfana(1985).* Daha geniş bilgi için bk. Armağan: "MERİÇ, Cemil", *DİA*: 29, s.190-191.

Miyasoğlu, Mustafa, 1946 yılında Kayseri'de doğan şair, ilk ve orta öğrenimini burada tamamladıktan sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okudu. 1966 yılından beri şiir yanında deneme, hikâye, tiyatro ve roman türlerinde de eser veren sanatçı, pek çok dergi ve gazetede kültür ve sanat yazıları yayınladı, şiir ve romanlarıyla armağanlar kazandı. 1 Ağustos 2013 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.426

Songar, Ayhan, (1927-1997), Hekim, araştırmacı-yazar. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu. Makalelerini Tercüman, Büyük Doğu, Türk Edebiyatı gibi birçok gazete ve dergide yayımladı. *Sibernetik* ve *Çeşitleme* adlı eserleriyle Türkiye Milli Kültür Vakfı 1979 ve 1981 fikir dalı ödüllerini aldı. Eserlerinden bazıları: Beynimiz ve Sinirlerimiz (1979), Alkol, Uyuşturucu, Dil ve Düşünce (1986), İnsan ve Din (1990). İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.540

Turan, Osman, 1914 yılında Trabzon, Çaykara'da dünyaya gelen Osman Turan, ilk mektebini memleketi Çaykara'da, liseyi ise Trabzon ve Ankara'da okumuştur. Turan 1940 yılında Ankara Üniversitesi Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesinde yükseköğrenimini tamamlamıştır. 1954 yılında Demokrat Parti'den Trabzon mebusu olarak seçilmiştir ve bu göreve 27 Mayıs 1960'a kadar devam etmiştir. Yassıada'da 17 ay tutuklu kalmış, ardından beraat etmiştir. 1964 senesinde ise Adalet Partisi Genel Başkan Yardımcısı olmuştur. Türk Ocaklarının neşriyat organı olan Türk Yurdu Mecmuası'nın faaliyetlerinde bizzat dâhil olmuş, derginin fikrî ve ilmî açıdan niteliğini artırma gayretinde olmuştur. Türkiye'de Selçuklu tarihi üzerine kapsamlı çalışmalar yapan ilk isimlerden biridir. Fedai, Sebil gibi dergilerde Türklük, millet, Türk dili, buhran, düşünce, Türkiye'nin dünyadaki yeri üzerine yazılar ve makaleler kaleme almıştır. Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.599

Yalçıner, Yılmaz, 1946 yılında Ankara Hacettepe'de dünyaya gelen Yılmaz Yalçıner, ilk ve ortaöğreniminin ardından Ankara Erkek Lisesi'ni tamamlamış, 1967'e Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesinde tahsiline devam etmiş ve 1972 yılında İstanbul Üniversitesi Gazetecilik

Yüksek Okulundan mezun olmuştur. Köşe yazarı, yazı işleri müdürü, çizer olarak Bugün, Bizim Anadolu ve Son Havadis, Sebil gibi haftalık gazetelerde çalışan Yalçıner, daha sonrasında 1965-1975 yılları arasında Ankara merkezli olarak Kuvayı Milliye, Adım ve Vesika dergilerini çıkarmıştır. Sebil'den gelen isimler tarafından neşredilen Tevhid dergisinde önde gelen isimlerdendir. 12 Eylül 1980 askerî darbesinin ardından uçak kaçırmak suçuyla 36 yıl hapis cezasına çarptırılan Yalçıner, 1991'de tahliye olmuştur. Cuma dergisi ve Akit gazetesinde yazmaya devam eden Yalçıner'in Yokuşlarda Susamak adlı bir romanı bulunmaktadır. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.630

Yalçıntaş, Nevzat, Akademisyen, İstanbul Eski Milletvekili ,1933 yılında Ankara'da doğdu. TRT Genel Müdürlüğü ve Türkiye Gazetesi başyazarlığı yaptı.İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi.15 Temmuz 2016 tarihinde İstanbul'da vefat etti. Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.630

Yasa, Alparslan, 1967'den beri "A. Yasa" ve "Yesevîzâde" imzâlı kitap ve makalelerin müellifi araştırmacı-yazar, Hacettepe Üniversitesi Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi Gazetecilik Bölümünden Emekli. http://www.yenisoz.com.tr/AlparslanYasa-tum-yazilari-210

Yassıkaya, Mekki, 1952'de Isparta'nın İslamköy Kasabasında dünyaya geldi. Sırasıyla *Yeni Asya, Bizim Anadolu, Tercüman(Almanya), Sebil, Vesika, Şura, Tevhid, Rayet* gazete ve dergilerinde çalıştı. 13 Ekim 1980 günü Diyarbakır uçağını kaçırmaktan dolayı Diyarbakır askeri cezaevinde yattı. 1991'de Malatya E Tipi cezaevinden tahliye oldu. https://www.ilkehaber.com/haber/ahmet-turke-iskence-anlari-11081.htm

Yazgan, Mustafa, Asıl adı Mustafa Güner (1940-). Şair ve yazar. 1940 Gaziantep doğumludur. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İdari Şubesinden mezun oldu(1964). Doktora çalışmasını aynı fakültede yaptı. Devlet kurumlarında görev aldı. Bir süre yayıncılık yaptı. (1971-80) Daha geniş bilgi için bk. İhsan Işık, *Yazarlar Sözlüğü*, Risale Yayınları, İstanbul, 1998, s.637

EK – 4: *SEBİL*'DEN KAPAK ÖRNEKLERİ

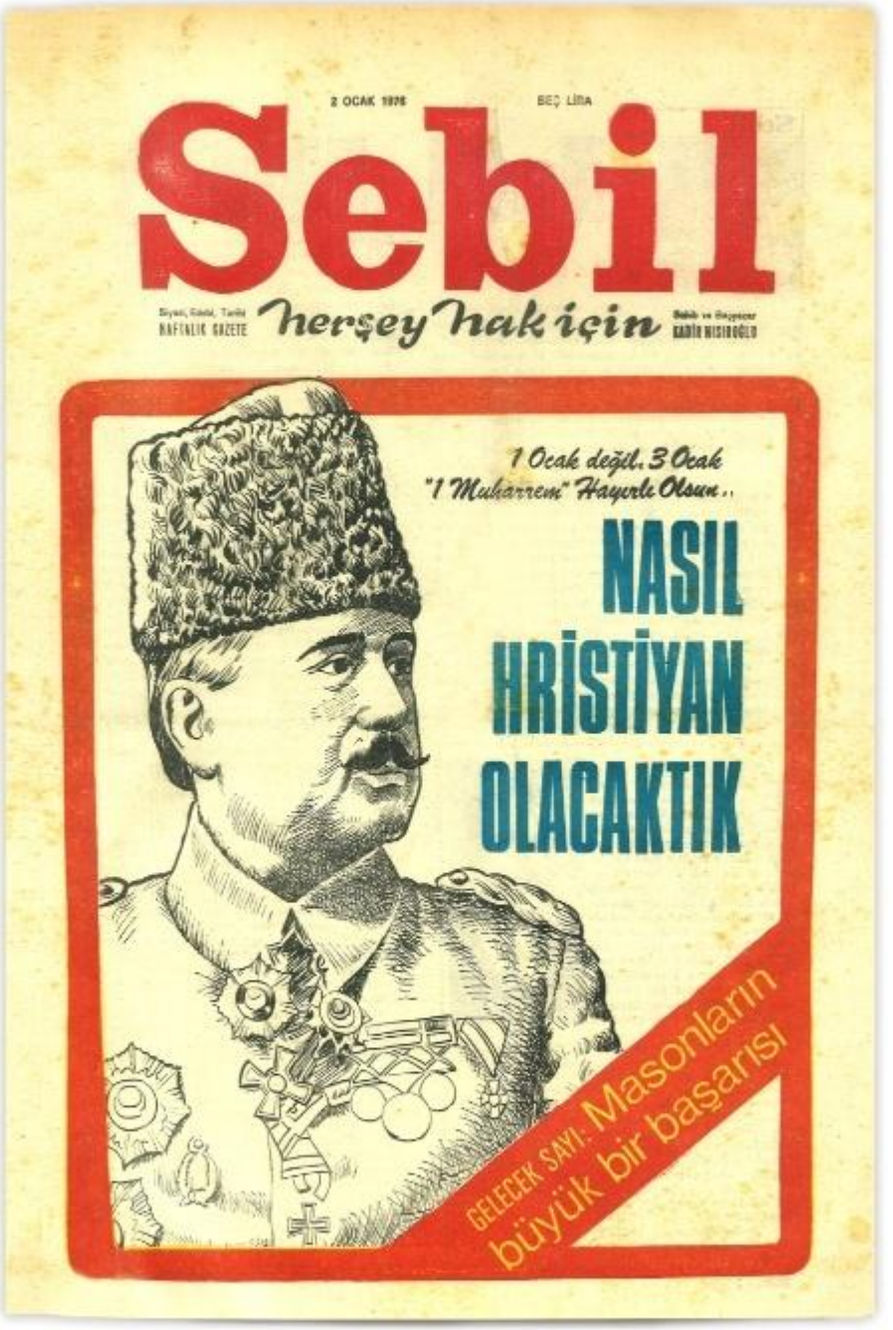

***Sebil* Dergisi, 02 Ocak 1976, Sayı: 1**

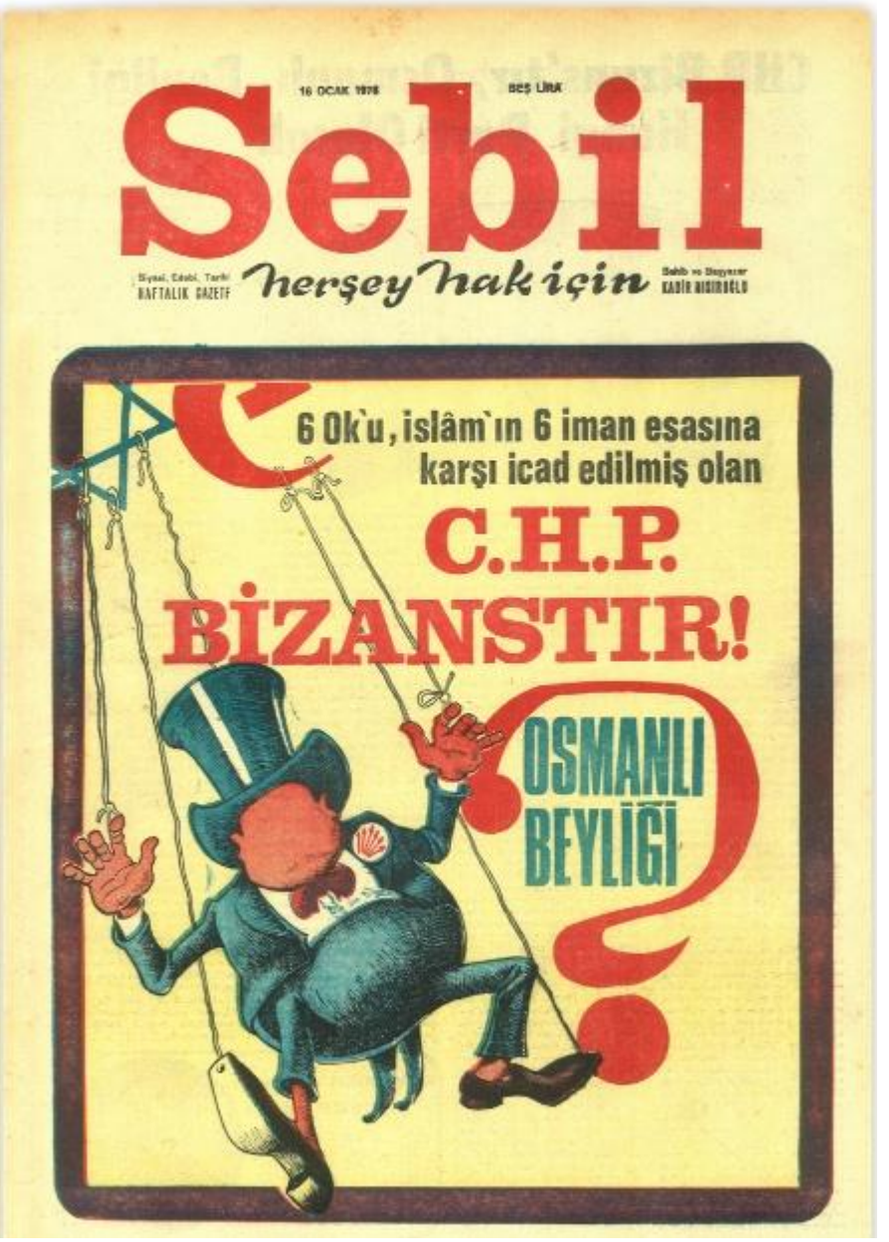

***Sebil* Dergisi, 16 Ocak 1976, Sayı: 3**

***Sebil* Dergisi, 20 Şubat 1976, Sayı: 8**

***Sebil* Dergisi, 7 Mayıs 1976, Sayı: 19**

Sebil **Dergisi, 23 Temmuz 1976, Sayı: 30**

Sebil
her şey hak için
Sebil, siyasî, tarihî haftalık gazete
Sahibi ve Başyazarı: Kadir Mısıroğlu
Yüksel Han Kat: 3 Nu: 204
4 Zilhicce 1396
26 Kasım 1976
Cağaloğlu — İSTANBUL
SAYI: 48 / BEŞ LİRA / BİR D.M.
Bir Profesör iki doçent tez elden Sebil'in «Katline» rapor verdi!
CHP
TAŞ VE SOPA İLE BİRBİRİNE GİRDİ

Sebil **Dergisi, 26 Kasım 1976, Sayı: 48**

سبيل
الكل في سبيل الحق

Sebil
herşey hak için

Siyasi, edebi, tarihi haftalık gazete ● 25 Mart 1977
Sahibi ve Başyazarı: Kadir Mısıroğlu ● 5 Rebi'ül âhır 1392
Vilâyet Han Kat: 3 Nu: 204 Cağaloğlu — İSTANBUL

SAYI: 65 / BEŞ LİRA / BİR DM.

komünist ve siyonist oyunları bozmak için.. AP ÇÖKMELİ

MUSTAFA YAZGAN yazıyor

MİLLİ SELÂMET PİŞMAN ETMEZ!..

Sebil **Dergisi, 25 Mart 1977, Sayı: 65**

ÖZGEÇMİŞ

ABDURRAHİM ALKIŞ

1985 yılında Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesinde doğdu. 2006 yılında Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nden mezun oldu. Aynı yıl Özel Asfa Eğitim Kurumları'nda öğretmenliğe başladı. 2007 yılında Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans programına kabul edildi. 2018 yılında Üsküdar İmam Hatip Lisesi'ne atandı ve halen bu kurumda öğretmenliğe devam etmektedir. Evli ve iki çocuk babasıdır.

ABDURRAHİM ALKIŞ

TÜRK SİYASİ HAYATINDA MULALİF BİR YAYIN ORGANI: *SEBİL* DERGİSİ (1976-1980)

İSTANBUL 2018